

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

1

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

VALORIZAREA PATRIMONIULUI PRIN REPREZENTAREA ISTORIEI (FESTIVALURI, COMEMORARI, CAPITALA CULTURALA EUROPEANA)

Conf. Dr. Arh. Ruxandra Nemteanu

CURS 1- Categoria de Patrimoniu Cultural. Patrimoniu Cultural Construit versus Patrimoniul Cultural. Definierea unei strategii de dezvoltare și punere în valoare a patrimoniului cultural.

Cadrul general

O strategie a patrimoniului cultural național ar trebui să includă o definiție a dimensiunii culturii și patrimoniului, astfel încât toți cei interesați, precum și organismele active din domeniul cultural sau patrimonial, publice sau private, să-și poată regăsi domeniul propriu de activitate și modalitatea de a și-l păstra sau îmbunătăți. O astfel de Strategie trebuie să contribuie la generarea de performanțe crescute în cadrul operațional al managementului cultural precum și la creșterea calității sectorului patrimonial prin investiții durabile în conservare, training și management al patrimoniului.

Demersul conceptual este orientat spre găsirea echilibrului optim între calitățile preexistente ce trebuie recuperate și valorizate și noile calități generate de intervenție ca răspuns la exigențe de utilizare contemporane. Cursul își propune să furnizeze elementele de bază cu caracter informativ și metodologic. **Scopul final este însușirea unor metode capabile să orienteze în mod rațional deciziile de intervenție asupra existentului construit în legătură cu patrimoniu cultural imobil, mobil, imaterial și cu peisajul cultural. Definierea categoriilor¹ cu care operează aceste domenii².**

Cultura este un factor fundamental al vieții sociale:

- dezvoltă potențialul intelectual la nivel național și capitalul uman în special;
- creează, prin afirmarea diversității culturale, o societate deschisă și conștientă de valoarea celuilalt;

- este mediu al integrării sociale;
- este esență a identității naționale;
- este fundamentală pentru cooperarea și comunicarea interumană;
- este mediu al transformării sociale (mentalitate);
- reduce disparitățile economice între diferite categorii sociale;
- este o dimensiune a civilizației și civilizației.

Ca factor al dezvoltării economice, cultura determină:

- creșterea calității vieții și atragerea de investiții;
- dezvoltarea activităților turistice;
- crearea unor noi piețe de muncă;
- crearea unor industrii culturale;

¹ Categorie=Noțiune fundamentală și de maximă generalitate care exprimă proprietățile și relațiile esențiale și generale ale obiectelor și fenomenelor realității.

² Dex. Domeniu=Sector al unei științe, al unei arte; sferă de activitate.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

2

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

- dezvoltarea economică prin relația sa cu capitalul social;
- definirea funcțiilor economice ale unor regiuni sau orașe;
- favorizarea migrației capitalului uman spre diferite regiuni economice.

Aderarea României la Uniunea Europeană aduce cu sine și o responsabilitate la nivel național în ceea ce privește patrimoniul cultural, parte integrantă a patrimoniului cultural european. În acest context se poate vorbi politici speciale de promovare și receptare, de creație și afirmație culturală. Astfel, în noul context geo-politic, politicile și strategiile naționale sunt în strânsă legătură cu politicile formulate la nivelul european, ele nefiind izolate de politicile economice sau sociale.

Planificarea Strategiei va acorda o deosebită importanță grijii și conservării resurselor culturale, incluzând colecțiile de muzeu, arhivele, siturile și peisajele și va atrage atenția asupra importanței folosirii resurselor culturale într-un mod durabil și echilibrat vizând moștenirea patrimonială destinată generațiilor de mâine.

Principii și Obiective

Evaluarea stării de conservare, protejare, punere în valoare a Patrimoniului Cultural Național (PCN), efectuată în anul 2005, a identificat mari disfuncții și vulnerabilități în domeniul patrimoniului din România. Astfel, se consideră că este necesar ca Ministerul Culturii să **elaboreze o strategie pentru impunerea unor standarde calitative reale pentru organismele sau instituțiile active sau responsabile în domeniul patrimoniului cultural, strategie care este incoerentă.**

Cauzele care generează disfuncții și vulnerabilități, pe categorii, în domeniul patrimoniului sunt:

1. neștiința și nepăsarea autorităților, absența voinței politice, proasta gestionare a patrimoniului de către autorități;
2. lipsa de educație, nerespectarea legislației;
3. imprecizia inventarului și evidenței patrimoniului arhitectural;
4. intervenții neavizate;
5. lipsa fondurilor pentru sprijinirea proprietarilor;
6. lipsa personalului de control din instituțiile publice și lipsa specialiștilor.

Scopul Strategiei³ în Gestiunea⁴ Patrimoniului Cultural

Scopul strategiei este de a oferi maximă coerență și eficiență în sectorul patrimoniului cultural, dar aceasta se poate realiza numai dacă între investițiile guvernamentale, pe de o parte, și contribuțiile semnificative ale consiliilor locale, entități religioase, organizațiilor de voluntariat și ale sectorului privat, pe de altă parte, se dezvoltă o simbioză. Planul strategic trebuie să aibă drept scop final, dincolo de domeniile sau subdomeniile cărora se adresează

³ **STRATEGIE** s. f. **1.** Parte componentă a artei militare, care se ocupă cu problemele pregătirii, planificării și ducerii războiului și operațiilor militare. **2.** (În sintagma) *Strategie economică* = stabilirea obiectivelor și planificarea cursului acțiunilor de urmat atât la nivel microeconomic, cât și la nivel macroeconomic. – Din fr. **stratégie**.

Sursa: [DEX '09 \(2009\)](#) |

⁴ **GESTIUNE**, *gestiuni*, s. f. Administrare a bunurilor unei întreprinderi, instituții sau persoane; răspunderea păstrării bunurilor și a mănuirii fondurilor unei întreprinderi, instituții sau persoane; ansamblu de operații privind primirea, păstrarea și eliberarea unor bunuri materiale aparținând altcuiva; (concr.) totalitate a bunurilor încredințate cuiva în vederea administrării lor. [Pr.: -ti-u-] – Din fr. **gestion**, lat. **gestio**, -onis.

Sursa: [DEX '09 \(2009\)](#)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

3

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

accesul nemijlocit al oamenilor la viața culturală, respectiv, la valorile patrimoniale naționale.

Beneficiarii Strategiei

Strategia în domeniul PCN se adresează în același timp autorităților publice centrale și locale, tuturor organizațiilor neguvernamentale, tuturor agenților economici autorizați în domeniul de activitate, proprietarilor și deținătorilor de monumente istorice sub orice titlu, indiferent de regimul de proprietate.

Activitățile și acțiunile strategiei sunt în beneficiul patrimoniului cultural și constituie factor de *sensibilizare a publicului și de educație culturală a tineretului*. Șansa obținerii acestui deziderat nu este alta decât promovarea unui program conjugat de percepere a valorilor patrimoniului cultural național din România, care să adreseze publicului valori ale patrimoniului cultural național, atât din categoria valorilor culturale ale monumentelor istorice, cât și din cea a patrimoniului cultural mobil sau a patrimoniului cultural imaterial, de care nu pot fi separate.

Implementarea prezentei strategii poate avea efecte economice și sociale pe termen scurt, dar mai ales pe termen lung prin educarea și formarea cultului pentru valorile culturale reale ale patrimoniului cultural.

Principii fundamentale ale Strategiei:

1. Participarea cetățenilor:

- patrimoniul cultural este indispensabil pentru o viață echilibrată și completă;
- orice cetățean român și vizitator al României are acces la patrimoniul cultural național, dar și datoria de a proteja patrimoniul cultural și dreptul de a beneficia de el prin învățare și recreere;
- fiecare generație are datoria de a proteja acest patrimoniu și de a-l face accesibil pentru generațiile viitoare și pentru întreaga omenire, ca bun universal.

1. Îmbunătățirea administrației în sectorul Patrimoniului Cultural

Inter-relaționarea între subcomponentele Patrimoniului Cultural: patrimoniul imobil, mobil, arheologic, imaterial și peisaj cultural.

Ministerul Culturii și Cultelor, precum și alte autorități centrale avizate au datoria menținerii instituțiilor administrative cu scopul asigurării că patrimoniul este protejat, administrat, conservat și accesibil, în cea mai potrivită manieră cu putință.

Aceste instituții ar trebui să garanteze:

- reducerea birocrăției în domeniul administrației privind documentele patrimoniului cultural;
- urmărirea și adaptarea cadrului legislativ la nevoile reale și actuale, inclusiv la normele internaționale din domeniu;
- supravegherea și monitorizarea acțiunilor din domeniu.

Ministerul Culturii și Cultelor, prin instituțiile abilitate, va trebui să se asigure dacă protecția, promovarea și accesibilitatea patrimoniului cultural reprezintă o prioritate în ceea ce privește deciziile politice publice din toate domeniile de activitate din România.

Nevoia de investiție în întărirea capacității administrative în sectorul primordial trebuie susținută. Cheltuielile de investiție în resursele patrimoniale (inclusiv pentru personalul aferent) ar trebui să crească pentru a satisface nevoile financiare ale sectorului patrimonial cultural prin evidențierea în studii sau alte tipuri de informări privind importanța sectorului și efectele sale benefice asupra altor sectoare economice, precum turismul sau contribuția sa la bunăstarea socială și educațională.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

4

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

2. Folosirea durabilă a resurselor patrimoniului. Carta de la Burra-Burra.

Principiile Cărții Burra-Burra se referă la dezvoltarea politicii de conservare și strategiei de implementare a acestei politici și au fost adoptate de ICOMOS Australia la 25 mai 1985 și revizuite la 23 aprilie 1988. Folosirea durabilă a resurselor patrimoniului cultural românesc trebuie citite în concordanță cu Carta Burra, într-o manieră durabilă și aplicând principiile ale conservării integrate, prin:

-corelarea activităților culturale (sau privind patrimoniul cultural) între diferiți actori implicați, precum cei guvernamentali, reprezentanții sectorului privat și de voluntariat;
-luarea în considerare a factorului social al comunităților existente și a economiei care le poate susține în timp pentru proiectele ce implică inițiative în domeniul patrimoniului cultural;

-promovarea și aducerea la cunoștință a importanței bogăției patrimoniului cultural și responsabilitatea fiecăruia de a participa la protejarea sau utilizarea controlată a bunurilor patrimoniului cultural;

-promovarea unor politici fiscale și financiare în beneficiul patrimoniului cultural.

Pe de altă parte, din rațiuni care țin de o mai logică și coerentă administrare a patrimoniului, au fost concepute reglementări de natură juridică și norme având scop funcțional, care permit gestionarea bunurilor de patrimoniu de același tip, prin aceleași metode, indiferent de aria geografică în care acestea se găsesc. Așadar, avantajul unei asemenea concepții privind patrimoniul este acela că el duce la evidențierea unor politici care trebuie să facă parte dintr-o strategie națională privind **conservarea, administrarea și punerea sa în valoare**, atât la nivelul unităților regionale, cât și la cel al categoriilor de bunuri. Pentru a asigura succesul unei atare strategii, aceste politici publice trebuie intercorelate, astfel încât să permită o dezvoltare armonioasă a teritoriului și o punere în valoare echilibrată a resurselor culturale și naturale ale țării.

Analiză SWOT a Patrimoniului Cultural Național

Puncte forte:

- existența unui ansamblu bogat și divers de bunuri cu valoare de patrimoniu cultural, repartizate în mod echilibrat în plan teritorial;
- existența unui cadru complet și coerent de reglementare juridică a domeniului;
- programe naționale și regionale pentru cercetarea, conservarea și restaurarea obiectivelor patrimoniului cultural;
- crearea de noi locuri de muncă și diversificarea tipologiei ocupaționale în domeniul cercetării, conservării, restaurării, utilizării și reutilizării monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice sau a altor obiective ale patrimoniului cultural;
- intensificarea consumului și diversificarea piețelor interesate de bunurile și de serviciile din domeniu;
- constituirea de rețele informatice specializate, în vederea facilitării accesului și a structurării ofertei de servicii;
- extinderea și permanentizarea colaborărilor bilaterale, regionale și internaționale în scopul protejării și punerii în valoare a patrimoniului cultural național;
- **existența personalului de specialitate**
- **baza materială existentă** (depozite, aparatură, spații expoziționale, laboratoare de restaurare) asigurarea funcționării prin finanțare de la bugetul de stat sau de la bugetele locale.

Puncte slabe:

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

5

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

● având în vedere importanța specialiștilor și a meșterilor cu meserii tradiționale în procesul de protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural, insuficiența programelor de formare și de specializare a resurselor umane prin învățământul formal și prin cel paraformal reprezintă o slăbiciune importantă în atingerea obiectivelor strategice;

● lipsa unor preocupări sistematice ale autorităților publice locale privind reinsertia monumentelor istorice în spațiul comunitar și valorizarea potențialului lor ca factor de creștere a calității vieții populației;

● lipsa unei abordări intersectoriale privind punerea în valoare a patrimoniului cultural, îndeosebi în relație cu turismul și industria hotelieră, construcțiile civile, transporturile, alte servicii pentru consumator,

● insuficiența personalului de specialitate în domeniul managementului de proiecte sau managementului cultural (de ex.: Direcție a monumentelor Istorice care avea în 2003 cca. 25 specialiști – azi include 7, total insuficienți, atâta timp cât nici DCCPCN județene nu au în compunere Serviciile pt. Monumente Istorice ce trebuiau înființate conf. Legii 422/2004);

● deficiențe strategice și manageriale sub aspectul perceperii și promovării activităților culturale drept produse destinate consumului cultural, relevante în:

- activitate de promovare redusă;
- schimburi culturale reduse, la nivel național și în special internațional;
- activitate culturală redusă în raport cu potențialul patrimoniului deținut;
- activitate redusă de fund-raising;
- lipsa studiilor și cercetărilor constante asupra publicului;
- număr redus de parteneriate (cu autoritățile locale, organizații non-guvernamentale, alte instituții, mass-media)
- implementarea extrem de redusă a normelor și metodologiilor specifice de actualitate la nivel european;
- insuficiența formelor de asociere, în afara cadrului instituțional a specialiștilor în domeniul patrimoniului.

Oportunități:

Fondurile Structurale;

- lipsa din programa școlară a unor domenii ce ar putea fi acoperite prin educație culturală (de ex.: *Cursuri de istoria arhitecturii și protejarea monumentelor istorice*), complementaritatea cu sistemul de învățământ, în anumite direcții;
- concurența scăzută în oferta culturală;
- existența programelor de finanțare naționale și internaționale altele decât cele din Fondurile Structurale;
- poziționare favorabilă pentru includerea în circuite turistice.

Amenințări:

a. Riscuri naturale

Pentru trei categorii de risc natural (**seismele⁵, alunecările de teren și inundațiile**) există studii precum „zone de risc natural” (din cadrul Planului de Amenajare a Teritoriului Național, secțiunea a V-a – zone de risc natural).

b. Riscuri antropice

⁵ Harta privind clasificarea riscului seismic al României este în curs de elaborare, iar INMI va realiza actualizarea permanentă a acesteia.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

6

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Riscurile antropice sunt considerate principalele amenințări la adresa monumentelor istorice. Un raport al Comitetului Român ICOMOS plasează pe primele locuri următoarele amenințări:

- abandonarea monumentelor sau obiectivelor patrimoniului cultural de către autoritățile locale, proprietarii și administratorii acestora (persone fizice și juridice, clerul);
- birocrăția excesivă;
- lipsa de claritate în atribuirea responsabilităților și lipsa revizuirii legislației la capitolul sancțiuni și aplicarea acestora;
- vandalismul și furtul;
- lipsa de control asupra noilor construcții ce alterează mediul tradițional și lipsa documentațiilor de urbanism cu reglementări de intervenție în zonele istorice protejate, aflate în sarcina autorităților publice locale;
- pierderea interesului publicului;
- scăderea alocațiilor bugetare și, implicit, a posibilităților de finanțare;
- neincluderea în circuitele culturale europene sau internaționale;
- interesul scăzut al mass-mediei pentru evenimentele culturale;
- scăderea interesului privind colaborarea cu ministere ale culturii din țările cu tradiție în protejarea patrimoniului sau alte organizații internaționale pentru facilitarea schimburilor între specialiști – cursuri, masterate, doctorate etc.

Fie naturale sau antropice, riscurile menționate se pot cumula într-un risc al degradării.

Măsurile de evitare a riscurilor privind inundațiile și alunecările de teren care pot afecta monumentele istorice, se prevăd în Planurile de Amenajare a Teritoriului Județean și în Planurile Urbanistice generale ale localităților și vor fi urmărite cu prioritate la avizarea acestora atât de Direcția Generală Patrimoniu Cultural Național – Direcția Monumentelor Istorice și Arheologie și de către Direcțiile pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național județene și a municipiului București, conform competențelor.

Monumente de arheologie și de arhitectură (patrimoniu imobil)

Societatea reevaluează constant valoarea monumentelor și categorii noi de monumente se pot afirma.

Patrimoniul cultural imobil constituie cea mai valoroasă componentă a patrimoniului cultural, atât în ceea ce privește valoarea materială directă, cât și în raport cu posibilitățile de inserție a unor componente extra-culturale. Trebuie menționat că *patrimoniul cultural imobil* este o sintagmă care desemnează ceea ce, în termeni generici, poartă numele de *monumente istorice*, categorie ce include nu doar *monumentele*, ci și *ansamblurile și siturile istorice*.

Toate aceste delimitări și definiții sunt foarte clar stabilite prin intermediul unui corp de norme complet și coerent formulat, care are în vedere întregul set de operațiuni (cercetare, evidență, conservare, restaurare, punere în valoare) care alcătuiesc opera de protejare a patrimoniului cultural imobil. Mai mult decât atât, chiar legea cadru în domeniu stabilește că protejarea monumentelor istorice este parte componentă a strategiilor de dezvoltare durabilă economico-socială, turistică, urbanistică și de amenajare a teritoriului, la nivel național și local.

Trebuie menționat că, potrivit prevederilor *Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice*, cu modificările și completările ulterioare, **monumentele istorice** sunt **monumentele, ansamblurile și siturile istorice** (așa cum fiecare dintre aceste categorii este definită în lege) care sunt clasate în două grupe: **grupa A** (monumente istorice de valoare

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

7

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2

@ clio@spiruharet.ro

☎ 021.455.1720

🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

națională și universală) și **grupa B** (monumente reprezentative pentru patrimoniul cultural local).

Monumentele pot fi împărțite în categorii tipologice, așa cum sunt ele menționate de **Legea nr. 422/2001** și de **Legea nr. 5/2000** privind aprobarea *Planului de amenajare a teritoriului național* (Secțiunea a III-a – Zone Protejate), tipologice care nu respectă întocmai categoriile legii prime, dar reprezintă o abordare pragmatică a domeniului:

1. Monumente de arhitectură, categorii

- a) Cetăți; b) Ansambluri curți domnești; c) Biserici fortificate – cetăți; d) Castele, conace, palate; e) Cule; f) Clădiri civile urbane; g) Ansambluri și situri urbane;
- h) Biserici din lemn; i) Muzeetnografice în aer liber; j) Biserici rupestre;
- k) Biserici și ansambluri mănăstirești; l) Arhitectura industrială; amenajări căi de comunicație;
- m) Monumente de arhitectură populară (locuințe sătești); n) Ansambluri tradiționale rurale. o) Cimitire

2. Monumente de arheologie:

- a) Complexe paleolitice;
- b) Așezări neolitice și eneolitice;
- c) Așezări și necropole din epoca bronzului;
- d) Fortificații și așezări din prima epocă a fierului (*hallstattiene*);
- e) Fortificații dacice;
- h) Orașe antice;
- i) Edificii;
- j) Monumentele medievale identificate pe baza cercetărilor arheologice;
- k) Rezervații arheologice cuprinzând situri cu niveluri de locuire pe perioade îndelungate – așezări și necropole.

Majoritatea monumentelor cu o valoare istorică, artistică sau arhitecturală se află în proprietatea publică și sunt administrate de diferite entități publice (din partea administrației publice locale sau administrației bisericești).

Conform unui studiu din 2005, situația monumentelor istorice se prezenta astfel: 26,900 monumente istorice, dintre care: 75% dintre monumente sunt în pericol, iar 35% dintre monumente sunt degradate.

Un număr de monumente ale patrimoniului cultural național al României sunt incluse în Lista UNESCO a Patrimoniului Mondial (Bisericile cu pictură murală din nordul Moldovei din prima jumătate a secolului al XVI-lea, Ansamblul bisericilor de lemn din Maramureș, Mănăstirea Hurezi, Situri sătești cu biserici fortificate din Transilvania, Fortărețe dacice din munții Orăștiei, Centrul istoric Sighișoara).

Este important de menționat faptul că se impune pregătirea unor planuri de management pentru fiecare dintre aceste monumente UNESCO și alte monumente importante asigurând astfel o planificare pe termen lung, care să includă conservarea și protecția lor. Aceasta este responsabilitate nu numai față de UNESCO dar și față de comunitatea mondială.

Majoritatea monumentelor cu o valoare istorică, artistică sau arhitecturală se află în proprietatea publică și sunt administrate de diferite entități publice (din partea administrației publice locale sau administrației bisericești).

Conform unui studiu din 2005, situația monumentelor istorice se prezenta astfel: 26,900 monumente istorice, dintre care: 75% dintre monumente sunt în pericol, iar 35% dintre monumente sunt degradate.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

8

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

Un număr de monumente ale patrimoniului cultural național al României sunt incluse în Lista UNESCO a Patrimoniului Mondial (Bisericile cu pictură murală din nordul Moldovei din prima jumătate a secolului al XVI-lea, Ansamblul bisericilor de lemn din Maramureș, Mănăstirea Hurezi, Situri sătești cu biserici fortificate din Transilvania, Fortărețe dacice din munții Orăștiei, Centrul istoric Sighișoara).

Este important de menționat faptul că se impune pregătirea unor planuri de management pentru fiecare dintre aceste monumente UNESCO și alte monumente importante asigurând astfel o planificare pe termen lung, care să includă conservarea și protecția lor. Aceasta este responsabilitate nu numai față de UNESCO dar și față de comunitatea mondială.

Muzee, Arhive și Colecții (patrimoniul mobil)

În această categorie putem include toate acele elemente ale proprietății culturale mobile deținute public, aflate în proprietate privată sau în proprietatea unor entități religioase. Patrimoniul cultural muzeal beneficiază de un cadru legislativ complet, care reglementează atât modul de organizare și funcționare al **muzeelor și colecțiilor publice**, cât și modalitățile de protejare a **bunurilor culturale mobile**.

Patrimoniul cultural imobil face referire la tipurile de muzee:

- de artă;
- de arheologie și istorie;
- de știință și istorie;
- de etnografie și antropologie;
- specializate.

Este important să se precizeze faptul că valoarea acestor proprietăți crește când un element individual este parte a unui grup original sau când acesta aparține unei colecții, într-un muzeu sau într-o arhivă. În mod asemănător, valoarea unui articol crește dacă este păstrat în locația originală.

Ministerul Culturii și Cultelor, prin reprezentanții săi instituționali, are responsabilitatea de a și exercita competența de supraveghere în numele statului și poate aplica legea în privința protejării patrimoniului mobil.

Chiar dacă există deja prevederi legale, o atenție deosebită va trebui acordată arhivelor cu valoare culturală patrimonială, incluzând arhive digitale din media modernă. Astfel de eforturi se desfășoară deja la nivelul Uniunii Europene.

Inventarul patrimoniului mobil trebuie să includă patrimoniul religios, proprietățile deținute de fundații, sau cele aflate în proprietate privată constituie o importanță, dar puțin înțeleasă, resursă națională. Lipsa unui dialog constructiv între proprietarii privați și entitățile statului poate determina pierderea unor oportunități capabile să asigure conservarea adecvată, studierea și aprecierea într-o proporție mai mare a acestora.

Ridicarea standardelor de către muzee trebuie să devină o prioritate în toate aspectele în toate aspectele activității lor, de la tehnicile de conservare la documentări ale colecțiilor, management, tehnici de expunere, cât și cu privire la serviciile oferite vizitatorilor.

Muzeele care nu au resursele în a începe îmbunătățirea sau promovarea lor pot apela la resursele comunităților locale sau ale ONG-urilor, ce pot deveni o alternativă viabilă.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

9

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Se vor lua inițiative pentru îmbunătățirea interacțiunii dintre entitățile administrației centrale și instituțiile culturale locale, în prezent, aceasta fiind sporadică.

Aceesul public la muzee poate fi, de asemenea, neechilibrat. Este nevoie de îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități sau introducerea unor programe atractive pentru copii. Tot în acest context se pot institui facilități de acces pentru persoane care provin dintr-un mediu social defavorizat.

Lipsa inventarierilor și a zonelor de stocare separate aduc dificultăți logistice publicului doritor în a accesa documentele deținute de muzee sau de arhive.

Având în vedere că multe muzee, colecții și biserici nu sunt suficient de bine protejate împotriva unor potențiale activități criminale și de asemenea pot apărea alte pericole la adresa integrității lor, precum incendiile sau inundațiile, se poate recomanda introducerea obligatorie a unor asigurări pentru astfel de situații, iar parte a costurilor să fie suportată din fonduri publice. Pentru o mai bună imagine asupra situației actuale, statisticile cu privire la aceste incidente, referitoare la muzeele publice sau private din România sau proprietăți ale bisericii trebuie adunate din diferite surse și compilate într-un document global pentru a induce măsurile ce se impun prin programe specifice de prevenție.

Patrimoniul imaterial. Relația patrimoniul imobil cu patrimoniul imaterial.

Patrimoniul imaterial poate include aspecte culturale diferite ale vieții moștenite din trecut care definesc modul de viață al diferitelor societăți. Acestea pot face referire la practici locale, obiceiuri și credințe și deseori sunt exprimate în și prin limbaj, activități sociale, politice și economice și prin activități simbolice și ritualuri ale diferitelor comunități.

În accepțiunea general recunoscută a termenului, prin patrimoniu cultural imaterial se înțelege *ansamblul de practici, reprezentări, expresii, cunoștințe, abilități pe care comunitățile, grupurile și indivizii le recunosc ca făcând parte din moștenirea lor culturală, transmisă din generație în generație și recreată în permanență.*

Patrimoniul cultural imaterial se regăsește în special în următoarele domenii:

- tradiții și expresii orale – limba ca principalul lor vector;
- artele spectacolului;
- practici sociale, ritualuri și evenimente festive;
- cunoștințe și practici legate de natură și univers;
- artizanatul tradițional ș.a.

Patrimoniul cultural imaterial reprezintă un domeniu de interes pentru politicile culturale, materializat la nivel legislativ prin stabilirea de responsabilități specifice pentru o serie de instituții, rețele de instituții de învățământ formal pentru arte și meserii tradiționale.

Conform unor sondaje, în domeniul patrimoniului imaterial, s-au identificat o serie de recomandări:

- Artizanatul și celelalte forme de exprimare a tradițiilor trebuie susținute în vederea reinsertiei lor în cotidian și ca element al modului de viață comunitar.
- Turismul cultural trebuie să valorizeze în mai mare măsură această resursă.
- Artizanatul reprezintă o industrie culturală ce poate fi dezvoltată cu succes în multe zone, ca mijloc de dezvoltare economică și culturală a regiunilor și localităților.
- Cultivarea specificului zonal și revitalizarea unor meserii tradiționale este o pârgie pentru promovarea diversității, pentru dezvoltarea ofertei și pentru extinderea consumului

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

10

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

acestor produse de la comunitate la un public mai larg, ce poate fi atras prin turism și prin forme complexe de comercializare.

Peisajele Culturale. Relația patrimoniul imobil cu peisajul cultural.

România este semnatară a Convenției Europene a Peisajului (la 20 octombrie 2000) și a ratificat această Convenție prin Legea nr. 451/8 iulie 2002.

Peisajele sunt spațiile folosite de societate și sunt legătura dintre istoria trecutului cu cea a prezentului, o istorie a identității.

Peisajul Cultural este suma unor factori diverși și a unor valori diverse care pot include impactul estetic și vizual, economic, valorizarea scenică, precum și procesele istorice, ecologice și geologice. Referindu-ne la peisaj trebuie să ținem cont de toate valorile implicite integrate în peisaj. Peisajul Cultural este probabil bunul cultural cu cea mai mare participare a cetățenilor.

Odată cu sensibilizarea populației la problemele de mediu, conștiința publică, în ceea ce privește valoarea peisajelor culturale, crește. O altă mare provocare o reprezintă conflictul dintre valorile economice și cele de conservare prin utilizarea resurselor existente neechilibrat. De asemenea, centrele urbane istorice sunt supuse riscului degradării atunci când se impun factori economici pot determina investiții în infrastructura transportului sau construcțiilor.

În multe cazuri problemele de structură afectează durabilitatea în timp a întregului obiectiv arhitectural sau a peisajului în care se integrează.

Rolul administrației locale, ONG-urilor și reprezentanților sectorului privat

ONG-urile și administrația locală pot contribui la conservarea patrimoniului cultural. Odată stabilită această premisă se consideră că este necesară încurajarea implicării lor continue în managementul direct al siturilor și colecțiilor sau alte obiective de patrimoniu.

Acces, prezentare și Conservare.

Accesul public este fundamental în managementul patrimoniului cultural. Activitățile de conservare și expunere sunt justificate ca un mijloc de garantare a dreptului de acces la resursele culturale de valoare atât în prezent cât și în viitor.

Deși sunt strâns legate, pentru a servi aceluiași scop, conservarea și prezentarea patrimoniului cultural sunt considerate domenii de sine stătătoare. Ambele domenii sunt reglementate juridic în aplicarea lor, au dezvoltat politici, etici profesionale și standarde, precum și *ghiduri de bune practici*. Acestea sunt integrate în contextul internațional, atât în sfera muzeelor și conservării, cât și la nivel mai amplu, al sectorului patrimoniului cultural.

Creșterea accesului public la obiectivele patrimoniului cultural este direct proporțional cu conservarea și recunoașterea lor.

Accesul public poate fi îmbunătățit, având în vedere anumite nevoi stringente precum:

- educația în probleme ale patrimoniului cultural (să implice toate grupele de vârstă și toate nivelele educaționale).
- susținerea valorilor diversității culturale și egalității la nivel social ca mijloc de extindere a nivelului de acces și a nivelului de participare la patrimoniul cultural.
- promovarea accesului fizic și intelectual la bunurile patrimoniului cultural pentru grupurile dezavantajate social precum cele cu dizabilități sau persoanele de vârstă a treia.
- publicarea constantă a cercetărilor științifice cu privire la problematicile patrimoniului cultural.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

11

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Educația, Cercetarea și Patrimoniul Cultural

Educația este resursa națională cea mai importantă, iar patrimoniul cultural este asociat sectorului educațional. Stakeholderi în acest sector sunt atât instituțiile publice de profil, cât și cele universitare sau alte nivele educaționale alături de ONG-uri.

Marea varietate a resurselor patrimoniului cultural din România reprezintă un bun în sine și poate deveni un stimul pentru cercetători, experți locali sau străini.

Informația academică despre patrimoniul cultural, impactul său asupra vieților noastre, rolul său în economia locală și informațiile cu privire la protejarea și informațiile despre salvagardare și protecție ar trebui să înceapă de la învățământul secundar în special prin editarea de cărți, crearea unor portaluri on-line și organizarea unor vizite la obiectivele patrimoniului cultural.

Se pot identifica următoarele lipsuri:

- investiția în cercetare este limitată și structurată;
- se propune promovarea bazei de date și a unui portal exclusiv al datelor din domeniul patrimoniului cultural din România (CIMEC);
- fondurile financiare pentru cercetare în scopurile educaționale sunt greu accesibile și lipsesc în genere.

Aceste probleme pot fi depășite prin dezvoltarea unei abordări coordonate în privința problematicii cercetării și educației, implicând toți stakeholderii, inclusiv folosirea fondurilor disponibile și a datelor despre patrimoniul cultural din resursele deja disponibile pentru o mai bună comunicare cu publicul.

Turismul Cultural.

Turismul reprezintă o bază vitală de venit pentru muzee și alte instituții culturale.

Turismul cultural poate fi definit pe de o parte din motivația accesului la obiectivele culturale precum călătorii pentru festivaluri de artă sau alte situri culturale sau eveniment, dar și trasee pentru studiu.

Într-un sens mai larg orice formă de turism poate fi definită drept turism cultural dacă reușește să satisfacă nevoia umană de bază pentru diversitate, având tendința să crească conștientizarea culturală a individului descoperind noi cunoștințe, experiențe și întâlniri.

Patrimoniul cultural a fost de mult timp un factor important în creșterea și dezvoltarea unor variate sectoare de turism. Resursele patrimoniului cultural sunt folosite în promovarea destinațiilor turistice, precum și în crearea unei atracții ca alternativă la destinațiile turistice deja existente sau de alt profil. În perioada recentă, turismul cultural a devenit el însuși o componentă importantă a turismului local.

Turismul cultural oferă oportunitatea dialogului intercultural prin posibilitatea dialogului descoperirii și aprecierii diversității culturale.

Sectorul patrimoniului cultural poate deveni el însuși un beneficiar al industriei turismului. O dovadă aparte este faptul că Sibiu a fost în anul 2007 una dintre primele 10 destinații turistice la nivel mondial.

Totuși, coexistența patrimoniului cultural și a turismului induc un set de probleme specifice. Aglomerarea vizitatorilor la muzee și monumente poate determina deteriorarea progresivă a obiectivelor patrimoniului cultural, a infrastructurii turistice și per total a nivelului de satisfacție a turiștilor. Fără o investiție adecvată în întreținerea și conservarea preventivă siturile și monumentele vor deveni ele însele un model negativ de promovare a patrimoniului cultural și vor altera dorința de vizitare a turiștilor.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

12

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Este imperativ pentru ca în campaniile de publicitate din prezent pentru promovarea turismului cultural să se bazeze pe produsul cultural autentic național și nu pe evenimente pseudo-culturale.

De asemenea, se recomandă solicitarea profesioniștilor în managementul culturii precum și din marketing. Integrarea profesioniștilor în sectorul patrimoniului cultural va ajuta la creșterea nivelului calitativ în domeniul cultural și va juca un rol important în stimularea creării unor noi metode de cercetare și crearea unei industrii culturale durabile.

Concluzii

1. *Menținerea unui cadru legislativ coerent cu întregul sistem legislativ românesc și european, cu tot ceea ce implică aceasta în domeniul preluării acquis-ului comunitar și al armonizării legislative.*

2. *Stabilirea unor planuri integrate de protejare a patrimoniului cultural și natural, în conformitate cu principiile conținute de convențiile europene la care România este parte.*

3. *La întocmirea acestor planuri să participe, în mod direct, pe lângă specialiști în planificarea teritoriului, arhitecți urbaniști și specialiști în conservarea și restaurarea monumentelor și ansamblurilor istorice, și arhitecți peisagiști, sociologi, ecologi, specialiști în industria turismului etc.*

4. *Principiul care trebuie să stea la baza acestei cooperări este acela că fiecare bun cultural imobil cu valoare de patrimoniu trebuie să capete o utilizare care, punându-i în evidență valențele culturale specifice, să îi permită să joace rolul de catalizator în procesele sociale care agregă și cele mai izolate grupuri și comunități, conform și principiilor stabilite prin Carta de la Veneția, adoptată în 1964.*

5. *Asigurarea unui mecanism care să permită dezvoltarea durabilă a zonelor protejate, pe baza conservării integrate a patrimoniului cultural imobil, ceea ce ar permite menținerea unui grad ridicat de protejare a patrimoniului cultural cu cheltuieli mici de întreținere.*

6. *Autoritățile locale urmează să evalueze impactul pe care îl poate avea fiecare monument istoric revitalizat în parte. Studiile preliminare vor avea în vedere asigurarea modalităților de finanțare și rezultatul estimat în ceea ce privește dezvoltarea durabilă a zonei revitalizate.*

7. *Acordarea unei priorități majore formării profesionale a specialiștilor în domeniul protejării patrimoniului cultural imobil, pentru toate profesiile necesare întregului sistem de lucrări, de la cele de cercetare și evidență până la cele de întreținere fizică a monumentelor restaurate și revitalizare.*

8. *Responsabilizarea unor paliere sociale cât mai diverse, atât la nivel național și regional, cât mai ales, local, pentru conștientizarea rolului pe care patrimoniul cultural imobil îl are în păstrarea identității culturale naționale și locale, precum și a coeziunii sociale, cu urmări directe în creșterea gradului de finanțare a lucrărilor de restaurare, revitalizare și punere în valoare a monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice, din resurse locale și private.*

9. *Trebuie avută în vedere continuarea programelor existente de cooperare, în cadrul celor șase euroregiuni la care au aderat diverse autorități locale din România (Euroregiunea Carpatică, Euroregiunea „Dunărea-Criș-Mureș-Tisa”, Euroregiunea „Giurgiu-Ruse”, Euroregiunea „Dunărea de Sus”, Euroregiunea „Danubius”, Euroregiunea „Dunărea de Jos”, Euroregiunea „Prutul de Sus” și Euroregiunea „Siret-Prut-Nistru”), în temeiul prevederilor Convenției-cadru europene asupra cooperării transfrontaliere a colectivităților*

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

13

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720

@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

sau autorităților teritoriale, adoptată la Madrid, la 21 mai 1980, ratificată de România prin Ordonanța de urgență nr.120/1998.

10. Utilizarea experienței acumulate cu prilejul manifestărilor din anul 2008, „Sibiu-capitală culturală a Europei” și mai ales a programelor de revitalizare și punere în valoare a patrimoniului cultural.

11. Stimularea autorităților locale pentru inițierea unor proiecte legate de patrimoniul cultural imobil, care să fie susținute din fonduri europene.

12. Creșterea independenței față de subvențiile bugetare.

13. Includerea muzeelor și colecțiilor publice în ansambluri culturale vaste, care, sub aspectul unor centre culturale, să permită constituirea unor poli de atracție pentru vizitatori localnici și pentru turiști, care să beneficieze nu doar de serviciile culturale oferite în sensul punerii în valoare a patrimoniului cultural, ci și de creația culturală curentă.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

14

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498**CURS 2-Valorizarea Patrimoniului Construit prin festivaluri, comemorări.
Criteriile de evaluare a patrimoniului construit în raport cu semnificația culturală.
Criteriul istoric, arhitectural, memorial și de aflare în pericol.****Noțiuni și interconexiuni. Carta Burra-Burra. Carta peisajului cultural, Carta Convenției Europene a Peisajului (la 20 octombrie 2000) ratificată prin Legea nr. 451/8 iulie 2002.****Principiile Cartei Burra: Semnificația Culturală**

Carta Burra recomandă o procedură metodică pentru cercetarea semnificației culturale a locului, pentru pregătirea unei declarații privind semnificația culturală și pentru punerea la dispoziția publicului a informațiilor.

Principiile se aplică pentru orice loc cu probabilă semnificație culturală, indiferent de tip sau mărime.

**Necesitatea stabilirii semnificației culturale. Cercetarea semnificației culturale
Mijloacele necesare.**

În conformitate cu art. 4 al Cartei Burra, studiarea unui loc se va face utilizându-se toate disciplinele relevante. Mijloacele profesionale solicitate de un astfel de studiu nu sunt cele obișnuite. Nu se poate admite că un singur practician are toată paleta de mijloace necesare pentru cercetarea semnificației culturale și pentru pregătirea unei declarații. Uneori pe parcursul lucrărilor va fi necesar să se angajeze și alți specialiști.

Cercetarea semnificației culturale și pregătirea declarației nu implică sau nu iau în considerare probleme cum ar fi: necesitatea acțiunii de conservare, dificultăți legale, funcțiuni posibile, stabilitate structurală sau costuri și beneficii. Aceste probleme se vor trata în cadrul dezvoltării unei politici de conservare.

Conceptul de Semnificație Culturală

În cadrul Cartei Burra, prin semnificație culturală se înțelege “valoare estetică, istorică, științifică sau socială pentru generațiile trecute, prezente sau viitoare”.

Semnificația culturală este un concept care ajută la estimarea valorii locului. Locurile care ar putea avea semnificație sunt acelea care ajută la o înțelegere a trecutului sau îmbogățesc prezentul și care vor fi de valoare pentru generațiile viitoare.

Trebuie notat că ele nu se exclud reciproc, de exemplu, stilul arhitectural are și aspecte istorice și estetice.

Valoarea estetică

Valoarea estetică include aspecte ale percepției senzoriale pentru care pot și ar trebui listate criterii. Asemenea criterii pot include considerații privind forma, scara, culoarea, textura și materialul substanței; mirosurile și sunetele asociate locului și funcțiunii sale.

Valoarea istorică

Valoarea istorică acoperă istoria esteticii, științei și societății și de aceea, într-o formă mai largă fundamentează toți termenii prezenți în această secțiune.

Un loc poate avea valoare istorică pentru că a influențat sau a fost influențat de un personaj, un eveniment, fază sau activitate istorică. Poate avea valoare istorică de asemenea

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

15

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2

@ clio@spiruharet.ro

☎ 021.455.1720

🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

ca și sit al unui important eveniment. Pentru orice loc semnificația va fi mai mare acolo unde martorii evenimentelor sau asocierilor supraviețuiesc în situ sau acolo unde zonele de protecție sunt substanțial intacte decât acolo unde acestea au fost modificate sau unde martorii nu au supraviețuit. În orice caz, unele evenimente sau asocieri pot fi atât de importante încât conferă locului semnificație indiferent de tratamentele ulterioare.

Valoarea științifică

Valoarea științifică sau de cercetare a unui loc va depinde de importanța, raritatea, calitatea sau reprezentativitatea datelor implicate și de gradul în care locul poate furniza noi informații substanțiale.

Valoarea socială

Valoarea socială reprezintă acele calități pentru care un loc a devenit un focar al sentimentului spiritual, politic, național sau al altui sentiment cultural pentru un grup majoritar sau minoritar.

Împărtășirea în valori estetice, istorice, științifice și sociale este o manieră de înțelegere a conceptului de semnificație culturală. Oricum, se pot dezvolta categorii mult mai precise pentru a înțelege dezvoltarea unui loc anumit.

Criteriul de aflare în pericol

Stabilirea acestui criteriu este legat de evenimente

Stabilirea Semnificației Culturale

Pentru stabilirea semnificației culturale a unui loc este necesar a cerceta toate informațiile relevante pentru înțelegerea locului și substanței. Această misiune include un raport ce cuprinde material scris și grafic. Conținutul raportului ar trebui realizat astfel încât să se adapteze locului și limitărilor misiunii, dar va fi în general divizat în două secțiuni: prima, cercetarea semnificației culturale și a doua, declararea semnificației culturale.

Colectarea informațiilor

Informațiile relevante privind cercetarea semnificației culturale ar trebui adunate. Asemenea informații se referă la:

- secvențele de dezvoltare ale locului și relațiile lui cu substanța salvată;
- existența și natura pierderii sau alterării substanței;
- raritatea și/sau interesul tehnic al tuturor sau al unei părți a locului;
- funcțiile locului și ale părților sale;
- relațiile locului și părților sale cu zona de protecție;
- influențele culturale care au afectat forma și substanța locului;
- semnificația locului pentru populația care folosește sau a folosit locul sau descendenții acestei populații;
- conținutul istoric al locului cu referiri speciale la modurile în care substanța acestuia a fost influențată de forțe istorice sau ea însăși a influențat cursul istoric;
- potențialul științific sau de cercetare al locului;
- relațiile locului cu alte locuri, de exemplu privind design-ul, tehnologia, funcțiunea, localitatea sau originea;
- orice alt factor relevant pentru înțelegerea locului.

Cercetarea semnificației culturale

Cercetarea semnificației culturale urmărește colectarea informațiilor.

Validitatea raționamentelor va depinde de grija cu care datele sunt colectate și sunt puse în aplicare.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

16

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

În cercetarea semnificației culturale practicianul ar trebui să enunțe concluziile. Aspectele nerezolvate ar trebui identificate. Oricare ar fi considerată principala semnificație a unui loc, ar trebui să li se acorde considerare tuturor celorlalte aspecte cu semnificație.

Extinderea cercetărilor

În cercetarea acestor probleme un practician ar trebui să înregistreze suficiente elemente ale locului în vederea constituirii unei baze pentru discutarea problemelor. În timpul acestor cercetări toate problemele urgente ce amenință locul, cum ar fi stabilitatea sau securitatea ar trebui raportate clientului.

Intervențiile asupra substanței

Intervențiile asupra sau îndepărtarea substanței la această etapă ar trebui să se facă strict conform condițiilor Cartei Burra.

Ipoteze

Ipotezele nu ar trebui prezentate ca fapte deja stabilite. Orice încercare care a fost făcută pentru a se verifica o ipoteză ar trebui înregistrată, pentru a se evita repetarea aceluiași cercetări.

Declarația semnificației culturale

Practicianul ar trebui să pregătească o declarație succintă a semnificației culturale, sprijinită de sau referitoare la materialul grafic suficient pentru a ajuta identificarea substanței cu semnificație culturală.

Este esențial ca această declarație să fie clară și condensată, exprimând simplu de ce locul este de valoare și fără a relista martorii fizici sau documentari.

Normele de aplicare ale criteriilor științifice ale Ministerul Culturii din România

Ministerul Culturii din România a legalizat un standard calitativ pentru pragurile de

Criterii de clasare a bunurilor imobile

Art. 7. - (1) Criteriul de clasare este un standard calitativ și cantitativ pe baza căruia se evaluează semnificația și importanța culturală a bunurilor imobile și se determină categoria juridică și grupa valorică a patrimoniului cultural național imobil din care fac parte aceste bunuri, respectiv grupa A sau B de monumente istorice.

(2) Clasarea unui imobil se realizează în baza următoarelor criterii:

- a) criteriul vechimii;
- b) criteriul referitor la valoarea arhitecturală, artistică și urbanistică;
- c) criteriul referitor la frecvență (raritate și unicitate);
- d) criteriul referitor la valoarea memorial-simbolică.

Art. 8. - (1) Calificativele acordate unui imobil în baza criteriului vechimii sunt următoarele 1):

- a) imobil ridicat până în anul 1775 - *exceptional*;
- b) imobil ridicat între anii 1775-1830 - *foarte mare*;
- c) imobil ridicat între anii 1830-1870 - *mare*;
- d) imobil ridicat între anii 1870-1920 - *medie*;
- e) imobil ridicat între anii 1920-1960 - *mică*;
- f) imobil ridicat după anul 1960 - *nulă*.

(2) Evaluarea în baza criteriului vechimii este ponderată de autenticitatea concepției, materialelor și procedeele de construcție și a amplasamentului, invers proporțional cu vechimea imobilului.

(3) La acordarea calificativelor în baza criteriului vechimii se au în vedere și:

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

17

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

- a) vechimea inițială a imobilului și a intervențiilor ulterioare;
- b) vechimea elementelor componente ale imobilului;
- c) vestigiile arheologice atestate, aparținând unor imobile anterioare celui care face obiectul evaluării;
- d) ponderea elementelor componente, provenite din intervențiile ulterioare ridicării imobilului.

Art. 9. - (1) Criteriul referitor la valoarea arhitecturală, artistică și urbanistică are drept scop stabilirea valorii imobilului din punct de vedere estetic, funcțional și tehnic.

(2) Calificativele acordate în baza criteriului referitor la valoarea arhitecturală, artistică și urbanistică sunt: *excepțional, foarte mare, mare, medie, mică*.

(3) La acordarea calificativelor în baza criteriului referitor la valoarea arhitecturală, artistică și urbanistică se au în vedere:

- a) coerența planimetrică și structurală, precum și concepția tehnică;
- b) reprezentativitatea pentru o epocă istorică, un autor sau stil;
- c) semnificația pentru o anumită arie istorico-geografică;
- d) plastica arhitecturală a fațadelor și a interioarelor;
- e) componente artistice valoroase;
- f) valoarea diferitelor părți componente și ponderea celor care conferă imobilului un anumit caracter;
- g) relația cu contextul urban și natural, apartenența la un ansamblu sau sit construit ori natural, păstrat parțial sau total;
- h) reprezentativitatea în cadrul unui program, unor politici urbane sau al unor tipologii.

Art. 10. - (1) Criteriul referitor la frecvență (raritate și unicitate) are drept scop stabilirea valorii imobilului din punctul de vedere al frecvenței și rarității imobilului, componentelor acestuia sau a ansamblului.

(2) Calificativele acordate în baza criteriului referitor la frecvență sunt: *excepțională, foarte mare, mare, medie, mică*.

(3) La acordarea calificativelor în baza criteriului referitor la frecvență (raritate și unicitate) se au în vedere:

- a) unicitatea imobilului, componentelor sau ansamblului;
- b) dacă reprezintă cap de serie pentru o zonă istorico-geografică, etnografică sau pentru un autor;
- c) raritatea sau apartenența la o serie restrânsă pentru o zonă istorico-geografică, etnografică sau pentru o perioadă istorică;
- d) tipicitatea pentru o zonă istorico-geografică, etnografică, pentru un stil sau pentru o epocă;
- e) frecvența obiectivelor valoroase într-un ansamblu istoric constituit.

Art. 11. - (1) Criteriul referitor la valoarea memorial-simbolică are drept scop stabilirea valorii imobilului din punctul de vedere al simbolisticii pe care acesta o prezintă.

(2) La acordarea calificativelor în baza criteriului referitor la valoarea memorial-simbolică se au în vedere:

- a) imobilele legate de anumite momente și locuri istorice, culturale, politice sau sociale, precum și cele reprezentative pentru anumite personalități;
- b) construcțiile anterioare dispărute, de importanță istorică recunoscută, atestate prin orice surse, documentare sau arheologice;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

18

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

- c) prezența în memoria comunității, la nivel european, național sau local;
- d) dacă imobilul respectiv este legat de anumite tradiții locale.

Art. 12. - (1) În vederea clasării unui imobil în grupa A a monumentelor istorice este necesară:

a) acordarea cel puțin a unui calificativ *exceptional*, cu excepția imobilelor incluse în Lista patrimoniului mondial și a celor din Lista indicativă de includere în Lista patrimoniului mondial;

b) acordarea cel puțin a calificativului *mare* la toate criteriile de clasare, cu excepția criteriului referitor la valoarea memorial-simbolică;

c) acordarea cel puțin a unui calificativ *foarte mare*, a unui calificativ *mare* și a unui calificativ *medie*.

(2) În vederea clasării unui imobil în grupa B a monumentelor istorice este necesară acordarea a cel puțin 3 calificative *medie*, cu excepția cazurilor în care, în funcție de zona istorico-geografică, la criteriul vechime se acordă calificativul *mică*.

- 1) Acest criteriu nu se aplică siturilor arheologice.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

19

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

CURS 3-Patrimoniului arhitectural, cadru scenografic construit pentru sărbători și festivaluri. Centre istorice urbane. Meserii urbane pierdute. Fenomenul „Boutique”. Muzeu clasice, muzeu interactive. Funcțiuni mixte creatoare de zone pietonale. Noaptea muzeelor etc. Ziua porțior deschise-luna aprilie.

Arhitectura și spectacolele spațiilor publice Spectacolele Renașterii

În lunga istorie a spectacolelor⁶, Renașterea reprezintă, în Europa, momentul decisiv unde arta «arhitecturilor» intervine în ritualul celebrărilor urbane. Este vorba de spectacolele prin care locuitorii unui oraș omagiază, în mod colectiv, un principiu considerat sacru, manifestat într-un obiect (moaște, *Corpus Christi*...) sau o persoană (prinț sau prelat). Procesiunea care îl transportă pe unul, cortegiul care îl acompaniază pe altul, parcurg orașul trasând un veritabil «drum sacru». Ideea fundamentală pare a fi de a reda acestuia, vizibil diferit de restul spațiului urban, spațiu în domeniul profanului și cotidianului.

În secolul XIV documente încep prin a menționa de o cutumă redând, fără îndoială, un trecut mult mai îndepărtat, încă, și care se va prelungi până în secolul XVII. Ea constă în a acoperi fațadele caselor cu draperii, folii, tapiserii, frunzișuri etc., chiar dacă, după spusele unui martor, la Messine, în 1588, «de-a lungul parcursului nu se vedea nici cea mai mică urmă de perete». Acest sistem de ascundere a apărut la început pentru Fête-Dieu.

În Franța, la mijlocul secolului XIV, se trece la ritualul veritabilului « Fête-Roi », care este intrarea regală, conservându-i rolul sacralizator: pentru intrarea lui Charles al VI-lea în Paris în 1380, un cronicar precizează că «străzile și intersecțiile erau tapetate cu tapițerii cu temple». În aceeași epocă apar, în același timp, în spectacolele liturgice și în intrările regale, reprezentări teatrale și «eșafodaje» realizate în intersecții și piețe. Ce este în concepția acestor două tipuri de spectacole fundamentale, moștenite din trecut: transformarea străzii în teatru, în care intervine arhitectura o dată cu Renașterea.

Intervenția «artei arhitecturii»

Sensul și importanța evoluției survenită în treizeci de ani apare foarte clar dacă se compară trei documente. Întâiul reprezintă prima redare ilustrată cunoscută până în prezent, cea a intrării în Paris în noiembrie 1514, a reginei Franței, Marie Tudor. Este vorba de eșafodajul de la poarta Saint-Denis, unde actorii cântau și declamau pe un vapor simbolizând Parisul. Pictorul nu a ținut deloc cont de structura de ansamblu și a fost interesat doar de «priveliștea animată». Eșafodajul trebuia să fie simplu constituit dintr-o platformă pe capre și un fundal de scenă și disimulat prin tapiserii. Autorul reprezentării nu menționează decât aceste elemente.

Al doilea document este extras din manuscrisul relatând intrarea lui François I în Lyon în iulie 1515 și reprezintă eșafodul porții din Bourgneuf. De data aceasta pictorul a consimțit a considera structura, chiar dacă imaginea este redată de o pictogramă aproximativă mai curând, decât de interpretarea obiectivă. Autorul, este mai curând preocupat de desenul general: «în

⁶Anne-Marie Lecoq, Spectacolele Renașterii, în *Monuments Historiques, l'Architecture et la Fête*, p.30

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

20

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

cazul arcului triumfător» de redarea câtorva detalii: bazele și capitellurile aurite, decor cu candelabre tip italian, decât de a trece la ceea ce rămâne esențial: mica scenă jucată în jurul crinului francez.

Cu al treilea document, revoluția apare complet. Suntem la Paris în 1549. Acest «ante-portal» este plasat în fața porții Saint-Denis pentru intrarea lui Henri al II-lea în luna iunie. Gravura pe lemn a înlocuit pictura, într-o broșură imprimată a cărei ilustrație a fost orientată nu numai printr-o iluminare obscură ci și de un mare «sculptor al imaginii», Jean Goujon. Frumusețea desenului și siguranța tăieturii au permis o reprezentare foarte precisă, demnă de cele mai bune tratate de arhitectură din secolul XVI. Vechea reprezentare dramatică a explodat, actorii au fost înlocuiți de statui de ipsos și picturi iar discursul lor prin inscripții., unele și altele luând loc într-un ansamblu, unde arhitectura de lemn, pânză și ipsos joacă primul rol. În paralel, autorul relației își acordă întreg timpul pentru a da dimensiuni exacte ante-portalului, pentru a-i analiza părțile și articulațiile, până la utilizarea de termeni tehnici: ordinul toscan și doric, pile, stilobate, tencuieli, cariatide, arhitrave, frize, cornișe, bolți, butoane diamantate.

«Anticul» și noua metamorfoză a orașului

Intrarea parisiană din 1549 furnizează o indicație revelatoare: prezența lui Jean Martin, însărcinat cu elaborarea programului alegoric și supervizarea ansamblului și care este, cu siguranță, autorul redării imprimate. Traducătorul și editorul lui *Songe de Poliphile* (1546) și *Vitruve*, francez, ilustrat de Jean Goujon (1547), este același tip al umanistului «antic» lângă care artiștii se familiarizează cu vocabularul și formele antice.

Noua abordare a Antichității care caracterizează, în parte, Renașterea, se referă, în fapt, la cea mai apropiată sărbătoare regală. Cum punerea calificativului de «triumfător» care i-a fost atribuit la începutul secolului XVI, ideea de triumf roman duce la Capitoliu, generalul victorios este desenat din ce în ce mai mult în fundalul intrării regelui în ale sale «bonne ville».

Tipurile de édiculelor comemorative și a monumentelor publice legate, la Roma, de acest triumf terestru sau apoteoza împăraților divinizați, se impune direct sau prin intermediul spectacolele italiene, în atenția «anticilor»: arcul de triumf de la început, dar, de asemenea, templul dedicat eroilor, piramida, obeliscul, coloana gigantică izolată, statuia uriașă. De la regele Louis XII, de exemplu, văzut ca autorul unui curios manuscris anonim de la Biblioteca națională anunță suveranitatea cercetărilor sale despre cutuma antică de a clădi învingătorilor arce de triumf și trofee (6). Acest text care trebuie să fie acompaniat de «picturi» (dispărute), va fi scris unde orașul Lyon intenționează a pregăti «triumf și onoare» pentru intrarea regelui la întoarcerea în Italia. La aceste lucrări arheologice mai mult sau mai puțin bine informate vin a se adăuga la difuzarea lui *Poliphile*. Acest roman apărut la Veneția în 1499 furnizează totodată dozele necesare de noutate «ale antichității» și de frumusețe. Succesul său a fost enorm, în Franța ca și în alte țări. Aici se găsesc ilustrate toate aceste forme de arhitectură grăitoare, răspândită de-a lungul unui parcurs inițiativ, a cărei intrare regală franceză poate fi cu ușurință comparată deoarece, de la poarta orașului până la catedrală, din eșafod în eșafod, regele descoperă discursul simbolic pe care îl ține asupra sieși subiectele sale. Astfel, sistemului ascuns tradițional vine a se adăuga unei noi maniere de a face uitat, pentru o zi, orașul real: se transformă puțin câte puțin în orașul antic, ridicând din loc în loc structuri arhitecturale ale cărui tip însuși vorbește inițiatorilor de victorie și apoteoză și ale căror statui și inscripții sunt încărcate de precizări ale discursului.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

21

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

O arhitectură a desenatorilor

Cine sunt creatorii acestor structuri efemere? Este revelator că nu putem niciodată spune cu certitudine. În 1548, Philibert De Lorme era numit «comisarul» Clădirilor Regelui și cu acest titlu a fost însărcinat în 1549 a redica o sală de bal provizorie în parcul hotelului Tournelles (locuință regală). Dar nimic nu indica că directiva sa s-a impus pentru decoruri de stradă comandate prin oraș. De fapt sunt posibili doi alți candidați: Jean Goujon, responsabil cu sculpturile și, mai ales, Jean Cousin tatăl, însărcinat cu picturile.

În fapt, arhitectura efemeră reclamată prin spectacol, începând cu Renașterea, se preocupă aproape doar de compoziția liniară a fațadei și nu de schema planurilor și volumelor, de tratarea spațiului sau rezistența materialelor. Este suficient pentru a se convinge de a vedea imaginea fictivă, la zborul păsării și la contur, furnizat de gravura ilustrând intrarea lui Henri al IV-lea în Lyon, în 1595: structurile efemere punctând parcursul nu au mai multă forță decât decorurile de teatru. Artizanul ideal al spectacolului este, deci, mai puțin arhitectul veritabil, cât practicianul de artă universală, desenul, capabil a crea modele la fel de bine pentru costume sau cadouri de argintărie decât pentru arce de triumf. Goujon, recunoscut pentru gravurile sale în *Vitruve*, Cousin, pictor într-o epocă unde tablourile presupun fundaluri de arhitectură foarte elaborate, sunt amândoi calificați pentru a juca acest rol. Similar, pentru intrarea lui Charles al IX-lea în Paris în 1571, se vede în lucrare nu doar un arhitect în sens modern ci o echipă asociind pictorii Niccolo și Biulio-Camillo dell'Abate, Germain Pilon, capabil a furniza tâmplarilor desene ca cel al arcului de la Poarta Pictorilor.

Arhitectura efemeră și arhitectura durabilă

Din nou intrarea pariziană din 1549 care va servi la introducerea unei alte probleme: cea a raporturilor dintre decorul arhitectural construit în oraș în timpul festivalului și arhitectura durabilă. La intrarea în palat, în fața treptelor, a fost creat «un arc triumfal cu dublă deschidere de ordin Corintic». Gravura lasă a se vedea, în spate, vechea scară și colonetele pridvorului gotic, care se găsește, astfel, ascuns și înlocuit de un fel de ante-portal «tip antic», adică modern. Modernizarea posibilă a intrării în palat este, astfel, sugerată deodată și decorul poate lua, eventual, valoare de proiect grandios natural prezentat *in situ*. Asemănător, Place de Change la Lyon, în 1548, o pânză mare, pictată, ascunzând realitatea vechiului oraș, deschide o perspectivă iluzorie asupra unui Lyon încă imaginar dar realizabil, cu o stradă stil italian, palate cu arcade și un *tempietto* à la Bramante. În 1559, pentru turnirurile care costau viața în timpul lui Henri al II-lea, Philibert De Lorne pregătește la reședința regală de la Tournelles o ușă care i s-a părut suficient de importantă în lucrarea sa căreia îi consacră o planșă în tratatul său de arhitectură. Pare, de fapt, că această creație efemeră marchează începutul unei evoluții în gustul arhitectului, o înclinație nouă pentru suprafețele decorate care se va găsi în lucrările executate, după aceea, în particular șa Tuileries. În tot cazul, douăzeci de ani mai târziu, un arhitect anonim, va face trecerea acestei compoziții de la efemer la durabil reluând modelul apropiat de cel pentru poarte sud de la Saint-Nicolas-des-Champs din Paris.

Un alt caz este reprezentat mereu la intrarea lui Henri al II-lea în Paris, fântâna lui Ponceau. Construit cu douăzeci de ani înainte, acest edicol hexagonal este, încă în 1549, unul din monumentele cele mai moderne ale orașului. Este situat în strada Saint-Denis, pe podul cortegiilor regale. Ocazional, fântâna va fi utilizată ca suport pentru patru mari statui alegorice și ia loc printre monumentele efemere care jalonează traseul. Celebra Fântână a Inocenților este ea însăși o arhitectură durabilă căreia i se conferă un rol în festivalul din 1549 (și în

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

22

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

următoarele). Din secolul XIV, există la intersecția străzii „rue au Fer” cu strada Saint Denis, o fântână care se decora în timpul intrărilor regale și unde au stat eșafodașele festive.

În 1549, edilii grăbindu-se cu reconstrucția în vederea intrării, ea devine una din «cheile» spectacolului, loggia sa servind ca balcon pentru spectatorii aleși care se participau ei înșiși în spectacolul regelui.

Dar mult mai remarcabil este cazul de la Nîmes, unde municipalitatea va decide să ridice în oraș o amintire memorabilă a intrării lui François I în august 1533. Pe vechea piață a vitelor se va construi o coloană gigantică, «ca veșnică amintire», din piatră de Aubussargues, având în vârful său o șopârlă din plumb. Un plan datând din 1559 plasează distinct această coloană, ale cărei vestigii sunt încă vizibile și astăzi. În orașul arenelor și caselor pătrate, spectacolul regal este ocazia continuării lucrării arhitecților și urbanistilor Antichității. Renașterea iluzorie aici devine mult mai rapidă decât altă realitate. Astfel inițiativa celor din Nîmes prefigurează domnia lui Louis XIV și construirea, la Paris și în marile orașe, de arce de triumf, coloane, obeliscuri ... de piatră, transferând în decorul vieții cotidiene edificiile efemere care diferențiau altă dată locul transformat pentru un moment excepțional.

Spațiul arhitectural și spectacolul⁷

Întreaga arhitectură se poate defini ca organizarea și decorarea unui spațiu semnificativ.

Sărbătoarea este momentul în care sensul este dus la paroxism în ritul religios sau ridicarea vieții individuale sau sociale. Arhitectura și sărbătoarea se conjugă deci în îmbogățirea sensului în punctul de constituire nu doar ca două aspecte complementare ale culturii, ci întreaga cultură însăși fie în perenitatea sa, fie în expresia sa efemeră.

Normal, arhitectura de calitate este *spațiu de sărbătoare*. Ea nu predispune doar la a spectacole, ea este spectacolul, spectacolul privirii și când mișcarea de moment „se odihnește”, ea rămâne împietrită, nostalgică cu o nouă promisiune de sărbătoare.

Sărbătoarea se desfășoară într-un spațiu al cărui ritm, prin mișcare în cadrul ritmului arhitectural, marchează timpul social. Căci supraevaluarea sensului prin care sărbătoarea se distinge de viața cotidiană constă dintr-un surplus de ordine: ritual, reprezentare, totalizare ca și dintr-un surplus de dezordine, dereglare. Căci această dezordine a sărbătorii este cea de imaginație-ficțiune, cea de vis deșteptat, și adesea cea a pulsionii nocturne opusă organizării diurne. El este cel al inversării ierahiiilor «normale» și mult mai generale a inversării semnificațiilor: cum lumina nocturnă schimbă dispunerea umbrelor date de ordinea arhitecturală, în raport cu cea pe care o dispune lumina solară; astfel, puterea regelui Carnavalului sau «Mère folle» schimbată de cea a ordinii sociale și a comportamentului logic și normativ; astfel timpul teatral înlocuiește derularea timpului real pentru a ne permite parcurgerea trecutului și viitorului în mod fictiv deci liber.

Arhitectura și teatrul constituie astfel două câmpuri poetice care se și se acoperă aici unde teatrul este propus în cadrul arhitecturii, adică într-o practică a festivalurilor.

⁷ Michel Parent, Arhitectură, spațiu scenografic pentru spectacole și festivaluri, în *Monuments historiques L'architecture et la fête*, nr. 119, ianuarie-februarie, 1982, p.55-62

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

23

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Timp arhitectural și timp teatral

Dar, după exemplul amintirilor noastre, arhitectura oprește timpul nostru celui al elaborărilor sale, imobilizând forma și decorarea spațiului. Reprezentația teatrală suprapune în desfășurarea sa timpul reprezentat, timpul în care este compusă piesa și timpul reprezentației însăși. Când spectacolul teatral se derulează într-un spațiu arhitectural moștenit din trecut, sunt astfel cinci spații temporale care se înfruntă, se conjugă, se reflectă, se eclipsează sau se explică reciproc.

O dimensiune suplimentară este dată spectacolului nocturn al festivalului prin integrarea în spectacol a boltei cerești și infinitului spațiului. Dar exigența poetică vrută cosmică, ia o expresie verbală și dramatică adecvată acestui nivel. Mai mult, spectacolul de festival promite, mai mult, pretinde ca repertoriul să fie capabil să-și țină promisiunile. Acest nivel nu exclude aventura omului. Din punct de vedere cosmic potrivit sărbătorilor solare, lunare sau astrale, se manifestă prin contraste și se exaltă în sărbătoare dezordinea *aventurii individuale* – adică libertatea – care reapare neașteptat în mijlocul ordinii colective și care instaurează o nouă ordine.

Din Asia până în Europa

Asia face încă să reiasă astăzi, din fondul istoriei sale, într-un prezent-trecut cvasi temporal, unele din cele mai bogate uniuni dintre arhitectură și sărbătoare. Unii vor până la a participa în incinte sacre, practicantii acestui cult la festivități altfel, chiar și de partea asta tot sincretismul. Se observă astfel venerarea hindusă în jurul budist, când este mare, fără îndoială, puterea atractivă a sărbătorii popularizată prin arhitectură, susținută de sensul unificator al simbolismului lor cosmic. Europeanul are astfel în Asia revelația directă de corespondență analogă celei pe care Occidentul a putut-o trăi, care obsedează încă inconștientul colectiv. Mișcările Istoriei ...

Dincolo de enigmatismul riturilor preistorice legate de decorațiile grotelor, - cărora Leroi Gourhan le situează cheia în jocul dublu al localizărilor și reprezentărilor elementare – Antichitatea, Evul mediu și Renașterea deschid era clasică și barocă manifestând interdependența arhitecturii cu sărbătoarea după relațiile care nu s-au oprit din evoluție inventând noi legături și noi forme de spectacol. În Antichitate, în limita procesiunii disciplinate ce înconjoară și penetrează templul, frenezia dionisiacă vine a se fixa în spații arhitecturale specifice capabile a recupera entuziasmul în beneficiul ritualului civic și social: teatrele antice. Astăzi, în avantajul cinema-ului și televiziunea care asumă această socială; și se știe care este consumul de imagine de sit real, arhitectural sau natural, pentru a feri ficțiunea de autenticitatea vieții. Evul Mediu reintegrează re-prezentarea în templu. Renașterea laicizează din nou dezvoltând ritul spectacular al căsătoriei Orașului și Prințului. Scenografia barocă teatralizează spațiul urban, în timp ce arhitectura versaillaise îngrădește teatrul clasic în rezidență.

Aventura festivalurilor

Festivalul dramatic și liric este născut să se desfășoare în monumente istorice la sfârșitul secolului al XIX-lea. La începutul anului 1949 pe care Jean Vilar, radicalizând alegerile estetice ale lui Jacques Copeau și ale Cartel, a adaptat în aer liber spectacolele, în același timp, ample și sobre, a căror montare, culoare, gestualitate, simplitate și sunet se potriveau cu autenticitatea pietrei. Creațiile de la Avignon, prin adecvarea lor la imensitatea de la Chaillot vor defini un stil de teatru în sală care avea să marcheze secolul nostru.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

24

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Copeau însuși, a expus parcursul teatrului în aer liber: în 1922 desena în locul satelor din Bourgogne, și în 1942 își prezintă *Miracle du Pain Doré* în curtea Hôtel-Dieu din Beaune.

Descrierea monumentului prin spectacol⁸

Spațiul sacru

Când este vorba de monument, aceeași distincție se face între domeniul sacru și cel profan, monumentul profan rămâne legat prin compoziția sa de spațiul sacru în măsura în care acesta reprezintă arhetipul tensiunilor spațiului, potrivit a releva nostalgia primului loc al omului, adică Paradisul. Astfel există o artă monumentală care face ca o construcție de talie impunătoare să nu fie obligatoriu un monument, Fântâna Inocenților din Paris, construită în 1550 de Pierre Lescot, în ciuda dimensiunii modeste, este unul dintre ele. Aceasta vine de la ceea ce s-a găsit la această fântână, arhetipurile spațiului sacru, constituite din dozajul lizibil dintre praguri, pasajele și rupturile de nivel care i-au dat sens de *Fontium Nymphis*. Nimfele sunt prezente sub formă de bazoreliefuli sculptate de Jean Goujon.

Aici și *Imediat* este raportul privilegiat care asociază monumentul cu spectacolul. În spectacolul Sacrului spațiul este cunoscut în funcție de desfășurarea spectacolului. Este raportul existent între arhitectură și liturghie. În această categorie se includ atât construcțiile cu funcțiune liturgică ca bisericile, templele, monumentele funerare, crucile, cât și «locurile sacre» ca și locurile înalte ca, de exemplu, vârful lui Adam la Ceylan pe care urcă budiști, musulmani și creștini, unde încă, izvoarele și pietrele unde existau altă dată culturi antice sunt astăzi locuri de pelerinaj.

Procesiuni cu caracter pacificator însoțesc cea mai amre parte a timpului aceste sărbători ale sacrului, ca niște cortegii de carnaval.

Spațiul teatralizat

Sărbătoarea profană sau sărbătoarea Istoriei întreține un alt tip de raport cu monumentul. Ea este, înainte de toate compusă din «divertisment, spectacole și jocuri de toate felurile» căci dacă «o sărbătoare nu este mereu un spectacol propriu zis, un spectacol este aproape mereu indispensabil unei sărbători». Monumentul devine de atunci, aici, «locul spectacolului», și orașul demonstrează capacitatea sa de a se transforma în teatru. Exemplele istorice de orașe astfel metamorfozate, nu lipsesc. Unele din vechile monumente din Franța nu par a se fi conservat până la noi decât pentru a ne transmite ecoul reprezentațiilor grandioase. La 29 august 1739 a fost la Parisului pe Sena o sărbătoare nautică inegalabilă la care fluviul era înconjurat de mii de focuri de artificii între Pont Neuf și Pont Rozal.

Cinci sute de mii de parizieni pe bănci și curtea regală de la galeriile Luvru urmăreau această celebrare a căsătoriei, prin Servandoni la care recurgeau mai mulți artiști ai epocii, cu ocazia mariajului Elisabetei de Franța cu Infantul Spaniei. Alt exemplu de oraș teatralizat, prima creare a «Fêtes roulantes», cu ocazia căsătoriei lui Dauphin, fiul lui Louis XV unde somptuoase care alegorice, trase de duzini de cai «în locul de așteptare a mulțimii, aceasta a fost plăcerea pe care avea să o cheme». Reprezentarea misterelor religiei a fost mult timp spectacolul favorit în diferite provincii din Franța și mai ales la Paris, de atunci bucurie publică.

Locurile de alegere a acestor teatre au fost piețele și, mai general, locurile închise. Decorul urban este pus la contribuție, ferestrele caselor sunt lojele. Întotdeauna, la festivalul

⁸ Gerard Guez, Descrierea monumentului prin spectacol în *Monuments historiques L'architecture et la fête*, pp.57

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

25

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

din Marais, și muzicienii de jazz recrează în vechea piață Marché-Sainte-Catherine înconjurată de imobile, o atmosferă de acest tip.

De la Henri III la Imperiu, baluri, mascarade, balet, iluminări, turnee și carusele, festinuri, focuri de artificii și spectacole nautice date la Luvru, au fost celebrate în toată Europa. Deja sub monarhie ideea gândită de a deschide publicului acest «Templu de artă» care a devenit Luvrul, grație bogatelor colecții care s-au adunat aici. Aceasta este Colecția care stabilește ideea directoare care avea să facă din palat un muzeu deschis tuturor. Astfel că de-a lungul dialogului neîntrerupt dintre arhitecții epocilor succesive, transformând aici o fațadă, acolo un plan de ansamblu, de-a lungul evoluției societăților și funcțiunilor, monumentul îngheață repede în ultimul său an și asigurat de conservarea sa, devine monument istoric. Dacă spectacolul aparține memoriei colective, această aceeași memorie este mereu în mișcarea înscrisă în istorie. Monumentul istoric, în schimb, aparține memoriei colective ca mărturie istorică de azi înainte «clasată». Raportul între monumentul istoric și spectacol devine de acum înainte mult mai precis. El nu se poate afirma decât într-o punere în scenă eclectică. Aici monumentul este înainte de toate decor instituit, fața scenei și spectacolul, teatrul.

Această relație poate fi adevărată în sens invers când decorul spectacolului este cel care generează monumentul. Este cazul Arcului de Triumf din Paris: când intrarea solemnă a împărătesei Marie-Louise în Paris, la 1 aprilie 1810, s-a desenat, după tradiție, pe movila Etoile, un vast arc de triumf din carton, decorat cu motive de război, sub care treceau trupele imperiale. Aceasta pentru a perpetua amintirea caestei grandioase zi în care a fost decisă construirea monumentului desenat de Chalgrin.

Puterea evocatoare a monumentului

La interiorul monumentelor istorice a căror arhitectură nu a trebuit să suporte noi transformări deoarece erau clasate, distribuția funcțiunilor, din contră, este evolutivă: aici schimbăm funcțiunea, se face din palat un muzeu sau dintr-un portic o școală, acolo, din contră, funcțiunea actuală este perpetuată, ca spitalele sau bisericile. În acest ultim caz manifestările care au loc în aceste spații trebuie să fie în relație directă cu funcțiunea acestor construcții. Astfel, în biserici sunt organizate concerte de muzică religioasă. La festivalul Toamnei 1981 de la Paris, are loc o expoziție de arhitectură în interiorul auster al capelei Saint-Louis de la Salpêtrière, construită de Libéral Bruant cu un plan în cruce greacă între brațele căruia se fixează patru . În centrul acestei capele de proporții impozante, un centru octogonal deasupra unei cupole sprijinită pe un tambur pe unde pătrunde lumina naturală. Această capelă evocă în același timp splendoarea și misterul epocii unde spitalul Salpêtrière, instituție parte din «spitalul general», fiind destinată alături de alte construcții de același fel «strângerii» săracilor și mârghiașilor care poluează în capitală, urmare a problemelor cauzate de războaiele de Fronță. Altarul se situează la intersecția brațelor crucii, sub cupolă această distribuție permite fiecărui grup de persoane din azil, cerșetori, femei nebune sau proscrise, copii abandonți, dispunând fie de un naos, fie de o capelă să fie izolați unul de altul în timpul slujbelor, rugăciunile și suferințele lor convergând către un altar central. Expoziția de arhitectură organizată într-un astfel de loc nu își atinge adevăratul scop decât prin selecția de proiecte prezentate care exprimă căutarea unui limbaj arhitectural actuat mult mai încărcat de sens, mult mai aproape de arhetipurile de spațiu de spațiu sacru decât cel cu care ne-a obișnuit stilul internațional.

În manifestările care se derulează la exteriorul monumentelor istorice, se poate căuta fie punerea în relație a epocii spectacolului cu decorul, fie, din contră, a juca pe efectul de

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

26

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

contrast. A da un spectacol de balet clasic al Operei din Paris în patrulaterul Curții Pătrate de la Luvru care marca după mai multe generații de arhitecți, Lemercier în timpul lui Louis XIII, Le Vau și Perrault în timpul lui Louis XIV, Percier și Fontaine în timpul lui Napoleon I, finisajele marelui desen al lui Pierre Lescot în fața la Saint-Germain-l'Auxerrois, este ca și cum s-ar utiliza Curtea Pătrată ca mașină de reîntoarcere în timp, transportând spectatorul la curtea lui Louis XIV, într-o sală mare a primului etaj la Luvru unde sunt numeroase spectacole de balet cu subiecte mitologice și rustice: «Marea sală este înconjurată de gradene montate până la plafon și iluminate de opt sute de făclii. Regele este figurat cu o perucă mare și o barbă tip elvețian.» (în *La Gazette*) În același fel, concertele de muzică de cameră care au loc în timpul festivalului Marais la Paris în curtea cea mai veche a hotelului Carnavalet par a trece dincolo de fațadele de secol XVI și XVII care le înconjoară ca ornamentele unei seri care se integrează figurilor de piatră în bazoreliev ocupând întregolurile etajului nobil, reprezentând cele patru anotimpuri, cele patru elemente și cele patru vânturi mitologice.

A juca asupra efectelor de contrast, este a da spectacolelor aspect contemporane din habitatul unui monument. Șocul produs transformă acest spațiu și îi dă o dinamică nouă. Acesta este jocul pe care îl va face Jean Vilar când acceptă să monteze un festival de teatru în marea curte a palatului Papal din Avignon. În fața decorului aspru al acestui palat-fortăreață, el construiește un podium pe canistre de benzină, montează o structură metalică destinată a primi trei mii de locuri, corectează prin electroacustică problemele create de vânt, și în această curte unde odată papi de la a lor «fereastră a îngăduinței» binecuvântau mulțimea la sărbători, el va face să erupă teatrul contemporan și baletul de secol XX, în momentul în care curtea palatului acestor Papi a devenit «Festival d'Avignon», întreg orașul Avignon până în împrejurimile sale ca mănăstirea din Villeneuve-lès-Avignon, capitala teatrului. Și alte locuri au urmat acest exemplu, ca Aix-en-Provence, orașul fântânilor cu festivalul său de muzică integrat în monumentele sale istorice.

De la sacru la profan, că este vorba de locuri naturale sau construite de om, de clădiri specifice sau de oraș în întregime teatralizate, se vede că spiritul care înalță monumentele și cel care animă spectacolele sunt, în realitate, expresia aceleiași funcțiuni, cea care este în fruntea gloriilor și aparițiilor. «Aici», lângă monument «imediat» prin spectacol, unul ca și celălalt experiment al aceleiași nostalgii, cea a paradisului pierdut, aceeași speranță, cea a gusta aici jos deliciile grădinii mitice.

Intervenția «artei arhitecturii»⁹

Sensul și importanța evoluției survenită în treizeci de ani apare foarte clar dacă se compară trei documente. Întâiul reprezintă prima dăre de seamă ilustrată cunoscută, cea a intrării în Paris în noiembrie 1514, a reginei Franței, Marie Tudor. Este vorba de eșafodul de la poarta Saint-denis, unde actorii cântau și declamau pe un vapor simbolizând Parisul. Pictorul nu a ținut deloc cont de structura de ansamblu și a fost interesat doar de «priveliștea animată». Eșafodul trebuia să fie simplu constituit dintr-o platformă pe capre și un fundal de scenă și disimulat prin tapiserii: autorul dării de seamă nu menționează decât acestea. Al doilea document este extras din manuscrisul relatând intrarea lui François I în Lyon în iulie 1515 și reprezintă eșafodul porții din Bourgneuf. De data aceasta pictorul a consimțit a considera

⁹ Spectacolele Renașterii, p.30

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

27

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

structura, chiar dacă imaginea este relevantă mai bine de pictograma aproximativă decât de interpretarea obiectivă.

GLOSAR DE TERMENI

FESTIVAL ~uri n. (< fr. *festival*) Manifestare artistică cu caracter festiv, organizată periodic, unde se demonstrează realizările într-un domeniu artistic. Manifestație artistică cu program variat, având un caracter ocazional. Ciclu de manifestări cultural-artistice cu program variat, ocazional sau periodic.

Festivalul mondial al tineretului = festival de proporții vaste, cu caracter internațional, organizat din doi în doi ani de Federația Mondială a Tineretului Democrat, cu scopul de a uni tineretul lumii în lupta pentru pace. *In 1953 Festivalul mondial al tineretului a avut loc la București.* □ *Mărețul Festival mondial al tineretului constituie o expresie strălucită a voinței de pace și prietenie a tinerei generații.* SCÎNTEIA, 1953, nr. 2740.

Festivalul este un eveniment artistic național sau internațional, în cadrul căruia se întâlnesc formații și soliști de prestigiu. **Festivaluri** celebre: Edinburgh, Lucerna, Aix-en-Provence, Besançon, „Primăvara la Praga”, Bergen, „Holland”, Bath, f. Glyndebourne.

FESTIVAL este o manifestare ocazională sau periodică, națională sau internațională, cu caracter festiv, în diverse domenii cultural-artistice: muzică (ex. f. Wagner de la Bayreuth, f. de la San Remo, Cerbul de Aur de la Brașov), film (f. de la Veneția, Cannes, Locarno, Karlovy Vary, Berlin, Moscova), de teatru și balet (f. de la Santander, Edinburgh, Aix-en-Provence) etc.

Unele **festivaluri** vădesc caracter de medalion: **Festivalul** de la Salzburg (consacrat lui Mozart), cel de la Bayreuth (consacrat lui Wagner), în timp ce altele, au numai parțial acest caracter (**Festivalul** „P.I. Ceaikovski”, Moscova; „B. Bartók”, Budapesta, „G. Enescu”, București), se axează pe programe variate. Programele precis direcționate privesc în cadrul unor **festivaluri**, fie un anumit gen (folc., muzică de cameră, corală, ușoară, pop, jazz etc.) fie o etapă istorică (muzica veche pe de o parte: „Festivalul” de la Bruges, Belgia, **Festivalul Musica Antiqua Europae Orientalis** de la Bydgoszcz, Polonia; muzică contemporană, pe de alta **Festivalul** „Toamna la Varșovia”, f. de la Donaueschingen, f. de la Royan, Bienalele de la Veneția sau Zagreb).

Există și formula de **Festival-concurs** (artă). Festival în cadrul căruia are loc și un concurs *festival-concurs de romanțe «Crizantema de aur».* *festivalului-concurs de etnografie și artă populară, festivalului-concurs «Voronețiana».*

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL „GEORGE ENESCU” ținut în România la București și Sinaia, este festivalul muzical ce are loc, din 1958, din trei în trei ani, la București. Din 1991, periodicitatea sa este la patru ani, festivalul fiind dublat de un concurs internațional cu secțiunile: vioară, pian, canto, compoziție.

COMEMORĂRE, *comemorări*, s. f. Acțiunea de a comemora; ceremonie solemnă menită să evoce amintirea unei persoane sau a unui eveniment important; comemorație. Sursa: DEX '09 (2009).

Comemorarea muncitorilor căzuți în eroicele lupte din 1933 de la Grivița. Întregul popor român comemorează pe marele Nicolaie Bălcescu, a cărui viață și operă sînt pătrunse de un fierbinte patriotism. SCÎNTEIA, 1953, nr. 2540.

Din fr. **commémorer**, lat. **commemorare**.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

28

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

SĂRBĂTOĂRE, *sărbători*, s. f. **1.** Solemnitate, sărbătorire; ziua consacrată acestei solemnități. ♦ Zi în care nu se lucrează. ♦ *Sărbătoare legală* = zi (stabilită în mod oficial) în care întreprinderile și instituțiile nu lucrează. *Sărbătoare națională* = zi (de odihnă) în care se cinstește un eveniment important din istoria țării. ♦ în timpul sărbătorilor (religioase); *p. restr.* în timpul Paștilor sau al Crăciunului. ♦ (Art., adverbial) În zilele de sărbătoare **(1)**. *Sărbătoarea nu se lucrează*. **2.** Zi consacrată serviciului divin pentru celebrarea unui eveniment religios sau pentru sărbătorirea unui sfânt.

SĂRBĂTOĂRE, *sărbători*, s. f. **1.** Zi în care se comemorează sau se sărbătorește un eveniment important, organizându-se adesea diferite serbări, solemnități, demonstrații etc. și în care de obicei se întrerupe activitatea obișnuită; *p. ext.* zi oficială de odihnă. ♦ *Sărbătoarea muncii* = 1 Mai, ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc. *Sărbătoare națională* = zi (de odihnă) în care se cinstește un eveniment important din istoria patriei. *Sărbătoare legală* = zi (stabilită în mod oficial) în care întreprinderile și instituțiile nu lucrează. ♦ Loc. adj. și adv. *De sărbătoare* sau *de sărbători* = festiv, sărbătoresc, strălucitor. ♦ Loc. adv. *În (sau de) sărbători* = cu ocazia sărbătorilor, în timpul sărbătorilor (religioase); *p. restr.* în timpul Paștilor sau al Crăciunului. ♦ (Art., adverbial) În zilele de sărbătoare **(1)**. *Sărbătoarea nu se lucrează*. **2.** Sărbătorire, serbare; festivitate, petrecere. – **Serba** + suf. -*ătoare*. Sursa: DEX '98 (1998) |

sărbătoare f. **1.** zi consacrată ceremoniilor civile sau religioase: *sărbătoare națională, sărbătoarea Paștilor*; **2.** petreceri publice sau private: *sărbătoare patronală, sărbătoare de familie*. Sursa: Șăineanu, ed. a VI-a (1929)

Sărbători f. pl. iată pe cele principale: **sărbători împărătești**, cele în onoarea Mântuitorului și a sfintei Fecioare; ele sunt în număr de 12 și anume: Nașterea Născătoarei de Dumnezeu, Înălțarea sfintei Cruci, Intrarea în Biserică, Nașterea Mântuitorului, Botezul Domnului, Întâmpinarea Domnului, Buna-vestire, Schimbarea la față, Adormirea Maicii Domnului, Intrarea Domnului în Ierusalim, Înălțarea Domnului, Pogorîrea Duhului Sfânt și Sfânta Treime; **sărbători mobile**, cari nu revin anual la aceeaș dată, ca Paște, Rusalii, etc.; **sărbători naționale**, cele ținute în amintirea unor însemnate evenimente istorice: Proclamarea Independenței și a Regatului (10 Mai), Unirea Principatelor (24 Ianuarie) și ziua Eroilor (în ziua Înălțării); **sărbători școlare**, când școlile au vacanță: toate sărbătorile împărătești și cele naționale, toate duminicile de peste an, apoi: 30 Ianuarie, 23 Aprilie, 21 Maiu, 8 Septembrie, 26 Octombrie, 8 Noembrie, 6 Decembrie, vacanța Crăciunului, a Paștilor, vacanțele mari din Iulie și August, precum și ziua Patronului școlii; **sărbători superstițioase**, cele rămase din timpurile de idolatrie și ținute de popor, mai ales la țară: Rusalii, Foca, Ilie, Pălie, Pantelii, Răpotini, Drăgaica, Paparudele, Circovii, Pilipii, Ciurica, etc. (v. *aceste nume*).

Centre istorice urbane. Meserii urbane pierdute. Fenomenul „Boutique”. Muzeu clasice, muzeu interactive. Funcțiuni mixte creatoare de zone pietonale. Noaptea muzeelor etc. Ziua porțior deschise-luna aprilie.

Dacă centrul este „locul în care funcțiunile și valorile urbane ating intensitatea lor maximă”⁵⁷, centralitatea rămâne a fi caracteristica orașului de stimulare a fluxurilor, schimburilor de mărfuri, servicii și chiar de idei. „Apare astfel o evidentă nesiguranță în delimitarea centrului, reținându-se fie numai distribuția volumetrică a clădirilor caracteristice,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

29

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

fie numai localizarea pe plan a funcțiilor deosebite, speciale, fie în cel mai bun caz, numai criteriile de utilizare a solului.”¹⁰ Diverse dezbateri și opinii actuale au reliefat neidentificarea centrului cu centralitatea, el putându-se confunda cu funcționalitatea sa. Toate acestea pot fi catalogate ca fiind niște premise adevărate, dar cu precizarea că, o dezvoltare dinamică, tipic urbană, rămâne a fi aceea, potrivit căreia centrul urban este furnizorul atracției, ambianței și semnificației istorico – culturale.

În general centralitatea este un termen evaziv, deoarece studierea spațio-temporală a frecventării de către populație a anumitor zone din cadrul centrului urbei evidențiază existența celor trei tipuri de centralitate: elementară, medie și superioară. Primele două tipuri de centralitate corespund unor frecvențe cotidiene sau lunare.

Centralitatea superioară, caracterizată de o frecvență ocazională, anuală își face apariția în centrul marilor orașe, acolo unde dotările au un caracter unicat și unde pot fi întâlnite funcțiunile reprezentative, fiind percepută la nivel economic ca zonă a economiei terțiare.

Din punct de vedere structural, centrul rezultă ca o grupare funcțională, spațială care reflectă conjugarea intereselor colective și individuale, fapt relevat prin marea densitate a serviciilor. De asemenea, perceperea lui ca pe un spațiu evolutiv, supus unui permanent proces dinamic, aflat în directă relaționare cu sistemele generale de transformare ale orașului, ni-l evidențiază ca fiind caracterizat de o aglomerare de ordin maximal atât a populației cât și a volumelor construite în cadrul țesutului său. Din punct de vedere istoric și semnificativ, centrul este legat de trecut, prezent și viitor, fiind determinat de viața economică, spirituală și socială, acumulată în configurații specifice de spații și obiceiuri. Urmele trecutului au o dublă valență, aceea de reper și de simbol. Astfel, valoarea simbolică considerată ca generatoare pentru locuitorii unui oraș, a sentimentelor de apartenență la comunitate este completată de valoarea de reper pe care specificitatea centrului o are pentru vizitatorii săi. Valoarea socială a centrului orașului apare ca rezultat firesc al contopirii celor trei aspecte principale (structural, dinamic, istoric), deoarece aici contactele sociale sunt mult mai pregnante.

Centrul istoric. „Păstrat sau neglijat de creșterea ulterioară, un centru existent, consemnat în teritoriul urban la un moment dat, devine istoric pentru o etapă ulterioară. Ceea ce numim astăzi centru istoric este vechiul nucleu funcțional care s-a păstrat în teritoriul urban de-a lungul timpului.”⁵⁹ afirma arhitectul Cezar Lăzărescu în lucrarea sa de referință „Urbanismul în România”. Astfel, el se definește ca reprezentând „un loc în care s-a acumulat, într-un timp precizat istoricește, o cantitate importantă de valori urbane”⁶⁰ (funcționale, social-istorice, ambientale și afective) caracteristice existenței colectivității respective.

Revenind la setul de valori care își fac simțită prezența în cadrul centrului istoric al unui oraș putem afirma că, *valorile funcționale* pot fi determinate prin plasarea punctelor centrale și zonelor de interes, prin stabilirea importanței acestora în raport cu funcționalitatea lor cât și prin localizarea diferitelor intervenții; *valorile social-istorice* pot fi determinate odată cu clasarea unor prezențe fizice ale trecutului, analiza existentului după vechime sau cu identificarea monumentelor și spațiilor caracteristice precum și a locului unor importante evenimente sociale și politice; *valorile ambientale* pot fi determinate prin analiza existentului după starea lui fizică, stiluri, valori arhitecturale sau plastice și prin

¹⁰ Cezar Lăzărescu, *op.cit.*, p. 102.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

30

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

identificarea siturilor și locurilor considerate a fi interesante ca unitate spațială și cadru ambiental, iar *valorile afective* pot fi determinate prin identificarea locurilor de care se simt atrași cei mai mulți dintre locuitorii și vizitatorii urbei, pentru frumusețea sau memoria lor.

Fiecare dintre aceste valori ar putea fi definite pe mai multe grade de importanță, „în perspectiva istorică și pe baza cercetării documentelor, a analizei în teren și a anchetelor în rândul populației.” Consemnarea acestora în plan va acoperi un teritoriu din care, în raport cu o scară unitară de cumulare a tuturor valorilor, se poate delimita o zona istorică, ajungându-se până la delimitarea unui centru istoric al orașului.

Centrul istoric al orașului fiind definit în funcție de asocierea și suprapunerea unor multitudini de criterii, își face simțită prezența într-un mod unitar, necesitând „a fi luat în considerație ca obiectiv distinct în cadrul activității de sistematizare urbană.”⁶³ Zona comercială tradițională apare ca o componentă importantă a centrului urban, ajungând chiar la a se confunda cu acesta atât datorită dispariției segregărilor funcționale inițiale (străzi și cartiere ce aparțineau unor anumite bresle – blănari, olari, etc.) cât și a „bum”-ului serviciilor publice tipice sectorului terțiar. În zilele noastre, acestea din urmă, își au maxima dezvoltare chiar în vechile zone comerciale.

Integrarea zonei, în trama stradală a orașului și asigurarea unei accesibilități maxime pentru populație a impus de cele mai multe ori separarea circulației pietonale de cea auto, dând naștere la diferite tipuri de relații și trasee între cele două tipuri de circulație. Așadar, accesibilitatea este una din condițiile esențiale în vederea funcționării centrului unui oraș. Ea privește pe de o parte posibilitatea locuitorilor de a ajunge comod din orice punct al orașului în centru, iar pe de alta posibilitatea lor de a se deplasa confortabil în interiorul centrului. Organizarea în ansamblu a centrului unui oraș trebuie să-i contureze acestuia o încadrare corectă în trama stradală, situându-l în contact direct cu arterele magistrale.

Astfel, rezolvarea tipică în ceea ce privește relaționarea zonei centrale atât cu restul orașului cât și cu exteriorul lui se va putea face prin asigurarea unei fluente a traficului de tranzit pe artere tangențiale localizării, în cazul orașelor mici și mijlocii, sau pe artere transversale sau circulare, în cazul orașelor mai mari.

Pentru organizarea circulației pietonale în interiorul nucleului central al orașului este necesară delimitarea rațională a unui perimetru accesibil și separarea (pe cât se poate) acesteia de traficul de mărfuri. Precizarea „pe cât se poate” s-a făcut deoarece dacă analizăm calitatea valoroasă a fondului construit din cadrul zonelor comerciale centrale precum și existența în acest loc a unei trame stradale vechi, inadecvate necesităților prezente vom putea observa că pot exista cazuri în care rezolvarea la același nivel a celor două tipuri de circulații poate fi realizată doar cu amendamentul că traficul de mărfuri pentru dotările din zonele pietonale să se poată efectua conform unui orar bine stabilit. Astfel, dacă pe parcursul întregii zile aceste spații urbane aparțin exclusiv pietonilor, pe timpul nopții, între anumite ore poate fi acceptată aprovizionarea dotărilor din cadrul lor.

Circulația pietonală apare ca o trăsătură caracteristică a orașului, impunând în planul urbanistic general de dezvoltare a orașului căutarea, prevederea și rezolvarea obligatorie a unui număr suficient de locuri de parcare atât pentru mijloacele publice de transport cât și pentru cele individuale.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

31

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Efectele umane percepute în mod direct în urma rezolvării circulației pietonale în cadrul tramei urbane tradiționale sunt reliefate fie prin ușurința și comoditatea circulației, fie prin perceperea calității construcțiilor ce încearcă definirea spațiului respectiv.

Caracterul propriu al unei zone este dat de valoarea urbană ce necesită a fi evidențiată și menținută prin intermediul intervențiilor de revitalizare și restructurare. În ultimii ani, anchetele sociale din întreaga lume au demonstrat dorința și necesitatea locuitorilor orașelor cu privire la mărirea suprafețelor pietonale. La o primă evaluare a omului modern am putea afirma că el preferă accesul direct la dotările principale fără a fi dispus să depună un efort în plus și totuși, necesitatea primordială de mișcare per pedes l- a determinat să redescopere cu o deosebită plăcere atmosfera misterioasă a străzilor medievale și a piețelor catedralelor gotice. Cu predilecție în orașele afectate de cel de-al doilea război mondial, revitalizarea așa ziselor zone comerciale tradiționale incluse centrelor istorice urbane a apărut ca o necesitate socială și urbanistică. În ceea ce privește această operațiune au existat două tendințe. Prima constă în scoaterea marilor centre comerciale din zona centrală și integrarea lor periferiei urbei, datorită aglomerării circulației auto, iar a doua, în ideea de a considera că specificul urbei rezidă în menținerea și valorificarea centrului tradițional, condiție de asigurare a unei dezvoltări organice, durabile, atât a țesutului urban cât și a conștiinței socio – istorice a populației.

Totodată, în cadrul spațiilor urbane centrale din zonele comerciale tradiționale, funcțiunea de locuire (locuințe individuale, hoteluri) își face simțită prezența. Porticele, locuri pentru plimbare și pentru comerț, la adăpost de soare, ploaie și de ninsoare, stabilesc o legătură nuanțată între spațiul descoperit al străzii sau al pieței și încăperile ori vitrinele adiacente. Ele însumează adeseori calități funcționale, sociale și estetice și contribuie la individualizarea locului. Astăzi, clasicele galerii exterioare pietonale, în care, în perioada medievală, vânzătorii ambulanți își expuneau marfa în anotimpurile reci au fost eliberate și transformate în circulații pietonale de o altă factură. Pasajele, galeriile și pasarelele reprezintă forme ale spațiilor pietonale de o mare varietate. „Acoperite sau descoperite, ele stabilesc legătura între străzi și piețe, la nivelul solului, deasupra acestuia sau dedesubt”⁶⁵, strecurându-se modeste printre clădirile de locuit. Galeriiile sau pasajele acoperite își fac apariția alături de pasajele descoperite urbane. Începând cu primele decenii ale secolului al XIX – lea, se constată o înmulțire a „galeriilor comerciale, aceste pasaje acoperite, încadrate de prăvălii.”⁶⁶ Situate în zonele centrale ale marilor orașe, ele stabilesc legături generoase între punctele de interes urban, oferind sub luminatoare importante de metal și sticlă promenade atrăgătoare, la adăpost de ploaie și de vânt.⁶⁷ Centrul urban, respectiv centrul istoric nu este doar o alăturare de clădiri, după cum o casă nu este niciodată doar o construcție din lemn, beton sau cărămidă. Un centru este un spațiu ce se întrupează din gândurile și sentimentele locuitorilor și trecătorilor lui, trăind atâta vreme cât este viu în fața ochilor celor care îl privesc și mai ales atât cât există memoria și dorința celor care îl cunosc. Totodată centrul rămâne a fi acel loc public ce permite spațierea evenimentelor și capacitatea publicului de a privi. Prin intermediul construcțiilor arhitecturale ce-l definesc, centrul are rolul de a ne împrăștia și de a ne aduna totodată, pe toți laolaltă. Mărirea centrului unui oraș este direct proporțională cu mărirea orașului. Fie că este vorba de un oraș mare, fie că este vorba de unul de dimensiuni mai reduse, în ceea ce privește organizarea dotărilor și amenajărilor, aceasta rezultă tocmai din situarea lor ierarhizată în

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

32

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

raport cu mărimea urbei și cu organizarea structurală. Astfel, în orașele mici se recomandă ca dotările principale să fie grupate într-un centru singular, vizând totodată crearea unui spațiu public, iar în cazul orașelor mari (formate fie datorită numărului ridicat de locuitori, fie suprafețelor întinse) dotările cu caracter central rămân a fi grupate potrivit organizării unui subsistem al centrului de oraș. Cea mai clară definiție cu privire la oraș și la problema centralității a fost enunțată într-un studiu referitor la centrul capitalei noastre în modul următor: Orașul se alcătuiește asemeni unui organism urban, fiind posesorul unei structuri, deținând sediul unui proces dinamic, având o bază istorică și neputând fi conceput fără un centru în prealabil.

Centrul istoric rămâne a fi pentru oraș „un punct de reper și de referință totodată.” El poate constitui în primul rând o prezență culturală de neînlocuit atât prin capacitatea sa de a povesti despre istoria și arta colectivității respective cât și prin puterea sa de formare etică și estetică a membrilor colectivității, în al doilea rând o prezență semnificativ–afectivă, oferind cea mai complexă dovadă a continuității în scopul dezvoltării sale și în al treilea rând o prezență economic–funcțională, prezentând un fond construit important, posibil de folosit în condiții optime de către activități potrivite.

Datorită exemplului său de echilibru arhitectural–urbanistic și social, centrul istoric poate interveni pozitiv în structura orașului.

După cum actualitatea centrului istoric impune în activitatea de sistematizare măsuri de protecție; o protecție însă activă, integratoare, modernizarea lui constituie o acțiune al cărei scop se înscrie în motivarea generală a dezvoltării urbane.

În București, zona care a câștigat cel mai repede un caracter urban, a fost centrul comercial. De aceea și clădirile de aici vor fi expresia arhitecturii urbane, expresie prea puțin cunoscută înainte de secolul al- XIX- lea. Focul cel mare, din 1847, care distruge masiv fondul construit al nucleului comercial central Bucureștean, permite primele intervenții urbanistice majore în zonă, spre exemplu, sistematizarea zonei din jurul bisericii Sf. Gheorghe Nou, printr-o primă parcelare, întocmită de profesioniști după principiile urbanistice contemporane epocii.

Stradă Șelari, din centrul vechi al orașului, se intersectează cu strada Lipscani, arteră medievală principală, care a dat și numele cartierului comercial, de Lipscănie. Aici se găseau atelierele și prăvăliile șelarilor, meșterii care fabricau șei bogat împodobite, cu ornamente de aur și de argint. Șelarii confecționau și alte accesorii pentru cai: hamuri, hățuri, frâie. La capătul dinspre Curtea Veche al străzii s-a aflat Hanul Roșu, construit la începutul secolului al XIX-lea, pe ruinele vechiului Palat Domnesc.

La mijlocul secolului al XIX-lea, toată strada intră în circuitul comercial și datorită vestitului hotel Fieschi, proprietatea italianului Giovanni Fieschi, inaugurat în 1858.

Vadul comercial, fiind foarte bun, a ridicat prețul terenului și a dus la o aglomerare de construcții comerciale și de închiriat ca spații de raport (locuință sau birouri, ateliere) și la crearea de fronturi înguste, continui și cu posibilități de supraetajare. Supraetajarea, la trei etaje, s-a început către 1900, când presiunea funciară a devenit foarte mare. Așa este rezolvată ocuparea loturilor înguste, pe străzile : Colței, Șelari, Lipscani, Smârdan, Covaci, precum și altele câteva.

Clădirile ce se vor construi și reconstitui aici, reiau aceeași împărțire a spațiului pe verticală, cu magazinul la parter și locuințe la etaje. O corespondență directă între stradă și interiorul magazinului a fost o soluție firească pentru clădiri cu funcțiune comercială la parter (de prăvălie). Este un teritoriu ocupat la maxim, care ascunde multă istorie.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

33

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

A face apropierea între creație și protecție, între un proiect de refuncționalizare și memoria locului, între transformare și conservare: în acești termeni se enunță astăzi relația noastră cu patrimoniul arhitectural.

Prin amenajarea contemporană se înțelege o intervenție care contribuie la modificarea aspectului original al monumentului, după restaurare: spre exemplu prin înlocuirea vitraliilor, instalațiilor de iluminare permanente (în afară de iluminatul din exterior), crearea de mobilier de prezentare, obiecte sanitare, scări de acces sau siguranță, spații de vânzare sau alimentație publică, instalarea de lucrări artistice, noi muzeografii; intervenția pe structuri (de exemplu modificarea deschiderilor), pe învelitori (alegerea învelitorii la desființarea sau punerea de pereți); asupra tratării solului; inserția de noi volume (amenajarea unui auditorium...), sau adăugarea la exterior (mărirea prin aripi, în subsol, în curte ...), și bine înțeles, asupra schimbării de destinație care, în maniera cea mai evidentă, înseamnă reangajare funcțională.

Creația contemporană în patrimoniu nu duce lipsă de contradicții.

Punerea în valoare sau punerea în contrast sunt la originea unei lungi filiere de raționamente care descriu intervenția realizată pe monument, dar din care răzbat limitele formaliste.

Politicile de amenajare contemporană în clădirile vechi ne fac a percepe, uneori cu cruzime, întâlnirea dintre «opera» de producție durabilă și definitivă și obiectul efemer care a devenit arhitectura, angajat după anii 1950 într-un proces de reînnoire permanentă.

Munca la clasarea arhitecturii este, într-un sens, o muncă asupra temperării, transformării caracterului său efemer într-unul de durată. Protecția scoate arhitectura din ciclul consumerismului, o salvează de la dispariție.¹¹

De când monumentul este identificat cu un produs – el nu mai este *operă*– el se introduce în ciclul gustului și viziunii epocii; el scapă condiției sale de monument. Monumentele (neintenționale) au cunoscut, de curând, această transformare.

Se vorbește despre patrimoniu ca despre alte obiecte de consum, chiar și când produsele de piață culturală vor avea mai mulți purtători de conținut și de gândire (teatru în mișcare, expoziții).

Patrimoniul, ca și creație contemporană, trăiește efectele transformării pe care le cunoaște arhitectura și care țin de design-ul mondial – domeniu decisiv al economiei actuale, dar destrucurându-și codurile și modurile de concepție.

A interveni asupra monumentelor astăzi nu înseamnă decât a conduce patrimoniul către efectele transformării globale a societății, care lasă locul unei întrebări a societății însăși: cea care privește, cea care decide a proteja, până la ce punct poate conserva construcții fără utilitate, cu care face comerț? Ceea ce interesează, în consecință pentru intervenție, este mai puțin că ea realizează o punere în valoare a patrimoniului, decât experiența sensibilă și intelectuală de care ea va fi purtătoare.

În consecință, intervenția efectuată asupra monumentului istoric nu se poate gândi independent de actualitatea arhitecturală, nici scăpa formelor imaginare care îi sunt atașate aici – eveniment, obiect, produs, ficțiune, deconstrucție, consumerism, noutate.

¹¹ Rouillard Dominique, Architectures contemporaines et monuments historiques, Guide des réalisations en France depuis 1980, Editions LE MONITEUR

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

34

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

Intervențiile contemporane efectuate la monumente au crescut după sfârșitul anilor 1970¹². Practica este veche, dar dezvoltarea sa după două decenii a luat noi forme cărora este necesar a înțelege motivațiile, a explica demersurile proiectelor și a sesiza efectele.

Focul cel mare, din 1847, care distruge masiv fondul construit al nucleului comercial central Bucureștean, anterior acestui an, permite primele intervenții urbanistice majore în zonă, spre exemplu, sistematizarea zonei din jurul bisericii Sf. Gheorghe Nou, printr-o primă parcelare, întocmită de profesioniști după principiile urbanistice contemporane. Stradă Șelari, din centrul vechi al orașului, se intersectează cu strada Lipscani, arteră medievală principală, care a dat și numele cartierului comercial, de Lipscănie.

Denumirea de Lipscani vine de la numele orașului Leipzig din estul Germaniei. Este cel mai mare oraș și unul dintre cele 6 centre importante ale landului Saxonia (*Sachsen*). Numărul de locuitori ai orașului a trecut în 1870 de cifra de 100.000, lucru prin care a devenit unul din orașele mari ale Prusiei. Numele orașului provine din limba slavă, sub formele *Lipsk*, *Lipsko* („locul cu tei”), păstrate în limba sorbă *Lipsk* și în cehă *Lipsko*. Forma latinizată a numelui orașului este *Lipsia*, variantă care a fost păstrată și în italiană. În limba română denumirea veche a orașului era "Lipsca", iar locuitorii erau numiți "lipscani". Strada Lipscani din București se numește astfel datorită comercianților din Leipzig care obișnuiau să-și vândă mărfurile pe această stradă.

Aici se găseau atelierele și prăvăliile șelarilor, meșterii care fabricau șei bogat împodobite, cu ornamente de aur și de argint. Șelarii confecționau și alte accesorii pentru cai: hamuri, hățuri, frâie. La capătul dinspre Curtea Veche al străzii s-a aflat Hanul Roșu, construit la începutul secolului al XIX-lea, pe ruinele vechiului Palat Domnesc. Acest han a ars într-un incendiu din 1838, pe locul lui fiind construită o elegantă clădire în stil oriental, care a continuat să poarte numele vechiului han. Astăzi clădirea, vopsită în roșu, adăpostește o sordidă bodegă cu terasă. În această clădire a fost instalată prima râșniță de cafea din București, în anul 1847. La mijlocul secolului al XIX-lea, toată strada intră în circuitul comercial și datorită vestitului hotel Fieschi, proprietatea italianului Giovanni Fieschi, inaugurat în 1858, ars în 1867 și refăcut în același an. Hotelul avea restaurant și cafenea, unde puteau fi citite „cele mai bune ziare franceze, române, germane, grece și italiene”. Și tot aici se aflau birourile diligențelor spre Brașov și Giurgiu.¹³ Vadul comercial, fiind foarte bun, a ridicat prețul terenului și a dus la o aglomerare de construcții comerciale și de închiriat ca spații de raport (locuință sau birouri, ateliere) și la crearea de fronturi înguste, continui și cu posibilități de supraetajare. Supraetajarea, la p+3, p+4, s-a început către 1900, când presiunea funciară a devenit foarte mare. Așa este rezolvată ocuparea loturilor înguste, pe străzile: Colței, Șelari, Lipscani, Smârdan, Covaci, precum și altele câteva.

¹² Construcțiile la care se face referință ating toate epocile, începând cu Neoliticul până în anii 1960, datele ultimei inscripții. Proportia monumentelor secolului XX rămâne mică, mai puțin de 10% - teatrul din Champs-Élisées de Auguste Perret (1911-1913) este primul monument istoric din secolul XX protejat (în 1957) și suferind o intervenție.

¹³ Ofrim, Alexandru, Strada Șelari, în *Străzi vechi din Bucureștiul de azi*, Ed. Humanitas, București, 2007, p.247-248

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

35

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Clădirile ce se vor construi și reconstitui aici, reiau aceeași împărțire a spațiului pe verticală, cu magazinul la parter și locuință la etaj. Intrarea în locuință se face fie chiar prin prăvălie, sau printr-un gang până la o curte interioară, de unde pornește scara ce duce la camerele-locuință de la etaj. O corespondență directă între stradă și interiorul magazinului a fost o amplasare firească pentru clădiri cu funcțiune comercială la parter (de prăvălie). Este un teritoriu ocupat la maxim.

Clădirile sunt în formă de I, L, ori de U, cu una sau două aripi în curtea interioară. Aripile conțin anexele prăvăliilor, magazia, sau atelierile meșteșugărești.

La etaj, în aceste aripi, se vor dispune dependențele locuinței de-a lungul unei galerii-balcon, ce se va închide cu geamlâc, la sfârșit de secol XIX, când geamul nu mai este un produs de lux. Când lotul era foarte îngust și nu foarte lung, cum este și cazul clădirii din str. Șelari nr. 24, locuința cu prăvălie ocupă tot lotul, camerele din spate fiind practic neluminate și folosite ca depozite sau bucătărie.

O atenție deosebită se acodă rezolvării registrelor etajelor în fațade. Clădirile cu parter, un etaj până la trei etaje, cu fațade sobre, cu un decor plat din stucatură, varianta de la sfârșitul secolului XIX-lea, a *ecletismului de factură academică*, vor fi tratate sub influența modei occidentale, tencuite lis și cu decorații în relief la cornișe și ancadramente de ferestre și uși, zugrăvite în același tonuri de bej, alb derivate din tencuială de var cu adaos de praf de piatră.

Spre sfârșitul secolului în ultimele deceni ale sec. XIX, la parter, vitrinele vor fi din ce în ce mai mari, elementele decorative se vor diminua la parter, în schimb va crește în importanță primul etaj, tratat ca etaj nobil, bogat decorat, după modelul occidental.

În timp, și ca urmare a decretării de către municipalitate, drept zonă prioritară, reglementările urbane din acest nucleu istoric, s-au constituit prin preluarea reglementărilor succesive de la sfârșit de sec. XIX și început de sec. XX, caracterizate mai sus și anume : printr-un perimetru cu fronturi închise, unde clădirile sunt așezate la aliniamentul străzii, înșirându-se una după alta, lipite calcan la calcan, pentru inserțiile și refuncționalizările noi.

De ce seamană clădirile din centrele istorice negustorești ale orașelor europene între ele ? Au aceeași furnizori, antreprenori?

GLOSAR DE TERMENI

TÂRG, *târguri*, s. n. **1.** Spațiu mai întins și special amenajat într-un oraș sau la marginea unui oraș, unde se vând și se cumpără (zilnic sau la anumite date) vite, cereale, alimente, zarzavaturi etc.

Târgul de fete = serbare populară anuală, tradițională, care are loc pe Muntele Găina, în Țara Moșilor, și cu care prilej tinerii își aleg adesea miresele. **2.** Operație de vânzare și cumpărare care are loc într-un târg (**1**); *p. gener.* operație de vânzare și cumpărare; tocmeală, târguială. **3.** Așezare orășenească (mai mică). ♦ (Pop.) Centrul unui oraș; partea orașului unde se află centru comercial. — Din sl. **trǫgŭ**.

Sursa: DEX '09 (2009) |

târg n. **1.** od. oraș: *sate și târguri*; **2.** azi, orașel, loc de târg: *a se duce la târg*; **3.** loc public într-un oraș unde se vând cele trebuincioase pentru nevoile vieții: *a se duce în târg*; **4.** reunire la târg: *zi de târg*; **5.** epoca când se ține târgul: *târgul Moșilor*; **6.** învoeală de preț, cumpărătoare: *a se ajunge cu târgul*. [Slav. TRŪGŪ, bâlcui și locul unde se ține: târgul servia ca centru de schimb între produsele regiunii muntoase și cele din șes]. Sursa: Șăineanu, ed. a VI-a (1929) |

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

36

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

tîrg (-guri), s. n. – 1. Loc întins într-o localitate unde se vînd vite, cereale, lemne etc., obor. – 2. Contract, afacere încheiată. – 3. Piață, hală. – 4. Oraș, orașel. – 5. Tranzacție, vânzare-cumpărare. – 6. Învoială, înțelegere, discuție, sume date și primite. Sl. *trǔgǔ* (Miklosich, *Slaw. Elem.*, 49; Cihac, II, 401; Conev 77), cf. rus. *torg* „obor”, alb. *treg*. Legătura cu un preromanic **terg* (Lozovan, *ZRPh.*, LXXXIII, 128 și 134) este posibilă, dar nu pare suficient documentată. Prima organizare administrativă a tîrgurilor este cea a lui Alexandru Lăpușeanu, în 1561. Der. *tîrgar*, s. m. (înv., zaraf, bancher; Trans., cumpărător, client); *tîrgoveț*, s. m. (orașean, locuitor al orașului), din sl. *trǔgovĭci*; *tîrgoveață*, s. f. (orașeancă); *tîrgoveți*, vb. refl. (a se face orașean); *tîrgui*, vb. (a cumpăra; refl., a se tocmi, a discuta prețul; înv., a cădea la învoială), din sl. *trǔgovati*; *tîrguială*, s. f. (învoială; cumpărătură). De aici și *Tîrgoviște*, numele unui oraș, vechea capitală a Munteniei, cf. bg. *tèrgovište*, și expresia *gură de Tîrgoviște* „gură-rea”, pe care Weigand, *Jb.*, XVI, 76, o interpretează greșit pornind de la înțelesul *Tîrgoviște* „tîrg în general”, cf. Tiktin; e sigur că acest cuvînt se folosea înainte ca nume comun, dar la fel de clar este că expresia se datorează reputației de care se bucurau femeile din orașul cu același nume. **TALCIÓC**, *talciocuri*, pl., n. pop. Piață unde se vînd vechituri și obiecte de ocazie. /<rus. *talciok*

Fenomenul „Boutique”

Hotelurile de tip small luxury sunt o apariție destul de rară în România, dar începe timid să-și facă loc. Construite în clădiri istorice reamenajate, în general în zone centrale, hotelurile boutique excelează prin design-ul deosebit, atent la detalii și servicii personalizate, care se traduc prin fidelizarea unei clientele exigente. Aceste hoteluri au o personalitate proprie. “Pe lângă o personalitate deosebită, hotelurile boutique au și un design aparte. Sunt hoteluri de dimensiune mică și care pot oferi clienților discreție și intimitate. Boutique hotelurile ajung să își cunoască clienții foarte bine și să ofere servicii extrem de personalizate pe care hotelurile mari nu le pot asigura oaspetilor săi. Avantajul hotelurilor boutique este personalitatea proprie, care atrage clienții pretentioși sau familiarizați cu atmosfera unică a unor locuri care recreează stilul aristocratic de altădată sau importă elemente din alte culturi. Arhitectura exteriorului tradează calitatea, eleganta și stilul vieții aristocratice din România secolului trecut, reflectată și asupra interiorului atent restaurat. Se raportează la numărul mic de camere 15-20.

„Nu există o sumă standard necesară pentru construirea unui boutique hotel. Dacă este un adevărat hotel boutique se va cheltui o sumă mai mare decât pentru un hotel de 5 stele”. În America de Nord, de unde provine și conceptul de „boutique hotel”, astfel de hoteluri oferă mai mult decât servicii de lux de cinci stele, câștigând prin intimitate și design, de unde și numărul redus de camere și posibilitatea de a servi mai îndeaproape clienții.

Evenimentul „Street Delivery”

2007-Evenimentul a fost preluat și de librăria Cărturești din Timișoara, aflată pe strada Florimund Mercy.

2013-Pe strada Arthur Verona tronsonul închis s-a extins de la Școala Centrală până în Bulevardul Magheru.

2013- Iașul se alătură orașelor care militează pentru recuperarea și valorizarea spațiului public. Strada Vasile Pogor devine timp de trei zile pe an sediul Street Delivery în Iași.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

37

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

2013-Are loc prima ediție Train Delivery, un eveniment care marchează reafirmarea Gării de Nord ca obiectiv turistic, urbanistic și cultural. Peronul 14 devine scenă de muzică, spectacol, arhitectură și arte urbane, iar Salonul Regal este deschis pentru prima oară publicului.

2013-Strada Sabinelor din cartierul Rahova devine o platformă culturală prin care bucureștenii întâlnesc una dintre cele mai intense și vulnerabile comunități ale orașului: are loc prima ediție Rahova Delivery.

2014- Street Delivery Timișoara se mută pe Strada Mărășești.

Demarat în primăvara anului 2006, “Art Delivery – Strada Arthur Verona este strada ta!” a fost primul eveniment urban care și-a propus să atragă atenția riveranilor, a locuitorilor orașului în trecere prin zona centrală, dar și a autorităților locale asupra noțiunii de “traseu cultural”. Ales și propus datorită zestrei excepționale de repere culturale și arhitecturale, de identitate istorică și memorială, traseul Arthur Verona, de la Școala Centrală până la Ateneul Român, își propune valorificarea acestuia precum și convertirea peisajului urban în peisaj cultural.

Astfel, prin închiderea temporară a circulației auto, pe strada amplasată între Librăria Cărturești și Cinematograful Patria s-a amenajat, cu ajutorul unui parteneriat între sectorul public și cel privat, un spațiu deschis, o zonă vie de comunicare, solidaritate comunitară, contact și experiment artistic. Timp de două zile s-au desfășurat în plină stradă diverse activități, de la ateliere pentru copii, expoziții, instalații artistice, până la concerte și proiecții de filme documentare.

„Street Delivery este un exercițiu de bucurie prin bună învecinare” crede arh. Șerban Țigănaș, președintele Ordinului Arhitecților din România. “Dacă ne referim la acest conflict, la suprapunerea dintre o stradă veche, pe care cetățeanul putea să circule între Gădina Icoanei și Ateneu, și acest bulevard, care a însemnat modernizarea Bucureștiului, atunci se poate spune că proiectul nu este încă terminat. Strada Arthur Verona este o stradă ca oricare alta, dar cei care locuiesc sau lucrează aici – Ordinul Arhitecților, Cărturești, TIAB, Biserica Anglicană și ceilalți care au înțeles să participe – și-au deschis porțile și au lansat o invitație la colaborare și dialog. Cu fiecare ediție, Street Delivery își propune să rezolve o problemă a cartierului, fie că e vorba de un trotuar care trebuie reparat, de un gard care trebuie refăcut, de iluminarea stradală, monumente care trebuie recondiționate sau de piațeta din fața bisericii. Sunt lucruri simple, care aduc calitate spațiului urban.”

Tema Street Delivery 2014 este **SOCIETATEA MOBILĂ**. Ce este „societatea mobilă”? E un joc de cuvinte care combină „societatea civilă” cu ideea de mobilitate. Iar când spunem mobilitate, ne gândim la două lucruri.

Primul: **MIȘCARE URBANĂ**. Se înlesnește mișcarea în oraș fără a folosi sistemul auto, care „ne ia strada de sub picioare și ne-o vinde înapoi cu prețul petrolului. Ne interesează proiectele care reconsideră mersul pe jos, alergarea, sportul și ce se poate face cu strada eliberată de mașini. Vrem să aflăm ideile voastre legate de transportul în comun, de biciclete, skate-uri, role și alte forme de transport care nu afectează mediul. Nu vrem să-i uităm nici pe cei cu care orașul nu se poartă frumos deloc: mame nevoite să facă slalom cu căruciorul printre mașinile parcate ilegal, bătrâni în baston, bolnavi în cârje sau în scaun cu rotile, semeni cu dizabilități. Cum putem face orașul mai prietenos și pentru ei?”

Al doilea: **LUMEA DIGITALĂ**. Mobilitatea înțeleasă prin prisma device-urilor mobile. Aplicațiile dezvoltate pentru ele care pot face orașul mai ușor de utilizat, dar și la cum putem

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

38

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

scăpa de dependențele acestui Ev Media dominat de gadget-uri, care ne închid privirea în contemplarea tâmpă a unui mic ecran strălucitor

Din ce în ce mai multe festivaluri, concerte, seminarii, conferințe, happening-uri urbane, întâlniri sportive animează viața societății civile în diferitele regiuni ale țării. Reunind un număr mare de persoane într-un spațiu relativ restrâns și pentru o perioadă scurtă de timp, aceste evenimente, prin natura lor efemere, au un impact de lungă durată asupra mediului înconjurător și comunităților în care se desfășoară. Marca "Eveniment responsabil" va pune reflectoarele pe acele manifestări care vor ști să își îmbunătățească impactul social, economic și de mediu în aceeași măsură în care își delectează publicul.

Organizatorii unor evenimente importante și-au asumat deja provocarea marcii, precum Transilvania Fest, Ideo Ideis, ONG Fest, Festivalul de film istoric de la Rasnov, Padina Fest, Laboratorul de educație nonformală, PRISPA la Solar Decathlon Energy Europe 2012!

Modelul economic actual, bazat pe hiper-productie și hiper-consum, pune în pericol înseși bazele civilizației: biodiversitatea, ecosistemele, condițiile climatice globale, echilibrul structurilor sociale, diversitatea culturală etc. Se caută un nou model de dezvoltare, o Dezvoltare Durabilă!

Ca răspuns la aceste probleme a apărut conceptul de Responsabilitate Socială, prin care înțelegem aplicarea principiilor Dezvoltării Durabile (echilibrul mediului, echitatea socială, eficacitatea economică) și ale buneii guvernante (transparența, comportament etic, implicarea stakeholderilor) în activitățile și proiectele organizației.

"Din perspectiva economică, organizațiile neguvernamentale au devenit agenți ai pieței libere, producând și schimbând bunuri și servicii, operând cu costuri și pe baza unor balanțe financiare, reprezentând și o ofertă de angajare pentru mulți cetățeni." (FDSC, raportul "România 2010. Sectorul neguvernamental – profil, tendințe, provocări").

Nu abandonăm CSR-ul în responsabilitatea corporațiilor! Pentru a ne realiza proiectele organizațiile noastre folosesc importante resurse umane, naturale și financiare. Cu toate că mediul de afaceri este răspunzător pentru presiunile ecologice asupra planetei și consecințele nefaste pe plan social, ONG-urile trebuie să dea un exemplu pozitiv corporațiilor de cum gestionează aceste resurse atât de prețioase societății.

Responsabilitatea Socială nu are limitări. Indiferent de mărimea organizației noastre și de domeniile specifice în care lucrăm, cu toții avem același tel: *"o dezvoltare care să permită generației actuale să își satisfacă nevoile sale, fără a compromite potențialul generațiilor viitoare de a-și satisface propriile lor nevoi"*. (Definiția Dezvoltării Durabile, Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare, Raportul "Viitorul nostru comun", 1987).

Muzeul clasic. Primul și cel mai vechi muzeu de artă din țară, Brukenthalul, în prezent al doilea muzeu din lume după Luvru, la numărul de vizitatori virtuali¹⁴

Cel mai vechi muzeu din România, Muzeul Național Brukenthal, care ocupă locul doi în lume, după Luvru (Franța), la numărul de vizitatori virtuali, în urma unei statistici pe 2012, a avut în 2013 peste 407.000 de accesări online, a declarat directorul instituției.

¹⁴ - See more at: http://stiri.tvr.ro/brukenthalul-al-doilea-muzeu-din-lume-dupa-luvru-la-numarul-de-vizitatori-virtuali_39459.html#sthash.B4DdHfz5.dpuf

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

39

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

"În 2012, o asociație independentă de monitorizare (...) a ales câteva zeci, sute de muzee și a făcut o analiză. Suntem al doilea muzeu din lume, după Luvru, la vizitatorii virtuali, în 2012", a precizat Sabin Adrian Luca.

Conform acestuia, anul trecut dintr-un total de 739.378 vizitatori, mai mult de jumătate, adică 407.002 au fost virtuali. Cei mai mulți vizitatori online au accesat în 2013 site.ul brukenthalmuseum.ro, alți peste 75.000 au accesat pagina de Facebook și peste 2.200 au fost interesați de informațiile prezentate pe brukenthalnaturale.wordpress.com.

Din martie 2013, Brukenthalul este activ pe rețeaua de socializare Facebook, ceea ce a însemnat o creștere spectaculoasă de la 400 de like-uri, la peste 2.000, a declarat Anamaria Tudorie, responsabil Marketing și Comunicare de la muzeul sibian.

"Începând din luna martie, a fost reactivată pagina de socializare, pagina de Facebook a muzeului. Numărul de actualizări a crescut foarte mult (...) în luna martie când am pornit, eram undeva la 400 de like-uri generale pe pagină, acum ne apropiem de 2.000. Numărul de accesări ale știrilor noastre, 75.600 pentru anul 2013", a explicat Anamaria Tudorie.

Cele mai accesate informații despre Brukenthal pe Facebook au fost, anul trecut, legat de Ziua și Noaptea Muzeelor.

Muzeul Național Brukenthal din Sibiu a fost inaugurat oficial la 25 februarie 1817 și cuprindea la început 1.090 picturi din colecția particulară a baronului Samuel von Brukenthal. Baronul Samuel von Brukenthal (1721-1803), cunoscut reprezentant al sașilor din Transilvania, cu importante funcții publice în cadrul statului austriac condus de împărăteasa Maria Theresa, a știut să stabilească o relație între artă și guvernare (într-un moment în care Europa și colecțiile ei se luptau cu sistemul lui Napoleon).

Între anii 1759 și 1774, mare iubitor de artă, baronul și-a conceput colecțiile – pinacoteca, cabinetul de stampe, biblioteca și o colecție numismatică - vizionar, sub forma unui cabinet al minunilor contemporane lui.

În perioada în care a fost guvernator al Marelui Principat al Transilvaniei (1777-1787), Samuel von Brukenthal a construit la Sibiu un palat în stilul barocului târziu, după modelul palatelor vieneze.

Retras din activitatea publică, baronul s-a dedicat activităților culturale, deschizându-și colecția către public, atunci când în Europa se deschideau The British Museum, Luvru sau Galeria Uffizi.

Marcată de estetica barocă, colecția lui oferea un spectacol cu o mare varietate de obiecte aparținând unor universuri diferite, formând o compoziție decorativă proprie, pentru a oferi emoție și surpriză.

Neavând urmași direcți, baronul von Brukenthal a lăsat prin testament palatul, colecțiile și restul averii unui descendent în linie masculină dintre persoanele cu care se înrudea. În cazul în care urmașii săi aveau să moară la rândul lor fără a avea copii, familia stingându-se, averea urma să fie preluată de Biserica Evanghelică, iar palatul să devină un muzeu deschis publicului larg, eveniment petrecut pe 25 februarie 1817.

Astfel, Muzeul Brukenthal este cel mai vechi din țara noastră, laureat al European Heritage Awards 2010, iar colecțiile de picturi baroce adăpostite între zidurile sale, considerate cele mai importante din partea estică și centrală a continentului european.

De-a lungul timpului, Muzeul Brukenthal a adunat în componența sa Palatul Brukenthal, Muzeul de Istorie (Casa Altenburger – cea mai veche clădire gotică din Transilvania), Muzeul de Istorie Naturală, Muzeul de Istoria Farmaciei (casa doctorului S. Hanemann, cel care a descoperit tratamentul homeopat), Muzeul de Vânătoare August von Spiess, Casa Artelor,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

40

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Galeriile de Artă Contemporană și Casa Albastră. Galeria de Artă cuprinde cele două expoziții de bază, Pinacoteca Brukenthal și Galeria de Artă Națională, la etajul al II-lea, existând spațiile destinate expozițiilor temporare.

Din 2008 au fost deschise publicului și curțile interioare care adăpostesc diferite expoziții.

Pe parcursul secolului al XIX-lea, principala preocupare a muzeului a fost aceea de conservare a patrimoniului existent și de lărgire a colecțiilor principale prin intermediul achizițiilor, dar și de înființare de noi colecții mai ales în sfera culturii săsești.

Saloanele în stil baroc păstrează piese originale ale Palatului: sobele Rococo și neoclasic, tapetul de mătase roșie și cel de hârtie, pictat în stil oriental, candelabrele din sticlă de Murano și piese de mobilier transilvănean de secol XVIII. Clădirea muzeului este declarată monument istoric de grupa A.

Muzeu interactiv. Primul muzeu interactiv pentru copii din România, Orașelul Cunoașterii, inaugurat în 2014

Cele două mari pasiuni ale copiilor, setea de cunoaștere și dorința de a se juca, vor avea, începând de sâmbătă, **15 februarie**, un nou spațiu de desfășurare în Capitală. Sediul acestei noi instituții este în strada Pajurei nr. 3, din Sectorul 1. Orașelul Cunoașterii își așteaptă vizitatorii cu experimente și concursuri inedite: ghidarea mingii pe spirală în Zona submarinului și experimente precum “Apă, aer și baloane” și “Oul din sticlă”, care-i vor intriga atât pe cei mici, cât și pe părinți. Foarte interesante sunt și atelierelor organizate în weekend în cadrul cărora cei mici vor putea dezmembra computere, telefoane sau ceasuri. De asemenea, vor putea realiza circuite electrice sau sonerii, căsuțe pentru păsărele sau tot soiul de experimente, precum introducerea unui ac într-un balon, fără a-l sparge. Orașelul Cunoașterii, un concept nou pentru România, este implementat de câțiva ani în Anglia, America, Franța, Japonia, Olanda, Canada și Australia.

Noaptea Muzeelor în România. Noaptea Europeană a Muzeelor¹⁵ este un eveniment de succes inițiat de Ministerul Culturii și Comunicării din Franța și aflat deja la **a zecea ediție**. Evenimentul este patronat, în mod tradițional, de Consiliul Europei, de UNESCO și de Consiliul Internațional al Muzeelor (ICOM). **Noaptea Europeană a Muzeelor este pandantul nocturn al Zilei Internaționale a Muzeelor, care are loc întotdeauna pe 18 mai.** Aproximativ 3.000 de muzee din Europa sărbătoresc anual evenimentul. Mai multe detalii despre Noaptea Eur Rețeaua Națională a Muzeelor din România (RNMR) este partener oficial al evenimentului la nivel internațional, asigurând o promovare amplă și coerentă a activităților organizate de muzeele românești, în special prin intermediul site-ului creat în 2009, www.noapteamuzeelor.ro, dar și al unei campanii de promovare la nivel național. De asemenea, din 2011 RNMR coordonează și organizarea circuitului muzeal din București, care a fost inițiat în anul 2008 de către Muzeul Național de Artă al României. **Proiectul “Noaptea Muzeelor 2014. Aceeași noapte, scenarii diferite”,** coordonat de Rețeaua Națională a Muzeelor din România-RNMR, a extins evenimentul prin promovarea a trei circuite pentru public între muzeele din București, Cluj și Timișoara. Proiect cultural finanțat de Administrația Fondului Cultural Național. Parteneri: Muzeul de Artă din Cluj-Napoca și Muzeul de Artă din Timișoara. **Aplicația Noaptea Muzeelor România pentru telefoanele mobile, care se poate descărca de pe AppStore și Google Play,** pune la dispoziție muzeele așezate pe o hartă sau organizate pe județe în funcție de distanța până la acestea și este disponibilă în română și engleză.

¹⁵ <http://nuitdesmusees.culture.fr>

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

41

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2

@ clio@spiruharet.ro

☎ 021.455.1720

🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

Aplicația a fost dezvoltată de către Tourpipe în parteneriat cu Rețeaua Națională a Muzeelor din România.

Ziua Porților Deschise

Zilele Europene ale Patrimoniului (EHD) este o acțiune comună a Consiliului Europei și Comisiei Europene care să implice toate cele 50 de state semnatare ale Convenției culturale europene sub motto-ul, Europa: un patrimoniu comun. Programul anual oferă oportunități pentru a vizita clădiri, monumente și situri, dintre care multe nu sunt accesibile în mod normal. Acesta își propune să extindă accesul la patrimoniul arhitectural și de mediu. Aceste evenimente sunt, de asemenea, cunoscut sub numele Doors Open Days și Open Doors Days în țările vorbitoare de limba engleză.

Evenimentul a început în Franța, în 1984, cu La Journée Portes Ouvertes, sponsorizat de Ministerul Culturii. În 1985, în Granada, la a 2-a Conferință Europeană a Miniștrilor responsabili pentru Patrimoniu Arhitectural, ministrul francez al Culturii a propus ca proiectul să fie internaționalizat în Consiliul Europei. În Țările de Jos a avut loc prima lor manifestare internațională, în 1987. Suedia și Republica Irlanda s-au alăturat în 1989, precum și Belgia și Scoția în 1990. În 1991, aceste evenimente s-au unit ca Zilele europene ale patrimoniului, la inițiativa Consiliului Europei, susținut de UE. Până în 2010, 50 de state semnatare ale Convenției culturale europene au alăturat EHDs. În România, a avut loc pentru prima dată în 1993.

Direcția Generală IV - Educație, Cultură și Patrimoniu, Tineret și Sport a Consiliului Europei, în strânsă cooperare cu Direcția Generală pentru Educație și Cultură a Comisiei Europene, asigură orientare generală, definirea și executarea sarcinilor care trebuie realizate în cadrul Zilele Patrimoniului. Secretariatul Zilele Patrimoniului se efectuează de către Direcția de Cultură și Patrimoniu cultural și natural, sub responsabilitatea Consiliului Europei Comitetul de coordonare pentru Patrimoniu Cultural.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

42

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

CURS 4_ Gestiunea patrimoniului cultural în zone construite protejate. Cartierul evreiesc , cartierul armenesc, cartiere etnice promotoare a unor industrii identitare culturale.

Pentru o lungă perioadă, în România, bunuri imobile de valoare aparținând patrimoniului cultural național, precum și cadrul natural în care au fost concepute și au funcționat, au fost supuse unui regim de exploatare distorsionat, pornind de la neglijare și degradare, până la distrugere.

În momentul de față, cauze naturale, dar și efectul necontrolat al vieții sociale și economice amenință în continuare bunurile menționate, fapt ce obligă la acordarea unei atenții programate și fundamentate acțiunilor de conservare integrată a acestora. Într-un astfel de context, apare ca indispensabilă identificarea și delimitarea zonelor construite protejate. Ele reprezintă obiective de interes public, remarcabile din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, artistic, religios, social, științific, tehnic sau al peisajului cultural și au un rol important în păstrarea memoriei culturale.

În același timp, este necesară acceptarea faptului că intervențiile în zonele construite protejate trebuie să urmeze un curs logic, vizând înțelegerea primatului interesului cultural național asupra celui conjunctural local. Aceasta presupune corelarea politicilor și strategiilor naționale, zonale și locale referitoare la protecția și punerea în valoare a patrimoniului construit și natural și la dezvoltarea durabilă, cu politica generală de dezvoltare spațială, respectiv cu acțiunea autorităților publice, a operatorilor economici și a actorilor sociali. De aceea, în concordanță cu documente și legislații adoptate și utilizate pe plan internațional în legătură cu protecția, conservarea și dezvoltarea ariilor/sectoarelor cu valori de patrimoniu, elaborarea prezentei reglementări reprezintă demersul de stabilire a unui conținut cadru minimal și a unei metodologii de întocmire a documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate, înglobatoare de monumente, ansambluri și situri, în conformitate cu prevederile Legii nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate.¹⁶

Obiectivele principale ale planurilor urbanistice pentru zone construite protejate sunt:

- * evidențierea rolului de catalizator al zonelor respective pentru dezvoltarea urbană, teritorială și regională;
- * asigurarea continuității fizice, funcționale și spirituale a cadrului construit din localități și stimularea interesului economic și cultural pentru utilizarea acestuia;
- * protejarea și punerea în valoare a monumentelor istorice, a zonelor arheologice și a ansamblurilor arhitecturale și urbanistice deosebite, precum și a contextului și caracteristicilor care conturează semnificația lor istorică.

¹⁶ **ORDIN nr. 562 din 20 octombrie 2003**

pentru aprobarea Reglementării tehnice "Metodologie de elaborare și conținutul-cadru al documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate (PUZ)"

EMITENT: MINISTERUL TRANSPORTURILOR, CONSTRUCȚIILOR ȘI TURISMULUI

PUBLICAT ÎN: MONITORUL OFICIAL nr. 125 din 11 februarie 2004

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

43

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Principalele "categorii de bunuri imobile, construcții și terenuri situate pe teritoriul României, proprietăți ale statului român, semnificative pentru cultura și civilizația națională și universală" sunt monumentele istorice. Conform Legii nr. 422/2001 pentru protejarea monumentelor istorice se stabilesc următoarele categorii de monumente istorice, bunuri imobile situate subteran, suprateran sau subacvatic: monument, ansamblu și sit. Conform aceleiași legi ele se definesc după cum urmează:

a. Monument: construcție sau parte de construcție, împreună cu instalațiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară sau exterioară care fac parte integrantă din acesta, precum și lucrările artistice comemorative, funerare, de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, care constituie mărturie cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic.

b. Ansamblu: grup coerent din punct de vedere cultural, istoric, arhitectural, urbanistic ori muzeistic de construcții urbane sau rurale care împreună cu terenul aferent formează o unitate delimitată topografic ce constituie o mărturie cultural-istorică semnificativă din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic.

c. Sit: teren delimitat topografic, cuprinzând acele creații umane în cadrul natural care sunt mărturie cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific, tehnic sau al peisajului cultural.

În conformitate cu Legea nr. 451/2002 pentru ratificarea Convenției Europene a Peisajului, adoptată la Florența la 20 octombrie 2000 și semnată și de România, se va lua în considerare definiția peisajului după cum urmează:

"Peisajul desemnează o parte de teritoriu perceput ca atare de către populație, al cărui caracter este rezultatul acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani" [cap. I art. 1 lit. a)].

Totodată, se va lua în considerare că "protecția peisajului cuprinde acțiunile de conservare și menținere a aspectelor semnificative sau caracteristice ale unui peisaj, justificate prin valoarea sa patrimonială derivată din configurația naturală și/sau de intervenția umană" [cap. I art. 1 lit. d)].

Zonele construite protejate instituite pentru protejarea patrimoniului construit se compun din totalitatea bunurilor imobile care necesită protecție, în funcție de natura obiectului protecției pot fi: * centre istorice;

* zone istorice.

Zonele protejate instituite pentru protejarea patrimoniului urban sau rural nu conțin în mod obligatoriu imobile clasate ca monumente istorice.

Aceste tipuri de zone protejate se stabilesc prin hotărâri ale Consiliilor județene sau locale, având la bază documentații de amenajarea teritoriului (PATJ) sau de urbanism (PUG + RLU) și se instituie prin Hotărâri ale Consiliilor locale, pe baza documentațiilor de urbanism (PUZCP + RLU).

Primele cartiere evreiesti din București

Cartierul evreiesc bucurestean este departe de forma ghetto-ului occidental sau stetl-ul oriental. Amandoua reprezinta forme extreme de supravietuire a evreilor in locuri ostile lor, iar forma de organizare din Tarile Romane reprezinta (mai ales in Muntenia) dovada tolerantei de care s-au bucurat si a diferitelor avantaje acordate (de domnitorii fanarioti, si de cei pamanteni credinciosi otomanilor in special; este perioada cand domnul garanteaza financiar pentru

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

44

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

siguranta negustorilor straini, cand negustorii gasesc un teren prielnic si comertul evreiesc ia avant, in conditiile in care, sub stapanirea otomana, avem de a face cu 0 legislatie favorabila, prelungire a tolerantei religioase din Imperiul Otoman). "Spiritul public crestin din Muntenia nu e reu dispus contra evreilor. Este un fapt in adevver curios, ca popoarele mai putin civilizate, care nu se pot desface de vechiul aluat numit - iudeofobia. In Muntenia pana si tarantul 11 numeste pe evreu «ovreiu» si nu «jidan» ca in Moldova invecinata si mult mai margin ita la cap. Atata numai ca evreii de aci, si in special cei de rital german, ar trebui sa-si dea mai multa osteneala pentru traiul lor onorabil si linistit." (Dr. I. Barasch)

Asezarea evreilor pe teritoriul Capitalei pomeste din centro si evolueaza spre sud, sud-est (in special) si mai tarziu spre nord. Acesta este un alt exemplu al tolerantei initiale. Cartierele au fiecare cate un rol dominant: de rezidenta (Calea Vacaresti - Dudesti), comercial (Calea Mosilor) etc. Dinamica sociala si profesionala este o adaptare la legile concurentei si din principiu emigrantul este 0 categorie economica activa care aduce beneficii in timp statului gazda (aduce noi mentalitati, isi doreste integrarea si reusita economica). Ideile pe care le propagau israelitii sunt mai ales liberale (inspirate de "Declaratia drepturilor omului si cetateanului" - 1789).

Nu i se impun restrictii de rezidenta, si evreii pamanteni pot achizitiona terenuri la pretul pieteii, dar evreii nu puteau locui langa bisericile ortodoxe (legiuire medievala, formulata de marile soboare bisericesti si acceptata ca obicei al pamantului in ambele Principate). Sinagogile trebuie sa respecte 0 anumita distanta fata de bisericile crestine si, de asemenea, sa nu fie mai inalte sau mai bogat ornamentate (de obicei, arata modest in exterior si abia in interior se afla elementele de valoare).

In perioada 1866-1914, avem de a face cu 0 populatie israelita care are libertate de miscare (teritoriala, comerciala), poate rezida in spatii mixte (cartiere si chiar case), nu cunoaste bariere fizice (ziduri, porti pazite - ghetto). Se poate spune ca libertatea de extindere teritoriala in tot orasul a fost in dauna organizarii unei comunitati unite (care s-a constituit tarziu, fiind zguduita de diverse conflicte interne). In plan comercial se impun ca negustori prin excelenta (dinamizeaza zone le de targ: Mosilor, Obor), dar aduc si noi tendinte (investesc primii in petrol, aduc "moda fierului" si derivate le ei alamaria, tinichigeria s.a.m.d.).

La inceputul secolului al XIX-lea, evreii se stabileau in centrul orasului, in apropierea zonei de targ, unde-si puteau exercita cu usurinta negustoria sau mestesugurile. Primul cartier evreiesc se poate considera zona bisericii Sf. Gheorghe si imprejurimile (Mahalaua Popescului). Aici erau principalele zone de schimb si locul de unde se vor raspandi pe toata suprafata orasului. Se vor indrepta spre S si S-E (zona Calea Vacaresti, strada Udricani, strada Labirint, strada Pitagora etc) apoi in zona mahalalelor Sf. Gheorghe Nou (Strada Sfintilor), Sf. Gheorghe Vechi (hanul Neculescului) si spre strazile din spatele fostului Palat de Justitie.

Noii imigranti askenazimi se vor stabili si vor cuceri strazile sefarde (Comunitatea spaniola din Bucuresti dateaza din 1730): strada Decebal, strada Sf. Vineri, strada Mircea V oda, strada Anton Pann, Calea Dudesti pana in spatiul dintre strada Labirint si Dambovita.

Extinderea askenazilor este si rezultatul numarului mai mare al acestora, dar sefarzii erau grupati in zone mai selecte, fapt ce decurgea din situatia lor materiala cu mult peste medie. Prezenta sefarzilor, veniti din Imperiul Otoman pentru afaceri, este 0 exceptie pentru zonele invecinate (nu ajung in Polonia sau Moldova).

Elemente caracteristice vietii iudaice in Bucuresti

Evreii au jucat un rol important in viata bucuresteană a secolului XIX si inceputul secolului XX : ca negustori (practica primii comertul ambulant si vanzarea en gros), meseriasi

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

45

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

(tinichigerie, alamarie, tamplarie, bijutieri), lideri politici (Ad. Stem, W. Filderman), avocati (dr. I. Barasch), doctori, scriitori (Cilibi Moise, I. Peltz, Sasa Pana, Tristan Tzara), filozofi (Iacob Itzhak Niemirower), etnologi (Moses Gaster, Lazar Saineanu, Ronetti-Roman, Barbu Lazareanu) s.a.m.d.

În jurul anului 1878 regasim populația mozaică aproximativ în zona "Vechiului târg", pe malul stâng al Dambovitei, în mahalalele ce aveau drept ax de circulație Calea Vacaresti și Calea Dudesti, în vecinătatea fostului Targ al Cucului. Înspre S-E se aflau dincolo de strada Sfintii Apostoli (Calea Rahovei, Soseaua Giurgiului). Evreii din Calea Vacaresti și Calea Dudesti erau orientați spre vechiul centru economic.

Cartierul Vacaresti devine unul dintre cele mai sărace cartiere, cunoscut mai ales prin negustorii de haine vechi și vestita Rala a Vechiturilor. Pentru vânzarea hainelor vechi exista Taica Lazar pe strada Lazar (azi Str. Baia de Fier) aflată între Vacaresti și Sf. Vineri. La Taica Lazar evreii formau atât majoritatea vânzătorilor cât și a cumpărătorilor. Aici "evreii plătesc ceea ce cumpără, în timp ce țig-nii fac schimb contra obiectelor de menaj" (F. Dame) "Se vând haine vechi de lux și cumpără mai ales țiganii lautari, ahtiați după îmbrăcăminte neagră boierească, ghete de lac, redingote și smokinguri luate ieftin de la un ofticos" 10, arată R. Stahl în "Bucureștii ce se due".

Caracteristice sunt ceainariile ("Adevărată Ceainarie comercială", "Ceainaria la Streit"), care după ora șase seara, indiferent de vremea de afară, sunt pline (aici se ascultau la gramfon cântece religioase evreiești). Existau multe lăptării și macelării tradiționale (came kuser), "Macelaria Malbim, supravegherea Somrei Radas", "Macelarie și tăiere de pasari; proprietatea congregației Templului Coral. Autorizat de onor. Primărie" etc.), dar mai ales multe depozite de fiare vechi (între Calea Calarasi și Calea Dudesti erau nu mai puțin de nouă). Multe firme erau "americane" (companii americane, bazare americane, ghete americane), dar și spaniole (legate de sefarzi; de ex. camatarii spaniole).

Strazile locuite de evreii săraci aveau case lipite unele de altele, toate cu mici pravalii, cu o populație numeroasă înghesuită în apartamente ieftine. Seara, o viață intensă domnea pe aceste strazi. Frederic Dame, vorbind despre strazile din București, acordă o atenție specială cartierului evreiesc pe care îl consideră foarte aparte: "Înghesuiți în case strâmte, trăiesc fără spațiu și fără aer, lucrând în jurul unei lampi afumate, muncind cu stăruință și avizi de a-și castiga puțină bunăstare. Seara, după închiderea birourilor și magazinelor unde marea lor majoritate sunt ocupați, cartierul devine foarte însufletit, toată această populație se răspândește pe strazi, femei, copii și bătrani(...) trăind unii cu alții, împărțind aceeași soartă, se cunosc între ei ceea ce da caracterul special de intimitate (...). Cel al cărui drum se întâmplă să treacă seara mai târziu prin aceste cartiere este foarte surprins să vadă, la ora la care restul orașului este aproape atipit, viața încă intensă din acest colț de oras."

Pe lângă locuințele umile întâlnim aici "droaie nenumărate de copii ce se joacă murdări pe strada (...) și nu auzi în tot cartierul țâșnit de câine, dar nu e curte în care să nu răsună armonios găraitul simpatic al găstelor." (H. Stahl). Dragostea pentru copii făcea ca oricât de nevoiași ar fi fost părinții să-și răsfete odraslele cu dulciuri, și astfel negustorii de zaharicale făceau un dever bun între strada Sf. Vineri și Calea Vacaresti. Acest lucru, ca și pretuirea consoartei, care purta adeseori articole de lux, îi face să pară diferiți de restul populației. Educația copiilor este încă strictă și relația între soți rigidă adeseori.

Evocarea memorabilă și sentimentală a acestui cartier este făcută de scriitorul Isac Peltz (urmata de cunoscutele crochiuri pe aceeași temă ale fiicei sale, Tia Peltz) în romanul Calea Vacaresti: "... Calea Vacaresti își adună oamenii. Din departarea centrului se înapoiază spre

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

46

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2

@ clio@spiruharet.ro

☎ 021.455.1720

🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

ulitele stramte, covarsite de bezna si mister, inalti pravaliasi cununati cu suferinta, fete subtiri cu bluze usoare, mirate si obosite, babalaci, chinuiti de mijloc, matroane vaste ca niste garderobe...S-au luminat iar ceainariile. Au revenit baietii cu plete, cu ochii luminati de vise, cu buze albe, pierduti in reveria lor totala, sa-si ameteasca foamea de altceva la moara patata de ani... Vor croi ca ieri, ca alaltaieri, ca - ntotdeauna lumea noua...Inaintea carciunilor cu gratar si scripci au incremenit cersetoare devastate de anii inghititi anevoie (...) Calea Vacaresti e un imens panopticum inchipuit de 0 minte scapata din haturi. Sunt suflete aici spre care, ca sa te apropii, trebuie sa urci cateva trepte; sunt altele, spre care, ca sa le pricepi, trebuie sa scobori trepte."

Harta Papazoglu din 1871 arata Calea Vacaresti marginita pe dreapta de strada Lazar, Calea Vergului (Calarasi), strada Palestina, strada Sinagogii, strada Udricani, strada Corbului, iar pe stanga de Fundatura Sticlari, Fundatura Mamulari, strada Negru V oda, strada Saul, strada Olteni, strada Sfanta Vineri.

Un cartier aparte il reprezinta cel sefard, din stanga Dambovitei. "Spaniolii isi au casele intr-o strada separata, unde mai to ate familiile spaniole s-au grupat de bunavoie, si cateva din zidirile lor sunt vestite prin stilullor maret." (I. Barasch) Evreii spanioli, prin bogatia si cultura superioara, "au reprezentat intotdeauna elemente de cultura si rafinement in mijlocul conationalilor lor" (C.Giurescu.) Strazile sefarde sunt mai ales Sf. Ioan Nou, Israelita (peste ani se va cere schimbarea numelui, deoarece nu mai era nici un evreu aici), Spaniola, Negru Voda, Udricani, Lucaci, Olteni; ele semanau strazilor noi din alte cartiere ale Bucurestilor: case cu gradina si curte, fara magazine.Injurul Sinagogii Mari (Cahal Grande) "e cartierul aristocratiei «israelite» si «spaniole», imbogatita prin mici samsarlacuri cinstite, doua, trei falimente binecuvantate, afaceri de ...banca si bursa. Case le ridicate aici, pe vechi locuri boeresti, sunt curate, luxoase si in multe din curtile pavate cu asfalt, stanjenii de lemne parca-si bat joc de amenintarile iemii" (H. Stahl) iar "cateva din zidirile lor sunt vestite prin stilul lor maret". (I. Barasch) Odata cu aceasta s-au facut lacasuri de rugaciune, scoli confesionale si cimitir. Sinagoga sefarda "Cabal Grande", ridicata in 1818 in Vacaresti (pe Negru Voda) era eel mai frumos templu din Romania si ebiar din Europa de Est, un adevarat monument de arta sefarda (va fi incendiat in 1941, in timpul rebeliunii legionare).

Al doilea centru evreiesc se creaza in zona Palatului de Justitie (strada Sfintii Apostoli), de unde cucereste treptat Calea Rahovei15 Pe strada Sfintii Apostoli16 se gaseau (la numarul 37) casele P. Bratman (1887, arhitect Const. Russe), proprietatile M. Mircus (pe strada Emigrantului; 1886, arhitect Richard Kraft). Inca inainte de 1860 se stabileste 0 a treia zona evreiasca in Calea Mosilor. Dupa Dudesti- Vacaresti este (dupa cifrele din 1881-1892) unul dintre cele mai mari si bine populate cartiere. Calea Mosilor incepea de la piata Sf. Gheorghe si se termina la Obor, marginindu-se pe 0 parte cu strazile: Paleologu, Herescu-Nasturel, bulevardul Pake, bulevardul Ferdinand, strazile Foisorul de Foc, Traian, Zece Mese, Calusei, Vaselor, Masina de Paine, Mihai Bravu si Obor, si pe de alta parte cu bulevardul Domnitei, strada Vasile Lascar, strada Italiana, bulevardul Carol, strazile Popa Petre, Venerei, Silvestru, Teilor, Viilor, Popa Sapca, Romana, Palade, Arges, BiIjarilor, Fainari, Episcop Radu si Campului. De acest cartier erau legati si evreii din comunele suburbane, Colentina si Pantelimon, care frecventau sinagogile si organizatiile evreiesti de aici.

Calea Mosilor este cartierul comercial prin excelenta si locul unde se gaseau majoritatea magazinelor si fabricilor israelite. Aici sunt principalele magazine cu articole de piele (pielarie en-gros - D. Haberman, Laura si Mendel Blum, Fratii Iscovici, Ozias Kremer,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

47

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Rubinstein s.a.m.d.) și fabrici de încălțăminte (fabrica cu proces de producție mecanizată-Samuel Askenazi; Iosef Kaiserman). Mai existau fabrici de pungi ("Idealul" - fondată de frații Calmanovici), de tricotaje ("Viitorul" - proprietar Frankel), de caramizi (Sinigalia, Ferdinand Feldman), de vopsele și uleiuri (Carol Zimmer), dar și brutării și fabrici de pâine (Geisler). Erau aici și depozite de materiale de construcții (F. Feldman, Frații Oscar, Filip Witzling, Filip Berman) și depozite de petrol (Moise Blum).

Firme celebre de lângă piața Sf. Gheorghe erau: "Drogheria Dulberg", "Bergher Safianu" (covoare), Ungureanu (faiante), Grumer (articole de voiaj), Geisler (franzele și cornuri), "Riviera" (flori). Alte magazine erau: librăria "La Penita de aur" (Schoenbach), ceasornicaria "La Omega" (Leon Gheldman), "La Zahana" (firma ce se ocupa de cojoace și tabacarie a lui Solomon Friedman). Lazar Eckstein, care a donat cartierului 0 baie și 0 cantină pentru copii săraci și a construit apartamente "sociale", avea un mare magazin de caroserii și accesorii. În cartier existau numeroși carciunari (David Ghidale, Kitzman), bacani (Nisim, Vaduva Dvara, Solomon Marcu și Base), macelari (Aron Trister, Aron Herman), curelari (Weinberg, Hornstein, Katz, Lupu Leist), cizmari (Segal, Lazar, Lazarescu), croitori (Pachter, Barber, David Jonas), morar (Loebel), zugravi și vopsitori (David Alpern, Horowitz), geambasi (Avram Eisenberg și Goldstein), coafori (Carol, Tina "Fisic") s.a.

În strada Italiană functionau, după cele mai moderne standarde, baile doctorului Erlich, cu secții de fizioterapie. Cele patru hanuri ale cartierului: Capra, Stanica, Petrescu și Mocanescu erau locuite și de evrei (în hanul Petrescu traia 0 facatoare de minuni, Miriam Beila, care turna în plumb și descanta pe deochetați). La numărul 90, pe calea Mosilor, se aflau casele Leon H. Loebel (1896, arhitect A.I. Rosescu), lângă numărul 27, casele Marcu Stein (1885; arhitect M. Surber). Tot aici se aflau prăvăliile vestitului bancher, Hillel Manoah (ridicate în 1883 sub îndrumarea arhitectului I.I. Roznoveanu).

În același areal se aflau, pe strada Romană (la numărul 20), casele D.V. Moses (1894, arhitect Paul M. Mihail). Pe strazile Birjari și Fa.inari locuiau proprietarii de trasuri. Singurii birjari evrei care s-au îmbogățit au fost Marinica și Simion, care devin proprietari de case și trasuri. În rest, supremația aparținea muscalilor. Christigiii locuiau în Obor sau în strada Vaselor, unde se aflau și depozitele de gaz lamp ant. Spre deosebire de Calea Vacaresti-Dudești, care furniza mai mult forță de muncă, acest cartier este adevăratul cartier evreiesc comercial.

Un rol important l-au avut evreii și în Obor, care avea trei părți: oborul de vite, oborul de manufactură și târgul anual. Ei nu se ocupau de comerțul cu vite în general, dar în oborul de manufactură (cu magazine și standuri de panze, stoffe, itari, opinci, cojoace, obiecte casnice, vase de bucatărie și magazine de fierărie) reprezentau majoritatea negustorilor (de exemplu: Aronovici și fiul, Israilovici și fiii, David Herscovici, Beresteanu și fiii, Leon Zilberman s.a.). Cei ce faceau negustorie în Obor locuiau în mare parte în Calea Mosilor.

La Târgul Oborului participau negustori sezonieri și ambulanti, dar și cei care se ocupau de divertisment (scamatori, artiști; aici își avea locul faimoasa cititoare în cărți, bobii și cafea, Antita).

Adiacent acestui cartier se află Calea Calarasilor și strazile laterale: Vulturilor, Fetitelor, Labirint, Traian, Lucaci, Popa Nan, Delea Noua, Parfumului, Romulus, Popa Soare s.a. "0

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

48

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

expeditie intr-un cartier jidovesc al Bucurestiului", articol in ziarul "Neamul Romanesc", protesta impotriva strainilor rezidenti pe strazi cu rezonanta daco-romana sau crestina. Nationalistii (de la "Neamul Romanesc", in special) socoteau aceste cartiere un adevarat pericol social si sfatuiau pe orice crestin cu frica lui Dumnezeu sa le ocoleasca (in pragul secolului XX se invocau vechile teme medievale, care nici atunci nu au avut o larga raspandire in teritoriile romanesti, precum deicidul, infanticidul ritual, hemofagia, necrofagia s.a.). Potentialul economic pe care l-au reprezentat evreii in toata Europa incepuse deja sa deranjeze si in Bucuresti. Alt cartier evreiesc: Calea Calarasilor era o zona locuita preponderent de askenazi si deci mai aproape de conditia materiala a celor din Vacaresti.

Pe langa Calea Mosilor, alt centru comercial de elita evreiasca era strada Lipscani, unde se aflau o multime de magazine evreiesti: "La bunul gust"(1880; numarul 8, proprietar Ascher), pravia lui Ignatz Haberfeld (din mahalaua Sf. Nicolae), la numarul 16, magazinele de postavuri "G. si M. Breyer" (la numerele 24 si 53), la numarul 59 se afla manufactura en-gros "Solomon Hechter & fiii" s.a.m.d. Tot aici se afla, din 1880, la numarul 12, Banca Berkowitz (fondata de L. Berkowitz). In zona se afla si Hanul cu Tei (pe vremuri cu chiriasi saraci ai unor camarute), evocat de acelasi Isac Peltz (asa cum mentioneaza si placa de marmura amplasata pe edificiu in zilele noastre).

in ultimul deceniu al secolului XIX, israelitii s-au extins intr-o noua zona, pe strazile din centrul Bucurestiului, si anume strada Academiei si Calea Victoriei. Pe Calea Victoriei se gasea Hanul Zlatari, al carui proprietar era W. Hirsch & C. (1895, arhitect Radu Nedelescu), iar pe strada Academiei (colt cu Bulevardul Elisabeta) se gasea din 1894 un hotel cu trei etaje, al lui Max Aziel. Tot aici se afla si casa Rosenfeld- Witzling.

Calea Victoriei va deveni curand un cartier select si de prestigiu, unde vor locui marii proprietari si industriasi evrei la adapost de manifestarile antisemite, indreptate de regula catre cartierele sarace. Alt cartier evreiesc este cel din Calea Grivitei, mai putin important, prin faptul ca nu se realizeaza strazi compacte etnice. Este vorba de portiunea cuprinsa intre zona Garii si Calea Victoriei, la care se adauga si evreii din Popa Tatu si de langa piata Matache Macelar. Conditii de locuire in Muntenia si mai ales in Bucuresti sunt net superioare unor tari precum Polonia sau Rusia, si exista o diferenta chiar fata de Moldova. Aceasta extindere teritoriala neingradita in oras va atrage un numar imens de imigranti, ceea ce va constitui esenta "problemei evreiesti". in concluzie, nu exista un ghetou in orasul Bucuresti, dar exista totusi cartiere sarace predominant evreiesti, in care ascensiunea sociala era greu de atins. Tot aici specific este existenta unei comunitati sefarde (care nu se intalneste in Polonia sau Moldova), alaturi de cea predominanta de rit occidental. Sefarzii se manifesta ca elita a comunitatii (au un cartier separat langa Dambovitza) prin bogatia si cultura lor superioara, dar reprezinta o parte infima ca numar.

In a doua jumatate a secolului XIX s-au ridicat multe sinagogi ajungand pana la cateva zeci, unele impresionante. Ele se aflau majoritatea in zona Vacaresti. Incendiate in timpul rebeliunii legionare in 1941, cazute la cutremurul din 1977 sau demolate in anii '80 in regimul comunist, au disparut aproape in totalitate.

Subzone istorice de referinta - demolari

Dupa cum se poate observa azi in teren, zona studiata a suferit mari modificari in urma demolarilor din anii '80 "necesare" constituirii noului Centru Civic si Casei Poporului.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

49

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Cartierul evreiesc, pastrator al unei atmosfere burgheze de inceput de secol XX a disparut pentru totdeauna.

Se poate observa cum mai bine de jumătate din fostul cartier a fost complet ras în urma demolărilor. Este vorba de subzona 1. Construcțiile distruse din această zonă au fost înlocuite de blocuri de locuințe și de birouri, de actualul magazin Unirea, de bulevardele largite sau pur și simplu de maidane. Desi urbanistic zona nou creată are unele valențe pozitive, din punct de vedere arhitectural și cultural, istoric, memorial în special este o zonă "bolnavă".

Străzi întregi au disparut, iar cele care au rămas au nume schimbate (Străzile Sf. Ioan Nou, Banu Maracine, Sf. Nicolaie Jitnita, Adam Goldfaden nu mai există; fosta Strada Macin se cheama acum Negro Voda- iar fosta Strada Negro Voda, care era mai la sud nu mai există; actuala Strada Cauzasi este o porțiune din fosta Labirint, iar vechea Cauzasi nu mai există; din Strada Olteni a mai rămas numai un scurt fragment). Pe harta actuală a zonei se observă imediat intervențiile agresive asupra țesutului stradal; Bd. Unirii se suprapune aproximativ pe fostele Str. Cauzasi, Str. Adam Goldfaden și începutul Căii Dudești, Străzile Israelita și Spaniola erau chiar pe locul unde este azi magazinul Unirea. În perioada 1977- 1989, sub regimul lui Ceaușescu, au fost distruse peste 60 de sinagogi și temple iudaice (alături de zeci de biserici creștine). În București au mai rămas Sinagoga Mare, Templul Coral, Templul Unirea Sfântă (toate în zona Străzii Sf. Vineri) sinagoga "Yeshua Tova" pe Str. Take Ionescu și încă una sau două; Ele sunt reminiscentele putemiceii comunități israelite, a cărei contribuție valoroasă la devenirea orașului modern este greu de evaluat.

Zona adiacentă actualului bulevard Mircea- Voda s-a schimbat dramatic în ultimele trei decenii. Înșiși bulevardul era nu demult o stradă liniștită. Au avut loc demolări masive, artera fost dublată în lățime și prelungită dincolo de noul bulevard Unirii, fiind suprapusă peste vechea Calea Vacaresti (și ea distrusă), până la Podul Timpuri Noi. Pe Mircea-Voda mai supraviețuiesc foarte puține imobile de epocă, inclusiv o fostă Casa de Cultură (pe vremuri, Casa Eliad), astăzi în mare paragină. Tot pe strada Mircea- Voda era și o școală, din care astăzi mai este în picioare doar corpul din spate. Cele două corpuri mai mici de înălțime, de la stradă, au fost demolate, iar pe locurile este o bandă de circulație.

Un cartier deosebit era Rondul Udricani. Pe Planul Papazoglu din 1871 se vede cum arată intersecția de la Udricani înainte de crearea rondului. Unele străzi aveau alte denumiri și este vizibilă și Biserica Sf. Vineri-Hereasca, demolată în 1987. Pe planul cadastral al Bucureștilor (anii '50-anii '80) se vede dimensiunea distrugerilor ceaușiste, dar și Rondul Udricani în clară amenajare, probabil că data din anii '30, întrucât pe hartile mai vechi nu este vizibil. Ulterior, cu creșterea traficului (zona era foarte animată), rondul s-a transformat într-un sens giratoriu. Tot pe planul cadastral, parcelările marunte reprezintă casele care populau zona. Rondul nu era construit pe principiul "stea", ci avea o configurație aparte. Era traversat de străzile Clucerul Udricani și Dr. Iuliu Barasch, iar din el pomea strada Vasile Adamache.

Strada Clucerul Udricani începea din Calea Vacaresti (actuala stradă Sf. Vineri) și mergea până în strada Matei Basarab. Astăzi, se oprește după intersecția cu Iuliu Barasch în zona fostului rond deoarece partea dinspre Matei Basarab a fost "stearsă". Cu toate acestea, vechiul aliniament este urmat de un gard care desparte două parcele. Strada Dr. Iuliu Barasch vine din bulevardul Comeliu Coposu (fost Calea Calarasilor), traversează fostul rond, merge pe lângă Teatrul Evreiesc și se oprește la intersecția cu strada Olteni.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

50

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Pe strada Iuliu Barasch, pana la fostul rond, nu mai este nimic, de-abia in zona Teatrului Evreiesc mai supravietuiesc cateva case, aflate intr-o stare avansata de degradare. Din strada Iuliu Barasch, pe langa Teatru, se face mica strada Strehaia. Inainte vreme, ea cotea brusc si se intersecta cu strada Vintila- V oda. Cum tronsonul respectiv din strada Vintila nu mai exista (este maidan pe locul lui), strada Strehaia a fost modificata astfel incat sa mearga inainte, spre bd. Mircea- V oda. Strada Vintila mai exista astazi doar ca un "ciot" care leaga Mircea- V oda de strada Anton Pann.

Din Rondul Udricani pomea inspre Calea Vacaresti (Sf. Vineri) strada Vasile Adamache. Chiar dupa intersectia cu strada Colnicul Mic (disparuta), strada Adamache trecea pe langa Sinagoga Mare, inainte de a ajunge in Calea Vacaresti. Astazi, strada Adamache, desi exista pe harta, nu este marcata fizic, fiindu-i modificat vechiul aliniament. In prezent, ea bordeaza blocul socialist, formand un careu pe langa parcare si Sinagoga Mare. Acest templu evreiesc de marc a, a fost prins intre blocuri. Daca inainte, fatada principala avea vedere la strada, astazi este umbrita de un imobil din anii '80, ridicat la reconfigurarea Pietei Sf. Vineri. Sinagoga este mai mereu in intuneric si este greu de fotografiat integral din actual a pozitie in spatiu.

Strada Olteni pomeste din strada Clucerul Udricani, intersecteaza intrarea Maria Clucereasa si se opreste la intersectia cu strada Iuliu Barasch. Pe vechea configuratie a zonei, aceasta strada mergea inainte, intersecta strazile Mircea- V oda si Labirint (disparuta in aceasta zona), apoi strazile Avram Goldfaden (disparuta - 0 parte din aliniamentul ei se suprapunea peste actualul bulevard Unirii) si Bradului (disparuta) si ajungea in Splaiul Unirii. Denumirea strazii Olteni venea de la biserica distrusa de Ceausescu la demolari. Tot din strada Olteni se facea si intrarea Maria Clucereasa, 0 straduta semicirculara care in mare parte a supravietuit, ins a cu pretul degradarii progresive. Mizeria si neglijența sunt la ordinea zilei aici.

Ce a mai ramas din Rondul Udricani astazi? Doar un arc de cerc (sau 0 "felie"), sesizabil, in sa care nu poate fi incadrat in context. De fapt, nici nu este prea bine definit. Am aflat de la cineva care a locuit in zona de acest rond si doar atunci am inteles forma actual a ciudata a strazii Clucerul Udricani. Practic, strada din prezent intersecteaza strada Dr. Iuliu Barasch de doua ori. Strada Vasile Adamache pomeste din strada Iuliu Barasch, defineste un careu prin spatele blocului si se opreste nedefinit, undeva pe langa Sinagoga Mare. La randul ei, strada Iuliu Barasch nu mai ocoleste rondul, ci trece direct prin mijlocullui. 0 data cu strazile si casele demolate s-au pierdut si plantatiile existente in aceasta zona, de tei, nuci si castani.

Subzona lacasuri de cult, spatii culturale, spatii comerciale etc.

Trebuie mentionat ca zona studiata, desi la originea ei era zona rezidentiala, este bogata si in cladiri cu functiuni complementare, unele dintre ele chiar foarte valoroase. Acestea constituie subzona 4. De mentionat sunt in primul rand numeroasele biserici, ortodoxe, catolice, bulgara etc si sinagogi ce existau in acest spatiu, dar si cele cateva care se mai pastreaza si astazi cum ar fi: Templul Coral, Biserica Sf. Stefan, Sinagoga Mare, Biserica Udricani etc. Alte cladiri de importanta majora, Teatrul Evreiesc, Liceul Lauder-Reut, Hala Traian etc. Fiecare dintre aceste cladiri este importanta in felul ei, cu specificul ei propriu, construita intr-un anume stil, intr-o anume perioada. Ce au ins a toate in comun este ca au deservit, si mai deservesc inca, acelasi cartier, aceeasi comunitate, si ca, din pacate, cele ramase astazi sunt doar 0 mica parte din cladirile cu functiuni complementare locuirii ce existau 0 data in aceasta zona si a caror

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

51

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

prezenta creștea sensibil calitatea vieții în cartier.

Festivalul „Strada Armenească” Cartierul armenesc, cu strada Armenească și cu complexul bisericii armenesti din Capitală, formează o zonă care se dorește a fi recreat specificul pitoresc de odinioară. În acest sens în 2014 a avut loc a doua ediție a Festivalului Strada Armenească. Festivalul cuprinde concerte de muzică tradițională și modernă, spectacole de dansuri tradiționale, ateliere de caligrafie, dans și creație. Catedrala armeană din București, precum și câteva expoziții de fotografie, vor fi deschise pentru publicul dornic să le admire. „Vizitatorii vor putea gusta bucate armenesti, în cadrul restaurantelor cu specific și se vor putea bucura de cafea la nisip și delicatose orientale, în cadrul cafenelei amplasate pe Strada Armenească”, transmite echipa de organizare a evenimentului.

Tot pe Strada Armenească, a fost amenajat un bazar, unde s-au vândut, bijuterii, obiecte de ceramică, țesături armenesti, obiecte handmade, precum și cărți, icoane sau ilustrații cu motive specific armenesti. Manifestările au loc într-o zonă reprezentativă pentru cultura și istoria armenilor de la București. Astfel, sunt pregătite evenimente în curtea interioară a Bisericii Armenești, la sediul Uniunii Armenilor din România, la Centrul Cultural Armean, dar și pe Strada Armenească.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

52

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

CURS 5_Capitale culturale europene. Gestiunea monumentelor UNESCO din România și cazul Sibiu-Capitală culturală europeană.

Capitala culturală europeană.

Atribuțiile acestui titlu au fost lansate în data de 13 iunie 1985 de către Consiliul Miniștrilor Uniunii Europene la inițiativa ministrului grec al culturii Melina Mercouri și al ministrului culturii francez, Jack Lang, în scopul de a apropia cetățenii de Uniunea Europeană.

Capitala Athena a Greciei a fost primul oraș în Europa care a obținut acest titlu prestigios.

Decizia Consiliului Parlamentului European din 25 mai 1999 a integrat acest eveniment în cadrul Comunității europene, și a prezentat o nouă procedură de selecție pentru orașele Capitale Culturale pentru perioada 2005-2019. Consiliul a creat posibilitatea ca fiecare țară membră a Uniunii Europene să aibă posibilitatea de a avea pe rând o Capitală Culturală. Prin decizia nr. 1622/2006 a Consiliul Europei al Parlamentului European a modificat procedura de selecție a orașelor și a precizat criteriile noi de atribuire a titlului respectiv.

O dată numită capitala europeană a culturii pentru un an, pe baza unui program cultural, orașul este responsabil în a pune în operă manifestările culturale organizate pentru anul în cauză.

Cum s-a născut proiectul Sibiu Capitala Culturala Europeana 2007.

Primii pași spre titlul de capitala culturală europeană au fost făcuți în anul 2004, când Klaus Johannis a acceptat invitația luxemburghezilor de a-și prezenta candidaturile împreună. Deși, la acea dată, România nu era membră a Uniunii Europene, Sibiuul a fost invitat să candideze alături de Luxemburg și au prezentat, împreună două programe separate, dar care se completează unul pe celălalt. Juriul nu a avut de departajat între două rivale, ci doar de analizat valoarea programelor culturale și a votat în unanimitate la data de 27 mai 2004, ca Sibiuul și Luxemburgul să fie capitale ale culturii europene. Imediat s-au concentrat toate eforturile pentru a pune la punct infrastructura urbană și să restaureze centrul pentru marele eveniment, împreună cu un program de manifestări culturale de excepție. Conceptul de capitala culturală europeană a adus Sibiului oportunitatea de a atrage o vizibilitate mai mare, pe plan național, dar, mai ales, pe plan european. A fost șansa orașului de a se face cunoscut prin cultura sa.

Conceptul de capitala culturală europeană înseamnă, la un nivel mai pragmatic, posibilitatea de creștere a potențialului turistic al Sibiului și împrejurimilor. Aceasta se poate realiza prin atragerea unui număr cit mai mare de vizitatori care doresc să participe la evenimentele culturale ale anului 2007.

Sibiuul beneficiază de toate atuurile necesare pentru a atrage turiștii: un centru istoric foarte valoros și recent restaurat, muzee, instituții de cultură și zone de agrement, iar în zona înconjurătoare stațiuni montane, cetăți fortificate și un peisaj natural fermecător. Centrul istoric avea, într-adevăr, nevoie de investiții majore, dar fiind că nu au mai fost efectuate lucrări de reabilitare de mult timp.

Avem un centru vechi de o deosebită valoare istorică și arhitectonică, un adevărat documentar viu despre evoluția orașului de-a lungul a opt secole de istorie, un centru cu un farmec deosebit care poate atrage un număr mare de turiști.

Programul de reabilitare a inclus atât refacerea celor trei piețe centrale ale orașului - Piața Mare, Piața Mica și Piața Huet - cât și a unei serii de străzi din centrul istoric unde au fost refacute toate rețelele de utilități și, apoi, pavajul. De asemenea, cu sprijinul Ministerului Culturii au fost refacute fațadele și acoperișurile unor clădiri din piețele centrale, case cu

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

53

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

valoare de monument istoric. Sibiu avea nevoie de puternice și responsabile investiții. Succesul acestui program a presupus implicarea mai multor parteneri: Asociația Sibiu CCE 2007, Primăria Municipiului Sibiu și Guvernul României, în principal prin intermediul Ministerului Culturii. Programul Sibiu 2007 este cel mai important proiect cultural organizat în România, iar pregătirea lui a însemnat un efort financiar considerabil. Pentru programul cultural, costurile estimate până acum se ridică la 10,5 milioane de euro, dintre care 4,8 milioane sunt acoperite de Primăria Sibiu, 5,2 milioane reprezintă contribuția Guvernului României, iar o jumătate de milion de euro vin din partea consiliului județean. Pregătirea orașului pentru un astfel de eveniment a fost o mare provocare, dar a meritat, pentru că investițiile făcute vor rămâne și după anul 2007. În cadrul programului de modernizare au fost reabilitate 40 de străzi și artere principale, pietele publice din centru. Clădiri de o importanță istorică inestimabilă au fost restaurate. A fost refăcut întregul iluminat public din centrul istoric. Pregătirile au început încă din anul 2004. De atunci au fost investite peste 100 de milioane de euro în lucrări de infrastructură. Aceste investiții au fost suportate în întregime de municipalitate și acest lucru a fost posibil, deoarece în ultimii șase ani bugetul local a crescut de zece ori. Guvernul României a decis să contribuie cu peste 20 de milioane de euro pentru reabilitarea și modernizarea Aeroportului Internațional Sibiu (proiect în valoare de peste 60 de milioane de euro), restul fiind suportat de autoritățile locale.

Programul a reușit să atragă noi parteneri puternici, cum ar fi Banca Comercială Română, Automobile Bavaria, Scandia Română, Atlassib și Ambient. Principalul atu pe care Sibiu îl are în prezentarea sa în fața potențialilor investitori în turism este tocmai noua imagine a Sibiului, care reprezintă o atracție enormă pentru turiști, cit și climatul economic foarte bun. Pregătirea orașului a costat mult pentru că era de modernizat infrastructura. Dacă analizăm puțin cifrele, vedem că 90% din fondurile investite în ultimii patru ani au fost în infrastructura urbană și culturală, iar aceste lucruri rămân în timp și contribuie la creșterea calității vieții. Titlul de Capitală Culturală a adus beneficii pe termen lung atât Sibiului, cât și României. În primul rând, va aduce Sibiului o vizibilitate crescută pe plan internațional, pentru turiști și pentru investitori. Sibiu are deja faima unui oraș cu potențial economic bun, mai ales datorită Zonei Industriale Vest, care este o zonă economică dezvoltată cu succes din anul 2003. Se va atrage un număr mare de turiști, în special pe cei interesați de turismul cultural, iar, datorită acestora, notorietatea noastră la nivel internațional va crește și ea. Implicit, numărul de turiști ce vor veni în următorii ani va fi tot mai mare.

Strategia de dezvoltare a turismului cultural pe termen mediu și lung. Conceptul turistic de bază se va îndrepta spre: promovarea experiențelor turistice de o înaltă calitate, care respectă mediul înconjurător în Sibiu și regiunile din jur, spre asigurarea unui sejur plăcut pentru turiști. Există intenția de a integra industria turistică într-un concept mai larg să fie conectat la o rețea de servicii regionale care operează la standarde înalte. În parteneriat cu firmele din domeniu s-a planificat o intensificare a marketingului în domeniul turismului.

În acest sens, activitățile orașului Sibiu includ: promovarea centrului istoric al orașului, facilitarea accesului spre locurile de interes turistic și monumentele din regiune, promovarea și reintegrarea pe piața turistică a stațiunii montane Paltinis (situată în imediata vecinătate a orașului), legături către Ocna Sibiului și Bilea, planificarea și organizarea evenimentelor locale, regionale, interregionale, naționale și internaționale, dezvoltarea unei

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

54

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

industrii gastronomice si hoteliere de o inalta calitate completata de un calendar atractiv cu evenimente culturale si artistice.

Publicatia britanica "The Guardian" a plasat Sibiul pe locul 9 in topul celor mai atragatoare locatii turistice in 2007. Pentru Sibiu este o recunoastere a ceea ce are mai atractiv, adica a frumusetii centrului istoric si a valorii programului cultural pregatit pentru anul 2007.

Expertii au apreciat ca Sibiul a primit aproximativ 800.000 de turisti pe parcursul anului 2007. In prezent, Sibiul are aproximativ 2.200 de locuri de cazare in hoteluri, moteluri si pensiuni, dar acest numar este pe cale sa se dubleze. In prezent se construiesc cinci noi hoteluri.

Sibienii au reactionat foarte bine la vestea ca vom fi capitala culturala europeana. Au un entuziasm deosebit pentru evenimentele din acest an si sint bucurosi si mindri ca orasul lor atrage un numar atat de mare de turisti.

Cit de profitabil este turismul cultural? La cit estimati cistigurile financiare ale anului 2007 pentru municipalitate?

Nu pot fi facute calcule de acest gen. In primul rind unele cistiguri sint vizibile de acum Programul Sibiu 2007 a fost declarat de catre Guvern ca prioritate nationala si, daca nu ma insel, ANT a inclus Sibiul in strategia sa de promovare a turismului in Romania. Cum caracterizati conceptul de unitate in diversitate pe care se fundamenteaza Europa culturala. Sibiul este, intr-adevar, un exemplu de unitate in diversitate. De-a lungul a opt secole romanii au trait in intelegere cu germanii, maghiarii si alte comunitati, fiecare comunitate punindu-si amprenta proprie asupra dezvoltarii orasului. Sibiul poate aduce in fata Europei un exemplu al modului in care mai multe culturi pot trai laolalta fara a se da la o parte una pe cealalta, fara a se agresa, fara a se anihila, ba, dimpotriva, influentindu-se sau valorizindu-se.

În 2014, Ministerul Culturii din România a lansat competiția Capitală europeană a culturii pentru anul 2021.

La conferința de presă referitoare la această importantă competiție europeană deschisă tuturor orașelor din România, Ministrul culturii a făcut referire la experiența din 2007 a orașului Sibiu, care prin obținerea acestui titlu a beneficiat de importante alocări de fonduri pentru dezvoltare, devenind un oraș de nivel european. "Această acțiune are o semnificație majoră, fiindcă întărește sentimentul nostru de apartenență la un spațiu comun european, fiindcă patrimoniul nostru, într-adevăr, face parte din patrimoniul comun european, așa cum și artiștii, creatorii noștri sunt deja foarte vizibili și cunoscuți în spațiul cultural european. Însă, nu trebuie să uităm nici impactul social sau cel economic pe care îl are statutul de capitală culturală europeană" – a mai spus ministrul, remarcând și faptul că în anul 2021 orașul câștigător din România va purta titlul alături de un oraș din Grecia, conform unui calendar european prestabilit.

"Ministerul va organiza o competiție corectă, transparentă, care nu va favoriza niciun oraș. Îmi doresc ca cel mai bun să câștige, pentru a purta cu mândrie numele țării noastre pe scena Uniunii Europene! Le doresc mult succes orașele candidate" – a mai spus Hegedüs Csilla specificând și faptul că Ministerul Culturii va avea în scurt timp un secretar de stat a cărui sarcină exclusivă va fi derularea acestei acțiuni europene în România.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

55

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

”Importanța acțiunii Capitalele europene ale culturii o arată și un studiu comandat de Comisia Europeană care demonstrează că sumele alocate sunt recuperate cu un profit de șase ori mai mare decât investiția. Avantajele acestei inițiative sunt multiple din punct de vedere cultural, economic și social” – a subliniat Iulia Deutsch, șef-adjunct al Reprezentanței Comisiei Europene în România, adăugând și faptul obiectivul Comisiei este protejarea și promovarea diversității culturilor din Europa, pe lângă evidențierea trăsăturilor comune a culturilor și stimularea contribuției culturii la dezvoltarea pe termen lung a orașelor.

Ministerul Culturii deține atribuții importante în derularea acestei acțiuni de nivel european – a precizat la conferința de presă Nadia Tunsu, directorul Direcției de Relații Internaționale și Afaceri Europene din cadrul Ministerului Culturii. ”Ministerul face public apelul pentru depunerea candidaturilor, regulamentul de procedură și ghidul pentru pregătirea orașelor, toate în versiune bilingvă. Totodată, instituția noastră asigură vizibilitatea maximă a sesiunii de informare din 16 februarie 2015 pentru ca toate orașele interesate să poată asigura participarea. Noi suntem organizatorii întâlnirilor de selecție și preselecție, în strânsă colaborare cu Comisia Europeană, iar pe lângă acestea suntem responsabili și pentru aspectele de logistică și informare publică” – a precizat Nadia Tunsu.

Ministrul culturii a prezentat succint și calendarul acțiunii stabilit în conformitate cu Decizia nr. 445/2014/UE a Parlamentului European și a Consiliului. Astfel, orașele care doresc să obțină titlul de Capitală europeană a culturii vor avea la dispoziție zece luni de pregătire a candidaturii, urmând ca acestea să-și trimită dosarele la Ministerul Culturii până la data de 10 octombrie 2015, conform apelului pentru depunerea candidaturilor. Pe 16 februarie 2015 va fi organizată o sesiune de informare, cu participarea Comisiei Europene, a cărei misiune este de a răspunde întrebărilor adresate de reprezentanții orașelor și de a prezenta criteriile de selecție. După expirarea termenului de depunere a candidaturilor (10 Octombrie 2015), vor avea loc două întâlniri ale juriului: de pre-selecție și de selecție, selecția finală urmând să fie organizată în jurul lunii august 2016. După stabilirea unei liste restrânse a orașelor, juriul european va efectua vizite la fața locului, iar desemnarea formală a orașului câștigător se va face până la sfârșitul anului 2016. Între nominalizarea oficială și anul deținerii titlului, juriul – alcătuit din 10 membri numiți de Parlamentul European, Comisia Europeană, Consiliul Uniunii Europene și Comitetul Regiunilor și doi specialiști din partea Ministerului Culturii – va efectua o monitorizare a orașului câștigător, pentru a evalua dacă acesta își respectă angajamentele asumate.

În cadrul conferinței de presă fost prezentat site-ul www.capitalaculturala2021.ro, care va fi actualizat treptat. În această etapă inițială au fost postate primele documente: apelul pentru lansarea Competiției, Regulamentul de procedură și ghidul pentru orașele care se pregătesc pentru depunerea candidaturii, urmând ca în viitor să fie postat și un ghid de autoevaluare a orașelor, precum și alte documente și informații de interes. Totodată, secțiunea Calendar va fi actualizată periodic, iar celor interesați este recomandată să o verifice cu regularitate pentru noi informații.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

56

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

CURS_6_Turism cultural. Industria Culturală și Industria Creativă.

Tara noastră detine un tezaur imens de vestigii arheologice, monumente istorice, de artă sau de arhitectură, dar și de un patrimoniu etnofolcloric care atestă evoluția, dezvoltarea culturii și artei poporului român. Acest fond cultural-istoric reprezintă o parte semnificativă a ofertei turistice și o componentă a imaginii turistice a României pe piața internațională.

„Legea 5/2000 a cuprins 688 de valori de patrimoniu cultural de interes național (monumente istorice de valoare națională excepțională), între care 197 biserici și ansambluri mănăstirești, 36 de monumente și ansambluri de arhitectură, 11 castele, conace, palate, 70 de ansambluri arhitecturale urbane (clădiri civile), 20 de centre istorice, etc.”

Ambianța călătoriilor turistice și a vacanțelor crește pe măsură ce turistul reușește să cunoască mai bine istoria și geografia unei țări sau zone, a unui oraș sau a unei stațiuni. Turistul dorește în general să se deprindă fără efort cu tradițiile și obiceiurile populației cu care vine în contact. În diversele domenii de manifestare, cultura a fost identificată ca produsul minții și geniului uman, transformat în plan turistic în resursă atractivă specifică, fapt care a dus la o dinamică explozivă și la îmbogățirea continuă a patrimoniului cultural cu obiective noi, asadar asistăm la o multiplicare continuă a zestrei atractive, ceea ce reprezintă un aspect pozitiv pentru turismul cultural-istoric și atractivitățile care îl definesc.²

Tezaurul etnografic și folcloric românesc este de asemenea de mare originalitate, fiind reprezentat prin: arhitectura specifică satelor din provinciile istorice românești; bisericile de lemn din Maramureș și Salaj; prelucrarea lemnului; portul popular; arta decorării; manifestări etnoculturale și religioase tradiționale; târguri și expoziții muzeale etnografice în aer liber sau pavilioane expoziționale etc.

Această formă de turism este susținută de o capacitate de cazare care reprezintă 12,9% din totalul locurilor existente la nivelul întregii țări, în ultimii ani înregistrându-se o diminuare a acesteia, ca urmare a schimbării destinațiilor unor unități de cazare. Numărul turistilor străini în turismul cultural religios a crescut cu 28,5%.

Aspectele problematice cu care se confruntă acest tip de turism sunt legate de infrastructura învechită și insuficiența de acces la siturile arheologice și monumentele de arhitectură, lipsa spațiilor de parcare dotate cu puncte de informare și promovare a obiectivului cultural, lipsa punctelor de belvedere pentru fortificații, cetăți medievale, biserici, monumente istorice și mănăstiri, lipsa spațiilor speciale de campare pentru turismul de pelerinaj.

România detine peisaje splendide, mai ales cele din Delta Dunării care a intrat în patrimoniul mondial al UNESCO în 1991, este clasificată ca rezervatie a biosferei la nivel național în România și ca parc național în taxonomia internațională. Acolo se regăsesc o varietate de specii din flora și fauna. Turistii care vin aici sunt impresionați de multitudinea de animale și plante, multitudine care îi copleșește.

Multe atracții turistice din România sunt locurile perfecte pentru odihnă și relaxare. Castelele Peles și Bran sunt cele mai vizitate castele din România pentru atmosfera lor medievală dar și pentru că detin o istorie nemeșită. Stațiuni precum Mangalia, Saturn, Venus, Neptun, Olimp și Mamaia (numite uneori și Riviera Romană) sunt printre principalele atracții turistice pe timp de vară. În timpul iernii, stațiunile de schi de pe Valea Prahovei și din Poiana Brașov sunt destinațiile preferate ale turistilor străini. Paralele cu preocuparea punerii în valoare a cadrului natural și al serviciilor turistice mai intră un actor în discuție, cel legat de plăcerea de a te găsi într-un spațiu interactiv.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

57

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Pentru prima oara, s-a vorbit public despre conceptul de INDUSTRII CREATIVE in ianuarie 2008, la Youth Summit, organizat de ONG-ORICUM.

La vremea aceea, putina lume auzise despre acest subiect. In multe tari din vest subiectul era deja popular, dar in Romania aceasta abordare economica a creativitatii era aproape inexistentă.

In 2009 s-au pus bazele proiectului ce avea sa devina Promovarea Antreprenoriatului in Industrii Creative, cea mai importanta intreprindere din Romania dedicata acestui sector.

Definitia cea mai apropiata de misiunea si viziunea conceptului se regăsește in abordarea guvernului Marii Britanii:

“INDUSTRIILE CREATIVE sunt acele industrii care isi au originea in creativitatea, talentul si maiestria indivizilor si care au potentialul crearii de locuri de munca si prosperitate prin generarea si exploatarea proprietatii intelectuale.”

Domeniile industriilor creative (conform DCMS – Department for Culture, Media and Sport, UK): 1. Advertising, 2. Arhitectura, 3. Arte si piata de arta, 4. Mestesuguri, 5. Design, 6. Moda, 7. Film, video si fotografie, 8. Software si computer games, 9. Muzica, arte vizuale si performing arts, 10. Publishing, 11. Televiziune, 12. Radio.

La ora actuala, impartirea de mai sus este viziunea predominanta in Europa si in alte cateva centre industrializate ale lumii. Conceptul, definit pentru prima oara oficial in Australia anilor `90, a fost preluat si popularizat de guvernarea laburista a lui Tony Blair. Industriile creative au avut un rasunet puternic prin ideea revolutionara de a conceptualiza zona aflata la intersectia creativitatii, culturii, afacerilor si a tehnologiei intr-o singura grupare, pentru a putea descatusa cresterea si dezvoltarea acesteia.

Intr-o realitate dominata din ce in ce mai mult de sunet, imagini, idei si simboluri, activitatile ce necesita creativitate pot genera semnificativ mai multa valoare ca pana acum daca se coalizeaza si daca isi cer drepturile, ca un sector omogen.

Romania a facut primii pasi catre aceasta idee, incluzand **industriile creative si culturale** in documentele de politica publica, insa drumul pentru o strategie integrata, centrata pe industrii creative, este abia la inceput, existand un numar mic de date si studii pe aceasta tema. In afara tarii, administratiile locale sau nationale care au vazut valoare in industriile care au ca principala resursa creativitatea umana, au avut o abordare localizata referitor la definirea si cuantificarea termenilor si a domeniilor incluse.

Fundația românească ORICUM isi propune sa faca o analiza detaliata a sectorului creativ prin colectarea de date, gasirea definitiei potrivite în cazul Romaniei si popularizarea oportunitatilor din acest sector economic. Proiectul “Promovarea antreprenoriatului in domeniul industriilor creative”, este obiectivul organizației ORICUM.

Industriile culturale si creative

au inregistrat o crestere consistenta in timpul crizei economice. Cu 7 milioane de locuri de munca (al treilea cel mai mare angajator al Europei) si cu venituri de 535,9 de miliarde de euro in prezent, industriile culturale si creative joaca un rol esential in redresarea Europei. Industriile culturale si creative se plaseaza in top trei angajatori din Europa, imediat dupa constructii si serviciile din alimentatie si bauturi, un procent de 19,1% din angajatii in industria culturala si creativa fiind persoane sub 30 de ani, conform studiului EY, “*Creating Growth - Measuring Cultural and Creative Markets in the EU*”.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

58

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

"Conform studiului nostru, industriile culturale si creative asigura in Uniunea Europeana un numar de locuri de munca de 2,5 ori mai mare decat producatorii auto iar sectorul artelor vizuale angajeaza mai multi oameni decat industria telecomunicatiilor", a declarat Bogdan Ion, Country Managing Partner, EY Romania.

Studiul a analizat 11 pietele culturale si creative din 28 de state ale Uniunii Europene: carti; ziare si reviste; muzica; arte interpretative, arte vizuale; televiziune; film; radio; jocuri video; arhitectura si publicitate si este primul studiu care analizeaza in detaliu industria de cultura si creativitate din statele europene.

Cele mai mari trei domenii de activitate in 2012 au fost artele vizuale (127 de miliarde de euro), publicitatea (93 de miliarde de euro) si televiziunea (90 de miliarde de euro), care au generat mai mult de jumatate din veniturile industriilor culturale si creative. Editurile (de ziare, reviste si carti) in acelasi timp au generat un venit total de 107 miliarde de euro. Cei mai mari angajatori din cadrul industriilor culturale si creative europene au fost artele vizuale, artele spectacolului si industria muzicala. Acestea au cumulat aproximativ jumatate din cele 7 milioane de locuri de munca generate la nivelul Uniunii Europene in 2012.

Prezenta digitala

Industria culturale si creative sunt bine pozitionate in centrul economiei digitale. Studiul arata ca 70% din timpul pe care utilizatorii il petrec in medie pe o tableta este dedicat consumului de bunuri culturale. Intre 2001 si 2011, veniturile provenite de pe piata digitala au generat venituri suplimentare de peste 30 de miliarde de euro in toate sectoarele culturale.

Astfel, pentru muzica inregistrata, cresterea digitalului a insemnat o crestere a vanzarilor de 109% intre 2009 si 2013; pentru carti, dezvoltarea de noi servicii, cum ar fi cartile digitale, a generat o crestere anuala de 12% a veniturilor on-line pentru publicitate; utilizarea imprimarii 3D a avut impact in arhitectura; presa a inregistrat povesti de succes precum cea a revistei de stiri saptamanale Der Spiegel care are 5,6 milioane de vizitatori unici pe luna in editia web. Industria filmului este mult mai dinamica odata cu noile tehnologii digitale si 3D; radioul, de asemenea, a devenit o multiplatforma media, in timp ce "coloana vertebrala" a prezentei industriei culturale pe piata digitala ramane sectorul jocurilor.

Pe masura ce dispozitivele mobile devin tot mai performante si usor de utilizat, europenii isi schimba comportamentul de consum si inclusiv modul in care acceseaza informatiile din mass-media si pe cele culturale. Peste 50 milioane de europeni acceseaza mediul online de pe tablete iar 68% detin un telefon mobil cu acces la internet - fata de 46% din 2010.

Acest context faciliteaza o schimbare a modului in care oamenii citesc, vizioneaza si asculta informatii din mass-media, din cultura si multe alte domenii. Iar acest nou ecosistem este determinat de continutul cultural: jocurile ocupa primele locuri in topul celor mai profitabile aplicatii descarcate din magazinele de aplicatii mobile.

Doua dintre primele sapte categorii de bunuri si servicii cumparate online sunt cele culturale. Cartile sunt elementele cele mai cumparate online: 35% dintre cumparatorii din mediul online au achizitionat carti folosind acest mediu.

Accelerarea cresterii: puterea indirecta a motorului creativ

Sectoarele creative si culturale sunt catalizatori puternici pentru alte industrii vitale. In Europa, de pilda, planurile de vacanta ale unuia din trei turisti sunt facute in functie de

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

59

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

atractivitățile culturale din zona vizată. Doar în Franța, turismul cultural a generat venituri de 18 miliarde de euro în 2011, reprezentând 35% din opțiunile de consum turistic.

Cultura reprezintă, de asemenea, o cheie de boltă în inovația digitală. Multe dintre aplicațiile dezvoltate de companiile digitale sunt create în jurul unor lucrări culturale, a distribuției acestora, sau a recunoașterii lor. În schimb, aceste aplicații accelerează inovarea în industriile creative și culturale. Pe de altă parte, disponibilitatea unor produse culturale și creative în format digital a accelerat difuzarea terminalelor electronice în rândul consumatorilor. Consumatorii din UE s-au obișnuit să asculte muzica, să se pună la curent cu ce se prezintă la TV sau radio sau să joace jocuri folosind terminalele lor mobile. Când își folosesc tableta, petrec în medie 70% din timp "consumând" lucrări creative. În cazul smartphone-ului, 50% din timp este folosit nu pentru a vorbi la telefon, ci pentru a juca diverse jocuri, a urmări filmulete, a asculta muzica sau a naviga pe internet.

Accelerarea inovației în sectoarele creative a deschis calea inovării rapide a terminalelor electronice. Munca efectuată de creativi a încurajat explozia din segmentul smartphones și tablete. Sectoarele creative sunt în avangarda introducerii consumatorilor în noile modele de business din era digitală, deschizând această cale și pentru alte sectoare care încep să-și mute serviciile în online.

Uniunea Europeană, un pol al liderilor internaționali din industriile creative

Uniunea Europeană este un pol al industriilor creative în care își au sediul o mare parte dintre liderii internaționali din domeniu, precum Egmont, Grupo Planeta, La Scala, RTL Group, Nordisk Film, Deezer, Rovio Entertainment, Dorotheum, BBC World Service, Publicis și Sweco.

De fapt, șapte dintre cei mai mari editori din lume (după venituri) sunt europeni, așa cum cinci din cele mai importante zece festivaluri de muzică din lume sunt tot europene. Situația se prezintă la fel în privința liderilor internaționali din industria muzicală, precum și în cazul a două dintre cele trei cele mai mari companii de advertising din lume.

Analiza a fost realizată de EY pentru Confederația Internațională a Societăților de Autori și Compozitori (GESAC), cu sprijinul a 18 parteneri corporați și organizații de susținere. GESAC regrupează 34 dintre cele mai mari societăți colective de autori din Uniunea Europeană, Norvegia, Islanda și Elveția. Reprezintă peste 900.000 de creativi și detinatori de drepturi de autor din domeniul muzicii, audiovizualului, artelor vizuale, lucrărilor literare și dramatice, precum și editori de muzică.

„Industria Culturală” în societatea condusă prin cunoaștere¹⁷

Termenul de *industrie* desemnează, în sens larg, ceea ce este artificial, produs de om, ceva care nu rezultă direct din procesualitatea naturii².

accepțiune, activitatea umană este și ea considerată ca una „naturală”, omul fiind o ființă a naturii, iar ceea ce natura nu creează de la sine și este produs de om are sens de „industrie”.

¹⁷ Oscar Hoffman*, Ion Glodeanu, „Industria Culturală” în societatea condusă prin cunoaștere

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

60

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Aristotel avea o concepție foarte apropiată de acest sens. „Lucrul făcut” (*poioumena*) este creat în virtutea unui scop (*télos*) și se exprimă în *ergon* (ceea ce s-a produs). *Techné* (ca principiu, pricepere creatoare) este folosit de om pentru a crea ceea ce natura nu face. Produsele naturale au drept principiu de existență (*arhé*) natura însăși (*physis*), pe când cele create de om au la bază *techné*.

Un exemplu dat de Aristotel este elocvent. Dacă punem în pământ o parte dintr-un pat de lemn făcut de om, în cel mai bun caz ar putea rezulta un copac, dar dintr-un om rezultă tot un om. Dintr-un pat nu poate să se nască un alt pat³.

Tratând sensul de industrie sub aspectul său larg, putem face o prezentare a principalelor momente care au marcat dezvoltarea activităților umane de producere și folosire a „lucrurilor artificiale”, concepute și realizate în afara a ceea ce natura creează.

*Prima mare revoluție*⁴ în domeniul uneltelor, momentul în care omul a produs uneltele din piatră șlefuită, a fost denumită „revoluția neoliticului”, a pietrei șlefuite. „Revoluția neolitică” marchează momentul diferențierii clare a omului de restul animalelor. Faptul că omul creează cultura ca urmare și a constituției sale anatomice și a funcționării organismului său. De exemplu, dependența creației științifico-raționale și artistico-imagistice de diferențierea celor două emisfere cerebrale. Omul creează cultura ca ființă a naturii, natura „este în noi” și participă direct la crearea culturii.

Sub aspectul *elementelor sale componente*⁹, cultura se referă la:

1) nivelul viziunii despre „lume”: presupuziții, elaborări teoretice, opinii, mentalități, prejudecăți etc.;

2) procese culturale:

- valorizare: evaluare, selecție, ierarhizare;
- valorificare: modele de folosire practică a valorilor;
- enculturație: asimilarea unei culturi;
- aculturații: interacțiunea dintre culturi etc.;
- procesele cunoașterii;

3) valorile și normele;

4) produsele culturii sau „purtătorii de valoare”;

5) formele culturii: filosofia, știința, arta, morala, dreptul, economia etc. Religia nu este doar o formă a culturii, ci un tip de cultură cu forme distincte.

Reținem două aspecte:

- cunoașterea nu se reduce la cea științifică – există și „cunoașterea comună”
- și, în plus, diferitele forme ale culturii au și o „dimensiune” cognitivă;
 - știința însăși se creează și se folosește în relație directă cu toate celelalte forme ale culturii.

Ca *definiție conceptuală*, cultura reprezintă procesul de creare a unui mediu de viață capabil a satisface diferitele cerințe de existență ale unei comunități sociale date.

Sub acest aspect, modul de implicare a culturii în desfășurarea revoluției industriale este un factor esențial, nu doar de „influențare” a acesteia, ci și de generare, direcționare și acțiune practică.

Revoluția industrială a fost rezultatul direct al *raportării culturale* a omului la mediul său de viață. Se știe că a treia revoluție industrială s-a declanșat în Anglia, dar cele mai dezvoltate societăți de tip agricol au fost cele din Orient. Cum se explică mutarea centrelor de declanșare a schimbărilor sociale de la o țară la alta? La fel, Anglia, prima și

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

61

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

cea mai reprezentativă țară industrială, nu ea a fost cea care a declanșat trecerea la faza „postindustrială”, ci SUA.

Declanșarea „marii revoluții industriale” în Anglia a fost rezultatul implicării unui tip de cultură, a capacității de a „problematiza” mediul de viață al actorilor sociali din Anglia. Revoluția industrială modernă a avut ca generator tehnologic inventarea și folosirea mașinii mecanice puse în mișcare prin forța aerului, realizări ale unor oameni care nu erau implicați în cercetările științifice.

Thomas Newcomen (lăcătuș) a creat prima mașină cu abur (1712), James Watt (mecanic) a creat primul condensator de abur (1765), George Stephenson (foclist) a creat prima locomotivă cu abur. Deși grecii antici cunoșteau forța aburului, ei n-au folosit aceste cunoștințe. Explicația se află în structura socio- culturală a societății antice grecești, munca sclavilor negenerând necesitatea socială de îmbunătățire a mijloacelor de muncă.

Revoluția industrială a avut terenul favorabil în Anglia, datorită *actorilor sociali necesari*: noii investitori capitaliști.

Se știe că *faza industrială* a capitalismului urmează după alte două etape: *cooperarea simplă*, rezultată din transformarea masei de meseriași independenți în salariați ai posesorilor uneltelor, și *manufactura*, cu atelierele bazate pe diviziunea muncii în funcție de operații.

Industrializarea a fost și ea definită în diferite modalități. Iată una care ni se pare mai relevantă: „Industrializarea este un proces cumulativ, care structurează ansamblul social prin folosirea intensivă a sistemelor de mașini și permite mărirea, la un cost descrescător, a obiectelor folosite de grupul uman” (F. Perroux).

Înainte de a propune o definiție proprie, vom sublinia faptul că forma reală în care s-a desfășurat industrializarea în Anglia nu este rezultatul „natural” al procesului însuși, ci doar o formă social-culturală generată, o *alternativă* dintre altele posibile și reale.

O altă cale de industrializare a parcurs-o Germania, pornind de la industria grea, față de cea engleză care a fost declanșată în industria ușoară. Mediul socio- cultural al Angliei nu a fost doar un «cadru» de favorizare, ci a generat direct procesul și specificul său. Modelul industrializării engleze izvorăște din structurile profunde ale societății, din sistemul de valori care determinau stilul de viață al oamenilor, «un mod de viață național»¹³.

Am putea spune că *industrializarea* reprezintă o metodă socio-culturală determinată de problematizarea mediului de existență al unei comunități umane, prin care un tip de actor social sau mai mulți, reușește să-și transforme modul de viață prin conceperea muncii și a relațiilor de muncă pe baza mașinii.

Aceasta ar fi „o definiție-cadru”, care se particularizează de la țară la țară, de la epocă la epocă.

Industrializarea nu se reduce la domeniul producției. O nouă civilizație, „civilizația industrială”, a generat o nouă structură de clasă, un nou mod de viață, o nouă cultură.

Industrializarea, printre altele, s-a extins și asupra unor „zone” largi de servicii, generând noi industrii: industriile turismului, mass-media, cinematografia etc.

În perioada preindustrializării, serviciile erau clar diferite de activitățile de producere a bunurilor. O serie de activități creatoare de cultură, în sensul prezentat anterior, se realizau prin eforturile *individuale* sau ale unor grupuri mici, care lucrau pe baza unor programe care le confereau totală *autonomie* (ce lucrau, când lucrau, când vindeau etc.), practicând *relații de cooperare* și diferențiere strict profesională, depunând o *muncă unitară*,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

62

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2

@ clio@spiruharet.ro

☎ 021.455.1720

🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

cu o redusă diviziune pe operații. Ne referim la creația literară (crearea de opere literare, nu tipărirea lor), creația meșteșugarilor individuali, difuzarea operelor de artă prin comerțul direct (individual), cercetările științifice depuse de mici grupuri de savanți.

Procesele de industrializare au fost „vehiculate” ca un efect al altui proces:

cel de *concentrare și centralizare* a muncilor.

Să ne amintim de „mașina de muncă”.

Industrializarea a creat un adevărat mod de viață. Realizată pe un model socio-cultural „selectat” din multe altele, ea a impus felul de muncă și viață al marilor întreprinderi pe ansamblul social.

„Societatea industrială din Vest a fost marcată de trei caracteristici distincte:

extinderea marilor corporații drept prototip al tuturor afacerilor, impunerea mașinii și a sistemului său asupra caracterului muncii, conflictul de muncă drept formă a conflictului de clasă”.

„Firmele de specialiști” încep să „atrage”, să concentreze tot mai mult masa mare a creatorilor de cultură, care lucrau pe „cont propriu”.

*Fabrica a devenit arhetipul creării culturii în general*¹⁷. Apar firme de afaceri profilate pe „industrializarea” creației literare (producția în serie mare, standardizată, a ceea ce s-a denumit „digest”), care difuzau în exemplare de masă fie rezumate ale unor cunoscute opere de artă, pentru a le face „accesibile” masei lipsite de cultură și, cu deosebire, de timp liber, fie prezentări de seriale pe teme „de masă”, adresate celor cu exigențe culturale reduse.

Generalizarea acestei „culturi surogat” (în televiziune, muzică, pictură) a creat *kitsch*-ul, „emblema” culturală echivalentă conceptului de „mcdonaldizare” din producția de bunuri de consum. Nu trebuie însă să reducem conceptul de „industrii culturale” la aceste cazuri extreme, cu caracter negativ.

Marile firme de servicii culturale („firme de specialiști”) au permis crearea unor noi tipuri de creații culturale valoroase. Dacă, în anumită măsură, rolul lor s-a diminuat, prin „porțile deschise” lăsate „subculturii” (în sensul de inferioritate), acest fapt nu rezultă din natura proprie acestor activități industrializate, ci din *erorile umane* privind modul de a folosi aceste tehnologii.

Eroarea umană constă în aplicarea principiului, „știința descoperă, tehnologia aplică, omul se conformează”. Industriile culturale de creație reprezintă un mod potrivit pentru unele activități, dar forma lor socială poate fi modificată.

. Producerea în serie a filmelor animate, de pildă, presupune unul sau puțini creatori, care dau desenele-cadru și momentele principale ale acțiunii, și numeroși auxiliari, care multiplică desenele-cadru pentru a crea „mișcarea”. Introducerea calculatoarelor în această activitate simplifică și mai mult munca, apropiind-o de o activitate „de fabrică”.

Producția de „digest” implică un „creator”, de fapt un simplificator, care dă sensul rezumat al unui roman, de exemplu, și executanți, care dau conținutul concret al acțiunii, pe „scheletul” rezumatului.

Producția de „tablouri de serie” implică o activitate cu caracter rutinier, de copiere a unui „model” simplu în mai multe exemplare.

Dar industriile culturale propriu-zise sunt noi tipuri de activități, care nu pot fi părăsite, înlocuite cu altceva. Producția unui film artistic valoros implică tipuri de activități, repartizate „pe departamente”, ca într-o fabrică (producție de costume, mobilier, cadre de scenarii, elemente auxiliare, cum ar fi procurarea de flori, mașini, animale etc). Apoi

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

63

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

vine departamentul „montaj”, cel de producere a filmului-„prototip” și copierea sa în mai multe exemplare pentru distribuire etc. Chiar activitatea actorilor implică o diviziune a muncii: firme specializate pentru procurarea de personal necesar acțiunilor de masă, actori cu rol episodic etc. Teatrele au, și ele, o activitate apropiată de cea a producției de film.

Ceea ce este esențial se referă la *industrializarea creației culturale*. Am putea spune că acest concept are în vedere un *transfer* al modelului de activitate productivă, pe baza *mașinii mecanice*, spre acele activități creatoare realizate pe baza „*mașinii de muncă*”. În mod „tradițional”, anumite genuri ale creației culturale (arta, artizanatul, publicitatea, designul, turismul etc.) se realizau prin contribuții personale, individualizate, ale unor oameni de talent, cu abilități speciale specifice. În acest sens, Departamentul Cultural din Regatul Unit al Marii Britanii definea „industriile creative” (care includ publicitatea, arhitectura, arta și piețele de antichități, jocurile pe calculator și video, meșteșugurile, designul, creatorii de modă, de filme și produse video, compozitorii, reclamele, creatorii de soft, lucrătorii din televiziune și radio) drept „acele industrii care sunt bazate pe creativitatea individuală, abilități și talent. De asemenea, ele sunt și cele care au capacitatea de a crea bogăție și locuri de muncă prin dezvoltarea proprietății intelectuale”²³.

Este evident faptul că, atunci când ne referim la creativitate, avem în vedere contribuțiile individuale. Spre deosebire de producțiile standardizate, masificate, cu un ciclu lung de viață al produsului, „industriile creative” pot să-și justifice această denumire tocmai prin contribuțiile individuale. Dar aceste contribuții individuale pot fi organizate în forme sociale de muncă diferite.

Industrializarea creației culturale are în vedere tocmai producerea culturii în cadrul acelei „mașini de muncă”. Este adevărat că „industriile culturale se referă la industriile care produc și distribuie bunuri și servicii culturale, la acele industrii care își au originea în creativitatea individuală, abilitate și talent și care au capacitatea de a crea bogăție și locuri de muncă prin generarea și exploatarea proprietății intelectuale”.

Societatea condusă prin cunoaștere nu poate diminua rolul industriei, căci oamenii au nevoie de numeroase și variate lucruri și servicii, pe care doar industria și agricultura le creează, dar industria va implica „o nouă structură, care poate fi descrisă ca «producție inovativă», bazată pe cunoaștere și capital”²⁵.

„Astfel, o economie bazată doar pe industriile de servicii nu va supraviețui pe termen lung (...). Transformarea industriei este o necesitate. Pentru a face față competitivității, provocărilor privind mediul și aspectele sociale, un efort concentrat va fi necesar pentru a transforma industria europeană de la una axată intensiv pe resurse materiale, spre una de tip intensiv-cognitiv, cu un sector inovativ capabil să atingă și să mențină lideritatea tehnologică și de producție pe piața globală”²⁶.

Industriile culturale joacă un dublu rol: pe de o parte, exprimă nemijlocit participarea culturii la procesele economice propriu-zise, pe de altă parte, influențează și alte ramuri de producție, prin resursele culturale, care „pătrund” pe diferite căi în mecanismele de producție. Mass-media se constituie ca un „vehicul” în transferul cunoașterii spre „capitalul uman” și al creșterii „capitalului intelectual”. „O populație cu instrucție de nivel terțiar (nivel universitar și postuniversitar) este un indicator general al ofertei de abilități avansate”³⁷.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

64

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

În stadiul de maturizare al „societății valorii cunoașterii”, indicatorii de bază trec în domeniul antreprenoriatului, al practicilor și rețelelor de inovare.

Ceea ce este de reținut constă în *corelarea directă* a evoluției societății cunoașterii cu *dezvoltarea durabilă*, ca expresie a unei alternative dezirabile. Aici sunt menționate valorile generale ale culturii („valorile sociale”) privind: 1) „așteptările față de viață și sănătate”; 2) așteptările față de protecția socială; 3) angajarea; 4) egalitatea femeilor cu bărbații.

Reținând această perspectivă dinamică asupra societății bazate pe cunoaștere, vom introduce direct problematica „industriilor culturale”.

„Organizațiile intensiv-creative” sunt acelea care au drept specific producerea permanentă, voită, sistematică și benefică a unor bunuri și servicii culturale de un nivel ridicat valoric. Ele au drept caracteristici:

– se bazează pe „bunuri intangibile”, ca: pregătire umană, cunoaștere, experiență, management, valori promovate, în locul „bunurilor materiale”, cum sunt clădiri, instalații, materii-prime etc., fiind deci, intensiv-cognitive;

– au ca scop producerea de noi bunuri și servicii de tip intensiv-creativ: cunoștințe noi, opere de artă, invenții tehnologice, pregătire umană etc.;

– au ca funcționalitate socială să ofere societății diferite componente ale noii resurse principale: cunoaștere, specialiști, oameni educați, cu nivel intelectual superior, mijloace intelectuale de proiectare și petrecere a timpului liber, o viață materială și spirituală necesară sănătății corpului și sufletului.

„Organizațiile intensiv-creative” din domeniul culturii, în sensul restrâns al termenului, se referă la cele producătoare de bunuri și servicii de tip artistic, mass-media, design, artizanat, arhitectură, *loisir*, turism cultural etc., care sunt specifice noii societăți. Organizațiile intensiv-creative din zona „industriilor culturale” trec prin mari transformări structural-funcționale.

Alături de acestea, există și o altă „formă” a lor, și anume „organizațiile intensiv-cognitive”: universitățile, institutele de cercetare-inovare-dezvoltare, firmele de *consulting*, firmele de culegere și prelucrare de date statistice și sondaje etc.

Trecerea la economia condusă prin cunoaștere face ca munca să treacă printr-o serie de schimbări radicale, în contextul unor alternative selectate de om și nu de mașină.

Cunoașterea, prin natura sa, presupune drept criterii valorice:

– inovare permanentă;

– respectul activităților creative ale indivizilor (fiind un proces în „capul omului”), în context de libertate și autonomie;

– cooperarea între actorii care realizează diferitele faze ale fluxului cognitiv;

– relații de muncă bazate pe abilități și participare efectivă și nu pe comandă și diferențe legate de postul ocupat;

– stimularea complexă a muncii, care să îmbine stimulii principali intrinseci muncii cu stimuli legați de aspectele extrinseci muncii.

Creația culturală (în sensul mai restrâns al termenului: arta) este cea mai direct și profund afectată de schimbările structurale ale societății conduse prin cunoaștere.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

65

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

„Mașina-de-muncă” nu mai poate fi o formă socialmente acceptată și eficientă, căci ea produce bunuri și servicii culturale³⁸ contrare noilor criterii valorice, care generează stilul de viață al societății cunoașterii.

Brödner a creat managementul antropocentric, însușit de Uniunea Europeană ca o alternativă la managementul tehnocentric taylorist. „Paradigma de fabricație tradițională” a funcționat bine ca o organizație ierarhică, având o înaltă diviziune a muncii și o clară descriere a sarcinii. Noua organizare necesită o colaborare generală, în scopul unei adaptări constante la noile cerințe ale schimbării în sfera produsului”.

Organizarea pe principiile antropocentrice presupune prioritatea acordată omului în raport cu tehnologia, ceea ce corespunde total specificului creației culturale nemasificate.

O instituție de mass-media, concepută pe principiul „organizării insulare”, va implica structuri cu autonomie crescută, care să preia răspunderea unui tip de program și să-l realizeze, fără a mai avea nevoie de aprobări permanente de la o zi la alta sau de la o lună la alta. „Insula” de program va avea în componența sa toate genurile de activități (respective, de salariați), de la creatorul de programe, la cel mai simplu gen de activitate, implicit fotoreporterii, crainicii, tehnicienii, economiștii, sociologii sau psihologii, juriștii care vor studia publicul-țintă etc.

Tipul de management al organizațiilor „insulare” cu caracter „intensiv- creativ” este cel al competențelor negociate⁴¹.

Managementul competențelor negociate reprezintă un nou tip de construcție socio-culturală a organizațiilor, cu deosebire a celor „intensiv-creative”. Ele înlocuiesc managementul „pe post”, în care există o schemă fixă (organigrama) de activități și locuri de muncă și prin care se statuează relații de conducere și diferențiere. În organizațiile „intensiv-creative” există (de regulă) salariați de mare profesionalitate, care pot fi la fel de bine pregătiți și capabili ca managerul.

Managerul nu este superior profesional, ci este doar coordonator al activității. Relațiile manager-salarat implică dreptul salariaților de a-și negocia postul, inclusiv de a propune noi acțiuni, a cere noi atribuții, a solicita modificarea schemei. Managerul negociază toate aceste solicitări, Practicarea managementului competențelor negociate generează o permanentă modificare a structurii și funcționalității organizațiilor, dându-le înfățișarea unor realități mobile, adaptabilă la orice schimbare din mediu și provocând asemenea schimbări. Metafora „organizație tip amibă”⁴³ surprinde tocmai organizațiile intensiv-creative, cu un grad ridicat de înnoire organizațională, aducând noi opțiuni din partea conducerii. Se realizează, astfel, o relație de piață în interiorul organizației fie ca urmare a adaptării permanente la modificări ale mediului, fie prin inițierea unor schimbări prin care își promovează „personalitatea”.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

66

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

CURS_7_Parcări urbane bucureștene. Muzeului de arhitectură în aer liber, memoria locului, personalități comemorate.

Terminarea primului război mondial a însemnat pentru Germania nu doar o înfrângere, ci o pace umiltoare, al cărei rezultat a fost acordarea unor despăgubiri de război imposibil de plătit. Repercusiunile sociale au fost dezastruoase rezultând o sărăcie generalizată, o pauperizare accelerată a celor ce nu fuseseră niciodată săraci, ci doar aparținuseră unei clase de mijloc, la apariția a numeroase acte de violență socială și ducând mai târziu, în mod direct, la instaurarea nazismului.

În aceasta perioadă, **Walter Gropius**, arhitect, constructor și educator de valoare al Germaniei imperiale, are ideea înființării unei instituții artistice complexe prin fuzionarea unora din școlile artistice și de meserii ale Weimar-ului care erau disfuncționale.

Astfel, după propuneri și aprobări oficiale din partea “tinerei”, dar conservativei **Republicii de la Weimar**, Gropius decide crearea unei instituții de educație mixte, de stat, o combinație între o școală superioară de arte frumoase, o școală de meserii în construcții și decorațiuni interioare și un institut superior de arhitectură. **Staatliches Bauhaus**, cunoscut astăzi sub numele de **Bauhaus**, devine numele instituției nou-născute la data de 1 aprilie 1919, prin fuzionarea a două instituții artistice de educație, cândva în floare, dar aflate atunci în derivă: Großherzogliche Sächsische Hochschule für Bildende Kunst (“Școala de arte frumoase a marelui ducat al Saxoniei”) și Kunstgewerbeschule Weimar, o fostă școală de meserii în domeniul artelor frumoase și decorării interioare.

La conducerea Bauhaus-ului se afla același Walter Gropius. Gropius a argumentat în mod repetat că odată cu terminarea războiului o nouă perioadă istorică începuse. Ambiția sa declarată era ca să creeze un nou stil arhitectural, care să reflecte această nouă perioadă. Întrucât atunci era perioada producției de masă, care începuse să ia avânt pretutindeni în lumea industrializată, arhitectura, designul, mobilierul, artefactele și decorațiunile interioare trebuiau să reflecte aceasta în cel mai tranșant mod posibil. Viziunea programatică a lui Walter Gropius era ca să creeze spații ambientale funcționale, ieftine, practice și reproductibile cu ajutorul producției de masă, fiind în acest fel accesibile tuturor. Strâns legate de cele de mai sus, Gropius dorea ca artefactele să constituie un alt grup de produse, de data aceasta relativ accesibile material, dar care să se încadreze armonios în spațiile ambientale construite cu ajutorul producției de masă.

Pentru a ilustra ideile mișcării, Gropius și întreg grupul de arhitecți și artiști Bauhaus au inițiat și apoi au publicat propria lor revistă, numită “Bauhaus”, precum și o serie de cărți strânse într-o colecție proprie numită “Bauhausbücher”. Liderul designului și al tipăririi proiectului a fost Herbert Bayer. Corespunzând viziunii sale artistice și a felului în care Staatsliches Bauhaus fusese gândită și concepută inițial, Walter Gropius a dorit (și a realizat, de altfel, în bună parte) ca instituția Bauhaus să fie locul în care artiștii, arhitecții, inginerii, proiectanții și constructorii se găsesc, crează și lucrează împreună, realizând orice produs final ambiental, de la clădirea propriu-zisă până la cea combinație unică în decorațiuni interioare și artefacte care s-ar potrivi numai unui client anume.

Bauhaus – Weissenhof Siedlung (Cartierul Weissenhof) din Stuttgart (1927), a fost la vremea respectivă un exemplu de triumf al stilului Bauhaus, arhitectural, conceptual, expozițional, ambiental și locuibil.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

67

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Walter Adolph Gropius (1883-1969) s-a născut în Berlin, ca cel de-al treilea fiu al lui Walter Gropius, specialist în arhitectură și construcții, angajat la stat. La fel ca tatăl său, Walter Gropius a fost arhitect. Clădirile concepute de el foloseau materiale foarte moderne pentru vremea respectivă: beton, beton armat, structuri de oțel și cărămizi de sticlă. Nu întâmplător lucrările sale arhitecturale sunt comparate frecvent cu artefacte vizuale, adesea cu picturi abstracte. În 1919 Gropius a fondat Bauhaus, ceea ce desemnează atât Staatliches Bauhaus, o școală de artă, design și arhitectură din Germania, activă între 1919-1933, cât și un curent artistic foarte influent în arhitectura, artele plastice, designul, mobilierul și decorările interioare ale secolului 20. Ambele sensuri ale termenului Bauhaus sunt strâns legate de Walter Gropius.

Corespunzând viziunii sale artistice și a felului în care Staatsliches Bauhaus fusese gândită și concepută inițial, Walter Gropius a dorit (și a realizat, de altfel, în bună parte) ca instituția Bauhaus să fie locul în care artiștii, arhitecții, inginerii, proiectanții și constructorii se găsesc, crează și lucrează împreună realizând orice produs final ambiental, de la clădirea propriu-zisă până la acea combinație unică de decorațiuni interioare și artefacte care s-ar potrivi numai unui client anume.

Bauhaus “Perioada Dessau” 1925 – 1932 – La Dessau, după planurile arhitectului Walter Gropius, se ridică și clădirea atât de cunoscută, devenită emblemă a mișcării sub numele de “Clădirea Bauhaus din Dessau”, care a devenit sediul școlii pentru perioada următoare, 1925 – 1932, cea mai complexă și înfloritoare din întreaga sa istorie.

Spre exemplu, în 1927, stilul Bauhaus precum și cei mai faimoși promotori ai săi au influențat semnificativ expoziția “**Die Wohnung**” (“Locuința”), organizată de Deutscher Werkbund în Stuttgart. Unul din punctele de maximă atracție a fost un complex de locuințe experimental, Weissenhof Siedlung, care a fost atunci și apoi a continuat să fie de-a lungul timpului unul din locurile în care mulți ar fi dorit să locuiască.

După mutarea întregii pleiade Bauhaus la Dessau, un grup de profesori și colaboratori de-ai lor, mai conservatori și mai dornici de a executa ceea ce guvernul conservator al Republicii încerca să le impună, au rămas la Weimar, înființând o școală de design industrial, cunoscută ulterior sub numele de “Universitatea Tehnică de Arhitectură și Inginerie Civilă”, care și-a schimbat numele în 1996 în Universitatea-Bauhaus Weimar.

Bauhaus “Perioada Berlin” 1932 – 1933 – Walter Gropius a fost urmat la conducerea Bauhaus de Hannes Meyer, care la rândul său a predat conducerea lui **Ludwig Mies van der Rohe**. Simultan, din diverse motive, printre care tensiunile interne din mișcarea târzie Bauhaus au fost esențiale, școala se mută la Berlin, perioadă ce coincide și cu preluarea conducerii de către van der Rohe.

Ascensiunea nazismului înspre controlul total al puterii în Germania începutului anilor 1930 a afectat fatal Bauhaus, ca și multe alte întreprinderi intelectuale și artistice. Datorită creșterii continue a presiunii politice, Staatsliches Bauhaus este în final închisă, în 1933, la ordinele specifice ale regimului nazist.

De fapt, atât Partidul nazist cât și alte grupuri politice fasciste se opuseseră continuu mișcării Bauhaus de-a lungul anilor 1920, văzând-o sau doar pretextând că o văd ca “un cuib de comuniști”, în special datorită artiștilor originari din Rusia. Unii dintre arhitecții ce contribuiseră la arhitectura complexului Weissenhof au găsit ulterior refugiu în Rusia și Occident, fapt care a agravat contradicția și a întărit radicalismul autorităților naziste, după preluarea puterii de către Adolf Hitler.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

68

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

În România industrializarea sfârșitului de secol al XIX-lea a generat schimbări importante ale societății și ale cadrului urban. Creșterea numărului de locuitori ai orașelor ca urmare a “exodului rural”, capitala având un “boom” demografic cel mai pronunțat. Secolul al XIX-lea “aduce cu sine eforturi susținute de modernizare și occidentalizare a României – proces lent cu manifestări în toate domeniile vieții. Modernizarea presupune atitudini noi asupra mediului urban și o redefinire a ideii de confort; dorința de a recupera decalajul față de Occident și a transforma Bucureștiul într-o capitală europeană;

-modernizarea târzie a României față de restul Europei a făcut ca unele măsuri să fie luate prin imitație iar cunoașterea experienței occidentale a permis implementarea lor rapidă, fără să mai fie necesare perioade de fundamentare și experimentare; unele din ele au avut efecte nocive ce nu au putut fi anticipate;

-“moștenirea urbană orientală impunea adoptarea unor măsuri de creștere a nivelului stării sanitare a orașului”; preocuparea pentru salubritate este, până la sfârșitul sec. XIX, atributul legilor și regulamentelor sanitare; modificări importante prin dezvoltarea regulamentelor de urbanism și acceptarea periferiei ca parte componentă a orașului.

Legea pentru mărginirea orașului, din 1895, marchează oficial această schimbare de atitudine: se intră într-o etapă caracterizată de un ritm mai accentuat de dezvoltare a doctrinei urbanistice. Primul efect al legii din 1895 este intervenția în vederea salubrității zonelor periferice.

Legea pentru organizarea comunelor rurale – 1908 – definește zona suburbană și deschide drumul intervențiilor cărora aceasta va fi supusă.

-în deceniul următor apar primele acte normative care susțin producția de locuințe de masă și este elaborat primul plan de sistematizare al orașului;

-măsurile adoptate în perioada antebelică se continuă și după primul Război Mondial;

-în perioada interbelică procesul fundamental nou este cel împrumutării în mediul urban pe terenurile aflate în proprietate publică, proces motivat de dorința de a asigura locuințe pentru populația bucureșteană, cât și de necesitatea de a regulariza zonele periferice, scopul Primăriei fiind de a implementa, cel puțin pe terenurile pe care le are în proprietate parcelări salubre și în acord cu normele urbanistice moderne; această tendință fiind extinsă și asupra zonelor suburbane;

-Legea din 20 dec.1909 acordă băncilor populare și societăților înființate pe baze cooperatiste dreptul de a construi locuințe ieftine pentru proprii angajați sau a le realiza sub formă de investiții. Perioada interbelică vine cu avantaje fiscale pentru particularii care investesc în locuințe cât timp respectă prevederile legale;

-perioada interbelică, la fel ca în restul Europei, aduce o preocupare susținută din partea statului în vederea elaborării și implementării politicilor sociale (asigurarea locuințelor, reglementarea procesului de închiriere, stimularea investițiilor private, acordare de avantaje fiscale, creditarea, împrumutării demobilizaților);

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

69

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

- trecerea de la o atitudine reactivă (a administrației) la una preventivă; dar modernizarea gândirii este defazată de acțiunea concretă, administrația fiind mereu cu un pas în urma investițiilor private neconforme (nu poate să impună realizarea lucrărilor edilitare și un mediu construit modern în comunele suburbane care rămân insalubre);

- anii '40 – promulgarea de acte normative detaliate, clare și adaptate nevoilor mediului urban; statul se implică mai activ în dezvoltarea controlată a zonelor urbane; statul alege ca, în loc să încurajeze investițiile private, să își mărească bugetul public pentru a putea realiza investiții impuse de necesitatea modernizării și salubrității cadrului urban; este studiată și redactată prima “politică națională a locuințelor” – rezolvare unitară, la nivelul întregii țări, în acord cu nevoile specifice locale;

- politicile de locuire implementate înainte de al II-lea Război Mondial au ameliorat semnificativ calitatea zonelor rezidențiale periferice; modelele de locuire au avut puterea de a schimba viziunea populației asupra ideii de confort;

- zona suburbană (supusă, în special, procesului de împrăștiere) a rămas o zonă insalubră ceea ce arată eșecul parțial al acestui proces specific perioadei interbelice; avantajul a fost realizarea unei structuri parcelare și stradale în acord cu normele urbanistice moderne, care permitea realizarea unei locuințe cu grad sporit de confort și igienă;

- tradiția bucureșteană de construire s-a impus în fața tendinței de modernizare generând, în continuare locuințe inadecvate condițiilor de igienă și în dezacord cu imaginea modernității

- imposibilitatea mărginirii orașului – constantă a întregii perioade – a constituit un factor determinant semnificativ;

- politicile de locuire, la fel ca în restul Europei, au avut efecte semnificative doar asupra locuirii clasei de mijloc, populația săracă fiind lăsată să se descurce pe cont propriu;

- similar cu experiențele vestice, investițiile s-au axat pe realizarea de zone rezidențiale destinate clasei de mijloc;

- politicile de locuire implementate de administrație au parcurs un drum ascendent de modernizare, paralel cu o continuă perfecționare și profesionalizare a viziunii asupra orașului și înțelegerii problemelor lui;

Spitalul Clinic de copii "Dr. Victor Gomoiu" și Parcelarea rezidențială "Călărași-Hârjeu", București

Parcelarea istorică "Călărași" a apărut ca urmare a Legii locuințelor ieftine din 1911 și a Legii pentru încurajarea construcției de clădiri din 1921, prin extinderea intravilanului în afara barierelor capitalei, peste linia de centură formată de Șoseaua Ștefan cel Mare-Mihai Bravu.

Până în 1950, actuala Piața Eudoxiu Hurmuzachi (baron de Hurmuzachi), fostă Muncii se numea Bariera Vergului. Singurul reper care mai amintește de această barieră a orașului este fostul cinematograful interbelic pe al cărui frontispiciu încă mai scrie "Atheneu Vergu" amplasat la limita de vest a Pieței. Parcelarea s-a trasat începând cu anul 1922, pe un teren liber, o livadă de duzi. Ea a beneficiat de un plan deosebit ca formă, fiind una din puținele parcelări cu străzi sinoase și străzi drepte, după cum și azi poate fi ușor identificată în fotografia satelitară de pe Google Earth. Configurația în plan a pornit de la o stradă interioară,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

70

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

majoră în formă de potcoavă, str. arh. D. Hârjeu, din care pleacă celelalte străzi trasate perpendicular pe aripile acesteia.

Parcelele au fost subâmpărțite în suprafațe de cca 300mp, iar vilele s-au proiectat de arhitecți diferiți, în ideea de a crea o varietate stilistică, în unitatea parcelarului. Străzile au căpătat denumiri de arhitecți și ingineri –nume de notorietate pentru cultura noastră Alexandru Săvulescu, Dimitrie Hârjeu, Alexandru Zagoritz, Gh. Cristescu etc. Parcelele s-au vândut în rate de către Primăria de Galben Sector II, funcționarilor publici, veteranilor de război, cetățeni cu venituri medii dar cu salarii sigure de bugetari¹⁸.

Printre proprietarii vilelor se afla și dr. Victor Gomoiu¹⁹ care și-a ridicat vila sa în str. arh. Al. Zagoritz nr. 3.

Dr. Victor Gomoiu (n. 18 aprilie 1882, orașul Vânu Mare, județul Mehedinți; d. 6 februarie 1960, București) a fost un medic chirurg și istoric al medicinei, care a fost Ministru al Sănătății și Ocrotirii Sociale în guvernul lui Ion Antonescu (4 septembrie 1940 - 14 septembrie 1940)²⁰. El și-a dedicat o mare parte din timp pentru a iniția sau ajuta la ridicarea

¹⁸ Parcelarea Călărașilor-cunoscută și cu numele Parcelarea Socolescu, aflată la limita estică a orașului, avea deja în 1927, lucrările edilitare realizate. (Sființescu 1927, Împroprietărirea în capitală:6, Între 1922-1926 au fost înregistrate la primărie 163 de dosare de împroprietărire în această parcelare, iar în 1930, cartierul este menționat în documentele vremii, într-o cerere de împroprietărire a funcționarilor Ministerului de finanțe fiind denumit "Cartierul Primăriei" (ANIC, Casa de Credit a funcționarilor Ministerului Finanțelor, 140/1930:8).

¹⁹ În Bucureștiul fotografiat din aeroplan 1927, executat de Compagnie Aérienne Française, apar câteva clădiri ridicate în parcelar printre care: casa Gomoiu, Casa Zaharia, pe colț, vis-a vis de Spitalul ASR Principesa Elena.

²⁰ Un reprezentant de seamă al istoriei medicinei și farmaciei la Craiova, a fost marele chirurg și medico-istoric Prof. Dr. Doc. Victor Gomoiu (1882–1960), fondatorul Societății Regale Române de Istoria Medicinii, Farmaciei, Veterinăriei și de Folclor Medical.

În cursul întregii sale vieți a colecționat valoroase obiecte de patrimoniu medico-farmaceutic. Acestea, dar și alte obiecte și documente ce atestă activitatea sa profesională, au fost donate de către soția sa, dr. Viorica Gomoiu (1899–1989), cu ocazia „Simpozionului Victor Gomoiu, nouă decenii de la naștere”, susținut la data de 11 noiembrie 1972 la Craiova .

Victor Gomoiu, născut în comuna Vânu Mare, județul Mehedinți, urmează Facultatea de Medicină din București, pe care o absolvă în anul 1905. În plan medical, realizează importante descoperiri în domeniul chirurgiei, devenind doctor și doctor docent în chirurgie.

De asemenea, ocupă funcții importante, atât în țară, cât și în străinătate, multe dintre aceste preocupări depășind domeniul profesiei sale: Medic director al sanatoriului Combaterea tuberculozei la copii din Techirghiol, Diriginte al Ambulanței sanitare românești în Turcia, Profesor la Facultatea de Medicină din București, Chirurg primar la Spitalul Colțea, Fondator și director general al Așezămintelor Medico-Sociale ale ASR Principesa Elena, Fondator al Societății Regale Române de Istoria Medicinii, Secretar general al Ministerului Sănătății, Președinte pentru cel de-al IX-lea Congres Internațional de Istoria Medicinii, București, 10–18 septembrie 1932, „Doctor honoris causa” al Universității din Alcalá de Henares – Spania, Președinte al Colegiului medicilor din România, Ministru al Sănătății și Ocrotirilor Sociale, Membru a 17 Academii și Societăți Științifice din lume etc.

În planul istoriei medicinei este deschizător de drumuri, prin înființarea din inițiativa sa, la data de 14 Septembrie 1929, a Societății Regale Române de Istoria Medicinii, Farmaciei, Veterinăriei și de Folclor Medical (SRRIMFVFM), al cărui secretar a fost. Această inițiativă a prins contur atunci când Gomoiu a participat la Congresul Internațional de Istoria Medicinii și Farmaciei de la Leyda și Amsterdam, unde majoritatea participanților vorbeau în numele societății lor. Întors în țară, a semnalat în scris D-lui.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

71

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

În această zonă a unor edificii importante, cum ar fi: Policlinica de copii 23 August, Spitalul de copii fost Sf. Elena, devenit în comunism, 23 August, actual Spital dr. Victor Gomoiu, precum și Biserica Sf. Constantin și Elena din actualul Bulevard Basarabia fost Șoseaua Vergului.

Spitalul și policlinica de copii au fost proiectate de arhitectul Gh. Simotta, profesor la Școala Superioară de Arhitectură din București, în stil neoromânesc și ridicată de antreprenorul italian Guido Peternelli.

La vilele din Parcul Călărași au lucrat o serie de arhitecți cunoscuți cum sunt: Cristofi Cerchez, Ștefan Ciocârlan, Horia Creangă (Colegiul Național Emil Racoviță).

În 1950-1953 în continuarea parcelării, spre est, de-a lungul bulevardului fost Muncii, actual Basarabiei s-a dezvoltat parcul și complexul sportiv 23 August, proiectat și executat în întâmpinarea celui de-al IV-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților, organizat la București în 1953²¹.

Construcția Teatrului de Vară cu adresa poștală str. Arhitect Dimitrie Hârjeu nr. 61, sector 2, București, a fost realizată în anul 1953 după planurile arhitectului Anton Dâmboianu, profesor la Universitatea de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu", în incinta Parcului de Cultură și Sport „23 August”, proiectat de arhitecții W. Juster și G. Filipeanu, împreună cu ing. G. Aznavorian. Teatrul de vară 23 August a fost proiectat cap de perspectivă la strada ing. Gh. Cristescu.

Parcelarea Călărași-Hârjeu se află pe Lista monumentelor istorice 2010, aprobată cu Ordinul MCPN nr.2361/12.07.2010 pentru modificarea anexei nr. 1 la Ordinul MCC nr. 2314/2004, la poziția 195, a fost studiată prin PUZ Zone Construite Protejate aprobat cu HCGMB nr. 279/2000, în Zona Protejată nr. 61 - Parcelarea Maior Coravu și ar merita un bust al dr. Victor Gomoiu amplasat în unul din scuarul parcelării, precum și o festivitate anuală.

Dr.Bologa pe data de 23 Septembrie 1927 lipsa unei astfel de societăți și a făcut propuneri pentru înființarea acesteia. În același document se regăsește și sugestia adresată D-lui. Dr. Valeriu L. Bologa de a-l numi ca președinte al societății pe Prof. Dr. C. Severeanu.

Ceea ce este mai puțin cunoscut este faptul că a venit în opoziție cu unele hotărâri ale partidelor politice, (regimul carlist și regimul comunist), motiv pentru care a fost încarcerat de două ori, 23.03-14.04.1934 și 5-6.05.1950 - 14.09.1954. În perioada comunistă a fost închis, fără a fi judecat, în închisoarea Sighet, alături de alți intelectuali de frunte: Gh. I. Brătianu, C. Angelescu, C. Argetoianu, Iuliu Maniu (al cărui coleg de celulă a fost). A reușit să iasă din închisoare datorită unor persoane importante din străinătate care erau preocupate de soarta sa. Va ieși din închisoare purtând hainele colegului său de celulă, Iuliu Maniu, simbolic oferindu-i și acestuia libertatea. Hainele au ajuns în colecția Fondului Personal de Arhivă Victor Gomoiu. Considerat unul din fondatorii istoriei medicinei și farmaciei românești și al muzeografiei medico-farmaceutice, Victor Gomoiu a colecționat publicații vechi, documente, cărți, hrisoave, instrumente și aparatură medico-farmaceutică etc., obiecte ce stau la baza Fondului Personal de Arhivă Victor Gomoiu, fond donat Universității din Craiova de Dr. Viorica Gomoiu, soția sa. Scopul acestei donații era, la vremea aceea, înființarea Muzeului de Istoria Medicinei și Farmaciei din Craiova.

²¹ Dan CIACHIR, Postul Festivalului

Intre 1 si 15 august 1953 a avut loc Festivalul Mondial al Tineretului si Studentilor pentru Pace si Prietenie
* Urma sa soseasca 30.000 de straini.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

72

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498**CURS_8_Cartiarele de masă, cartiere dormitor, reconversia patrimoniului industrial istoric. Forța centralizatoare a spațiului de cult. Sărbători religioase naționale.****Deosebirea dintre „urbanismul liber” și țesutul urban al orașului tradițional!**

Urbanismul liber “ înlocuiește spațiul urban tradițional (bine-definit formal), propunând obiecte de sine stătătoare, care plutesc într-un spațiu verde, liber, relativ nedefinit formal”²².

Zone ale orașului, crescute în mod organic sunt influențate de extinderea arhitecturii noi și de planurile de restructurare datorate întrebuirii autovehiculului. Centrele comerciale și așa-numitele “lotizări high-rise” asimilate în zonele de suburbie sunt înconjurate de platforme industriale și tăiate de autostrăzi. Orașul funcționalist de început de secol XX este opus orașului tradițional, “postliberal”²³.

Amenajarea urbană a Parisului de la jumătatea secolului XIX, datorată revoluției de la 1848, implica realizarea serviciilor necesare funcționării unui oraș, care depășise deja un milion de locuitori. Aceasta presupunea dispariția cartierelor insalubre și a străduțelor, atât de favorabile insurecțiilor revoluționarilor, rezolvând astfel problema igienei și a deplasării trupelor prin oraș. Progresul tehnic și spiritul de inițiativă sporesc exigența reorganizării prin legi sanitare, dar prevăd și o dezvoltare a privatului.

“Fie revoluțiile, fie reformele introduse la sfârșitul secolului al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea vor schimba structura responsabilității care stă în spatele acestor evenimente. Noua ordine legislativă consolidează sfera proprietății și a inițiativei private, puterea publică nemaiputând interveni decât după modalități foarte precis definite”²⁴.

Țesutul urban tradițional are la bază sistemul stradă-piață-insulă și strada-coridor, care derivă din strada publică medievală sau barocă și spre care se deschid fațadele clădirilor. Parisul primește denumirea de oraș tradițional și este primul oraș care suferă o astfel de schimbare. Toate modificările urbane facute aidoma, atât în Franța cât și în alte state care preiau acest modelul, vor primi aceeași denumire.

Baronul Haussmann, ca prefect al Senei sub regimul lui Napoleon al III-lea, adopta țesutul străzilor în triunghi (sistemul stradă-piață-insulă), pentru a obține lungimea maximă a fronturilor pe o suprafață dată. Fațada construită este o linie de graniță, cu ajutorul căreia se pot utiliza cel mai profitabil valorile amplasamentului și care favorizează schimbul comercial.

Orașul tradițional haussmannian cunoaște două modele: frontul continuu la stradă și clădirea izolată pe lotul ei privat. Haussmannizarea presupune distrugerea vechiului centru al Parisului (și nu numai!) prin deschiderea unei străzi lungi printr-un țesut de străzi înguste. Strada secolului XIX, deși derivă din strada medievală, sfârșește prin a o modifica și a o distruge. Fostele șosele sunt lărgite, aliniamentele sunt reconstruite, țesuturile neregulate sunt înlocuite de un desen regulat. Singurele care scapă sunt clădirile vechi, care devin însă banale din cauza țesutului modern mai dens, care le imită dimensiunile.

²² Zahariade, Ana Maria, *Introducere în Istoria Arhitecturii*, curs an I

²³ Benevolo, Leonardo, *Orașul în Istoria Europei*, Ed. Polirom, Iași, 2003

²⁴ Idem

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

73

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Mediul public și mediul privat devin acum oponente. Sarcina orașului haussmannian este de alăturare a unui mare număr de loturi independente.

La începutul secolului al XIX-lea continuă *“rolul aristotelic al orașului, ca mijloc de atingere a perfecțiunii existenței umane într-o lume industrializată”*²⁵. Criticile la adresa orașului tradițional de la sfârșitul secolului al XIX-lea, au ca obiectiv corectarea imperfecțiunilor acestuia, dar sfârșesc prin a defini un mod diferit de proiectare. Apar noi programe de locuințe pe scara largă, ca *“orașul-grădină”* sau *“orașul-industrial”*, pentru a crea un echilibru între opțiunea individuală și cea colectivă.

Scopul este noua organizare a orașului, în care se iau în considerare funcțiunile acestuia și în care viața omului își poate dobândi întreaga sa valoare. Cele patru funcțiuni ale orașului enunțate de Le Corbusier sunt: locuire, munca, cultivarea trupului și a sufletului și circulația (Carta de la Athena, 1933). Acestea stau în opoziție cu orașul tradițional.

Orașul Brasilia se aliniază limbajului arhitectural raționalist european și funcțiunilor lui Le Corbusier. Arhitecții Lucio Costa și Oscar Niemeyer separă două zone după o axă stradală de 10 km lungime, în care sunt amplasate unități de locuințe ce pot funcționa independent fiind dotate cu toate instituțiile necesare. Prezența intersecțiilor este eliminată, acestea fiind înlocuite cu poduri și pasaje subterane. Forma orașului este cea a unui aeroplan, reprezentând metafora progresului și a modernității. Oscar Niemeyer arată superioritatea ierarhică a Pieții Celor Trei Puteri, prin ridicarea acesteia de la nivelul solului. Această lucrare a fost posibilă datorită sistemului centralizat al Braziliei, concurs care fusese lansat de stat și care nu era relaționat cu sistemul privat de locuințe.

Numeroasele spații libere nu sunt concentrate în anumite zone, ci este creat un spațiu unic, în care toate celelalte elemente sunt dispuse în mod liber. Noul oraș, care nu este decât un mare parc, este echipat pentru toate necesitățile vieții urbane. Circulația este stabilită în funcție de necesitatea mijloacelor de transport, iar *“strada-coridor”* este înlocuită cu un *“sistem de trasee separate pentru pietoni, biciclete, vehicule lente și vehicule rapide, trasate în spațial continuu al orașului-parc”*²⁶.

Orașul funcționalist poate fi diferențiat de cel tradițional, tocmai prin faptul că el susține o negare a țesutului urban tradițional. Sistemul stradă-piață-insulă este înlocuit cu cel al spațiului urban *“explodat”*, propunând o idee mai radicală despre oraș sub forma unor volume mari construite într-un spațiu verde foarte vast, ca răspuns la problematica orașului industrial al secolului al XIX-lea.

Locuința, munca, *“loisir”*-ul și conexiunile sunt delimitate spațial în cadrul urbanismului liber, acestea fiind opuse orașului tradițional în care singura delimitare valabilă este cea între mediul privat și cel public (frontonul ridicat ca granițe, asimilarea clădirilor vechi prin raportarea tuturor clădirilor noi la dimensiunile celor deja existente). Strada-coridor este înlocuită cu un sistem de trasee adaptat mijloacelor de transport.

Raportul față de centrul istoric este în ambele cazuri dăunător. Orașul tradițional haussmannian presupune distrugerea acestuia în proporții destul de mari păstrând totuși clădirile reprezentative, în timp ce orașul funcționalist părăsește cu totul centrul istoric, care nu este deloc integrat în acest urbanism liber.

²⁵ Idem

²⁶ Benevolo, Leonardo, *Orașul în Istoria Europei*, Ed. Polirom, Iași, 2003

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

74

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

Perioada imediat următoare celei moderne, așa-numitul post-modernism aduce critici la adresa orașului funcționalist și propunere la orașul tradițional, însă nu una completă. Aldo Rossi rezolvă problema urbanizării orașului: proiectarea urbană nu poate duce la dizolvarea orașului și la propunerea unui plan integral nou cum era cazul urbanismului liber, el propune soluționarea acestor probleme, și nu crearea unora noi.

După 1989 marele proiect totalitar de transformare a teritoriului românesc a fost înlocuit de o dezvoltare sălbatică, produsul unei coliziuni de energii, interese și identități individuale. Ne propunem să analizăm evoluțiile arhitecturii și urbanismului din ultimii 20 de ani și să reflectăm asupra unor principii apte să ghideze strategii alternative pentru o dezvoltare mai echilibrată și o articulare a intereselor publice și private. Vom încerca să depășim discursurile strict tehnice sau estetice și să interogăm limitele și vecinătățile disciplinelor spațiului construit. Lectura fenomenului urban românesc suferă atât de o segregare disciplinară, cât și de decontextualizare; fenomene asemănătoare din regiune (fostele țări socialiste, dar și alte țări din sud-estul Europei) sau din alte părți ale lumii nu sunt aproape deloc explorate, iar relația cu Occidentul ia de prea multe ori formele extreme ale clamării identității proprii sau, dimpotrivă, ale comparației obsesive între un model exterior ideal și eșecul permanent al acțiunilor interne. Din aceste motive, participarea unor reprezentanți ai diasporei nu are doar rolul de a asigura comunicarea unor informații și competențe, ci și de a propune o perspectivă particulară (în același timp “din exterior” și “din interior”) asupra unor evoluții teritoriale “naționale”.

Orașul post-socialist și patrimoniul său

Orașul post-socialist se produce fără nici o doctrină: fără viziune, fără reglementare credibilă, fără negocieri, fără valori afișate de “interes public”. În ceea ce privește urbanismul, acesta este privit ca un domeniu profund pervertit, care nu a reușit evoluția către o disciplină a negocierii cu o comunitate. Vom încerca să punem în discuție implicațiile sale politice și cele care privesc dialogul social și să schițăm o perspectivă non-utopică de regenerare a unei practici.

Distrugerea patrimoniului nu mai este rezultatul unui mare proiect totalitar, ci suma a nenumărate intervenții individuale, într-o logică a liberalismului extrem. Ineficiența măsurilor legislative și administrative de protecție pune în discuție problema unor strategii patrimoniale și nu doar a unei protecții pasive, a modurilor de stimulare a unor intervenții corecte și de construire a unor politici.

Această secțiune va pune și probleme de percepție și valorizare: lipsa de identificare cu anumite categorii de patrimoniu (cel modernist ante- și postbelic sau pur și simplu “arhitectura banală”, neprotejată legal), recuperarea identitară a arhitecturii totalitare, obsesia conservatorismului stilistic și a pastişei ca panaceu al intervențiilor contemporane.

Polarizări urbane post-socialiste

În orașele românești gentrificarea și ghettoizarea contrastează în mod dramatic. În același timp, ele par să fie fenomene dispersate în teritoriu, cu tendințe greu de decelat, care nu joacă aproape nici un rol în planificarea urbană. Vom încerca să vedem în ce măsură este vorba despre o specificitate românească sau despre o variantă locală a unui fenomen general și în ce măsură pot exista răspunsuri arhitecturale la această problemă. Această secțiune se va referi cu precădere la marile ansambluri de locuințe construite în perioada socialistă. Deși adăpostesc majoritatea populației urbane din România, ele sunt cvasi-absente din discursul public. Proprietatea privată atomizată, diferențele de tipologie urbană și arhitecturală și

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

75

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

evoluția socială din ultimii ani necesită depășirea unei abordări strict tehnice și gândirea unor strategii multidisciplinare.

Vom încerca să determinăm un set de principii care ar putea sta la baza unor astfel de strategii.

O mondializare specific românească? Spirit urban, spirit metropolitan și (ne)asumarea modernității.

O masă enormă de români pleacă să lucreze și/sau să se stabilească în afară; în paralel, grupuri mari de străini vin în România pentru afaceri, muncă, studii, distracții... Aparent insensibilă la acest turbion, țara pare inertă, egală în rutina ei, imobilă....Ce aduce de fapt mondializarea? Evoluția unor moduri de gândire, stiluri de viață, valori, mijloace? Există o marcă “românească” într-un peisaj mondializat uniform? Dacă da, care? Inerția e o rezistență, o cale diferită, un compromis?

În lumea disciplinelor spațiului, entuziasmului uneori nereflexiv pentru modele internaționale i se opune un conservatorism înverșunat; o rezistență sterilă și trivială, care împiedică analiza decomplexată a realităților românești și construcția unor propuneri specifice. Un exemplu între nenumărate altele, absența de reflecție evidentă pe subiectul metropolitan bucurestean...

Prezența limitată a arhitecturii românești în exterior ține doar de condițiile dificile sau și de lipsa de asumare a unei modernități, dincolo de aspecte stilistice?

Propunem o depășire a clișeelelor “specificului românesc”, pentru a discuta despre identitate locală și sincronizare cu fenomenele internaționale, dar și despre metropolă ca proiect de societate și despre strategii alternative ale unor orașe de a se poziționa într-un context european.

Spațiul public

Istoria totalitară a supradimensionării “spațiilor publice” de reprezentare, a vidului supravegeat și a delăsării a marcat durabil practicile urbane românești.

Spațiul public post-totalitar este de fapt inexistent; un non-teritoriu în jurul unui arhipleag de locuri private.

Cum, cu cine și mai ales pentru cine se pot găsi moduri de activare a spațiului public? Este această stare doar o consecință a unei tranziții între sisteme sociale sau, prin însăși brutalitatea sa, o expresie particulară a unui fenomen la scară mondială de privatizare sau abandonare a spațiului public ca loc al comunității?

Sensurile/semnificațiile contemporane ale centrului urban.

Trebuie făcută precizarea că, în funcție de mărimea orașului, centrul urban se referă la locul care asigură viața și activitatea a două realități diferite: micile și marile orașe. În orașele mici, centrul urban este multifuncțional, concentrând toate activitățile necesare și reprezentative ale orașului respectiv și reprezentând totodată un nod important de circulație în oraș. În marile orașe centrul se divide, diferitele sale părți capătă nuanțe și amplasări diferite, fiind asociat unor zone de specializare în raport cu funcțiunea principală pe care o deservesc. Pot apărea astfel mai multe centre. Iată o serie de specializări funcționale ale centrelor, într-o oarecare măsură tributară teoriilor zonificării funcționale:

(1)Centrul de afaceri apărut în literatura de specialitate de o jumătate de secol, când, pentru prima oară a fost definit de sociologul E. Burgess drept focarul vieții comerciale, sociale și civice a orașului.

(2)Centrul comercial face referire la principalele dotări destinate comerțului. Ceea ce interesează sunt cele două tipuri ce se conturează în funcție de aria geografică unde s-au

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

76

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

dezvoltat. Poate fi difuzat pe de o parte sau cu puncte de concentrare (marile magazine) pe de altă parte.

(3)Centrul politic poate fi conceput doar la nivel de interese sau poate avea și un corespondent în fondul construit al orașului, prin concentrarea clădirilor ce adăpostesc funcțiuni politice în cadrul unei zone aparte, clar delimitată în cadrul orașului, acesta fiind o zonă de mare fast și somptuozitate.

(4)Centrul administrativ se poate suprapune peste cel politic, în parte sau totalitate, sau poate fi conceput și perceput drept un centru separat al orașului. Acesta concentrează majoritatea clădirilor administrative, iar ținuta estetic-arhitecturală care se impune este una aparte, care trebuie să impună un anumit respect și sobrietate, dar care totuși sunt destinate publicului, fiind necesară și inducerea ideii de transparență.

(5)Centrul cultural, destinat animării culturale a locuitorilor unui oraș și este mobilat cu clădiri ce adăpostesc funcțiuni culturale.

(6)Centrul social este destinat funcțiunilor sanitare și ajutorului social. Cuprinde principalele dotări sanitare ale orașului.

(7)Centrul socio-cultural care reprezintă un melanj între cele două tipuri descrise mai sus.

(8)Centrul istoric, centrul unei localități vechi aflată încă în curs de dezvoltare. El nu mai însumează funcțiunile cu caracter central ale momentului dar este departe de a fi perimat. Răspunde unei necesități contemporane de memorie și istorie (o înrădăcinare). În centrul istoric s-au acumulat, într-un timp precizat istoric, o importantă cantitate de valori urbane, valori caracteristice pentru existența comunității respective.

Centrul istoric reprezintă în cadrul orașului unul dintre cele mai importante repere de referință tocmai prin constituirea sa într-o prezență culturală de neînlocuit, într-o prezență semnificativ-afectivă, dar și într-o prezență economic funcțională, prezentând un fond construit important, posibil de folosit în condiții optime pentru activități potrivite.

Nu doar centrul istoric, ci centrul urban, în general, este un loc supus continuu procesului de modernizarea urbană. În centrele noi, spre deosebire de centrele istorice, această modernizare este mai ușor de asumat de către arhitecți și mai ușor de asimilat de către locuitori, fiind un loc în care clădirile, chiar și cele mai vechi, nu prezintă discrepante mari față de cele noi modernizatoare, ruptura temporală dintre clădiri nefiind mai mare de un secol.

Studiile de fundamentare iau în considerație toate valorile însumate de un centru istoric, valori ce pot fi: funcționale, social-istorice, ambientale, afective.

Centrul urban, prin funcțiunile sale, este strâns legat de o populație pe care o reprezintă și în funcție de care se modelează treptat. Nevoile populației evoluează în permanență atât d.p.d.v. cantitativ cât și d.p.d.v. calitativ, impunându-se noi relații în interiorul centrului urban și în afara acestuia, între centru și restul orașului. Această modificare de relații atrage după sine și o modificare a spațialității centrului. În condițiile necesităților de dezvoltare ale organismului urban, demolarea ne apare ca o fatalitate, ca o acțiune căreia nu ne putem sustrage. Ceea ce contează este măsura.

Astfel, asupra centrului primează două sarcini dificile: aceea de a face referire la centrul orașului și capacitatea de adaptare a orașului la cerințe noi.

Mai există un centru urban de polaritate, o grupare tematică, centrul religios și ecumenic. Acest centru tematic este dat de biserica, de lăcașul de cult, în toate localitățile contemporane românești. Felul în care se raportează acești locuitori la biserica respectivă determină forme speciale de semnificație culturală.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

77

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498**CURS_9_Drumuri culturale tematice. Drumul Vinului, Drumul Fructelor, Drumuri „brancușiene”. Harta patrimoniul stalinist. Criteriile științifice de evaluare a tematicii.****1.1.Contextul și problematica lucrării**

În prezent, în România sunt areale rurale care cunosc o dezvoltare deosebită (Bran-Moeciu, Mărginimea Sibiului, Neamț, Maramureș, Delta Dunării), însă mult mai multe rămân nevalorificate, în pofida faptului că România este încă o țară preponderent agricolă cu o suprafață rurală generoasă, în mare parte ferită de amprenta modernității. Cantonat într-un arhaism perpetuu, rurarul românesc este un peisaj cultural de excepție, constituit prin armonizarea unei arhitecturi vernaculare de mare valoare, cu o natură pitorească și nepoluată.

Lucrarea se constituie într-un studiu teoretic asupra protecției și punerii în valoare a peisajului cultural și patrimoniului construit vernacular în România, ilustrând deopotrivă potențialul mediului rural al micro-regiunii Văii Teleajenului din perspectiva peisajului cultural de factură tradițională și a valorificării acestuia prin intermediul turismului rural.

1.2.Semnificația științifică și aspectele novatoare

Ca studiu care își propune analiza domeniului protecției și punerii în valoare a peisajului cultural și patrimoniului construit vernacular în România, lucrarea tratează un domeniu patrimonial fragil nu doar din punctul de vedere al materialității, ci și din punct de vedere juridic. Dacă la nivel internațional există o serie de reglementări specifice pentru arhitectura tradițională, în România acestea nu beneficiază de o legislație proprie. În aceste condiții, lucrarea își propune ca pe baza legislației europene și internaționale și a exemplelor de bună practică din România și de peste hotare, să elaboreze un model de reglementare adoptabilă la nivel regional sau local, care să completeze prevederile legislației naționale și ale documentațiilor de urbanism locale în privința protecției patrimoniului vernacular.

1.3.Obiectivul lucrării

Lucrarea are ca obiectiv oferirea unui model de bună practică în domeniul protecției juridice și valorificării peisajului cultural și patrimoniului vernacular la nivel regional sau local. În acest sens se va propune o *Metodologie de elaborare a politicilor publice regionale de protecție a peisajului și patrimoniului vernacular la nivel de consilii locale și/sau județene* și se va exemplifica modul de elaborare a unei astfel de politici în regiunea Valea Teleajenului din județul Prahova.

Concluzii

Neajunsurile și lacunele legislative pot fi corectate prin intermediul unor politici publice elaborate la nivel local, în vederea facilitării și consolidării proceselor specifice de conservare și punere în valoare a peisajului cultural vernacular, fapt care va duce la o creștere calitativă generală a mediului rural.

În elaborarea și impelmentarea acestor politici culturale trebuie să se implice nu doar specialiștii și autoritățile, ci și membrii comunităților vizate, singurii care pot păstra vii satele, prin perpetuarea, de ce nu asistată, obiceiurilor, îndeletnicirilor, meșteșugurilor, a tuturor acțiunilor semnificative transmise prin tradiție.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

78

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2

@ clio@spiruharet.ro

☎ 021.455.1720

🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

1. Argument și metodă

1.1. Contextul și problematica lucrării

1.1.1. Problematika lucrării

Lucrarea se constituie într-un studiu teoretic asupra protecției și punerii în valoare a peisajului cultural și patrimoniului construit vernacular în România, ilustrând deopotrivă potențialul mediului rural al Micro-regiunii Văii Teleajenului din perspectiva peisajului cultural de factură tradițională și a valorificării acestuia prin intermediul turismului rural....

1.3. Obiectivul lucrării

Lucrarea are ca obiectiv oferirea unui model de bună practică în domeniul protecției juridice și valorificării peisajului cultural și patrimoniului vernacular la nivel local sau județean. În acest sens, în urma analizării legislației naționale și internaționale în domeniu, a mediului rural românesc și a stării patrimoniului autohton de factură tradițională, se propune o metodologie de elaborare a politicilor publice regionale de protecție a peisajului și patrimoniului vernacular la nivel de consilii locale și/sau județene. Metodologia cuprinde pașii de urmat în conceperea politicii culturale, dar și exemple de obiective operaționale, cu programele și proiectele corespunzătoare. De asemenea, metodologia încorporează și modelul de Hotărâre de Consiliu Local sau Județean pentru adoptarea de măsuri tehnico-administrative în vederea protecției și valorificării peisajului cultural vernacular.

2. Peisajul cultural rural

2.4. Concluzii

De-alungul istoriei, înțelegerea asupra conceptului de patrimoniu cultural a evoluat de la obiecte individuale, la zone, la peisaj. Dacă protejarea prin lege a unui edificiu sau a unui grup de edificii impune restricții doar proprietarilor acestora, protejarea unui peisaj presupune conștientizarea valorii acestuia la nivel de comunitate, dar și implicarea comunității în menținerea identității și specificului teritoriului pe care îl ocupă.

Este deci necesar ca procesul de restaurare al obiectelor de arhitectură să fie integrat, în măsura în care acest lucru este posibil, procesului mai cuprinzător al restaurării sau recuperării peisajului cultural.

3. Patrimoniul vernacular

3.3. Concluzii

În cadrul patrimoniului vernacular românesc elementele de cultură materială și spirituală își condiționează reciproc existența și formele.

Tipologiile constructive variază în funcție de condiționările geografice, de materialele de construcție, de cunoștințele și posibilitățile tehnice, însă unitatea ce le caracterizează în ansamblu este dată de faptul că au în comun un set de valori transcendente, consolidat și îmbogățit de-a lungul veacurilor. Astfel, arhitectura vernaculară românească nu este niciodată pur funcțională. Ea este încărcată cu semnificație, însuflețită, pe parcursul tuturor etapelor devenirii sale: consacrarea locului, construcția, decorarea și apoi modul în care este locuită.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

79

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

4. Starea peisajului cultural și a patrimoniului vernacular

Cu toate că în Europa și în lume există în domeniul protecției patrimoniului cultural o legislație eficientă și exemple de bună practică demne de urmat, România nu a avut o implicare consecventă nici din punct de vedere legislativ, nici ca implementare a unor măsuri eficiente prin care resursa patrimonială să fie valorificată.

În ultimii 24 de ani autoritățile nu au avut o abordare coerentă în ceea ce privește amenajarea teritoriului, urbanismul, protecția mediului și a patrimoniului cultural și natural. Legislația prezintă, în primul rând, o serie de omisiuni, textele nu sunt întotdeauna corelate, viziunile nu întotdeauna converg. În al doilea rând, este o legislație, în principal, prohibitivă, părănd mai degrabă a urmări descurajarea relor practici, decât încurajarea unor atitudini active și a colaborării dintre administrație, investitori/beneficiari și specialiști²⁷. Iar în al treilea rând, datorită presiunii exercitate de investițiile imobiliare, aceeași legislație este extrem de permisivă în cazul dezvoltării sau mai precis, a proliferării localităților, în detrimentul conservării valorilor istorice din cadrul acestora.

Astfel că, în ciuda celor aproximativ patru sute de articole și peste o mie de paragrafe ale legislației privitoare la patrimoniul cultural românesc, în realitate acesta este departe de a fi privit ca o prioritate națională, deoarece nu a beneficiat nici de atenția politică, nici de recunoașterea juridică și nici de sprijinul financiar necesare protecției sale reale²⁸.

Pe de altă parte, problema unei abordări trunchiate a chestiunii patrimoniale de către puterea legislativă și de către cea executivă este secundată de interesul exclusiv al specialiștilor pentru acea categorie patrimonială de valoare excepțională, în detrimentul tuturor celorlalte componente ale patrimoniului cultural. Astfel, se crează un cadru favorabil concepției conform căreia acea parte a patrimoniului cultural cu valoare medie sau mică nu prezintă interes, tocmai în condițiile în care acestea sunt cele care crează ambianța, identitatea, specificitatea fiecărei așezări.

De asemenea, în România încă nu există o opinie publică care să fie îndeajuns de puternică, încheată și vocală pentru a reprezenta, așa cum în mod curent se întâmplă în țările cu democrații cu tradiție, o a patra putere în stat. Publicul român nu este încă destul de interesat și informat, nu este obișnuit să fie consultat și antrenat în luarea deciziilor și nu este instruit să acționeze nu doar în litera legii, ci mai ales în spiritul ei (mai ales atunci când aceasta este birocratică, nerealistă, confuză), ci este mai degrabă resemnat, ori chiar nepăsător²⁹.

Valorificarea patrimoniului vernacular prin politici culturale prelucrate pe înțelesul tuturor

La nivel european și internațional, politicile culturale au devenit o constantă în cadrul eforturilor guvernamentale și teritoriale de valorificare strategică a resursei patrimoniale. România încă parcurge un proces de adaptare la acest tip de planificare, neavând definitivată o bază de susținere a tuturor sectoarelor culturale.

În ceea ce privește patrimoniul vernacular, după decenii de urbanizare forțată a mediului rural și în lipsa unei legislații dedicate, este absolut necesară elaborarea de politici publice la nivel local prin care să se realizeze nu doar protecția și conservarea ci și punerea sa în valoare.

²⁷ Irina Oberlander Târnoaveanu, *Un viitor pentru trecut*, Ed.CIMEC, 2002, pag. 17 și urm.

²⁸ Comisia prezidențială pentru patrimoniul construit, siturile istorice și naturale, *Patrimoniul construit și natural al României în pericol – Măsuri prioritare de protecție*, Palatul Cotroceni, 2008, pag.3 și urm.

²⁹ Irina Oberlander Târnoaveanu, *Un viitor pentru trecut*, Ed.CIMEC, 2002, pag. 17 și urm.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

80

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Subsecvent, acest patrimoniu reabilitat va putea fi utilizat ca instrument în cadrul procesului de dezvoltare durabilă a mediului rural.

Metode de identificare și valorificare a patrimoniului vernacular și peisajului cultural

În vederea punerii în valoare a peisajului și patrimoniului vernacular este necesară o analiză detaliată și foarte bine documentată a universului rural, astfel încât să poată fi identificate toate elementele care conturează identitatea și specificul local. Prin concluzii pertinente, o astfel de analiză generează automat modalitățile cele mai potrivite de valorificare a unei construcții sau ansamblu vernacular ori chiar a unei întregi zone rurale, însă numai în interiorul unui cadru administrativ-legislativ adecvat.

Domeniului protecției și punerii în valoare a peisajului cultural și patrimoniului construit vernacular în România și în lume. Analiza se realizează dintr-o perspectivă complexă, care integrează dimensiunea materială a acestui patrimoniu (caracteristici, stare de conservare, metode de restaurare) și sfera juridică prin care sunt reglementate protecția și conservarea sa.

Studiile contemporane de arhitectură trebuie elaborate prin prisma noilor accepțiuni ale sintagmei de patrimoniu cultural, care astăzi desemnează nu doar elemente individuale ori zone restrânse, ci întregi peisaje, constând deopotrivă în operele de artă și arhitectură, tradițiile, obiceiurile, ocupațiile, credințele și modul de viață al diverselor comunități. Dacă protejarea prin lege a unui edificiu sau a unui grup de edificii impune restricții doar proprietarilor acestora, protejarea unui peisaj presupune conștientizarea valorii acestuia la nivel de comunitate, dar și implicarea comunității în menținerea identității și specificului teritoriului pe care îl ocupă. În acest sens, este necesar ca procesul de restaurare al obiectelor de arhitectură să fie integrat, în măsura în care acest lucru este posibil, procesului mai cuprinzător al restaurării sau recuperării peisajului cultural.

În cadrul patrimoniului vernacular românesc, elementele de cutură materială și spirituală își condiționează reciproc existența și formele, astfel încât arhitectura tradițională nu este niciodată pur funcțională. Indiferent de tipologiile volumetrice, de materialele și tehnicile de construcție, aceste structuri au în comun un set de valori transcendente, care trebuie conservat împreună cu formele care le întruchipează.

În România peisajul cultural rural este unul dintre cele mai vulnerabile tipuri de peisaj cultural, datorită, pe de o parte, caracteristicilor sale intrinseci, iar pe de altă parte, unei serii de influențe exterioare dăunătoare. Lucrarea identifică aceste caracteristici și influențe în vederea determinării ulterioare a punctelor critice în care este necesar a se interveni pentru obținerea unei protecții eficiente a peisajului și patrimoniului vernacular rural.

Timp de secole satul românesc a evoluat ca o celulă autosuficientă, interiorizată, în toate aspectele vieții sociale și familiale, materiale și spirituale, răsfângându-se într-un mod desăvârșit principiile marelui cosmos. În acest context economia sătească s-a menținut în mod firesc autarhică. Satul producea în vederea consumului, la limita nevoilor interne, producția depășind hotarele satului numai în condiții excepționale. Această stare de fapt s-a modificat radical în ultima jumătate de secol.

Principalii factori externi responsabili pentru transformările radicale suferite de mediul rural românesc sunt:

- interferența politicului în perioada dictaturii comuniste;
- migrația urban-rural;
- legislația defectuoasă;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

81

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Mediul rural românesc actual se confruntă cu o serie de vulnerabilități ce trebuie luate în considerare și combătute:

- îmbătrânirea populației rurale;
- sărăcia (accentuată);
- nivelul scăzut de educație socio-culturală și instruire în activități tradiționale;
- poluarea;
- administrarea neperformantă la nivel de UAT.

În acest context, aspectul novator al lucrării constă în redactarea unui model de bună practică în domeniul protecției juridice și valorificării peisajului cultural și patrimoniului vernacular la nivel local, microregional sau județean.

Modelul se constituie dintr-o metodologie de elaborare a politicilor publice regionale de protecție a peisajului și patrimoniului vernacular la nivel de consilii locale și/sau județene (capitolul VII) și un studiu de caz prin care se exemplifică modul de alcătuire al metodologiei pentru Microregiunea Valea Teleajenului, Prahova (capitolul VIII).

În urma radiografierii mediului rural românesc în general și a peisajului cultural vernacular în special, lucrarea propune concentrarea eforturilor de protecție juridică și valorificare a acestuia la nivel de administrații locale. Neajunsurile și lacunele legislative pot fi corectate prin intermediul unor politici publice elaborate la nivel local, în vederea facilitării și consolidării proceselor specifice de conservare și punere în valoare a peisajului cultural vernacular, ceea ce va genera o dezvoltare generală a mediului rural.

În ciuda decalajului istoric pe care România îl înregistrează față de țările dezvoltate de pe continentul european, odată cu integrarea în Uniunea Europeană, țara noastră s-a angajat în procesul de estompare a diferențelor. Deși acest proces încă se desfășoară anevoios, alinierea cât mai rapidă la noile abordări ale conceptului de dezvoltare rurală este într-adevăr necesară.

Până în prezent a fost încurajată competiția localităților rurale în cadrul unei economii de piață, deseori unisectoriale, care s-a desfășurat mai degrabă haotic și nu a generat o dezvoltare reală. Dacă elaborarea unei viziuni la nivel național se dovedește a fi încă greu de realizat, este obligatorie realizarea unei strategii integrate și transdisciplinare la nivel județean sau micro-regional. Datorită apartenenței la Uniunea Europeană dispunem de asistența și susținerea instituțională și financiară necesare în acest proces. Astfel, administrațiile locale trebuie încurajate să se asocieze în funcție de interesele și resursele regionale să adopte strategii de dezvoltare folosind pârgurile procedurale și financiare oferite de Uniunea Europeană.

Dezvoltarea mediului rural românesc prin elaborarea și implementarea de strategii și politici locale de protecție și punere în valoare a peisajului cultural vernacular este finanțată la nivel european prin Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) și Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR).

În România, FEDR finanțează 85% Programul Operațional Regional (REGIO) al cărui domeniu major de intervenție 5.1. – *Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, precum și crearea/modernizarea infrastructurilor conexe* vizează restaurarea, conservarea și punerea în valoare a obiectivelor cu potențial turistic incluse în patrimoniul UNESCO, printre care se numără și monumente aparținând patrimoniului vernacular.

Elaborat pe baza Regulamentului privind FEADR, Programul Național de Dezvoltare Rurală susține punerea în valoare a patrimoniului rural din România prin axa 3 – *Îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale și diversificarea economiei rurale, măsurile 313 – Încurajarea activităților turistice și 322 – Renovarea, dezvoltarea satelor, îmbunătățirea*

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

82

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2

@ clio@spiruharet.ro

☎ 021.455.1720

🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

serviciilor de bază pentru economia și populația rurală și punerea în valoare a moștenirii rurale.

Aceste instrumente metodologice și financiare trebuie utilizate în sprijinul priorităților de dezvoltare inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii ale strategiei Europa 2020, care se traduc prin necesitatea susținerii educației și cercetării, utilizării sustenabile a resurselor și asigurării coeziunii economice, sociale și teritoriale.

Lipsa ori amânarea intervenției pot conduce la distrugerea unor peisaje și a unor elemente de patrimoniu vernacular rural de mare valoare, dar și la dezagregarea efectivă a comunităților rurale sărace, cu populație îmbătrânită și lipsite de perspective proprii de dezvoltare.

Prin alcătuirea unei metodologii de elaborare a politicilor publice regionale de protecție a peisajului și patrimoniului vernacular la nivel de consilii locale și/sau județene, se pun la dispoziția comunităților și administrațiilor locale metodele și mijloacele, care adaptate necesităților și condițiilor locale să susțină consolidarea componentelor materiale și spirituale ale culturii rurale specifice fiecărei regiuni, contribuind astfel la revitalizarea de ansamblu a universului popular românesc actual.

În elaborarea și implementarea acestor politici culturale locale trebuie să se implice nu doar specialiștii și autoritățile ci și membrii comunităților vizate, singurii care pot păstra vii satele, prin perpetuarea, de ce nu asistată, a obiceiurilor, îndeletnicirilor, meșteșugurilor, a tuturor acțiunilor semnificative transmise prin tradiție.

Recomandări pentru administrațiile publice locale în parcurgerea procesului de protecție juridică și conservarea de facto a peisajului și patrimoniului rural:

- asocierea în cadrul unor parteneriate public-privat de tipul grupurilor de acțiune locală, în vederea maximizării eficienței strategiilor de dezvoltare rurală în general și a politicilor de protecție și valorificare a peisajului și patrimoniului rural în particular;
- abordarea problematicei patrimoniale dintr-o perspectivă largită, care să nu favorizeze exclusiv categoria edificiilor de valoare excepțională, ci să includă în sfera de intervenție și patrimoniul cultural cu valoare medie sau mică, important deoarece contribuie la crearea ambianței, identității și specificului localităților rurale;
- utilizarea ca mijloace principale de protecție și valorificare a peisajului cultural vernacular la nivel de UAT sau grup de UAT-uri a Hotărârilor de Consiliu Local sau Județean pentru adoptarea de măsuri tehnico-administrative de tipul: condiționării funcțiunilor, activităților, categoriilor de intervenții și lucrărilor de amenajare permise, impunerii de servituți (compatibilitatea funcțiunilor, înălțimea construcțiilor, retrageri, accese, POT, CUT, aspectul exterior al clădirilor și împrejmuirilor, volumetrie, materiale, culori și altele), stabilirii de interdicții, solicitării de documentații de specialitate avizate de Direcțiile Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național sau de Ministerul Culturii pentru eliberarea autorizațiilor de construire;
- implicarea comunităților beneficiare în implementarea politicilor culturale de protecție și valorificare a peisajului cultural rural prin informarea acestora cu privire la potențialul localităților în care trăiesc, prin susținerea perpetuării în rândul populației locale a obiceiurilor, îndeletnicirilor și meșteșugurilor tradiționale, dar și prin încurajarea dezvoltării mediului de afaceri local (acordarea de avantaje de natură fiscală, etc.);
- menținerea specificului zonelor rurale și dezvoltarea durabilă a localităților prin turism rural și agroturism, dar și prin alte tipuri de activități (festivaluri de artă tradițională și meșteșuguri, workshop-uri, școli de vară și altele).

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

83

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Dintre numeroasele zone predominant rurale ale României, s-a identificat arealul Văii Teleajenului pentru exemplificarea acestor recomandări împreună cu detaliierile lor specifice. De-a lungul râului Teleajen există un bogat și valoros peisaj vernacular, prin a cărui gestionare strategică eficientă se poate realiza dinamizarea localităților rurale din acest areal și valorificarea integrată a întregului lor potențial cultural, economic, social și de mediu.

Politicile publice în domeniul peisajului cultural se află în relație de interdependență cu numeroase sectoare de activitate, cum sunt amenajarea teritoriului, agricultura, turismul, învățământul, protecția mediului, finanțele etc. De aceea, elaborarea lor trebuie să integreze perspectivele semnificative asupra problemei patrimoniale oferite de toate aceste domenii. Autoritățile publice locale trebuie să-și reconsidere capacitatea de gestionare a teritoriilor pe care le administrează, să adopte o poziție fermă în această chestiune și mai ales să definească din punct de vedere juridic tipurile de intervenții adoptate necesităților locale, structurile de management al strategiilor și politicilor culturale locale, actorii implicați și responsabilitățile lor individuale și parteneriale. Mai mult, dincolo de asumarea elaborării riguroase a acestor reglementări, este nevoie ca aceleași autorități să își asume și responsabilitatea implementării tuturor etapelor prevăzute, a monitorizării acțiunilor corespunzătoare fiecărei etape, dar și a evaluării amănunțite a rezultatelor și efectuării tuturor acțiunilor necesare de follow-up.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

84

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498**CURS_10_Patrimoniul cultural construit tematic: balnear, de vilegiatură de turism.
Peisajul cultural.**

În cadrul Ministerului Culturii se încerca în jurul anului 2003, crearea unei rețele de competențe care să demareze un program național de cercetare și inventariere a arhitecturii de vilegiatură, în scopul protejării și reabilitării acestui patrimoniu valoros, deosebit de important atât pentru istoria și cultura națională cât și sub aspect economic și social. Acest program național nu s-a putut materializa, iar problemele grave legate de conservarea și protejarea sa s-au agravat. De asemenea, problematica legată de relansarea turismului românesc și valorificarea resurselor naturale, acutizează necesitatea analizării subiectului în întregul său, la nivel național.

Definiții, terminologie.

Vilegiatura. Definiția din Dex a termenului de „vilegiatură”, preluat din franceză este aceea de „petrecere a unei perioade de timp (vacanța sau concediu de odihnă) la țară sau într-o stațiune balneoclimaterică”. Termenul de *villeggiatura* („villeggiatura= vilegiatura; reședință/ ședere/ vacanță la țară; casa de vacanță”) a fost inventat de Carlo Goldoni (1707–1793), care l-a utilizat pentru prima oară într-una din piesele sale. Etimologic termenul provine, din latinescul *villa*= casă de vacanță, de obicei la țară”.

Vilegiatura se reinventează în Europa începând cu sfârșitul secolului al XVIII-lea și cunoaște o explozie excepțională în secolul al XIX-lea și XX. Destinațiile vilegiaturii se diversifică față de cele inițiale, de loisir și relaxare la reședința de la țară, pe măsură ce scopului inițial i se adaugă componenta terapeutică. Termenul de vilegiatură se va extinde astfel de la sensul inițial, de sejur mai îndelungat la reședința de la țară sau din suburbii cu „mersul la băi” „la mare” și la „munte”. Distingem trei tipuri de vilegiatură, care dezvoltă trei tipuri de arhitectură și organizare urbană:

- Vilegiatura balneară, către stațiunea balneară pentru terapie medicală îmbinată cu loisir și sport
- Vilegiatura de loisir, către orașul, satul, casa de vacanță pentru odihnă
- Vilegiatura de agrement, în general de scurtă durată (de week-end), către zona de agrement urbană sau suburbană pentru plimbări și sporturi.

În țările române termenul de *vilegiatură* / *vilegiaturist* a apărut odată cu fenomenul în sine, acela al plecărilor de acasă la țară și ulterior în stațiuni, pentru petrecerea în mod plăcut și sănătos a unui răstimp de timp. Fiind legat de elita societății românești: domnitori și marea boierime, ulterior de Casa Regală și marea burghezie, pentru a cuprinde apoi, pe măsura democratizării societății și elitele intelectuale care au format clasa mijlocie a societății interbelice, termenul a fost folosit doar până la instalarea comunismului, când, odată cu proprietarii au fost schimbate și denumirile „burgheze”. Prin urmare, alegerea termenului de „arhitectură de vilegiatură” în titlul tezei este cea mai adecvată, ea făcând trimitere și la perioada istorică cea mai relevantă pentru atribuirea statutului de patrimoniu construit.

Terme, termalism, balnear. Termenii *thermae* și *balnea* sunt preluați de romani din greacă (*thermos*=fierbinte; *βαλανείων*, *balaneion*=baie), ca și moda helenistică a băilor publice. Acestea erau inițial construcții modeste dedicate exclusiv igienei. Treptat termenii latini se nuanțează, odată cu inventarea sistemului de aducțiune prin apeducte, dotarea cu instalații de alimentare cu apă curentă la scară mare, în sec. I a.Chr. și importarea, tot din insulele grecești, a sistemului de încălzire prin pardoseală. Termenul *therme* va fi utilizat în

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

85

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

cazul băilor publice (*balnea*) dotate și cu facilități pentru sporturi și activități culturale. În cele din urmă *balnea* se va referi la băi terapeutice, publice sau private cu facilități mai reduse, foarte numeroase, în timp ce *therme* va desemna băi igienice, amenajate în construcții complexe, cu dotări speciale, cum este cazul băilor imperiale (*Termele lui Caracalla*, *Termele lui Diocletian* etc.), cu spații vaste, specializate și amenajări luxoase.

Stațiunea balneară. Termenul a fost utilizat generic, pentru simplificare, pentru toate tipurile de stațiuni, indiferent de clasificările stabilite pe baza resurselor naturale. Am optat pentru acest mod de prezentare întrucât accentul se pune pe alcătuirea urbană și arhitectură, în mare parte aceleași pentru toate tipurile de stațiuni.

Din punctul de vedere al cercetării științifice, există numeroase contribuții valoroase ale autorilor români: articole, studii, monografii, ghiduri, beletristică, tratatele de istoria arhitecturii românești, care menționează unele realizări remarcabile legate de acest program, în contextul arhitecturii secolului XX, fără a trata însă subiectul ca pe un program distinct al istoriei, arhitecturii și urbanismului românesc. La acestea s-au adăugat studiile istorice foarte valoroase, realizate în ultimii ani, cu mijloacele cercetării contemporane, pentru fundamentarea documentațiilor de urbanism. Cu toate acestea, nu s-a încercat până în prezent o abordare sistematică a subiectului, privit din punctul de vedere al valorilor patrimoniale necesar a fi inventariate, analizate, protejate și reintegrate în circuitul internațional de valori, din care face parte. Încă nu a fost elaborat un studiu care să prezinte fenomenul vilegiaturii în evoluția sa istorică și amprenta acestuia în arhitectura și urbanismul din România, deși arhitectura de vilegiatură și balneară reprezintă o parte importantă a patrimoniului construit, încă existent.

Pe plan european au fost demarate, încă din ultimele decenii ale secolului trecut, programe de cercetare a arhitecturii de vilegiatură și patrimoniului balnear, îndeosebi termal și litoral, privit ca un patrimoniu comun, transnațional. Franța este și prima țară care inițiază, încă din 1978 programe de cercetare și instituționalizează protejarea patrimoniului de vilegiatură. Treptat și alte țări europene cu un patrimoniu al vilegiaturii semnificativ au aderat la acest demers. România, cu sincopele binecunoscute în ceea ce privește protejarea, restaurarea și buna administrare a patrimoniului său construit, a intrat în acest concert european în 2002, doar la nivelul teoriei și cercetării dar, deși contribuțiile științifice sunt semnificative, decalajul în ceea ce privește protejarea, restaurarea și reabilitarea acestui patrimoniu a rămas în continuare dramatic.

Prezentul studiu a inclus rezultatele cercetării privind inventarierea și protejarea patrimoniului de vilegiatură francez, realizate cu ocazia stagiului de mobilitate internațională din cadrul programului POSDRU, în vara anului 2012 la Universitatea Paris-Sorbonne - *Centre André Chastel-Laboratoire de recherche sur le patrimoine français et l'histoire de l'art occidental*.³⁰ O primă teză de doctorat³¹ în spațiul universitar românesc are ca subiect aritectura balneară, care proiectează centre de recuperare moderne de tip spa. O altă lucrare de doctorat a Danielei

³⁰ Drd. Daniela ENESCU-CARAULEANU, UNIVERSITATEA VALAHIA TÂRGOVIȘTE, 2013, Conducător de doctorat: prof.univ.dr. Ioan OPRIȘ, Domeniul: ISTORIE, PATRIMONIUL ARHITECTURII DE VILEGIATURĂ DIN ROMÂNIA

³¹ SAIEED, Taha Y., 2013, *Arhitectura balneară. Revitalizarea stațiunilor balneare în Irak. O abordare istorică, comparativă, turistică și arhitecturală*, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

86

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Enescu prezenta lucrarea din perspectiva specialistului în restaurarea și protejarea monumentelor istorice, interesat de valoarea patrimonială a construcțiilor și orașelor de vilegiatură, necesar a fi cercetată, evaluată și protejată. Studiul extinde sfera arhitecturii balneare, încercând o abordare a tuturor tipurilor de arhitectură și urbanism create de vilegiatură.

Având în vedere complexitatea și întinderea mare a subiectului, lipsa unor studii anterioare de sistematizare a domeniului de cercetare, ideea de bază a metodologiei de lucru adoptate a fost plecarea de la general către particular, cronologic, din antichitate până în prezent. Vilegiatura este un fenomen istoric cu o continuitate permanentă în evoluția societății omenesti, chiar dacă nu a purtat această titulatură decât abia din secolul al XVIII-lea. Cercetarea la nivel general presupune o privire globală asupra evoluției arhitecturii de vilegiatură în istoria europeană, formarea unei viziuni de ansamblu asupra obiectului de studiu.

O altă caracteristică a programului de vilegiatură este aceea că formele istorice de manifestare a vilegiaturii în arhitectură sunt similare în Europa. România nu este o insulă izolată, pe teritoriul său vilegiatura se manifestă în aceleași formule, mai întâi în rețeaua de așezări creată în cadrul imperiului roman și se reinventează în diferite etape istorice. De aceea, evoluția localităților de vilegiatură și a stațiunilor balneare românești precum și arhitectura acestora a fost tratată în paralel cu ceea ce se întâmpla în Europa în epoca respectivă.

Demersul științific se îndreaptă către cercetarea și sistematizarea unui domeniu distinct al arhitecturii, care se întrepătrunde cu alte domenii de cercetare, cum e balneologia, protejarea patrimoniului, proiectarea de arhitectură și restaurarea, de aceea câteva instrumente de lucru suplimentare au fost necesare:

Ghidurile stațiunilor balneare. Deși lucrări ale medicilor balneologi, acestea oferă primele sinteze și date referitoare la stațiunile balneare românești. Ele oferă informații la nivel general, cantitative, referitoare la numărul localităților existente și implicit al evoluției (involuției) acestora în etapele istorice succesive. De asemenea ghidurile, cel puțin cele de dinaintea de naționalizare, oferă uneori informații istorice prețioase, dau date și imagini cu privire la dotările existente, nu numai de ordin medical ci și arhitectural. Un alt element extrem de util în studierea patrimoniului balnear pe care îl furnizează ghidurile interbelice este descrierea sitului natural. Prezentul studiu nu se ocupă de proprietățile terapeutice ale resurselor naturale care reprezintă capitolul de bază al ghidurilor balneare, se vor prezenta doar clasificările tipurilor de stațiuni și elemente statistice privind evoluția acestora pe teritoriul României.

Documentele imagistice utilizate: fotografia și cartea poștală, hărțile și planurile urbanistice, proiectul de arhitectură, uneori desenul, schița sau tabloul din diverse colecții, etc. Documentarea de teren, a oferit date și imagini necesare evaluării situației actuale.

Cărțile poștale de epocă. O particularitate benefică în studiul arhitecturii de vilegiatură o reprezintă existența cărților poștale. Acestea inundă spațiul românesc după 1900, și reprezintă adevărate documente de arhivă. Momentul apariției cărților poștale coincide cu primele construcții și amenajări balneare în Regat, majoritatea dispărute. Cărțile poștale oferă imaginea originală a unor clădiri care încă există și a modificărilor în timp, de mare valoare în operațiile actuale de restaurare a volumelor și decorațiilor.

Documente de arhivă. Au fost consultate documente din Arhivele Naționale: legislația de început și regulamentele de construire în stațiunile balneare originare, planuri de

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

87

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

sistemizare, proiecte de arhivă și autorizații de construire. Au fost utilizate parțial, cele mai semnificative rezultate ale cercetărilor în domeniu, prezentate în cadrul celor patru ateliere de vilegiatură organizate de Ministerul Culturii între 2003 și 2008, aflate în manuscris în arhiva instituției, în curs de publicare. De asemenea au fost consultate studiile istorice, documentațiile de urbanism și amenajarea teritoriului și proiectele de restaurare aflate în arhiva MC. Documentarea a mai cuprins: legislația actuală în domeniul protejării monumentelor istorice, a patrimoniului construit european și mondial, a amenajării teritoriului național și urbanismului, Lista Monumentelor Istorice și fișe analitice de inventariere a unor monumente istorice

Evoluția istorică a arhitecturii de Vilegiatură în Europa și pe teritoriul României

Studiul istoriei arhitecturii de vilegiatură europene și naționale a oferit o nouă perspectivă asupra evoluției nu numai a urbanismului și arhitecturii ci și a istoriei evenimentelor, a evoluției societății europene și în acest context a celei românești. A fost analizată originea și evoluția fenomenului vilegiaturii corelat cu evenimentele istorice din Europa, arhitectura specifică și urbanismul pe care acesta le-a generat. Am considerat că numai în acest context se poate analiza vilegiatura din România, particularitățile sale istorice, influențele diferite în arhitectură și devenirile urbane ale orașelor de vilegiatură din provinciile române.

Antichitatea a furnizat tiparul și modelele în care a evoluat societatea europeană modernă. Rețeaua termelor romane a imperiului, creată pe tot cuprinsul continentului, în faza lui de maximă expansiune, cea din timpul împăratului Traian, sec. II p. Chr., este matricea peste care se va suprapune rețeaua stațiunilor europene, de la redescoperirea termalismului, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, până în cea de maximă expansiune și strălucire a stațiunilor europene, din secolele al XIX-lea și XX. Arhitectura romană a creat programul termelor imperiale și cel al vilei patriciene, modele ale arhitecturii balneare și de vilegiatură. Stațiunile termale antice de pe teritoriul României, prezentate în studiu, suprapuse de construcțiile stațiunilor moderne în diferitele lor etape de evoluție nu mai prezintă, din păcate, vestigii ale construcțiilor antice ce ar putea fi puse în valoare. Băile Herculane, una din cele mai faimoase și luxoase stațiuni din imperiul roman a fost distrusă și jefuită în campania austriacă de refacere a stațiunii din 1736.

Evul mediu ignoră tradiția și arhitectura băilor și vilei romane, dar dezvoltă în universități medicina și terapia medicală bazată pe utilizarea izvoarelor minerale. Se fac primele analize chimice ale apelor. Prima „stațiune” occidentală cu faimă este Spa (astăzi în Belgia), întemeiată, conform tradiției în 1326. *Spa* va deveni eponimul englezesc al oricărui loc în care există izvoare de apă termală sau minerală cu proprietăți terapeutice. În țările române aceeași tradiție a pelerinajelor în același timp religioase și terapeutice, perpetuată până astăzi, crează nucleele viitoarelor stațiuni istorice, cu implicarea mănăstirilor, deținătoare și administratori ai terenurilor. Băile Episcopale (1 Mai), sunt întemeiate la numai un deceniu și jumătate după Spa, când Mănăstirea Sf. Ana începe să vândă terenuri, în 1341, la marginea orașului Oradea, în scopul construirii unei „băi scaldătoare”, iar la Băile Govora izvoarele minerale din hotarele ocinei Hința și la „vârful care fierbe”, sunt întărite lăcașului monahal în 1494, de către voievodul Radu cel Mare. Renașterea redescoperă textele antice despre balneologie, reînvie interesul pentru vechile băi termale, crează vila renașcentistă după modelul antic, grădina și situl peisager.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

88

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea Anglia care inventează turismul odată cu Marele Tur-*Grand Tour* prin Europa, preia și răspândește modele arhitecturii italiene. În Europa circulă albumele de modele ale noilor reședințe de „vacanță”, care ajung și în țările române. Renașterea românească târzie preia modelul renescentist în reședințele de țară cantacuzine și palatele brâncovenești, devenite destinații de „vilegiatură” anuală ale principelui și alaiului domnesc. Fenomenul vilegiaturii, în sensul inițial de deplasare la reședința de la țară sau de pelerinaj către locurile cu resurse naturale terapeutice, se extinde pe continent pe parcursul secolului al XVIII-lea, odată cu reluarea „*thermalism*-ului. Vechile așezări cu terme romane sau cu izvoare minerale primesc noi construcții cu dotări balneare pentru tratamente în jurul surselor și pentru cazarea curanților. Tot englezii inventează *sea bathing*-ul (băile de mare) iar apoi *alpinism*-ul” Apar așezări noi pe măsură ce destinațiile de vilegiatură se diversifică, pe coastele litorale nepopulate ale Canalului Mânecii sau în coloniile englezești de pe Riviera franceză. Revoluția industrială și atmosfera pestilențială a marilor orașe stimulează dezvoltarea noilor stațiuni. Este epoca redescoperirii gustului pentru natură, pentru peisajul pitoresc, sălbatic, care trebuie cucerit și domesticit. Marie-Antoinette construiește în 1783 celebrul *Hameau* de la Versailles, unde regăsește farmecul vieții rurale, simple, departe de fastul curții. În stațiunile termale sau litorale se declanșează febra investițiilor imobiliare, noi terenuri, în localități preexistente, cu ruine ale vechilor terme romane sau în noile situri naturale descoperite, sunt achiziționate, parcelate, construite cu noi reședințe private (vile și grădini) sau dotări publice (pensiuni și hoteluri) de importanți promotori imobiliari, dintre care nu lipsesc membrii marcanți ai caselor regale și înaltei aristocrații. Se trasează noi străzi, se amenajează peisagistic parcurile și împrejurimile pentru excursii și promenade. Noile construcții se diversifică concomitent cu multiplele activități culturale, politice, sociale și ludice, care exced funcția inițială terapeutică.

În spațiul germanic, conform tradiției, apele sunt utilizate doar pentru băut, de aceea noile construcții balneare sunt simple pavilioane care adăpostesc fântâni și izvoare sau mai elaboratele *Trinkhallen*- saloane de băut, care includeau și spații de relaxare.

După războiul turco-ruso-austriac din 1716-1718, Transilvania și Banatul devin parte a Imperiului habsburgic. Interesul pentru resursele minerale și termale se extinde și în aceste noi provincii ale imperiului. La Băile Herculane austriezii redescoperă vechile terme romane și încep construirea unor noi stabilimente de tratament din lemn, în mai multe etape, însă toate aceste construcții vor arde în timpul conflictelor militare. Reconstruirea stațiunii reîncepe în anul 1792 prin amenajarea terenului și a băilor termale în baza unui program de arhitectură militară, cu spații de tratament pentru oștire și sanatorii militare, care, după unele refaceri la începutul secolului al XIX-lea, alcătuiesc până astăzi ansamblul Pieții Hercules.

În Valahia și Moldova în secolul al XVIII, în timpul regimului fanariot, domniile scurte și “chiverneo”, (gr.= a guverna), intră în vocabularul român cu sensul de preocupare pentru propria chiverniseală, arhitectura se întoarce la ansamblul fortificat de apărare. Vilegiatura se rezumă la conacul de țară adăpostit de ansamblul curților boierești întărite (care era sediul administrativ al moșiei și mai puțin loc de relaxare), iar vilegiatura de terapie, la tradiționalele tratamente la izvoare și băi. Apa izvoarelor e transportată de locuitorii din zonă în butoaie, cu căruța la casele lor și folosită pentru scopuri terapeutice și igienice, dar și pentru treburi gospodărești. Cu toate acestea, există și cazuri în care inițiativa privată naște o stațiune balneară ex-nihilo, cum este Slănic Moldova, unde în 1801, Spiridon Mihalcea, arendașul moșiei, descoperă întâmplător izvoarele minerale în mijlocul pădurii virgine, le captează amenajază primele *feredee* pentru pacienți și crează treptat o stațiune cu mare faimă. Către

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

89

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

sfârșitul secolului al XVIII-lea, încep campaniile de analize chimice ale apelor, efectuate de medici austrieci și francezi, activitățile de captare, amenajare a izvoarelor și operații urbanistice pentru dezvoltarea unor noi stațiuni balneare.

În Transilvania și Banat vechile băi primesc noi dotări publice, la standardele epocii, se construiesc noi hoteluri și vile, care treptat duc la dezvoltarea localităților. Un exemplu: la Borsec, între 1802-1820 apar primele vile și saloane de cură pentru băi în căzi, cu apă caldă și rece. În Bucovina aflată sub administrație austriacă între 1775 și 1918, la Șarul Dornei, dr. Richard Haquet efectuează prima analiză de ape minerale din țările române, *publicată la Nurenberg în scrierea Neuste physicalische politische Reise in den Jahren 1788-1789, durch die Dakischen und Sarmatischen Oder nördlicher Karpaten R. Haquet, în 1788*³².

La începutul secolului al XIX-lea în imperiul habsburgic și în stațiunile germane saloanele de cură, *Kurhaus*, încorporau izvorul mineral sau termal, spații pentru tratament (extern) și spații de loisir. Pe măsură ce activitățile în stațiunile balneare se diversifică acestea încep să se extindă cu spații suplimentare, pentru ca mai apoi să se construiască edificii noi, separate, destinate unei singure funcțiuni. În Franța moda băilor de mare pătrunde odată cu reîntoarcerea din Anglia a emigranților din timpul revoluției franceze, precum Ducesa de Berry care dă tonul în 1826, la Dieppe. Moda aristocratică, dar mai ales profitabilitatea investițiilor imobiliare, produc o explozie de noi stațiuni, înșirate pe coastele litoralului francez.

În țările române, Regulamentele organice din 1830 și 1831, adoptate ca lege organică cvasi – constituțională marchează trecerea de la medieval la modern. Pe baza lor, prin decizia generalului Pavel Kiseleff, din 2 aprilie 1832, ia ființă „Eforia Spitalelor Civile”, instituție cu rol fundamental în dezvoltarea stațiunilor balneare din cele două principate. Gen. Kiseleff se implică direct în dezvoltarea și dotarea acestora. Reformele lui Cuza, prin cele două legi asupra proprietății funciare Legea secularizării averilor mănăstirești adoptată în 1863 și Legea rurală din 1864, aduc modificări însemnate în modul de administrare a resurselor minerale. Marile personalități ale acestei generații, oameni politici și în același timp mari profesioniști, precum doctorul Davila în medicină sau Alexandru Odobescu în instrucțiunea publică, au un rol esențial în buna întemeiere legislativă, instituțională și organizatorică a programului balnear românesc, pe latura medicală, respectiv pe cea a formării arhitecților români, a cunoașterii și prezervării arhitecturii tradiționale și formării unui stil național în arhitectură.

A doua jumătate a secolului al XIX-lea este epoca de maximă strălucire aristocratică a stațiunilor europene, constituite într-o rețea continentală, cu aceleași tipuri de construcții și amenajări urbanistice specifice. Împărații Napoleon al III-lea (1848/1852-1870) în *Le Second Empire* și Franz Joseph (1848-1916) în Imperiul Habsburgic devin marii promotori ai vilegiaturii. Pe măsura dezvoltării sale, orașul de vilegiatură devine reversul, antiteza orașului industrial de la începutul secolului al XIX-lea. El trebuie să ofere fastul și strălucirea reședințelor imperiale combinat cu ineditul și pitorescul create de stilurile de arhitectură regionaliste și orientaliste care acum încep să se experimenteze. Extinderea rețelei de căi ferate facilitează deplasarea rapidă dintr-o stațiune în alta a vilegiaturii, însoțită de cea a arhitecților și meșterilor. Odată cu ei circulă noile mode și modele în arhitectura balneară și a reședințelor de vacanță, născute în atelierelor arhitecților și în cadrul expozițiilor universale. Expoziția universală de la Paris din 1867, la care principatele române participă din inițiativa

³² TOPANA Vasile, VLAD Gheorghe, 1987, *Așezări pentru toate veacurile*, Ed.Sport-turism București, p. 17

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

90

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro

☎ 021.455.1720

🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

Principesei, viitoarea Regină Elisabeta, dezvoltă gustul pentru exotismul oriental și pitoresc. Stațiunile noi, care abia se trasează, oferă teren liber tuturor experimentelor și fanteziilor. Acum se conturează schema ansamblului balnear, specific tuturor marilor orașe stațiuni (termale, climatice sau litorale), identic pe tot continentul. Această schemă se definitivează la Băile Herculane, parte a rețelei de stațiuni din imperiul habsburgic, unde, la inițiativa împăratului Franz Joseph, în 1864, începe construirea ansamblului cazinoului, adiacent vechiului nucleu balnear al Pietii Hercules. Pe aceleași principii se reamenajază ansamblurile balneare ale celorlalte stațiuni din imperiu, inclusiv cele din Transilvania și Banat: Buziaș, Băile Episcopale, Borsec etc., sau se construiesc altele noi, ex. Băile Tușnad

Principatele române sub Prințul Carol, între 1866 -1881, parcurg cu pași repezi drumul către modernizare, început prin Regulamentul lui Kiseleff din 1831, continuat prin Unirea Principatelor din 1852 și reformele lui Cuza din 1864, Independența din 1877 și proclamarea Regatului în 1881. În această etapă istorică, când întreaga elită a Europei construisese deja noul model social, în care viața politică și aristocratică se desfășura în rețeaua marilor stațiuni balneare, ajunse la apogeul faimei și strălucirii lor, aducerea pe tronul Principatelor Unite a Prințul Carol von Hohenzollern – Sigmaringen, exponent al acestei elite, este șansa pe care statul român și-o oferă de a deveni parte integrantă a acestei lumi. „Programul de guvernare”, prevedea în mod prioritar dezvoltarea stațiunilor balneare românești, la standarde similare cu cele din occident. Întemeierea stațiunilor balneare în principate după model european începe în 1870 când, odată cu hotărârea domnitorului de a construi Castelul Peleş, noua sa reședință de vară la Sinaia, Eforia Spitalelor Civile, condusă în acea perioadă de Dimitrie Ghica, Grigore Cantacuzino și Carol Davila, hotărăște întemeierea aici a unei stațiuni balneoclimaterice comparabile cu cele occidentale sau central-europene, astfel încât cei care vor să frecventeze astfel de stațiuni să nu trebuiască să călătorească în afara granițelor.³³

Succesul „proiectului Sinaia” va fi continuat de Eforie pe întreg teritoriul regatului, astfel încât, până la izbucnirea primului război mondial, România reușește să-și clădească, uneori prin inserarea ansamblurilor de construcții și amenajări balneare în localități preexistente, alteori ex-nihilo, o rețea de stațiuni balneare cu arhitecturi și dotări în conformitate cu standardele europene. Anexarea Dobrogei în 1878 permite includerea în „programul balnear” și întemeierea primelor stațiuni litorale românești. Perioada domniei lui Carol I ca rege al României, din 1881 până în 1914, se suprapune cu așa numita La Belle Époque (1871-1914), perioadă de prosperitate economică și mari inovații în istoria europeană, în care România are un ritm accelerat de dezvoltare economică. Programul de dezvoltare a stațiunilor balneare în Regat rămâne o prioritate. La sfârșitul secolului se finalizează campaniile de prospecțiuni, forările și captările izvoarelor, se construiesc primele pavilioane de cură, în general de către inginerii care conduseseră lucrările de captare a izvoarelor, primele vile, sanatoriile pentru soldați, se amenajază parcurile băilor cu chioșcuri și promenadele. O arhitectură regionalistă a lemnului cu traforuri și galerii exterioare de tipul verandei franceze, apare din abundență, puține dintre ele păstrate până astăzi, dar ale căror imagini sunt conservate în cărțile poștale.

Dezvoltarea spontană de până acum a unor construcții de cură și cazare în jurul izvoarelor, începe să fie organizată administrativ. Apar primele legi și reglementări privind modul de exploatare a stațiunilor atât sub aspect medical și al exploatarea resurselor minerale

³³GĂLEȘESCU Al. G., *Eforia Spitalelor Civile*, București, 1899.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

91

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

cât și sub aspect constructiv. Arhitectura de vilegiatură se îmbogățește cu noi construcții publice și rezidențiale în stilurile experimentate în marile imperii francez și austro-ungar, care ne-au influențat direct. Ansamblul balnear, cuprinzând triada Stabilimentul băilor – Cazinoul - Palace-hotelul, în jurul parcului balnear, care dă prestigiu și faimă unei stațiuni, înlocuiește primele construcții balneare de lemn. Noi vile și hoteluri sunt construite de diversi investitori. Primii arhitecți români, formați la Ecole des Beaux Arts din Paris, profund implicați în construirea noii României moderne, cu funcții de răspundere în noul aparat de stat și comenzi de lucrări publice și private, sunt cei care promovează deopotrivă stilurile academismului francez, regionalismului, orientalismului și stilurile 1900, experimentate în stațiunile europene, mai ales franceze și tot ei crează pitorescul stil național neoromânesc, adecvat atât reședințelor de oraș cât și vilelor din stațiuni. România participă la Expoziția Universală de la Viena din 1873, unde pavilionul român organizat de dr. Carol Davila, prezintă, între altele, mostre ale apelor minerale de la Olănești, Călimănești, Pucioasa. Apele de la Olănești sunt premiate cu medalia de aur, alături de cele din Baden - Baden, Karlovy- Vary, Aix les Bains și Borsec. În 1906 România organizează Expoziția Națională din Parcul Carol, prilej cu care se amenajază un nou parc bucureștean, realizat de arh. E. Redont, care oficializează și promovează stilul neoromânesc. *Expoziția Generală din 1906, sub pretextul celebrării a 40 de ani de domnie a regelui, a fost un eveniment monden, cultural și cu implicații benefice în domeniul construcțiilor. A fost ca o repetiție generală a modelelor naționale istorice, un prim tratat de istoria arhitecturii românești*,³⁴. Tot acum se începe amenajarea zonei de agrement din nordul Bucureștiului, „Aleea Băneasa” - promenada de la Șosea către hipodrom. Concomitent se extinde și dezvoltă programul național al Căilor Ferate Române și prin construcția podului dintre Fetești și Cernavodă de ing. Anghel Saligny între 1890 și 1895, se racordează cele două tronsoane de cale ferată și stațiunile litorale sunt legate direct de capitală.

Până la război rețeaua stațiunilor balneare e constituită, cu dezvoltarea urbană și fondul construit, utilități și amenajări hidrotehnice și peisagere care s-au păstrat până astăzi. Racordată la rețeaua europeană a stațiunilor de renume, noua stațiune românească crează același cadru în care se desfășoară tipul de viață socială europeană, cu ritualuri de cură, baluri, muzică, ruletă, plimbări la șosea, destinat unei elite aristocratice și financiare cosmopolite. Etapa interbelică continuă și dezvoltă acest program deja structurat. Primul război mondial aduce mari distrugereri, inclusiv unui număr important de stațiuni în plină înflorire: Slănic Moldova, Băile Oglinzi, Moneasa, Borsec, Tekirghiol etc. Este meritul regilor României, Ferdinand și Maria, al clasei politice în frunte cu Ionel Brătianu, de a fi reușit ieșirea din dezastru într-un mod strălucitor: Marea Unire, măsuri de refacere și reconstrucție, pentru un teritoriu care brusc își dublează suprafața, noua Constituție, reformele, legile protecționiste, între care legea sanitară, legea minelor, legea balneoclimatică în 1926, proiectul de Regulament pentru construcții în stațiunile balneo-climaterice din 1928, care asigură cadrul instituțional și administrativ pentru buna exploatare, în interes național, a stațiunilor și resurselor minerale, una din principalele bogății ale țării, declarate de interes public. Performanțele sunt excepționale, progresul economic crează marea burghezie liberală, principalul comanditar al reședințelor de vacanță și dezvoltator al localităților de vilegiatură.

³⁴ NEMȚEANU Ruxandra, 2010, *Stilul neoromânesc, un stil regional european*, Ed. Renaissance, București, p. 27

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

92

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Stațiunile balneare înfloresc, stilul neoromânesc îmbogățește pitorescul creat de arhitectura regionalistă a primului val de construcții și apar primele semne ale modernismului. Se construiesc noi ansambluri balneare, cu toate dotări la standardul epocii și se dezvoltă noi stațiuni. Vilegiatura regală dă tonul în societate, castelele Reginei Maria de la Sinaia și Bran, Mamaia și Balcic stimulează investițiile în stațiunile montane și deschide gustul pentru litoral. Destinațiile se diversifică, în afară de mersul în stațiuni, „la băi”, „la munte” sau „la mare” se merge „la țară”, unde proliferază vilele ce iau locul conacelor de moșie, sau în noile orașe de vilegiatură (Câmpulung Muscel, Rucăr etc.). România ajunge la apogeul dezvoltării sale economice în deceniul al treilea al secolului XX. Carol al II-lea are merite incontestabile în dezvoltarea culturii naționale, iar preocupările sale urbanistice crează noi destinații de vilegiatură, în zonele de agrement din afara orașului. Disputa între neoromânesc și modernism se tranșază firesc, dar nu total: modernismul câștigă zonele plate de pe malul lacurilor și litoral iar vila neoromânească muntele. Arhitecții abordează ambele stiluri, în toate localitățile de vilegiatură, nu abandonează nici regionalismul european și experimentează în continuare. Stațiunile se îmbogățesc cu noi cazinouri și Grand hoteluri. Apar noi tipuri de clădiri: bazele sportive și nautice (la Herăstrău și Snagov), ștranduri cu valuri artificiale, vila și mica reședință de weekend, bungalow-ul sau casele de odihnă ale sindicatelor. Efervescența creatoare și investițională stagnează din 1940 pe durata războiului și e curmată brutal, după naționalizare în 1947. Proprietatea privată dipare și implicit construcția de reședințe particulare și comenzile pentru arhitecți. Cazinourile sunt desființate. Instituțiile și legile, inclusiv cele care au guvernat dezvoltarea stațiunilor și vilegiatura sunt desființate, la fel societățile și asociațiile. Noul program de guvernare propune dreptul la vacanță și accesul în stațiunile balneare pentru toți. Patrimoniul construit al stațiunilor e pus la dispoziția oamenilor muncii, dar insuficient fiind, se inițiază programe pentru construcții colective de tip bloc și cantină. Din 1949 se crează institutele de proiectări, care adună profesioniștii formați în perioada interbelică. Din 1949 se crează institutele de proiectări, care adună profesioniștii formați în perioada interbelică. Primul mare proiect este cel de sistematizare și construcții noi în stațiunile de pe litoral: Mamaia 1956-1965 (arh. Cezar Lăzărescu și echipa sa), Eforie, Mangalia, extinsă între 1969 și 1971 cu noile stațiuni: Venus, Jupiter, Saturn, urmate de hotelurile montane sau complexe hotelier-balneare din stațiuni (Călimănești, Felix, Băile Herculane etc.), toate realizări de bună calitate, bine încadrate în situl istoric și natural.

Evoluția urbană a localităților de vilegiatură

O analiză urbanistică a evoluției și alcătuirii stațiunii balneare și localităților de vilegiatură, tipologii, clasificări, date statistice, morfologie urbană, reglementări urbanistice. Se pune în evidență caracterul special al acestor localități, născute de la început ca revers al orașului industrial, dens și poluat, valorile urbane și peisagere necesar a fi protejate. Se prezintă statistic numărul de stațiuni românești în diverse etape, involuția dramatică de după 1990, stațiuni distruse, alterări ale cadrului urban.

Arhitectura de vilegiatură.

Capitolul IV detaliază alcătuirea ansamblului balnear de secol XIX și XX, tipuri de construcții destinate funcțiilor tratament, loisir și cazare, specifice arhitecturii de vilegiatură. Stațiunile balneare europene, ca și cele românești, au fost laboratoare de experimente arhitecturale și sunt expoziții vii diverselor arhitecturi și stiluri istorice.

Protejare și reabilitare

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

93

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Capitolul V se ocupă de problematica actuală a arhitecturii și orașelor de vilegiatură românești. Demersul este tot comparativ, cu prezentarea experienței franceze în derularea unor proiecte și programe de protejare și reabilitare a acestui patrimoniu european.

Stațiunile balneare românești s-au constituit prin efortul comun al personalităților unor epoci, plecând de la șefii de stat, elite politice și culturale ale țării, la investitorii care au făcut posibilă nașterea unor noi orașe, la arhitecții care au găsit câmp liber pentru experimente arhitecturale și medicii care au făcut să prospere diversele așezăminte și dotări. Ele sunt la fel de importante, ca la întemeierea lor, în prosperitatea economică a unei țări și sănătatea unei națiuni.

Pentru reconstruirea patrimoniului distrus, reintegrarea lui în circuitul de valori europene și utilizarea resurselor minerale în interes social și economic, este necesară studierea și preluarea modelului creat de înaintași, crearea cadrului legislativ și administrativ eficient, formarea și utilizarea unor profesioniști valoroși, dar mai ales de spiritul și abnegația lor în slujba interesului național.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

94

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498**CURS_11_Patrimoniul construit rural și mănăstiresc. Patrimoniul imaterial. Atlasul peisajului cultural. Muzeu etnografice în aer liber.****PEISAJ CULTURAL RURAL****Peisaj cultural și transformare**

În ciuda unei aparente cantonări în propriile tipare, oecumena agricolă este rezultatul transformării continue a peisajului rural, deși ratele mai reduse ale schimbării, comparative cu cele ale urbanului, pot întreține iluzia unei permanențe.

Dacă abordăm peisajul cultural ca fiind expresia complexă a unui mod de viață, care exprimă sintetic, printre altele, raportul dintre resursele naturale și cele antropice, vom identifica mai lesne elemente ale unei dinamici uneori subtile, alteori mai abrupte. Orientând din această perspectivă cercetarea resurselor antropice ale teritoriului, acestea pot fi înțelese pe de o parte atât în dimensiunea lor materială, orientată spre economic dar și către frumos, iar pe de altă parte, ca și creație imaterială incluzând un câmp larg, atât al creației artistice, cât și a celei tehnice. (*Vezi schema*)

Spațiul rural contemporan devine preponderent spațiu de producție și mai puțin **spațiu de viață tradițională** (locuire, în sens complex, dincolo de structurile fizice, care include și **structurile psiho-socio-culturale**), de unde și concluzia că în prezent este mai dificil de valorizat în valențele sale practice contemporane un spațiu rural cantonat (din punct de vedere al practicii sociale), în trecut.

Teritoriul privit ca resursă oferă imaginea unui sistem a cărui transformare este inextricabil legată de istoria locului. Elementele naturale și antropice (materiale, imateriale, instituționale), coagulate într-un sistem teritorial dinamic și deschis, evoluează de-a lungul istoriei pe un teritoriu definibil. Expresia teritorială și spațială a acestor elemente, componente complexe ale peisajului cultural și acesta însuși, sunt supuse fenomenelor evolutive din ce în ce mai rapide, cu o rată a schimbării din ce în ce mai accentuată.

Una dintre componentele esențiale ale înțelegerii peisajului cultural rural o constituie relația cu hrana și pe cale de consecință, cu populația. Spațiul de producție alimentară se reprezintă ca peisaj cultural începând cu imaginea și funcțiunea tarlalelor agricole și terminând cu o cultură gastronomică a locului.

Considerentele de mai sus ne permit să afirmăm faptul că **istoria, cultura și teritoriul sunt elementele cheie ale înțelegerii peisajului cultural ca și factor dinamic al dezvoltării.**

Două elemente esențiale, cu impact asupra înțelegerii Peisajului Cultural, caracterizează dinamica teritoriului:

- **toate structurile teritoriale implicate evoluează cu viteze (rate ale schimbării) diferite;**
- **sensurile (semnificațiile) schimbărilor pot fi diferite pentru fiecare dintre structurile funcționale teritoriale** (inclusiv Peisajul Cultural, pe care îl vom considera de asemenea ca una dintre structurile teritoriului).

Dinamici sociale și economice

Aceste evoluții ale teritoriului abordate inclusiv din perspectiva dezvoltării sale sociale și economice (componenta umană), poate conduce la întrebarea: în ce măsură peisajul cultural astfel definit și circumscris spațiului natural și amenajat, poate fi privit ca o resursă a

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

95

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

dezvoltării, iar în același timp, dacă ar putea constitui un obiectiv al dezvoltării teritoriale. Considerând această întrebare și ca un punct de plecare al cercetării, putem aborda peisajul cultural pe de o parte ca subiect al cercetării, iar pe de altă parte ca o realitate teritorială dinamică, ca un sistem care poate genera și mobiliza oportunități noi de dezvoltare, în ultimă instanță ca obiect al dezvoltării.

Una dintre problemele esențiale în această viziune asupra peisajului cultural, care implică și procesele de dezvoltare, o reprezintă problematica evoluției **semnificațiilor** peisajului. Acest subiect poate fi privit fie din perspectiva populației locale, locuitori ai respectivului spațiu rural, fie din aceea a populației din afara teritoriului respectiv. Implicațiile asupra dezvoltării depășesc o discuție subsumată aspectelor strict culturale, modul în care peisajul cultural este perceput de diferitele categorii de populație determinând în mare măsură valorificarea potențialului zonelor respective.

Percepția coerentă din perspectiva populației locale implică integrarea peisajului cultural (așa cum a fost definit mai sus), în sistemul de valori curente, la nivelul mentalităților individuale și de grup, proces care constituie o parte din ansamblul de motivații privind activitățile zilnice și ale acțiunilor care vizează dezvoltări de perspectivă. Evoluția pe acest palier a spațiului rural românesc a fost supusă ultimii zeci de ani unor mutații brutale, care au provocat puternice rupturi în sistemele de valori tradiționale, dintre care cel mai important pentru subiectul discutat o reprezintă pierderea înțelegerii **holistice asupra peisajului** de către locuitorii teritoriului respectiv. Pe cale de consecință, reșezarea sistemelor de valori în spațiul rural nu numai că poate reconsidera doar un segment relativ redus al vechilor cutume și numai unele elemente ale creației materiale și imateriale, dar în plus, necesită o perioadă de reșezări într-o nouă matrice culturală.

Aceste modificări se concretizează în spațiul rural prin copierea unui stil de viață urban (apare muncitorul agricol, ca individ specializat pentru operațiuni efectuate într-un cadru instituțional și organizatoric diferit de acela tradițional, care era marcat de o puternică structură și funcțiuni de natură autarhică), în schimb, fără beneficia de resursele tuturor rețelelor funcționale urbane. Ca urmare, peisajul rural se sărăcește în special de semnificații și devine anonim, iar în plan fizic se uniformizează.

Relația agricultură/ecologie se schimbă, în special prin dimensiunea ei economică, dar și în ceea ce privește atitudinea față de activitățile agricole și mediul natural, purtător de resurse, rezultând un nou echilibru. Apar noi relații între elementele constitutive ale peisajului, atât în ceea ce privește factorii naturali, cât și cei umani. Multe dintre aspectele legate de multifuncționalitatea peisajului dispar (folosințele agricole ale terenurilor de cultură, terenuri utilizate în comun de către o comunitate, modul de lucru, organizarea activităților agricole, aspecte legate de proprietate, elemente ale tradițiilor artistice în conexiune cu practica agricolă).

Mutații economice și sociale cu impact major asupra peisajului cultural se reflectă și în ceea ce privește resursa de forță de muncă. Multe dintre comunitățile rurale care prezintă o accesibilitate fizică mai mare față de centrele urbane, prezintă în perioadele de creștere economică tendința de a-și exporta forța de muncă către activitățile economice din spațiul urban, care începe să conteze mai mult decât cea pentru activitățile agricole. Are loc o cuplare a segmentului activ al comunităților rurale respective la ritmurile industriale și de servicii (de regulă diurne sau săptămânale, în opoziție cu cele tradiționale, supuse în special ciclurilor naturale ale vegetației), precum și trecerea către alte structuri de organizare a muncii. Aceste

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

96

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

dinamici economice și sociale facilitează asumarea unui alt tip de cultură și a unor alte valori în cadrul comunităților rurale.

Impactul asupra peisajului cultural rural este unul major: **peisajul cultural nu mai exprimă circuitul vital, natural și antropic, care a generat o anume configurație teritorială.** Ceea ce a fost odată elementul definitoriu al procesului de structurare a teritoriului, devine în cel mai bun caz subiect de conservare și de valorificare într-un alt câmp economic (de regulă cel turistic), sau al vieții de zi cu zi.

Pentru cei din afara spațiului rural respectiv, aspectele peisajului cultural par să rămână cantonate în sfera interesului pentru natură și al etnografiei, dacă nu chiar a exoticii (a unui anumit tip de curiozitate care vizează anecdoticul), atunci când nu sunt grevate pur și simplu de indiferență. Evident, forța de penetrare a valorilor peisajului cultural rural ține atât de elementul receptor al acestuia (aspectele educaționale de bază putând fi determinante), cât și elemente legate de activitățile de marketing care vizează teritoriului respectiv. Aceste elemente legate de percepția în urban a valorilor specifice rurale, pot constitui cauze ale clivajului cultural urban/rural, dar pot de asemenea să reprezinte canale de construcție a unor elemente ale dezvoltării rurale.

În oricare dintre situațiile de percepție a peisajului cultural rural (de către populația locală sau de către cea din exteriorul zonei respective), **forța și potențialul de dezvoltare a peisajului cultural constă în vizibilitatea înțeleșurilor sale, dar mai ales în capacitatea socială a populației de a-i aprecia configurațiile caracteristice.**

Aprecierea (valorizarea) configurațiilor caracteristice ale peisajului cultural rural este posibilă prin studiul sistematic al acestuia, realizat pentru o serie de domenii de analiză multidisciplinară. Tematica studiului **peisajului cultural al așezării rurale cuprinde o arie largă de demersuri analitice care se referă la:**

- Elemente topografice, microtopografice și hidrografice;
- Acoperirea cu vegetație (structura vegetală, specii, configurații spațiale și temporale);
- Fauna caracteristică;
- Istoria locului (mărturii arheologice, monumente, istoria scrisă);
- Patrimoniul cultural material și imaterial;
- Peisajul major reprezentat de exploatarea agricole (culturi cerealiere, grădini, vii, livezi etc.);
- Prezența activităților agriculturii de subzistență (în conexiune cu fenomenele de fragmentare a teritoriului agricol în proprietăți mărunte și în consecință în modurile sale de utilizare);
- Caracteristicile spațiului construit (scara, funcțiunile și arhitectura gospodăriei rurale, materialele de construcție), care conduc către problema evoluției modelelor din rural și a împrumuturilor din alte spații culturale;
- Impacte ale mediului exterior (context suprateritorial, dintre care remarcăm cu titlu de exemplu pentru unele situații, asaltul orașenilor materializat prin realizarea reședințelor secundare sau a locuințelor de retragere);
- Structurile edilitare cu impact vizual dar și economic și social (căi de comunicație și cele de transport a energiei electrice în special);
- Diferențele sensibile între regiuni, la scări diverse teritoriale (plecând pentru spațiul românesc de la diferențele dintre spațiile intra și extracarpatic).

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

97

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Identificarea elementelor (inclusiv a relațiilor dintre elemente) care conferă personalitate peisajului unui spațiu rural reprezintă baza pentru valorizarea (clasificarea și ierarhizarea), peisajului cultural, dar acest lucru poate deveni operațional, în sensul constituirii drept bază pentru decizii privind politicile de dezvoltare, numai în măsura în care analizele, desfășurate pe baza unor metodologii specifice, pot fi raportate la sistemul de valori al populației din zonă (populația rurală), și la cel din afara ei (de regulă cea urbană).

Raportul urban-rural și recompunerea continuă a peisajului cultural

Problema **raportului rural/urban** reprezintă o temă de discuție și dintr-o perspectivă academică, a elaborării continue de modele, dar și din punctul de vedere al formulării politicilor de dezvoltare. Ambele activități reprezintă procese care necesită o permanentă interogare, față de dinamica din ce în ce mai ridicată a ratei schimbărilor din societate.

Modernitatea tehnică și culturală, asigură un grad tot mai ridicat de difuzie a valorilor urbane în rândul populației rurale și, pe cale de consecință, determină mutații profunde în stilul de viață al acesteia. Aceste mutații nu se limitează numai de aspecte de organizare a activităților economice specifice, din ce în ce mai integrate pe teritorii din ce în ce mai largi, cuprinzând atât spații rurale cât și aglomerații urbane. Ele cuprind și sfera mentalităților, a percepțiilor, cu impacte majore și în ceea ce privește producția artistică, modul de viață și în ultimă instanță înțelegerea complexă a propriului mediu de viață.

Chiar în condițiile difuziei modelelor urbane de locuire, sunt prezente încă o serie de trăsături distinctive ale spațiului rural în raport cu acela al așezării umane de tip urban. Spațiul rural, legat direct de ciclurile naturale generate de succesiunea anotimpurilor, de resursa primară economică reprezentată de elemente naturale (terenul agricol, cel forestier, resursa acvatică), de acoperirea cu vegetație a așezării umane rurale în mult mai mare măsură decât cea urbană, evidențiază o inerție mai mare a principiilor de bază care stau la originea tehnicilor de lucru, a cutumelor (atât din sfera tehnicii de prelucrare a resurselor cât și a sferei mentalităților), dar și a celor care vizează aspectele vizual/simbolice ale peisajului și nu în ultimul rând, manifestările cu caracter artistic.

Acest joc al relațiilor rural/urban produce continuu o nouă structură a mediului antropizat, exprimată și prin peisaj, ca expresie a noilor structuri economice (raportul agricultură/industrie/servicii, în care ultimele devin dominante – turism, asigurări, servicii bancare, învățământ specializat, servicii culturale).

Influențele și mutațiile amintite nu se limitează numai la relațiile endogene, ele fiind prezente și în relația cu marele teritoriu, cu macropeisajul și cu marile infrastructuri (de comunicații, energetice, industriale). În această relație care exprimă schimbarea, pot interveni probleme legate de raportul dinamic al ruralului cu periferiile urbane, cu teritoriile marcate de împrăștierea urbană, cu siturile de extracție.

Probleme generale ale managementului peisajului cultural rural

Complexitatea structurală și funcțională a peisajului cultural rural face dificilă atribuirea gestionării acestuia de către o singură sferă de competență instituționalizată. Este greu de dat un răspuns unic la întrebarea: Cine gestionează peisajul rural? Posibile răspunsuri parțiale ar fi:

- Ministerul Agriculturii;
- Ministerul Mediului;
- Ministerul Culturii.

Dar și:

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

98

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

- Autoritățile locale;
- Societatea civilă.

Dacă înțelegem **peisajul cultural** în sensul ipotezei formulate la începutul acestui articol, realizăm că este vorba de **o realitate teritorială vie, care există în primul rând prin desfășurarea activităților populației** din zona rurală respectivă. Aceasta înseamnă că problema managementului nu poate fi redusă numai la aspectele instituționale și cele ale politicilor de dezvoltare generate pe diferite paliere administrative.

Un principiu de luat în considerație îl reprezintă acceptarea unui anumit grad de mobilitate în abordări: de la salvare și conservare, către valorizarea peisajului rural prin includerea acestuia printre obiectivele activității de amenajare a teritoriului, în funcție de particularitate fiecărui peisaj cultural rural, altfel formulat, **asumarea diversității soluțiilor, față de diversitatea peisajelor culturale**. Așadar, de la scop în sine (studiu și conservare), către substanța funcțională a teritoriului, asumată ca atare.

În această abordare, **peisajul cultural din spațiul rural devine element al strategiei locale de dezvoltare**.

Identificarea aspectelor managementului (obiective, priorități, resurse, actori etc), este necesar să fie completat cu procesul de **integrarea în rețele diversificate**, fie ele **pe orizontală** (tematice, de exemplu cele culturale, turistice, ecologice, lanțuri de producție), fie **pe verticală** (instituțional – de la local, regional, la național și european/internațional, dar și spațial – pe unități administrativ-teritoriale).

Un alt aspect abordat se referă de regulă la necesitatea implicării autorităților pentru crearea infrastructurilor, în special ale celor care cresc gradul de accesibilitate a zonei rurale respective. La realitățile care vizează în special aspectele antropice și instituționale ale organizării teritoriului, se adaugă schimbările microclimatice (fenomenele de deșertificare, lucrările de desecări, abandonarea sistemelor de irigații) și a structurilor ecologice funcționale din teritoriu (biotopi, biocenoze). Acest aspect poate fi pus în relație cu activitatea de urbanism, în particular cu managementul utilizării terenului, care poate fi esențial pentru realizarea sustenabilității producției agricole. Legat de aspectele generale ale mediului natural sau semiantropizat, este posibilă și o altă abordare de principiu (chiar și ca o soluție de tranzit), și anume **renaturarea**.

O altă remarcă vizează faptul că proiectele legate de peisajul rural contemporan revitalizat se referă în mare parte la activitatea de turism. Aceste domenii țintă ale dezvoltării teritoriale, cu relevanță în ceea ce privește valorificarea potențialului peisajului cultural rural sunt în mod necesar și uneori decisiv dependente pe palierul implementării de **raportul peisajului cu proprietatea funciară**, cu o mare importanță și în spațiul rural, unde micile proprietăți fragmentate constituie o realitate aflată în opoziție cu procesele de concentrare în mari proprietăți și/sau în mari exploatații agricole.

Aceste elemente care fac posibilă fundamentarea principiilor dezvoltării unui teritoriu având un peisaj cultural de valoare necesită **elaborarea unui proiect strategic** de dezvoltare integrată rurală, eventual prin analogie cu proiectele integrate de dezvoltare urbane, cu deosebirea că pentru spațiul rural este vorba de un alt tip de abordare, la o scară teritorială mai amplă, în relație cu principiile de bază ale dezvoltării teritoriale durabile (pe domeniile specifice: economic/mediu/socio-cultural);

Elaborarea liniilor strategice se bazează pe analiza raportului rural/urban ca raportul dintre locurile de viață ale omului care valorizează în interesul său potențialul spațiului natural geografic.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

99

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Paradigma acestui tip de dezvoltare rurală este **diversitatea**, văzută atât în ceea ce constituie realitatea teritorială cât și a soluțiilor specifice. Diversitatea oferă adaptabilitate crescută la impactele exogene de natură antropică (tehnologice, economice, culturale), inclusiv în ceea ce constituie peisajul cultural ca obiect al conservării sau ca domeniu al dezvoltării.

Un alt principiu al problematicei peisajului cultural în relație cu procesele de dezvoltare îl constituie faptul că abordarea pe scară spațială largă, caracteristică amenajării teritoriului, permite integrarea tuturor aspectelor dezvoltării, o posibilitate fiind abordarea intercomunală între diferitele Unități Administrativ - Teritoriale.

În ceea ce privește formularea viziunilor de dezvoltare în raport cu peisajul cultural, acestea pot oscila pe un spectru larg, definit fie de **viziunile de natură strict protecționistă** (de la cele ecologizante până la cele exclusiv cultural-patrimoniale), fie **viziuni intensiv-economice**, care ridică **problema limitelor unor anumite tipuri de dezvoltare bazate pe exploatarea resurselor**.

În planul deciziilor majore al managementului dezvoltării unor zone purtătoare de peisaj cultural în spațiul rural, întrebarea fundamentală în raport cu principiile dezvoltării durabile este dacă poate fi realizat un **echilibrul dezirabil** dintre viziunea strict patrimonială (generatoare de multe ori de soluții orientate preponderent către conservare asupra peisajului cultural) și cea care vizează exploatarea intensivă și extensivă a acestuia.

Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” este denumirea atribuită prin Hotărârea Guvernului României nr. 742/2003, art. 18 lit. instituției ce purta numele de **Muzeul Satului**, o creație a folcloristului și sociologului Dimitrie Gusti. Muzeul a fost inaugurat la 10 mai 1936, în prezența regelui Carol al II-lea al României, iar pentru public, pe 17 mai 1936,^[2] fiind în prezent una dintre cele mai mari atracții turistice ale Bucureștiului.

Planurile de amplasament au fost executate de scriitorul, dramaturgul, regizorul și scenograful Victor Ion Popa, iar fondurile financiare necesare au fost puse la dispoziție de Fundația Culturală Regală.

Viața în mediul rural și obiceiurile rurale au o însemnătate majoră în istoria României. În primele secole ale acestei ere, colonizarea romană a trebuit să aibă un caracter rural, iar înainte de prima jumătate a secolului trecut, XX, mare parte din populația României trăia la sat. Comunitățile rurale erau organizate în așa fel încât să satisfacă toate nevoile zilnice. Hainele erau făcute manual. Pentru a construi Muzeul Satului pe care Dimitrie Gusti obișnuia să îl numească „sunetul trist al clopotelor istoriei României”, casele au fost dezasamblate, bucată cu bucată, transportate cu trenul, căruța sau cu barca până la București unde au fost asamblate la loc pe suprafața muzeului de astăzi aflată pe malul lacului Herăstrău. Cea mai veche casă este construită în secolul al XVII-lea, iar cea mai recentă aparține secolului al XIX-lea. Casele din regiunile de deal și din regiunile de munte sunt deosebite de cele din zona de câmpie prin fundația înaltă, cele de la șes fiind majoritatea cu fundații joase, cele provenite din zonele unde invadau dușmanii des fiind jumătate îngropate în pământ.

În România, ideea creării unui muzeu în aer liber se înfiripă încă din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În 1867, Alexandru Odobescu, eminent om de cultură, propune prezentarea, în cadrul Expoziției Universale de la Paris, într-un pavilion special amenajat, a unor monumente de arhitectură populară. Ceva mai târziu, savantul Alexandru Tzigara-Samurcaș avea să preconizeze aducerea în Muzeul Etnografic, de Artă Națională, Artă Decorativă și Artă Industrială din București, înființat de el în 1906, a unor „gospodării

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

100

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

autentice și complete din toate regiunile mai însemnate locuite de români”. Proiectul său se va concretiza prin expunerea, în 1909, în acest muzeu, a casei „Ceauru”, adevărata bijuterie arhitectonică în lemn, din zona Gorj. Toate aceste inițiative au constituit premisele întemeierii celor dintâi muzee etnografice în aer liber de la noi: Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Parcul Hoia, de la Cluj, cu specific regional, și Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București, cu caracter național.

Ducând mai departe această idee, între anii 1925-1935, Universitatea din București, Catedra de sociologie, a organizat o serie de cercetări monografice interdisciplinare în sate din diferite regiuni ale țării, încheiate de fiecare dată cu o expoziție temporară: 1925 Goicea-Dolj, 1926 Rușețu-Brăila, 1927 Nereju-Vrancea, 1928 Fundu Moldovei, 1929, 1932 Drăguș-Făgăraș, 1930 Runcu-Gorj, 1931 Cornova-Basarabia. Pe măsura obținerii de noi rezultate în cercetare, prof. Dimitrie Gusti și-a dat seama că expozițiile temporare organizate la seminarul de sociologie aveau un caracter de improvizație care nu serveau la demonstrarea ideilor sale, și a propus organizarea Muzeului Satului Românesc din București.

Deschiderea oficială a muzeului. La înfăptuirea și concretizarea acestei idei și-a adus contribuția un grup de mari specialiști care au coordonat cercetările monografice: Henri H. Stahl, Victor Ion Popa, Mihai Pop, Mac Constantinescu, Traian Herseni etc.. Preocupat de găsirea unui teren potrivit pentru organizarea viitorului muzeu, profesorul Dimitrie Gusti și colaboratorii săi apropiați au acceptat propunerea primăriei Municipiului București de a-l organiza în Parcul Național Carol al II-lea (Parcul Herăstrău), pe o suprafață de 4.500 de metri pătrați, la marginea Lacului Băneasa. Lucrările pentru amenajarea terenului au început în luna martie a anului 1936.

Fundația Culturală Regală „Principele Carol” a susținut moral și material proiectul. Pe parcursul lucrărilor, regele vizitează de patru ori șantierul, fiind dornic ca deschiderea Muzeului să aibă loc la data stabilită când se sărbătorea și împlinirea a 70 de ani de la întemeierea dinastiei de Hohenzollern în România. Construcțiile selectate în timpul cercetărilor după criteriul reprezentativității, au fost demontate și aduse la București în 56 de vagoane de tren. Odată cu materialele de construcție, au sosit și 130 de meșteri, cunoscători ai tehnicilor tradiționale de lucru, care urmau să refacă monumentele într-un timp record.

Deschiderea oficială a Muzeului Satului a avut loc la 10 mai 1936, în prezența regelui Carol al II-lea, iar pentru public, cu o săptămână mai târziu, pe 17 mai 1936.

Muzeul Satului a fost conceput ca un muzeu social și nu ca unul etnografic. Dimitrie Gusti a declarat:^[4]

„El [muzeul] este în stare să oglindească mai bine decât orice altceva bogăția și varietatea de viață țărănească, ideile de atâtea ori adânci, de stil arhitectonic țărănesc, marea știință a adaptării la mediu și a prelucrării mediului, originalitatea în împodobire și siguranța instinctivă sau chibzuită a folosirii spațiului mai larg pentru oameni, vite și lucruri; arta și tehnica românească de la brazdă își dau mâna.”

În discursul inaugural, Dimitrie Gusti precizează că nu i-au fost sursă de inspirație muzeele în aer liber din țările nordice. Muzeele din Skansen, Bigdo, Lillehammer erau, după părerea sa, prea romantice și etnografice, preocupate mai mult de piesele muzeale și mai puțin de problemele omului contemporan, de mediul și faptele acestuia.^[5] Noul muzeu trebuia „să placă nu numai ochiului, ci și să înfățișeze lucruri adevărate”, el fiind, în viziunea sa „un muzeu sociologic al satului românesc de azi”, „un sat-muzeu”, sinteză a tuturor satelor din întreaga Românie. Totodată, după cum preciza Henry H. Stahl, muzeul urma să-și exercite și funcția de principal mijloc „... de acțiune al pedagogiei sociale”.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

101

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

URSS și Gheorghe Foça. În 1940, ca urmare a înglobării Basarabiei, Bucovinei și a unei părți a Ținutului Herței și Bucovinei în Uniunea Sovietică, municipalitatea Bucureștiului a hotărât ca în unele gospodării din muzeu să fie găzduite familii de refugiați bucovineni și basarăbeni. Adăpostirea refugiaților în muzeu a avut un impact negativ asupra patrimoniului și a scopurilor pentru care a fost creat, ceea ce a determinat solicitarea eliberării construcțiilor în 1942. După terminarea războiului, în anul 1948, este numit director Gheorghe Foça, participant la cercetările monografice, fost asistent al profesorului Dimitrie Gusti. Numirea lui marchează începerea unei noi etape în dezvoltarea muzeului și transformarea definitivă a acestuia dintr-un muzeu sociologic într-unul etnografic. Din anul 1948, au reînceput cercetările de teren pentru refacerea și realizarea muzeului etnografic în aer liber pe principii științifice. Au fost organizate campanii de cercetare în cele mai importante zone etnografice ale țării, în vederea completării expoziției cu monumente reprezentative, a recompunerii interioarelor deteriorate și a creșterii patrimoniului. Se poate afirma că după ani de activitate, muzeul s-a dezvoltat considerabil, a devenit una din cel mai importante și reprezentative instituții culturale din București și din țară. Mai mult, Muzeul Satului a fost luat ca model de multe țări care începeau să organizeze după război muzee în aer liber.

Perioada cuprinsă între anii 1950-1970 a fost benefică: s-a constituit un corp de specialiști, s-au efectuat campanii ample de cercetare pe teren soldate cu identificarea de noi monumente și creșterea patrimoniului, s-a început organizarea evidenței științifice, au fost publicate ghiduri și lucrări de specialitate etc.. În anul 1978, Muzeul Satului fuzionează cu Muzeul de Artă Populară al R.S.R., sub titulatura de **Muzeul Satului și de Artă Populară al R. S. R.** El va funcționa ca atare până în martie 1990. A urmat o perioadă dificilă, care a durat până în anul 1990 când, Muzeul Satului s-a aflat din nou în dificultate, din cauza ideii conducerii României, că satul reprezintă un stadiu de înapoiere și, ca atare, Muzeul trebuie desființat. Din fericire, un număr însemnat de oameni de cultură, specialiști din diferite domenii și chiar politicieni, precum și personalul muzeului, au făcut tot ceea ce le-a stat în putere pentru a tergiversa desființarea.

Anul 1990 marchează o nouă etapă în dezvoltarea Muzeului Satului caracterizată prin extinderea teritoriului, efectuarea de restaurări masive, completarea patrimoniului cu noi monumente valoroase, organizarea de expoziții, publicarea de studii etc.. Într-un incendiu care a avut loc pe 5 septembrie 1997 au fost distruse gospodării din totalul de 42 ale muzeului. Atunci au ars gospodării din secolele XVI-XVIII din satele Berbești-Maramureș (secolul XVIII), Șurdești-Maramureș (secol XVIII), Chereluș-Arad (secol XVIII), Drăguș-Brașov și Dumitra-Alba (ambele secolul XVI).^[6]

Ceea ce este surprinzător este că Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” se află în București, în pofida specificului său. Astfel, Muzeul Satului este una din principalele atracții ale capitalei României, cunoscută fiind chiar și peste hotare.^[11] El este amplasat într-o admirabilă zonă verde, pe malul lacului Herăstrău, adresa sa fiind: Șoseaua Kiseleff nr. 28-30, sector 1, București. Din Parcul Herăstrău există o poartă de acces în muzeu, Poarta Miorița.

Conform art. 8, din Legea 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, sunt interzise filmările în interiorul monumentelor din expoziția permanentă în aer liber de arhitectură vernaculară.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

102

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Rădăcinile arhitecturii lemnului în Europa sunt extrem de vechi.³⁵ Numai că lemnul nu are viața pietrei, a marmurei și a cărămizii. Lemnul este supus unor felurite atacuri ce-i scurtează uneori uimitor de repede existența: insecte, mușegaiuri, apă, căldură, îngheț, vânt, foc etc.

Nouă, europenilor, ne place să vorbim despre un anume specific național la construcțiile de lemn străvechi, vechi sau contemporane. Și uităm câteodată să fim preocupați și de influențele, de calchierile și de interferențele, de grefele consemnate sau nu de documente, așa încât, din noianul de tipuri, modele, volume, ornamente, tehnologii, putem desprinde cu adevărat doar cu mare greutate ceea ce am putea încadra în „specificul național concret”. Lumea oricărui dintre popoarele Europei este, totuși, o lume mică, înscrisă unei lumi mai mari, dincolo de hotarele continentale și mai departe.

Ne-am creștinat cu toții, unii mai devreme, alții mai târziu.

Românii se știu creștini de la apariția lor ca neam de sorginte latină ce-și trage seva de la Roma. Polonezii s-au creștinat în anul 966. Rușii s-au creștinat în secolele X-XI. Practicarea religiei creștine presupunea construirea unei biserici orientate cu altarul spre răsărit, căci de acolo vine lumina dumnezeiască și acolo se află raiul, în opoziție cu apusul ce simbolizează întunericul.

Odată construită, biserica creștină trebuia târnosită, adică sfințită de un episcop, de un mitropolit, de papă sau de un patriarh.

Biserica, de piatră, de lemn sau de zidărie este *Casa lui Dumnezeu* pentru obștea comunitară, în frunte cu preotul său. Construcția este *botezată* cu un hram stabilit de obicei de credincioși, după numele sfinților sau al unor sărbători creștine.

Crucea este semnul distinctiv al bisericii în raport cu casele din jur. La diverse neamuri, ea îmbracă forme diferite. De aceea, vorbim de *cruce greacă, cruce latină, cruce rusească, de Malta* etc.

Când crucea este asociată cu semiluna (precum se întâmplă la multe biserici rusești), acest lucru simbolizează victoria creștinilor împotriva musulmanilor turci sau tătari.

Din vremurile iconoclasmului bizantin ne vine cultul pentru icoane, precum și pentru pictarea bisericii, scenele formând un fel de *biblie populară* în imagini.

La toate popoarele europene, încă de la început, pentru biserică se caută un loc care să ofere securitate, să fie ferit de inundații, alunecări de teren sau alte calamități. De obicei se alegea un promontoriu care să producă și el un efect de măreție. Dorința de a se simți în siguranță o întâlnim la orice popor. Ea poate fi colectivă sau individuală. Dacă te-ai refugiat în biserică, nimeni nu te mai poate ataca acolo. La ruși, biserica era un *semn*, dar și un *simbol* al securității umane.

Intuim din logica lucrurilor cam cum arătau primele lăcașuri creștine, dar nu cunoaștem în totalitate imaginea lor pentru simplul motiv că lemnul nu s-a putut păstra peste secole, până în zilele noastre.

Cele mai vechi biserici de lemn păstrate în Europa sunt cele norvegiene. Biserica din Fantoft este un exemplu de biserică *stav-kirke* bine conservată. Construită în jurul anului 1200, la Fortun, un sat din apropierea părții superioare a Songe Fjord, a fost demontată și

³⁵ Godea, Ioan, *Biserici de lemn din Europa*, Editura CD PRESS, București, 2008

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

103

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

reconstruită în 1888 la Fantoft, în împrejurimile orașului Bergen. Biserica din Hopperstad a fost construită în jurul anului 1180 și a fost renovată după aceea de mai multe ori³⁶.

„De-a lungul secolelor, *stav-kirke*-urile au avut mai mult succes în a rezista la deteriorare și la deficiențele structurale decât a face față unei alte amenințări: modificarea nevoilor și a gustului comunităților în care au fost construite. În jurul anului 1350, când numărul *stav-kirke*-urilor era la apogeu, Norvegia, ca și restul Europei, a fost lovită de ciuma bubonică. Populația țării a fost decimată, iar construcția de biserici a fost oprită. Când a fost reluată, a resimțit influența noilor mișcări religioase; în 1536, a fost introdusă în Norvegia religia luterană. *Stav-kirke*-urile au fost considerate prea mici, prea întunecoase și prea răcoroase. Multe au fost înlocuite sau remodelate; altele nu au fost întreținute corespunzător, ajungând treptat în stare de ruină. La 1800, mai rămăseseră doar vreo 100.

În 1814, Norvegia, care fusese guvernată vreme de aproximativ 400 de ani de către Danemarca, devine o națiune independentă. Independenței i s-a asociat și o reluare a orgoliului național și a interesului pentru religie. În 1851, a fost aprobată o lege care stabilea că toate bisericile trebuiau să fie capabile să cuprindă 60% din comunitatea de credincioși. Drept urmare, multe dintre cele vechi au fost dărâmate. În același timp, pentru patrimoniul cultural al țării s-a manifestat un interes opus, motiv pentru care mulți norvegieni au încercat să salveze *stav-kirke*-urile rămase.

Unul dintre principalii exponenți ai acestei campanii de salvagardare a fost pictorul Johan Chrstian Dahl. Când biserica din Vang (provincia Valdres) era pe punctul de a fi distrusă, Dahl a făcut un efort curajos pentru adunarea fondurilor necesare achiziționării ei. Nereușind, l-a convins pe regele Frederich Wilhelm al IV-lea al Prusiei să cumpere biserica, care a fost demontată și reconstruită într-un mic sat din Silezia (azi în Polonia), unde se înalță și azi. Acest episod a suscitat mult interes printre norvegieni și, în 1844, a fost fondată societatea pentru conservarea vechilor monumente din Norvegia. Azi mai sunt încă 29 de astfel de biserici, multe modificate fundamental sau mutate în alte situri decât cele originare.

Printre *stav-kirke*-urile care au rămas nemutate și care se găsesc încă în locurile originare se numără două dintre cele mai frumoase: *biserica din Urnes*, cea care ar putea reprezenta geneza stilului bazilical, și *biserica din Borgund*. Supraviețuirea lor, precum și rezultatele studiului nostru demonstrează că *stav-kirke*-urile erau bine proiectate și construite. Ele confirmă faptul că este posibil să construiești structuri în lemn care să dureze o perioadă nedeterminată, odată ce sunt îndeplinite anumite condiții. Lemnul trebuie să fie ales cu grijă și trebuie aplicate proceduri de proiectare precise și meticuloase; este nevoie să se acorde atenție particularităților care pot împiedica deteriorarea; metodele de construcție trebuie să fie de înaltă calitate și structura să fie supusă unei întrețineri continue, care să reducă la minimum starea de degradare. Documentația adunată de noi indică faptul că, odată ce aceste condiții sunt satisfăcute, construcțiile în lemn pot dăinui veșnic.”³⁷

Cea mai veche biserică de lemn păstrată în Ucraina până azi datează din secolul al XVI-lea.

În gubernia Irkuțk din Rusia, cea mai veche biserică de lemn datează din anul 1672, iar la sfârșitul secolului al XVIII-lea în această gubernie existau 45 de biserici de lemn. În Siberia, tot pe atunci, existau 340 de biserici de lemn.

(N.B. Pentru toate capitolele, vezi *bibliografia generală* de la sfârșitul volumului)

³⁶ P. Aune, R.L. Sack, A. Selberg, *op.cit.*, p.70

³⁷ Ibidem

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

104

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

Trecând în Polonia, în regiunea situată la umbra Munților Tatra, primele biserici de lemn, de factură gotică, au apărut în secolele XIII-XIV, când *Ordinul Cistercian* a început a ridica lăcașuri de cult, mai ales mănăstiri, precum cea de la Ludzmierz (Nowi Targ)³⁸. Până azi nu se păstrează în Polonia biserici de lemn mai vechi de secolul al XV-lea. Numai că, în mod cert, ele au continuat tradiții anterioare ale artei de a construi în lemn.

Cele mai numeroase biserici de lemn poloneze³⁹ se află în aria geografică situată la adăpostul munților Beskizi din Carpații Nordici, un ținut nu numai frumos sub aspect peisagistic, dar și extrem de interesant pentru cunoașterea culturii populare poloneze și, implicit, europene. De la Cracovia și până în Depresiunea Podhale și de aici până la Sanok și mai departe, spre Przemyśl, sunt răspândite o mulțime de așezări rurale înșirate pe firul văilor, în depresiuni intramontane sau pe coline masiv acoperite cu păduri seculare.

Din sudul Poloniei, trecând în Transcarpatia – Galiția, nordul Bucovinei, nordul Maramureșului, nord-estul Ungariei, în ținuturile Ugogea și Bereg din sud-vestul Ucrainei și apoi în nord-estul Slovaciei, locuiesc o mulțime de „*enigmatice*” comunități etno-culturale și etno-lingvistice creștine care, în decursul veacurilor, au creat accente majore de specificitate arhitecturală: bojki (bijkowie), jemki (jemkowie), volscii (wolosi, rumuni), vlahii, valahii, huțulii și rusinii. În Evul Mediu, între ei nu existau granițe, iar obstacolele naturale din munți și văi puteau fi lesne ocolite în interesul relațiilor lor comerciale. Așa se face că, încă din secolul al XII-lea, sunt consemnate de către documentele istorice legături strânse între polonezi și români. Între Dunajet și Poprad sunt amintite sate românești. Era firesc, din moment ce pășunatul montan de vară în Carpați nu cunoștea limite etnice. La rândul lor, polonezii și-au întemeiat propriile sate în Bucovina românească sau în Maramureș și în Ucraina.

La nord de Maramureș, în părțile Beregului, sunt amintiți în secolele XIV-XVI mai mulți voievozi români: Crăciun Bilke, la 1343; Stanislav de Dolha, înainte de 1383; Teodor, la 1506; Ștefan de Dolha, înainte de 1410; Gheorghe de Macaria⁴⁰, cel care a cumpărat moșia respectivă unde „face biserică”⁴¹.

Din altă sursă bibliografică, aflăm că „... populația românească o întâlnim în veacurile XIII-XVI și dincolo de Tisa, pe toată linia Carpaților nordici, în județele Ugocea, Bereg, Ung, Abauj, Torna, Arva, Lipto și Trencen”⁴².

Se știe că voievodul muntean Constantin Șerban stăpânea, în veacul al XVII-lea Cetatea Șinteului din Bihor, împreună cu satele aparținătoare acesteia. Pentru campania antiotomană pe care o pregătea împreună cu alt voievod român, Gheorghe Ștefan a recrutat din Bihor numeroși oșteni. Cum însă expediția lor a eșuat, cei doi voievozi s-au refugiat în Polonia „din

³⁸ M. Kornecki, *Gotyckie koscioly...*, p.137

³⁹ Din care câteva datează din: Babice – 1728, Bachorzec – 1760, Binarowa – circa 1500, Ustjanowa – sec. XVII, Uluch – 1510 (?), Uszyc – 1517, Haczów – sec.XV, Równia – 1792, Czertez – 1742, Hawlowice – 1683 (?), Brzozów – 1676-1678, Sekowa – sec. XVI, Ropki – 1801, Raklawice – 1511, Blizne – sec. XVI, Powroznik – 1643, Rychwald – 1756, Mogila – 1466, Jastrzebia – 1529, Pozdzacz – 1777, Kwiaton – 1700, Andrzejówka – 1864, Komancza – 1805, Rzepiennik – sec. XV, Gawluszowice – 1677, Kroscebko Wyzne – sec. XIV, Libusza – înainte de 1513, Skrzyzów – 1517, Rudka – sec. XVII, Dubne – 1863, Lipnica Murowana – sec. XV, Wola Radziszowska – sec. XV.

⁴⁰ Șt. Meteș, *Emigrări românești din Transilvania...*, p.49

⁴¹ Ibidem

⁴² Șt. Manciușea, *Contribuții la studiul elementului românesc...*, p.138

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

105

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

bunăvoință” regelui polon care le-a acordat mai multe sate în regiunea Sambor. Odată cu ei, au rămas acolo și mulți români pe care-i avuseseră în solda lor.⁴³

Documentele medievale vorbesc de relații comerciale între Oradea și Cracovia, deoarece în ambele sensuri circulau caravanele încărcate ale negustorilor și târgoveților, cu produse a căror varietate o consemnează concret registrele de vamă.⁴⁴ Odată cu obiectele de negoț circulau însă, și într-un sens și în celălalt, ideile și influențele, sub diversele aspecte ale vieții spirituale a oamenilor. Au trecut și prin Polonia câteva din acele „vase comunicante” care i-au legat dintotdeauna pe est-europeni de alte popoare de pe continentul nostru.

În sudul Poloniei și sud-vestul Ucrainei, E. Kaluzniacki, S. Wedkiewicz și *Atlasul Polon al Regiunilor Carpatice* consemnează folosirea unor cuvinte românești pătrunse în graiul locuitorilor din acele părți ale Europei.⁴⁵

Numărul mare al bisericilor de lemn din Europa Centrală, Estică și de Nord, diversitatea acestora de la o zonă la alta, generată de o întreagă complexitate cauzală, frumusețea și ineditul formelor, ale tehnicilor și ale elementelor decorative așază aceste monumentale construcții în șirul celor mai izbutite creații populare ale omenirii.

Comunitățile umane europene au trăit întotdeauna în relații de cooperare, întrerupte doar de molime ori războaie. Din ecest motiv, vom întâlni nu numai influențe, ci și similitudini, generate de esența creștinismului, de materia primă utilizată, de tehnologia vremurilor, de circulația meșterilor, a cărților și a manuscriselor.

Interferențe și împrumuturi reciproce sunt peste tot consemnate, de la arhitectura de zidărie, la cea de lemn, și invers.

Patrimoniul rural la răscruce de drumuri

Instituirea Zonei Metropolitane București și cu finalizarea Autostrăzii Zăpezii. Previzionarea acestor modificări antropice nu au fost luate în calcul de edili, acest impediment fiind sesizabil în PUG-ul în vigoare. O succintă prezentare a acestui spațiu patriarhal, retras, aflat la marginea județului Ilfov, dar care peste noapte se poate transforma într-o prelungire a periferiilor Bucureștilor, ca toate celelalte comune, considerăm că este oportună.

Zona metropolitană, conform Legii privind Planul de amenajare a teritoriului național nr. 351/2001, anexa I, este definită ca zona constituită prin asocierea pe bază de parteneriat voluntar între localitățile urbane și rurale, între care se dezvoltă relații de colaborare pe multiple planuri. Teritoriul metropolitan, pe baza Legii Urbanismului nr.

⁴³ În anul 1979, a apărut în Polonia cartea „Sztuka Rumunii”, într-un tiraj de 10.000 exemplare. Era semnată de trei mari oameni de știință ai Poloniei contemporane: Ryszard Brykowski, Tadeusz Chrzanowski și Marian Kornecki. Îi cunoscusem în anii anteriori, deoarece primisem un mandat ferm de la Ministerul Culturii (atunci avea o altă titulatură) spre a-i însoți în toată Transilvania, pentru a se documenta cât mai bine. Fără teama de-a exagera, consider această carte dedicată României, situând-o printre cele mai izbutite opere menite a face cunoscute în lume contribuțiile poporului român la tezaurul artistic al umanității. Efortul meu de a-i însoți prin sate și orașe pe cei trei autori (sinonim cu o mare bucurie de a vedea la lucru oameni din altă cultură) a fost răsplătit în cele din urmă cu o invitație de documentare în Polonia pentru un subiect etnografic la alegere proprie. Așa se face că am avut posibilitatea studierii la fața locului a minunatelor biserici de lemn poloneze, despre care am scris o lucrare care a fost publicată în anuarul „Biharea” de la Muzeul Țării Crișurilor din Oradea (vezi bibliografia generală de la sfârșitul volumului de față).

⁴⁴ M. Dan, *Relațiile...*, p.167-181

⁴⁵ Vezi: Sextil Pușcariu, *Limba română*, vol.I. Privire generală, București, Editura Minerva, 1976, p. 303-304, 306-308; I. Nistor, *Migrațiunea românească în Polonia în secolele XV-XVI*, în *Analele Academiei Române*, Seria a III-a, vol. XXI, București, 1938, p. 90

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

106

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

350/2001, anexa II, este definit ca suprafața situată în jurul municipiilor de rang I, cuprinzând localități aflate la distanțe de până la 50 km, în cadrul căreia se creează relații reciproce de influență în domeniul căilor de comunicație, economic, social, cultural și al infrastructurii edilitare.

Zona metropolitană are importante aspecte legate de axele și culoarele de dezvoltare, zonele de influență reciprocă, problemele și interesele comune și întinderea lor spațială.

Din punctul de vedere al studiului de față, indicatorii cei mai importanți de luat în calcul, într-o asemenea cercetare, sunt:

- procentul de case nou construite în localitate, între 2003-2007 de către bucureșteni, din totalul de case existente în localitate;
- indicele de potențial turistic (determinat prin ponderea suprafețelor cu apă și păduri în totalul suprafeței localității);
- numărul de monumente istorice din totalul de case din localitate;
- numărul de amenajări turistice din total case în localitate;
- distanța în minute față de oraș, cu mijlocul de transport în comun cel mai des utilizat.

Comuna Nuci nu îndeplinește baremul la valoarea indicelui de integrare (valoare de peste 0,500), dar respectă principiul contiguității spațiale în cadrul teritoriului ilfovean și, din acest motiv, localitatea nu poate fi lăsată în afara Zonei metropolitane bucureștene. Relația puternică dintre aceste localități este fundamentată și de existența mijloacelor de transport facile spre orașul polarizator și, așa cum arată datele sondajului cu reprezentanții primăriilor, se estimează că jumătate dintre locuitorii din cele 61 de localități selectate utilizează de obicei microbuzele liniilor particulare, pentru a ajunge la București, iar 30% autobuzul regiei de stat. Timpul consumat pentru a ajunge în București este un alt factor favorabil constituirii Zonei Metropolitane. Astfel, cca. 59% dintre reprezentanții autorităților apreciază că durează, în medie, 20 de minute cu mijlocul cel mai des utilizat, pentru a ajunge la București și doar 11% au răspuns că trebuie peste 35 de minute în acest scop. Localitatea Nuci se află la o distanță îndepărtată față de București, la cca. 45 de minute distanță.

Un alt element perturbator al peisajului cultural va fi noua autostradă, Autostrada 'Zăpezii' și nodul de racord cu drumul județean spre Snagov, DC 184 (km 24±000, Nodul Snagov), care va permite automobiliștilor să aibă acces la autostradă spre zonele Snagov și Moara Vlăsiei. La aproximativ patru kilometri distanță de extremitatea pădurii Vlăsiei, pe un pod peste Valea Teiului, autostrada intersectează DJ 101B (Gruiu-Lipia), apoi traversează pe poduri pârâul Gruiu și râul Ialomița. Râul Ialomița, îndiguit, având cursul regularizat, delimitează teritoriul administrativ dintre județele Ilfov și Prahova.

Convenția europeană a peisajului, semnată și ratificată și de România în anul 2000, definește peisajul ca o participantă importantă la interesul general în ceea ce privește domeniile: cultural, ecologic, de mediu și social și el constituie o resursă favorabilă pentru activitatea economică, ale cărei protecție, management și amenajare corespunzătoare contribuie la crearea de locuri de muncă; în același timp, menținerea peisajului tradițional contribuie la formarea culturilor locale, la consolidarea identității europene, o componentă de bază a patrimoniului natural și cultural european. Interferențele culturale, sociale, economice vor deveni factorii externi modificatori în următorii ani ai peisajului cultural al comunei Nuci, ne fiind previzionați conform cerințelor acestei Convenții și nici măcar listați ca problematici în cadrul regulamentului aferent Planului Urbanistic General al localității. Trebuie menționat că la valorile culturale construite ale zonei se mai adaugă valorile naturale protejate, reprezentate prin Rezervația naturală de păsări 'Snagov-Gruiu-Nuci'.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

107

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

Tipul de locuință cel mai răspândit în zonă a fost cel construit din structură de lemn, furci și împletitură de grădele, care se bulgăreau. Încăperile erau două sau trei: tinda și una sau două odăi. Spre stradă era prispa. Învelișul era din trestie și uneori din paie. S-a adăugat apoi celarul, lipit de una din camere, la care se mergea pe prispă, sau în locul acestuia atârnatul ce se făcea în spatele casei pe toată lungimea și care servea, ca și celarul, pentru depozitarea diferitelor produse ca: mălai, făină, grâu, butoaiele cu vin, garnițele cu untură, etc. Acest tip de casă se găsea răspândit pe la jumătatea secolului al XX-lea în tot satul și se mai întâlnește încă și acum.

În „Das Rumänische Bauern-und Bojarenhaus” elaborată de inginerul Wilhelm Von Jänecke, editată în 1918, de Tipografia Regele Carol I din București, figurează un inventar al caselor țărănești din Ilfov, cu tipul de locuință cu prispă, provenind din satul Lipia, comuna Gruiu, localitate vecină, care are același tip de locuință ca și în Nuci. În cartea mai sus-menționată sunt desene, cu decorații de traforuri la prispe. De jur-împrejur prispa, mai înaltă și cu cerdac din scânduri, are la partea superioară o decorație din scândură cu tăieturi în diferite modele traforate, numit 'grilaj'. Meșterul care executa traforurile decorative din Gruiu și Nuci în perioada interbelică, mai trăia încă în 1994, la Gruiu. Anexele gospodăriei, așa cum au fost ele până nu de mult, erau formate din: cotineața de păsări, cotineața pentru porc, grajdul pentru vacă, grajdul cailor, saiaua și șopronul pentru căruță și uneltele agricole, porumbarul. Nu mai puțin importante erau cuptorul de pâine unde era și vatra de gătit pe timpul verii și puțul pentru apă. Puțul se făcea de obicei la stradă, în afara gospodăriei, din două motive: mai întâi ca să poată scoate apă orice trecător, în al doilea rând să nu fie murdărit de păsări sau vite.

În general, în ‘casa mare’ așezată mai totdeauna în dreapta cum intri în locuință, se găseau două paturi din lemn cu tăblii și saltele din paie, ciubucite, acoperite cu cuverturi de lână lucrate la război și două scaune. În această cameră se găsea lada de zestre (sau lada de mireasă), în care se păstrau lucrurile cele mai de preț și hainele de sărbătoare. Pereții erau acoperiți de covoare sau scoarțe de lână țesute tot în casă la război sau ștergare din borangic, cu motive florale sau zoomorfe, sub care se puneau fie fotografiile de familie, fie icoane. În casa mică (sau odăița) se aflau un pat sau două, o masă mică de lemn sau un dulap de lemn unde erau puse vasele de gătit, străchinile, oalele etc. În tindă, iarna, se țineau butoaiele cu murături.

Toate aceste detalii constructive și de mobilare sunt din ce în ce mai puțin regășibile în casele vechi (Constantin 1978). Se mai regăsesc locuințele tradiționale, cu 'trafor' la prispă și care trebuie să fie protejate de viitoarele schimbări ce vor apare inevitabil în peisajul acestor comune aflate la limita județului Ilfov, mai depărtate de București.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

108

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

CURS_12_Patrimoniul arheologic vs. patrimoniu construit. Harta siturilor arheologice în metropole. Teatrul de umbre și lumini.

*Convenția La Valetta*⁴⁶ Istoricul Convenției

Prima Convenție Europeană privind protecția patrimoniului arheologic (Londra, 1969) a avut ca temă săpăturile arheologice și înregistrarea informațiilor produse de această activitate. Convenția a intrat în vigoare în 1970. Principalele prevederi se refereau la interzicerea săpăturilor ilegale, adoptarea unor măsuri pentru instituirea mecanismelor de autorizare a săpăturilor și a celor de atestare a specialiștilor. Ca semn al îngrijorării crescânde față de ofensiva dezvoltării economice, textul menționa că patrimoniul arheologic este „serios amenințat de distrugerii”. Semnatarii erau de acord să stimuleze publicarea științifică, pentru facilitarea circulației patrimoniului arheologic în scopuri științifice, culturale și educaționale. Convenția a fost ratificată de 24 de state europene.

O Recomandare privind protecția și dezvoltarea patrimoniului arheologic în contextul operațiilor de dezvoltare urbană și al amenajării teritoriului a fost adoptată de Consiliul de Miniștri ai Consiliului European în 1989². Recomandarea atrăgea atenția asupra modificărilor care au apărut în ultimii ani în practica arheologică și pleda pentru însușirea unor noi metode de lucru în contextul unor operațiuni masive de dezvoltare a teritoriului.

Propunerea de a revizui Convenția Londra³ (1969) a fost susținută de Steering Committee for the Integrated Conservation of the Historic Heritage (CDPH) și mai apoi de Consiliul de Miniștri al Consiliului European. Aceasta datorită îngrijorării produse de fenomenele privind traficul ilicit și de amenințările crescânde asupra patrimoniului arheologic subacvatic. Textul Convenției Londra 1969 a fost revizuit de un Comitet de Experți în Arheologie și Planificarea Dezvoltării Teritoriului, reprezentând 16 Țări. El prelua punctele cele mai importante din Declarația de la Amsterdam (1975) și din Convenția privind Protecția Patrimoniului Arhitectural (Granada, 1985)⁴. Conservarea și dezvoltarea patrimoniului arheologic devenea astfel unul dintre obiectivele politicilor de dezvoltare urbană și regională.

Principiile Convenției

De la prima lectură a celor două documente, principala diferență este schimbarea de perspectivă: Convenția din 1969 pune accentul pe săpături și descoperiri, în timp ce Convenția revizuită (Valetta) ia în considerare patrimoniul arheologic, ca parte a peisajului cultural (articolul 1). De asemenea, rezultă ideea că în permanență bătălie pentru salvarea patrimoniului arheologic trebuie realizată o alianță cu cei trebuie să își asume, și ei, responsabilitate - fie ei oameni politici, administratori de la nivel local sau central, arhitecți urbaniști, investitori sau educatori de toate nivelurile). Iată de ce este esențială educarea, participarea și sensibilizarea publicului (“public awareness”), singurul factor care, însumat, poate exercita o presiune reală și eficientă asupra guvernanților.

⁴⁶ Numele oficial este European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage (Revised) / Convention européenne pour la protection du patrimoine archéologique (révisée) Valletta - La Valette, 16.1.1992. Textul Convenției în Anexa 1.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

109

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

Articolul 1 conține definiția patrimoniului arheologic: „structurile, construcțiile, ansamblurile arhitecturale, siturile amenajate, măturile mobile, monumente de altă natură, precum și contextul lor, fie că se situează în sol sau sub apă”.

Articolul 2 se referă la obligativitatea țărilor semnatare de a asigura inventarierea patrimoniului arheologic și protecția sa prin clasare, precum și la crearea de “archaeological reserves” care să asigure conservarea unor situri pentru studiul ulterior.

În art. 3 apare o altă idee nouă : pentru cercetarea monumentelor și siturilor arheologice, săpăturii îi sunt preferabile mijloacele de cercetare non-distructive ori de câte ori aceasta este posibil. Cu alte cuvinte, orice săpătură arheologică este prin însăși esența ei distructivă, chiar dacă avem de-a face cu o “distrugere controlată”. Cu alte cuvinte, principala preocupare a statelor semnatare trebuie să fie în primul rând inventarierea siturilor; apoi tehnicile non-distructive și strategiile de sampling trebuie aplicate înainte ca decizia de a efectua a unei săpături să fie luată. Cu alte cuvinte săpătura trebuie privită ca ultimă soluție și nu ca metodă uzuală de cercetare.

Din păcate, punerea în practică a proiectelor de cercetare arheologică preventive nu permite întotdeauna acest tip de cercetare, care de altfel este și foarte costisitoare.

Articolul 4 se referă la faptul că vestigiile arheologice nu trebuie lăsate expuse decât în cazul în care au fost luate măsurile de conservare necesare, iar materialul arheologic trebuie să fie depozitat în cele mai bune condiții⁵. Aplicarea măsurilor de a restrânge cât mai mult numărul săpăturilor arheologice este deja pusă în practică de mai multe state europene, care nu mai permit deschiderea de noi șantiere sistematice/planificate/academice, decât în cazuri cu totul excepționale.

În articolul 5 este instituit principiul conservării integrate. O astfel de politică a conservării patrimoniului arheologic permite ca arheologia să-și găsească locul în politica globală de amenajare a teritoriului și în aceea a protecției mediului, căpătând astfel obiective care sunt în același timp culturale, sociale și economice.

Articolul 6 este cel care instituie principiul „polluter pays” prin care oricine aduce atingere unui sit arheologic este obligat să plătească toate costurile necesare cercetării arheologice. Această prevedere a fost preluată în legislația țărilor europene și constituie fundamentul juridic al finanțării cercetărilor preventive. Acest principiu are două mari avantaje: stimulează investitorii să evite monumentele istorice și siturile arheologice pentru a-și reduce costurile; asigură finanțarea cercetării arheologice (de la faza de evaluare până la publicarea rezultatelor), în caz că distrugerea totală sau parțială este inevitabilă.

Tot în același articol, este prevăzută posibilitatea finanțării cercetărilor arheologice la nivel național sau local.

Din punctul de vedere al administratorului la nivel guvernamental, articolul 7 este deosebit de important. El cuprinde obligația statelor semnatare ale Convenției de a depune toate eforturile pentru inventarierea întregului patrimoniu arheologic (inclusiv la nivel cartografic)⁶, precum și adoptarea măsurilor necesare pentru a impune arheologilor predarea unui raport de săpătură („document științific de sinteză publicabil”), chiar dacă el nu reprezintă stadiul final al cercetării științifice arheologice.

Articolul 8 stipulează posibilitatea schimbului de informații și de materiale arheologice în scopuri științifice, atât la nivel național cât și internațional.

Importanța sensibilizării publicului este subliniată în articolul 9. Modalitățile descrise sunt cele considerate a fi cele mai eficiente pentru educarea, atragerea și câștigarea

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

110

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2

@ clio@spiruharet.ro

☎ 021.455.1720

🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

publicului de partea protejării patrimoniului arheologic, inclusiv prin mijloacele recomandate de art. 8 (schimburi, expoziții etc).

În articolul 10 este pusă problema comerului cu obiecte arheologice. Comerul nu este considerat o activitate ilegală sau imorală, în sine, dar se pune problema modului în care aceste bunuri ajung pe piața „neagră” a antichităților. Se încearcă astfel impunerea unei presiuni morale asupra muzeelor, astfel încât acestea să nu fie implicate în astfel de activități prin achiziționarea de elemente de patrimoniu arheologic suspecte de a proveni din săpături ilegale. În sfârșit, articolul 11 stabilește importanța și modalitățile de control ale aplicării

În mod evident, Convenția este cel mai important text legislativ european referitor la protecția patrimoniului arheologic. Cu toate acestea, Convenția La Valetta nu este doar o manifestare a interesului forurilor europene pentru protecția patrimoniului arheologic ci este, în aceeași măsură, o reglementare care statuează principiul cunoscut “le casseur doit payer” sau “the polluter must pay”. În acest mod se reglementează de fapt principiul compromisului, care guvernează orice săpătură arheologică preventivă. Găsirea celor mai bune soluții pentru a satisface necesitățile ambelor părți (investitorul și arheologul) a generat astfel un continuu proces de căutare a compromisului, în spiritul articolului 5 al Convenției de la La Valetta care vorbește despre nevoia de a “concilia și combina nevoile arheologiei și cele ale proiectelor de dezvoltare”.

Problema patrimoniului arheologic este deci văzută dintr-un unghi diferit decât cel al cercetării științifice fundamentale. Este luată în considerare și problema dezvoltării care are prioritate față de cea științifică (datorită motivațiilor sociale și economice). Convenția nu vorbește despre interesele investitorilor (fie ei publici sau privați), ci de cele ale proiectelor de dezvoltare economică. La fel, introducerea și în această Convenție a principiului conservării integrate, nu face decât să sublinieze importanța pe care trebuie să o capete protejarea patrimoniului arheologic, la nivelul politicilor guvernamentale în domeniul protecției mediului și al dezvoltării economice.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

111

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.roCLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498**CURS_13_Inserții imobiliare în zone construite protejate, generatoare de turism și evenimente culturale. Critica bibliografiei citate.**

Amenajarea contemporană⁴⁷ se înțelege ca o intervenție care contribuie la modificarea aspectului original al monumentului, după restaurare: prin înlocuirea vitraliilor, instalații de iluminare permanente (în afară de iluminatul din exterior)⁴⁸, crearea de mobilier de prezentare, obiecte sanitare, scări de acces sau siguranță, spații de vânzare sau alimentație publică, instalarea de lucrări artistice...; noi muzeografii; intervenția pe structuri (de exemplu modificarea deschiderilor), pe învelitori (alegerea învelitorii la desființarea sau punerea de pereți); asupra tratării solului; inserția de noi volume (amenajarea unui auditorium...), sau adăugarea la exterior (mărirea prin aripi, în subsol, în curte ...), și bine înțeles, asupra schimbării de destinație care, în maniera cea mai evidentă, înseamnă reangajare funcțională. Inventarul realizat – 322 monumente istorice protejate și «amenajate» în Franța – se duce pe ansamblul departamentelor și totalitatea corpurilor monumentelor reperate, fără restrângerea eșantionului la realizările exemplare⁴⁹. Creația contemporană în patrimoniu nu duce lipsă de contradicții. Polemica, mereu relansată⁵⁰, se alimentează dintr-o problemă prost pusă.

⁴⁷ Rouillard Dominique, *Architectures contemporaines et monuments historiques, Guide des réalisations en France depuis 1980*, Editions LE MONITEUR

⁴⁸ Punerea în valoare a monumentului prin iluminare este o intervenție care modifică puternic aparența monumentului, și care va putea fi socotit cu acest titlu. Casa națională a monumentelor istorice și siturilor (CNMHS) organizează un concurs național cu premiu «Lumière et monuments», după începutul anilor 1990, pentru a încuraja punerea în valoare nocturnă a ansamblurilor vechi sau contemporane printr-o iluminare vizibilă, gratuit, cel puțin de patru zeci de zile consecutiv pe an (a se vedea «Le 7 e concours national du prix Lumières et monuments», *Monuments historiques*, no. 201, mars-avril 1996). Françoise Choay a criticat, de asemenea, efectul negativ și puternic al iluminatului nocturn care are defectul de a suprima **la pesanteur de l'architecture** (*L'Allégorie du patrimoine*, Paris, Seuil, 1992, p.160). Totuși, a considera iluminarea ca o amenajare în sine, fără alte intervenții, revine la a integra unele din monumentele istorice, ceea ce va încurca citirea recensământului.

⁴⁹ Diferite studii au analizat fenomenul, pe regiuni, pe orașe, pe programe, etc: *100 monuments reconvertis, des utilisations nouvelles pour les bâtiments anciens – Patrimoine rhônalpin* (Régis Neyret, Jean-Luc Chavent, Rhône-Alpes, 1992) prezintă o suită de scurte monografii, după un clasament topographic; *Additions d'architecture* (Philippe Simon, Paris, Éd. du Pavillon de l'Arsenal, 1996) adoptă în context parizian principiul regroupării prin mijloace proiective, și identifică trei atitudini principale indicând «direcția» extinderilor: verticale, orizontale, multiple; *La Reprise des monuments* (sub direcția lui Jean-Noël Mathieu, Paris, Éd. Du Moniteur, 2003) analizează patruzeci de situri ale Centrelor culturale de întâlnire care sunt create în Europa pe principiul reutilizării vastelor monumente istorice; etc. A vedea în bibliografie *in fine*, dosarele revistelor și cataloagelor manifestărilor.

⁵⁰ Criticile pe care avea să le formuleze Françoise Choay (*L'Allégorie du patrimoine, op.cit.*, note 2, mai ales capitolul «Le patrimoine historique à l'âge de l'industrie culturelle») sau Jean-Marie Pérouse de Montclos («Observations sur le patrimoine français», *Revue de l'art*, no 101, 1993) au găsit momentan un nou ecou, punând în cauză politica Centrului monumentelor naționale (Monum) constând în introducerea operelor artistice contemporane în monumentele istorice sau utilizarea nelegiuită a spațiilor lor. A vedea Alexandre Gady, «La crise des Monuments français», Jean-Marie Rouart, «Le vandalisme d'État» și Françoise Dargent, «Le mariage risqué de l'architecture et du patrimoine», *Le Figaro*, 7 februarie 2002.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

112

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2
☎ 021.455.1720@ clio@spiruharet.ro
🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

Dezbaterea nu se bazează efectiv pe principiul intervenției însăși, ci asupra logicii proiectului și teoriei care prezidează aici. Restaurarea monumentului, în sens strict⁵¹, este considerată ca prima treaptă a punerii în valoare a arhitecturilor protejate, problema intervenției asupra monumentului istoric este cea a contribuției unei lucrări asupra alteia. Este vorba de a descoperi sau amplifica monumentul în timp ce lui i se adaugă valoare printr-o creație arhitecturală nouă?

În cea mai mare majoritate a cazurilor, există puține creații independente în sine. Intervențiile, oricare ar fi scara – de la iluminare la extindere – se pot raporta la o prezentare a monumentului cu ajutorul unei lucrări al cărei model era de origine muzeografică – o lucrare de instalare a operelor însele, cum face un conservator și arhitectul său pune un tablou.

Punerea în valoare sau punerea în contrast sunt la originea unei lungi filiere de raționamente care descriu intervenția realizată pe monument, dar de la care răzbat limitele formaliste.

Un proiect nu se poate mulțumi cu o retorică fără conținut, fără miză culturală, socială în care își are originea. Politicile de amenajare contemporană în clădirile vechi ne fac a percepe, uneori cu cruzime, întâlnirea dintre «opera» de producție durabilă și definitivă și obiectul efemer care a devenit arhitectura, angajat după anii 1950 într-un proces de reînnoire permanentă.

Munca la clasarea arhitecturii este, într-un sens, o muncă asupra temperării, transformării caracterului său efemer într-unul de durată. Protecția scoate arhitectura din ciclul consumerismului, o salvează de la dispariție.

Dacă monumentul este ridicat pentru a consacra un eveniment și a perpetua memoria, intervențiile contemporane arată că natura «evenimentului» s-a schimbat. La trecerea monumentului de la *intențional* (Aloïs Riegl) la monumentul *simptomatic* (Alexis de Tocqueville), monumentul societății, la societatea ca monument⁵², se adaugă astăzi monumentul care este creat - timpul scurt de expunere, de manifestare, a vedea performanța de o seară – pentru a-i schimba imaginea.

De când monumentul este identificat cu un produs – el nu mai este *operă*⁵³ -, el se introduce în ciclul gustului și viziunii epocii; el scapă condiției sale de monument.

Monumentele (neintenționale) au cunoscut, de curând, această transformare. Se vorbește despre patrimoniu ca despre alte obiecte de consum, chiar când și produsele de piață culturală vor avea mai mulți purtători de conținut și de gândire (teatru, expoziții).

Patrimoniul, ca și creație contemporană, trăiește efectele transformării pe care le cunoaște arhitectura și care țin de design-ul mondial – domeniu decisiv al economiei actuale, dar destructurându-și codurile și modurile de concepție.

Patrimoniul poate fi astfel piață culturală, purtătoare de bogăție, de cunoașterea și înțelegere a lumii, ceea ce cu precizie se poate aștepta de la arhitectură. A interveni asupra

⁵¹ A se vedea p. 168 «Typologie et vocabulaire des interventions» repertoare în domeniul conservării/transformatării în construcțiile vechi sau protejate, dar de asemenea dificultatea de a separa restaurarea de «intervenție».

⁵² A se vedea Dominique Rouillard, «Le monument, la démocratie, l'objet», *Cahiers du CCI*, no 3, Éd. CNAC, 1987, și Dominique Rouillard, «L'Amérique n'a pas de monuments», *Américanisme et modernité* (Jean-Louis Cohen et Hubert Damisch, dir.), Paris Gallimard, 1993, p. 51-74.

⁵³ Hannah Arendt, *La Condition de l'homme moderne* (1958), Calmann-Lévy, Paris, 1961, reed. 1983; în particular, pentru diferența stabilită între operă și lucrare, între obiect utilizat și obiect consumat, permanență și durabilitate unul se opune reînnoirii neîncetate a celuilalt (p. 102 și urm.).

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

113

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

monumentelor astăzi nu înseamnă decât a conduce patrimoniul către efectele transformării globale a societății, care lasă locul unei întrebări a societății însăși: cea care privește, cea care decide a proteja, până la ce punct poate conserva construcții fără utilitate, cu care face comerț. Dacă nu se poate ajunge astăzi ca arhitectura să schimbe societatea, ea poate atunci să o întrebe, la fel ca în raportul său cu memoria. Ceea ce interesează, în consecință pentru intervenție, este mai puțin că ea realizează o punere în valoare a patrimoniului, decât experiența sensibilă și intelectuală de care ea va fi purtătoare.

Transformarea monumentului istoric relevă, prin însăși enunțul său, de o concepție mult mai generală a creației, că atitudinea globală, proiectul transformator se exprimă într-o diversitate de scări și de programe – clădire, oraș sau teritoriu. În consecință, intervenția efectuată asupra monumentului istoric nu se poate gândi independent de actualitatea arhitecturală, nici scăpa formelor imaginare care îi sunt atașate aici – eveniment, obiect, produs, ficțiune, deconstrucție, consumerism, noutate. Protejat, monumentul istoric amenajat nu suferă, sau nu profită mai puțin de pluralismul care se substituie progresiv în expunerea unică a modernității. Monumentele studiate aici permit a înțelege cum teoria restaurării, via trecerea obligatorie prin amenajare, se lasă infiltrate cu pozițiile doctrinale ale creației arhitecturale; și invers, cum problematica patrimoniului se propagă în teoria modernistă, palid după reconstrucția de după război și «renovările» cartierelor anilor 1960.

Intervențiile contemporane efectuate la monumente au crescut după sfârșitul anilor 1970⁵⁴. Practica este veche, dar dezvoltarea sa după două decenii a luat noi forme cărora este necesar a înțelege motivațiile, a explica demersurile proiectelor și a sesiza efectele.

Acropolis Museum din Atena, Grecia, un spațiu public generator de turism și creator de evenimente

Acropolis Museum (greacă : Μουσείο Ακρόπολης, *Mouseio Akropolis*) este un muzeu arheologic axat pe rezultatele sitului arheologic de Acropole din Atena . Muzeul a fost construit pentru a găzdui fiecare artefact găsit pe stâncă și pe picioare, de la epoca bronzului greacă a romano și Grecia bizantină . De asemenea, se află pe site-ul arheologic de Makrygianni si ruinele unei părți din romane și bizantine timpurii Atena .

Muzeul a fost fondat în anul 2003, în timp ce Organizația de la Muzeul a fost înființat în 2008. Acesta a fost deschisă publicului pe 20 iunie 2009. Aproape 4.000 de obiecte sunt expuse pe o suprafață de 14.000 gradină metres.Organizația pentru Constructii a noului muzeu este prezidat de Universitatea Aristotel din Salonic Profesor Emerit de arheologie, Dimitrios Pandermalis .

Primul muzeu pe Acropole a fost finalizată în 1874 și a suferit o expansiune moderată în anii 1950. Cu toate acestea, săpăturile succesive de pe Acropole au descoperit mai multe artefacte noi care a depășit în mod semnificativ capacitatea sa inițială.

O motivație în plus pentru construirea unui nou muzeu a fost că, în trecut, când Grecia a făcut cereri de restituire a marmurilor Partenonului din Marea Britanie, care a achiziționat elementele într-un mod controversat, a fost sugerat de unii oficiali britanici prin care Grecia nu are nici un loc potrivit unde ar putea fi afișate. Crearea unei galerii de afișarea a metopelor

⁵⁴ Construcțiile la care se face referință ating toate epocile, începând cu Neoliticul până în anii 1960, datele ultimei inscripții. Proportia monumentelor secolului XX rămâne mică, mai puțin de 10% - teatrul din Champs-Élisées de Auguste Perret (1911-1913) este primul monument istoric din secolul XX protejat (în 1957) și suferind o intervenție.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

114

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

de marmură ale Parthenonului a fost cheia pentru toate propunerile privind proiectarea unui nou muzeu.

Concursuri pentru noul muzeu

Site-ul arheologic pe care noul muzeu este construit avea două clădiri programate pentru demolare, vizibile doar pe dealul Lycabettus.

Primul concurs de arhitectură pentru a proiecta un nou muzeu a avut loc în 1976 și a fost limitat la participanții din Grecia. Atât 1976 competiția și cea pe care a urmat în 1979 nu a reușit să producă rezultate în principal din cauza terenurilor selectate pentru construcțiile propuse au fost considerate nepotrivite.

În 1989, un al treilea concurs pentru proiectarea noului Muzeu Acropole a fost anunțat că va fi internațională. Au fost furnizate de o gamă de trei site-uri posibile. Acest concurs a fost câștigat de către arhitectii italieni, Manfredi Nicoletti și Lucio Passarelli. După întâzieri pe parcursul anilor 1990, lucru pe construcția muzeului bazat pe acest al treilea de design progresat la stadiul de săpături pentru fundații, dar acestea au fost oprite din cauza vestigiilor arheologice aparent sensibile de pe site-ul, ceea ce duce la anularea concursului din 1999. În retrospectivă, locația noului muzeu a fost destul de simplă: lotul mare al neutilizate "Camp Makrygianni" de jandarmi barăci, vizavi de Teatrul lui Dionysos. Barăcile au fost construite pe domeniul public și au fost necesare un număr limitat de exproprieri de jur case particulare pentru a elibera spațiul necesar. Clădirea principală a barăci vechi, neoclasic "Weiler Building", a fost renovată și adaptată Muzeul Centrului pentru Studii Acropole.

Al patrulea concurs a fost făcut fără nicio prevedere pentru conservarea sitului antic. Acestea au fost îndeplinite într-o măsură numai după (locale și internaționale ICOMOS), campanii expus această supraveghere și a devenit competiția finală. Noile planuri au fost ajustate astfel încât clădirea a fost ridicat de la sol, pe piloni. Concursul a fost deschis doar pentru practicile arhitecturale prin invitație și a fost câștigat de către arhitectul New York-, Bernard Tschumi, în colaborare cu arhitectul grec Michael Photiadis. Excavarea a dezvăluit două straturi de case de pe marginea drumului, particulare modeste și ateliere de lucru, unul din epoca bizantină timpurie și un alt din epoca clasică. Odată ce structura și stratigrafia a concluziile au fost stabilite, au fost identificate locațiile potrivite pentru stâlpi de fundație. Acestea traversează solul la care stau la baza roca de bază și plutesc pe rulmenți capabile să reziste la o magnitudine de 10 pe Scara Riechter la cutremur.

Lucrări de construcții se apropia de finalizare, operațiunea a muta istorice artefacte 280 de metri (310 m), distanța de la stâncă Acropole la noul muzeu a început în octombrie 2007, a luat patru luni și a necesitat utilizarea a trei macarale turn pentru a trece sculpturi din întreaga distanță, fără incidente. Oficialii greci au exprimat speranța că noul muzeu va ajuta în campania pentru întoarcerea marmurilor Parthenonului. ^[3] ^[4]

Localizare. Muzeul este situat pe versantul sud-est a dealului Acropole, pe drumul antic care a condus la "piatra sacra" în vremuri clasice. Situat la numai 280 de metri (310 m), departe de Parthenon, și la doar 400 de metri (440 m) distanță de mers pe jos de aceasta, muzeul va fi cea mai mare clădire modernă construită atât de aproape de site-ul vechi, deși multe alte clădiri din ultimii 150 de ani se află mai aproape de Acropole. Intrarea în clădire se află pe strada Dionisiu Areopagitou și direct adiacent la stația de metrou Akropoli, linia 2 din Metro Atena.

Clădirea muzeului. Designul de Bernard Tschumi a fost selectat ca proiectul câștigător în al patrulea concurs. De design Tschumi se învârtă în jurul trei concepte: lumină, mișcare, și un

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

115

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 - 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

element tectonic și programatic. Împreună, aceste caracteristici "la constrângerile site-ului într-o oportunitate arhitectural, oferind un muzeu simplu și precis", cu claritatea matematică și conceptual de vechi grecești clădirilor.

Colecțiile muzeului sunt expuse pe trei nivele în timp ce un nivel mediu al patrulea adaposteste spațiile auxiliare, cum ar fi magazinul muzeului, cafeneaua și birourile. La primul nivel al muzeului sunt rezultatele pantele de la Acropole. Sala lung și rectangulară, acesta podea este înclinat, seamănă cu ascensiunea la rock. Apoi, vizitatorul este găsit la sala trapezoidală mare, care găzduiește rezultatele arhaice. La același etaj, există, de asemenea, artefacte și sculpturi din alte clădiri Acropole, cum ar fi Erechtheum, Templul Atenei Nike și propilee și constatările de la Roman și începutul anului Christian Atena. Cu toate acestea, vizitatorul este destinat pentru a vedea acesta din urmă în timpul coborârii, astfel încât să mențină ordinea cronologică, deoarece el va fi în primul rând direcționate la nivelul superior, care afișează Parthenon marmura. Nivelul superior al Muzeului sta strâmb pe nivelurile inferioare pentru a obține aceeași orientare cardinal cu cea a templului antic pe Acropole. Distanța dintre coloanele din sala Parthenon este același cu cel al templului antic, precum și utilizarea de pereti de sticlă pe toate patru pereți exteriori permite luminii naturale să lumineze marmurile Partenonului cum o fac pe templu antic. Cele 48 coloane în sala de Parthenon marca conturul templu antic și să formeze o colonadă pentru afișarea marmurile Partenonului. Pentru a facilita vizualizarea, bilele fronton sunt afișate la nivelul ochilor în fața coloanelor de capăt; în metopele sunt afișate pe coloane, două pe coloană, dar nu la fel de mare ca și în templu antic; iar friza sunt afișate în spatele metopele, formând o bandă continuă în jurul zidurilor unui spațiu dreptunghiular stabilit în interiorul coloanele, la fel ca în templu antic, dar nu la fel de mare, din nou, pentru a ușura vizualizare. Din partea de nord a sălii Parthenon, se poate vedea templu antic de mai sus pe Acropole. Deoarece muzeul este construit pe un sit arheologic extins, podea, exterior și interior, este de multe ori transparent folosind sticlă și, astfel, vizitatorul poate vedea săpăturile de mai jos. Muzeul oferă, de asemenea un amfiteatru, un teatru virtual și o sală pentru expoziții temporare.

Controversa

O controversă a izbucnit peste planurile noului muzeu și dacă a fost necesar să-l construiască pe site-ul arheologic din Makrygianni. O altă problemă a fost dacă un mare modernă s-ar potrivi foarte bine în peisaj. În 2007, o altă controversă a izbucnit peste demolarea propus de două clădiri istorice. Acestea sunt în fața muzeului, numerele 17 și 19, Dionisiu Areopagitou Street, ^[6] cu care se confruntă Acropole (a se vedea imagine, stânga). Bernard Tschumi a înregistrat imagini fotografice ale spațiului din fața muzeului editat pentru a elimina cele două clădiri și copaci din apropiere cu patru etaje-înalte. Grec Guvernul a avut două clădiri de pe listă istoric, deși unul este neo-clasic ^[7], iar celălalt un exemplu de Art Deco arhitectura. ^[6] ^[7] Protestele împotriva demolării propus venit de la agențiile internaționale, cum ar fi INTBAU ^[6] și ICOMOS.

În centrul controversii este compozitorul Vangelis Papathanassiou, care este proprietarul neo-clasic casa vizate pentru demolare. Potrivit oficialilor greci casa obstrucționează vederea vechi Teatrul lui Dionysos, care este situat pe versantul sudic al Acropole. Vangelis Papathanassiou susține că adevăratul motiv pentru planul de demolare a include casa lui se datorează faptului că blochează vedere de la restaurant muzeu, iar el a acuzat guvernul grec a "terorism arhitectural". Cea mai recentă propunere cu privire la impasul este o salvare planificată și transferul a fațadelor acestor două clădiri în clădiri adiacente, noi; acest lucru va

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

116

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2

@ clio@spiruharet.ro

☎ 021.455.1720

🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

permite demolarea păstrând în același timp fatade, deși, din context, pentru a locațiile lor originale.

Premii. La 13 mai 2010, a fost distins cu Asociația Internațională de iluminat Designeri (IALD) Premiul de excelență și Durabilitate.

La 8 noiembrie 2010, Muzeul a câștigat Guild britanic Travel Writers '(BGTW) de atribuire în categoria Globe pentru cel mai bun proiect în toată lumea de Turism pentru 2010. Muzeul a primit 2011 AIA (Institutul American al Arhitecților) Institutul Onoare Premiul pentru Arhitectura A fost printre cei șase finaliști concurează pentru 2011 Premiul Uniunii Europene pentru arhitectură contemporană - Mies van der Rohe Award . Vineri 14 septembrie 2012 Muzeul Acropole a fost premiat pentru programul său inovator de conservarea și restaurarea cariatide de Institutul Internațional pentru Conservarea (IIC) în Viena, cu Premiul Keck 2012.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

117

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2

@ clio@spiruharet.ro

☎ 021.455.1720

🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO

POSDRU/156/1.2/G/139498

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- ASHWORTH, G. J., TUNBRIDGE, G.E., *The Tourist-Historic City*, Chichester : John Wiley & Sons 1994, ISBN 0-471-94471-8
- APLEYARD, Donald : *The Conservation of European Cities*, MIT Press 1979
- CANTACUZINO, Serban, Using and re-using buildings, *Concerning Buildings, Studies in honour of Sir Bernard Feilden*, Stephen Marks ed., Bath, The Architectural Press, 1996, pp. 158-190, ISBN 0-7506-2350-0 (Butterworth-Heinemann)
- CHAPMAN, Honor : *The Machinery of Conservation .Finance and Planning Problems., Conservation Planning in Town and Country*, Liverpool University Press, 1976, pp.19-36
- CHOAY, Françoise, *L'allegorie du patrimoine*, Paris : Seuil 1996, ISBN 2-02-030023-0
- CURINSCHI-VORONA, Gh., *Centrele Istorice ale Orașelor*, Editura tehnică, București, 1967
- CURINSCHI-VORONA, Gh., *Introducere în arhitectura comparată*, Editura tehnică, București, 1991
- MARCEL VELLINGA, PAUL OLIVER, ALEXANDER BRIDGE, *Atlas Vernacular architecture of the world*, Routledge, New York, 2007.
- GROPIUS, WALTER, *The New Architecture and the Bauhaus*, 1955.
- GROPIUS, WALTER, *The Scope of Total Architecture*, 1956.
- WOLFE, TOM, *From Bauhaus to Our House*, 1981.
- SEVASTOS, M. (1937), *Monografia Orașului Ploiești*, București: Tiparul Cartea Românească.
- NEDELICU, P. CONSTANTIN, (1978), *Micșuneștii Mari, Județul Ilfov, schiță monografică*, volum dactilografiat.
- ZAHARIADE, ANA MARIA, *Introducere în Istoria Arhitecturii*, curs an I
- BENEVOLO, LEONARDO, *Orașul în Istoria Europei*, Ed. Polirom, Iași, 2003
- Janos Kalmar, Mella Waldstein, K.u.K. Hoflieferanten Wiens, Leopold Stocker Verlag, Graz-Stuttgart, 2001
- JOKA JOKILHETO, ICCROM Working Group 'Heritage and Society' / Definition of Cultural Heritage, references to documents in History, 2005.
- WINIFREID NERDINGER, MARKUS EISEN, HILDE STROBEL, *Geshichte der Rekonstruktion, Konstruktion der Geschichte*, Fritz Thzssen Stiftung, Architecturmuseums der TU Munchen, 2010.
- SMITH MELANIE, K. (2003), *Issues in Cultural Tourism Studies*, First published by Routledge.
- PAPAPOULOS, N. (2004) *Place branding: Evolution, meaning and implications . Place Branding 1 (1) : 36 - 49*
- Catalog MNIR, *Orașele României: sfârșitul secolului XIX-începutul secolului XX*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2009
- *** *Palate ale Rromilor din România, Castello, palace of the Roma în Romania*, Igloo, Bucuresti, 2008
- Ministerul Culturii, *site-Strategii ale Patrimoniului Cultural*
- *** *Charta Burra-Burra*;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

118

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

- *** Nogent et Le Perreux, Ile-De France, Inventaire Generale du Patrimoine Culturel, Paris, 2005
- Revista *Analele arhitecturii 1890-93*
- Revista *Arhitectura 1906-42*
- Voiculescu, Sanda, coordonator, *Analiza valorilor istorice din Rezervația de arhitectură nr. 1 a Municipiului București*, București: IAIM, 1994
- *** : *Quartiers anciens. Demarche de projet et intervention publique*, Paris : Ministere de l'Equipement, des Transports et du Tourisme (Villes et Territoires) 1994
- *** : *Preservation and Conservation : Principles and Practices*, Washington : The Preservation Press, 1988
- *** : *Protection and Cultural Animation of Monuments, Sites and Historic Towns in Europe*, Munchen, 1980
- *** : *Sanierung Historischer Stadtkerne im Ausland*, Lubeck, Deutsches ICOMOS Kommission, 1975
- CoE : *Funding the Architectural Heritage*, Cultural Heritage Series, Strasbourg, 1987
- Planuri și ghiduri istorice ale orașului București;
 - — (May 1999), *European Spatial Development Perspective Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union- Agreed at the Informal Council of Ministers responsible for Spatial Planning in Potsdam*, Published by the European Commission.
 - — (2004-2006), *ESPON Project 1.3.3. – The role and spatial Effects of Cultural Heritage and Identity, draft final report.*
- **LEGEA 157/1997** privind ratificarea Convenției pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei adoptată la GRANADA la 3.10.1985 și semnată de România la 22.06.1996.
- **LEGEA 5/2000** pentru aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a III-a zone protejate.
- **LEGEA 422/2001** privind protejarea monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare.
- **LEGEA 564/2001** pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr.47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista Patrimoniului Mondial.
- **LEGEA 451/2002** pentru ratificarea Convenției europene a peisajului adoptată la Florența la 20.10.2000.
- **H.G.R 1258/2001** privind organizarea Oficiului Național al Monumentelor Istorice.
- **H.G.R 262/2002** privind organizarea Institutului Național al Monumentelor Istorice.
- **H.G.R 1309/2002** pentru aprobarea Normelor metodologice privind cuantumul timbrului monumentelor istorice și modalitățile de percepere, încasare, virare, utilizare și evidențiere a sumelor rezultate din aplicarea acestuia.
- **H.G.R 610/2003** pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat.
- **H.G.R 1430/2003** pentru aprobarea Normelor metodologice privind situațiile în care Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv autoritățile administrației publice locale, contribuie la acoperirea costurilor lucrărilor de protejare și de intervenție asupra monumentelor istorice, proporția contribuției, procedurile, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

119

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna (M.O. nr. 905/18 decembrie 2003).

- **H.G.R 493/2004** pentru aprobarea Metodologiei privind monitorizarea monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial și a Metodologiei privind elaborarea și conținutul-cadru al planurilor de protecție și gestiune a monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial.

- **O.M.C. 2032/1999** pentru înființarea Comisiei de atestare în domeniul monumentelor istorice și aprobarea normelor și criteriilor de atestare a experților în domeniul protejării monumentelor istorice și a specialiștilor în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice.

- **O.M.C.C. 2039/2002** privind înființarea Comisiei de avizare a constituirii agenților economici care au ca obiect de activitate efectuarea de cercetări, proiectarea și executarea de lucrări asupra monumentelor istorice și a specialiștilor în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice.

- **O.M.C.C. 2043/2002** privind aprobarea Regulamentului de Organizare și Funcționare a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice

- **O.M.C.C. 2086/2002** pentru aprobarea criteriilor de avizare a constituirii agenților economici cu activitate în domeniul monumentelor istorice.

- **O.M.C.C. 2535/2003** pentru instituirea Registrului agenților economici autorizați să desfășoare activități în domeniul protejării monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare.

- **O.M.C.C. 2682/2003** privind aprobarea Normelor metodologice de clasare și evidență a monumentelor istorice, a Listei monumentelor istorice, a Fișei analitice de evidență a monumentelor istorice și a Fișei minimele de evidență a monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare.

- **O.M.C.C. 2684/2003** privind aprobarea Metodologiei de întocmire a obligației privind folosința monumentului istoric și a conținutului acestuia.

Domeniul arheologiei

- **LEGEA 150/1997** privind ratificarea Convenției pentru protecția patrimoniului arheologic, adoptată LA VALETTA din 16.01.1992 și semnată de România la 22.06.1996.

- **LEGEA 378/2001** pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr.43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național.

- **LEGEA 462/2003** pentru modificarea Ordonanței Guvernului nr.43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național.

- **O.G. 43/2000** privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, cu modificările din Legea 378/2001 și Legea 462/ 2003.

- **O.M.C. 2061/2000** privind aprobarea regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei Naționale de Arheologie.

- **O.M.C. 2071/2000** pentru instituirea regulamentului de organizare a săpăturilor arheologice în România.

- **O.M.C. 2072/2000** pentru instituirea Registrului arheologilor din România.

Domeniul patrimoniului cultural național mobil

- **LEGEA 149/1997** pentru ratificarea Convenției UNIDROIT privind bunurile furate sau exploatate ilegal, adoptată la Roma la 24 iunie 1995.

- **LEGEA 182/2000, cu modificările și completările ulterioare** privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, modificată și completată prin OUG 16/2003, Legea 105/2004 și Legea 314/2004.

- **LEGEA 311/2003 republicată** a muzeelor și a colecțiilor publice.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

120

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, parter, cam.4, București, sect. 2 @ clio@spiruharet.ro
☎ 021.455.1720 🌐 www.clio.spiruharet.ro

CLIO
POSDRU/156/1.2/G/139498

- **H.G.R 1420/2003** pentru aprobarea Normelor privind comerțul cu bunuri culturale mobile.
- **H.G.R 1546/2003** pentru aprobarea Normelor de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate.
- **H.G.R 216/2004** pentru aprobarea Normelor privind autorizarea laboratoarelor și atelierelor de conservare și restaurare.
- **H.G.R 518/2004** pentru aprobarea Normelor metodologice privind exportul temporar al bunurilor culturale mobile.
- **O.M.C. 2035/2000** pentru aprobarea Normelor metodologice privind evidența, gestiunea și inventarierea bunurilor culturale deținute de muzee, colecții publice, case memoiale, centre de cultură și alte unități de profil.
- **O.M.C.C. 2008/2001** pentru aprobarea Normelor de acreditare a conservatorilor și restauratorilor.
- **O.M.C.C. 2009/2001** pentru aprobarea Normelor de acreditare a experților.
- **O.M.C.C. 2044/2001** privind instituirea Registrului bunurilor culturale mobile distruse, furate, dispărute sau exportate ilegal, aflate în proprietatea și/sau gestionarea unor persoane juridice de drept public și privat și se aprobă Metodologia pentru înscrierea în Registrul bunurilor culturale mobile distruse, furate, dispărute sau exportate ilegal, aflate în proprietatea și/sau gestionarea unor persoane juridice de drept public și privat, cuprinsă în anexa, parte integrantă a prezentului Ordin.
- **O.M.C.C. 2053/2002** pentru aprobarea Normelor de clasare a bunurilor culturale mobile.
- **O.M.C.C. 2274/2004** pentru aprobarea modelului ștampilei de identificare a funcționarilor publici de la direcțiile județene pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național, respectiv a municipiului București care vor întocmi certificatele de export și listele anexate acestora.
- **O.M.C.C. 2112/2002** privind aprobarea regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor.
- **O.M.C.C. 2297/2006** pentru aprobarea Criteriilor de acordare a avizului prealabil în vederea înființării muzeelor și colecțiilor publice.
- **O.M.C.C. 2057/2007** pentru aprobarea Criteriilor și normelor de acreditare a muzeelor și a colecțiilor publice.

Domeniul patrimoniului cultural național imaterial

O.G. nr.19/2007 privind patrimoniul cultural imaterial

O.U.G. nr. 118/2006 privind înființarea, organizarea și funcționarea activității așezămintelor culturale

LEGEA nr. 410/2005 care are drept articol unic adoptarea Convenției privind salvagardarea patrimoniului cultural imaterial, adoptată la Paris la 17 octombrie 2005.

Numele expertului

Semnatura
Data

Avizat,

Numele managerului de proiect
Prof. univ. dr. arh. Iuliana Ciotoiu
Semnatura
Data